

JAVNI BILJEŽNIK

godina XXVI/ listopad 2022 / broj 49

ISSN 1331-5978

UDK 347.961

Poštovane kolegice i kolege, dragi čitatelji,

u proteklih godinu dana od izlaska posljednjeg broja bilo je dosta događanja te izmjena zakonskih i podzakonskih propisa, tako da je prikupljen popriličan broj suradničkih članaka, što je i povećalo broj stranica našeg 49. izdanja.

Na predanom radu i zalaganju da nam časopis bude što bolji zahvaljujemo dosadašnjoj urednici Vesni Pučar, javnoj bilježnici u Zagrebu, koja je osobnim pristupom dala velik doprinos radu Uredništva, kako u izboru sadržaja tako i vlastitim stručnim, pažljivim i savjesnim pristupom zadatku uređivanja časopisa *Javni bilježnik*.

U skladu s dosadašnjim tendencijama i uspjesima časopisa *Javni bilježnik*, nastojat ćemo održati postignutu kvalitetu sadržaja. Istovremeno, pokušat ćemo integrirati teorijsko znanje i praktično iskustvo što šireg kruga naših članova i vanjskih suradnika u stvaranju stručno-znanstvenih tekstova, kojima ćemo obraditi razne edukativne i inspirativne teme iz područja javnog bilježništva, ali i davati odgovore na određena važna pitanja iz naše struke. Ujedno ćemo nastojati da svaki naš broj bude još zanimljiviji, kako čitateljima tako i javnim bilježnicima, koji će i nadalje posezati za tekstovima i odgovorima na najaktualnija pitanja iz naše struke. Primjer toga je i ovaj broj, u kojem autori razmatraju nove mogućnosti proširenja ovlasti, prije svega u povjeravanju nespornih stvari u izvanparničnim predmetima javnim bilježnicima.

Početne stranice, već uobičajeno, započinjemo dvama intervjuima aktualnih predsjednika: Zvezdane Rauš-Klier, predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore u novom mandatu, i Jensa Bormanna, predsjednika njemačke Savezne notarske komore (BNotK). U oba zanimljiva razgovora teme su planovi za daljnji razvoj javnobilježničke službe, prije svega u kontekstu digitalizacije, ali i kroz osvrt na aktualna pitanja, kako ona vezana uz pandemiju virusa COVID-19 tako i ona koja se tiču uloge cijele Europe u odnosu na ratna događanja u Ukrajini. U skladu s navedenim, intervjuirani predsjednici ukazali su na potrebu pružanja pomoći i podrške ukrajinskim kolegama javnim bilježnicima te iskazivanja solidarnosti i potpore narodu Ukrajine. Osim toga, ovaj dio časopisa sadrži i predstavljanje Giampaola Marcoza, novoizabranog predsjednika CNUE-a za 2022. godinu.

Znanstveni blok započinjemo radom izv. prof. dr. sc. Sladane Aras Kramar s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod nazivom „Javni bilježnik i sporazumni razvod braka – novi prilog modernizaciji pravosuđa“. Oslanjajući se na rezultate u praksi pojedinih europskih država gdje je zamjetan trend širenja kompetencija javnih bilježnika latinskog tipa notarijata, autorica posebno ukazuje na područje imovinskih odnosa bračnih drugova te roditeljske skrbi i njezina ostvarivanja nakon rastave. Osvrćući se na rješenja o sudjelovanju javnih bilježnika u području obiteljskih i statusnih odnosa u Hrvatskoj (npr. u području zaštite ranjivih odraslih osoba putem anticipiranih naredaba i obvezujućih izjava), zaključuje kako bi se u budućnosti kompetencije javnih bilježnika na području sporazumnog razvoda braka mogle širiti te time modernizirati i rasteretiti pravosuđe prijenosom nadležnosti za izvanparnične nesporne predmete.

Potvrdu širenja kompetencija javnih bilježnika daje nam rad uvažene prof. dr. sc. Aleksandre Maganić pod naslovom „Javni bilježnik u izvanparničnom postupku“. Uskoro se očekuje donošenje Zakona o izvanparničnom postupku, a kako je to prvi naš zakon kojim se uređuje izvanparnični postupak u Republici Hrvatskoj, radi se o vrlo zahtjevnom i ozbiljnom zakonskom projektu te nam je stoga profesorica Maganić, kao sudionica u izradi nacrtu Zakona, najbolje mogla ukazati na to kako će se navedeni odnosi urediti u skorij budućnosti. Uređenje tih odnosa i širenje kompetencija javnih bilježnika u skladu je s europskom praksom i iscrpnom analizom projekta JuWiLi (*Justice without litigation*). Navedeni projekt karakterizira postojanje pravno-političke volje da se provede povjeravanje nespornih stvari u izvanparničnim predmetima javnim bilježnicima. U radu se analiziraju dva osnovna koncepta sudjelovanja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku – izvorne ovlasti javnog bilježnika i položaj javnog bilježnika kao sudskog povjerenika. Autorica se nada kako će predstojeće promjene opravdati prijenos sudskih ovlasti javnim bilježnicima u izvanparničnim predmetima te građanima osigurati bržu i djelotvorniju pravnu zaštitu.

Slijedi stručno-znanstveni rad „Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave“ grupe autorica, i to Mire Grbac, mag. iur. univ. spec. polit., Hane Hoblaj, mag. iur., Danijele Marković, mag. iur. te Viktorije Nikolić, mag. iur., koji razrađuje aktualnu temu te istraživački potkrepljuje kako javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj, kao dio pravosuda, raspolaže svim potrebnim kvalitativnim i kvantitativnim elementima za učinkovito i transparentno određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Sustavnom elektronifikacijom cijelog postupka postignuta je ne samo njegova veća učinkovitost već i postupna unifikacija, dok je razina troškova javnih bilježnika svedena na minimum. Na kraju rada autorice zaključuju „kako su se javni bilježnici u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave pozicionirali i djeluju kao jamci preventivnog pravosuda i nositelji pravne sigurnosti te da je samoj biti javnobilježničke službe svojstvena ova vrsta ovrhe“.

U sljedeća dva stručno-znanstvena rada naša vjerna suradnica Hana Hoblaj, dipl. iur., javnobilježnička prisjednica i polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija, upozna je nas s prvom važnom temom pod nazivom „Prekogranična prorogacija nadležnosti i ovršivost javnobilježničke isprave u pravnom režimu „Bruxelles I bis“. Autorica skreće pozornost na Uredbu 1215/2012 koja se odnosi na slobodu izbora nadležnog suda države članice te ukazuje na to kako u nekim elementima sloboda stranaka u izboru suda ipak nije potpuna. Na kraju zaključuje kako bi ugovorne stranke prilikom sklapanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom trebale biti unaprijed upoznate s mogućnošću izbora mjerodavnog prava prema „Uredbi Rim I“, uz mogućnost izbora nadležnog suda prema Uredbi 1215/2015.

U drugom radu pod naslovom „Dodatne činidbe kao poseban oblik financiranja društva s ograničenom odgovornošću“ Hana Hoblaj pozabavila se temom unosa dodatnih činidbi u rezerve kapitala društva. Stječe se tako kapital potreban za poslovanje bez provođenja posebnih formalnosti koje su propisane za povećanje temeljnog kapitala ili zajma kojim se nadomješta temeljni kapital. Prednost dodatnih činidbi jest u činjenici da se radi o članskom, a ne dužničkom izvoru sredstava, kao i u većoj fleksibilnosti prilikom vraćanja uplaćenog iznosa članu društva. Svakako je zanimljiv dio teksta koji govori o tome kako dodatne činidbe nisu obvezne i stoga ih je potrebno predvidjeti u društvenom ugovoru koji mora biti sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave. Vrlo je zanimljiv prikaz hrvatskog zakonodavstva, posebice prikaz odredbi Zakona o trgovačkom društvu na tu temu te poredbeni prikaz pravnog uređenja dodatnih činidbi u Njemačkoj, Sloveniji i Austriji.

Na kraju se nalazi još jedna zanimljiva i nama bilježnicima uvijek aktualna tema: „Uloge poreza na dodanu vrijednost u ovršnim postupcima“ autora mr. sc. Ines Lozić, dipl. oec., Petre Blašković, mag. oec. i Tonija Miljka, mag. oec. Rad daje prikaz svih mogućnosti obračuna poreza na dodanu vrijednost pri provođenju postupka ovrhe nad nekretninama i pokretninama ovršenika te opis situacija kada ovrhovoditelji pri nadoknadi troškova provođenja ovršnog postupka mogu i kada ne mogu naplatiti porez na dodanu vrijednost sadržan u ulaznim računima troškova ovršnog postupka.

Nadalje, u želji da čitatelje i naše članove podsjetimo koji su to poslovi povjereni javnim bilježnicima, autor Bojan Ruždjak, dipl. iur. i v. d. javnog bilježnika, napravio je pregled situacije od donošenja Zakona o javnom bilježništvu 1993. godine do danas, analizirajući pojedine poslove povjerene javnim bilježnicima te njihov utjecaj na javnobilježničku službu i pravosude u širem smislu, kao i pitanje kakva bi mogla biti budućnost poslova povjerenih javnim bilježnicima.

Aktualnom 49. broju časopisa *Javni bilježnik* dodana je nova rubrika *Zakonodavna zbivanja*, koja sadrži izmjene i dopune zakonskih i podzakonskih propisa relevantnih za javnobilježničku službu poredane kronološkim redoslijedom u odnosu na razdoblje od posljednjeg izdanja časopisa iz 2021. godine pa do izlaska ovog, aktualnog broja.

U rubrici *Događanja* podsjećamo vas riječju i slikom na niz okupljanja, kako *online* tako i uživo, u međunarodnim tijelima te tijelima Hrvatske javnobilježničke komore i Akademije.

Prisjetili smo se i naše drage kolegice Elizabete Škunce koja je preranom smrću napustili našu službu.

Tu je i već tradicionalan popis javnih bilježnika, prisjednika i savjetnika radi lakše komunikacije s kolegicama i kolegama, a i uvida u nova imena javnih bilježnika koja su se podosta promijenila u proteklih nekoliko godina.

Pozivamo vas da svojim autorskim radovima doprinesete što zanimljivijem sadržaju 50. broja našeg časopisa, koji već započinjemo pripremati za sljedeću godinu. Cilj nam je održati prethodno postavljene visoke standarde u kreiranju časopisa *Javni bilježnik* te ga uz uvođenje novih rubrika i širenje sadržaja učiniti neizostavnim pravnim štivom kojim ćemo ujednačiti našu praksu, unaprijediti naše znanje i ujediniti se u proaktivnom djelovanju na dobrobit cjelokupne javnobilježničke službe.

Mira Grbac, javna bilježnica u Vodicama i
glavna urednica časopisa *Javni bilježnik*

Zvijezdana Rauš-Klier

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore

U siječnju 2022. godine izabrani ste za predsjednicu Hrvatske javnobilježničke komore u novom trogodišnjem mandatu od 2022. do 2025. godine. Što je obilježilo javnobilježničku službu u Vašem prvom trogodišnjem mandatu od 2019. do 2022. godine?

U mom prvom trogodišnjem mandatu javnobilježničku službu zadesila je najveća kriza od kada služba postoji u samostalnoj Republici Hrvatskoj u vidu pandemije, potresa i nasrtaja liberalizacije. Suočili smo se s velikim izazovima digitalizacije, što je uvjet da bi naša služba prosperirala, bila moderna i prilagođena novim zahtjevima tržišta. Najviše sam se borila za očuvanje postojećih nadležnosti, a danas svjedočimo ne samo tomu da su one sačuvane već i tomu da je Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske ukazalo veliko povjerenje javnim bilježnicima dodijelivši nam u rad nove kompetencije. U mom prvom mandatu suočili smo se s povećanjem javnobilježničkih mjesta, u distribuciju je pušten projekt e-Ovrhe i uspješno smo se oduprli liberalizaciji službe. Zahvaljujući kvalitetnom dijalogu i suradnji s Ministarstvom pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, po prvi put u 27 godina javni su bilježnici od strane Ministarstva, Sabora i javnosti prepoznati kao značajan čimbenik u transakcijama s nekretninama. Ministarstvo pravosuđa i uprave RH iskazalo nam je podršku i pomoglo u kriznim situacijama koje su nastupile uslijed pojave virusa COVID-19 i potresa, a u kojima je javnobilježnička služba u kontinuitetu bila dostupna svima. Za vrijeme *lockdowna* prepoznato je da je javnobilježnička služba neophodna i u najtežim vremenima sposobna obaviti svoju zadaću. Na početku mog novog trogodišnjeg mandata proaktivni smo u smjeru stavljanja van snage zaključka sa sastanka predsjednika građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog

odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanog 11. ožujka 2022. u Zagrebu, kojim je uvedena obveza ovršnog suda da u postupku ovrhe na temelju ovršnih isprava koje nisu prošle sudsku kontrolu (javnobilježnički akt, zadužnice, potvrđene javnobilježničke isprave) po službenoj dužnosti provjeri nepoštenost ugovornih odredbi. Zaključak je to kojim se derogiraju prava javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, narušava postulat javnobilježničke službe i značaj javnobilježničke isprave kao javne isprave.

Zvijezdana Rauš-Klier

Tijekom Vašeg prvog mandata učinjeni su veliki pomoci u pogledu digitalizacije javnobilježničkih usluga. Koje nove IT-projekte planirate realizirati u sklopu novog programa?

Digitalizacija službe je budućnost. Projekt digitalizacije napreduje i svakodnevno se usavršava. Kako bismo došli do stupnja na kojem smo danas, načinili smo kompletnu reviziju postojećeg IT-sustava. Puno je truda uloženo u projekt e-Ovrhe. Realiziran je tako mrežni servis između e-Notara i Zemljišne knjige; omogućeno je slanje i primanje e-Računa izravno iz e-Notara putem servisa; omogućen je ispis QR-koda na gotovinskim računima za provjeru fiskalizacije, kao i ispis 2D-bar-koda na računima u cilju lakšeg popunjavanja naloga za plaćanje; povezan je mrežni servis između e-Notara i e-Oglasne ploče sudova; izvršena je nadogradnja e-Notara za rad na predmetima e-Ovrhe, čime je omogućeno izravno spajanje na predmete e-Spisa; izvršena je nadogradnja e-Notara za automatsku naplatu predujma i ostalih troškova u UPP/OS-OVRV-predmetima svi registri koje vodi HJK ; prebačeni su sa starih (fizičkih) servera u „oblak“, čime su izbjegnuti enormni troškovi kupnje novih servera; izrađena je detaljna uputa za primjenu novih aplikacija od strane IT-stručnjaka Hrvatske javnobilježničke komore; odrađena je testna faza za ulazak u baze podataka OIB-a i MUP-a preko e-Notara bez Omni Aspecta d. o. o.; omogućen je ulazak u HITRONet i proširenje Sporazuma Komore s MUP-om i MPU-om za uvid u fotografije i potpis te širi opseg podataka. Usporedbe radi, Njemačka je to odobrila svojim notarima u srpnju 2021., a Europska komisija isto tek planira propisati kao obvezu za sve članice.

Projekt rada na daljinu je pred završetkom.

Glede Sustava registara Komore, moram napomenuti da je izabran izrađivač aplikacije te da se započelo s izradom Sustava, povećana je sigurnost e-Notara i reorganizacija priloga spremljenih na CEPH-platfomi za pohranu te enkripcija tih priloga.

U izradi su nove članske iskaznice s e-potpisom za javne bilježnike i javnobilježničke prisjednike. Certifikat na novim članskim iskaznicama služiti će kao kvalificirani elektronički potpis prema uredbi eIDAS-a i u potpunosti vrijedi kao vlastoručni potpis te ima karakteristiku „neodbijanja“.

Odlučili smo izraditi članske iskaznice koje sadrže kvalificirani e-potpis sa svojstvom javni bilježnik i prisjednik, a iskaznice omogućuju pristup u javne baze podataka i državnu informacijsku infrastrukturu te usklađivanje s IT-projektima MPU-a.

Nakon višegodišnjih pokušaja, 27. srpnja 2021. godine potpisan je korisnički ugovor HITRONeta s Hrvatskom javnobilježničkom komorom. Time je javnim bilježnicima, kao i sudovima, Ministarstvu pravosuđa te tijelima državne uprave omogućen izravan pristup u državnu informacijsku infrastrukturu i veza s e-Spismom. Povećana je sigurnost kanala e-komunikacije.

Projekt Komore s Agencijom za komercijalnu djelatnost za izdavanje certifikata nalazi se pred završetkom. Naime, radi se na povezivanju sustava za izdavanje novih iskaznica za javne bilježnike i javnobilježničke prisjednike. Službena će iskaznica na sebi imati kvalificirani potpisni i autentifikacijski elektronički certifikat. Na stranici e-Notara izrađen je servis putem kojeg će AKD-ovi serveri provjeravati podatke javnih bilježnika i prisjednika prilikom izrade certifikata i iskaznica.

U planu je projekt izdavanja certifikata strankama u kojem će javni bilježnici, u svojstvu certifikacijskog tijela, izdavati kvalificirane elektroničke iskaznice za potpisivanje za treće fizičke i pravne osobe.

Projekt rada na daljinu u završnoj je fazi, a nova aplikacija za rad na daljinu javnih bilježnika nosit će ime *NotarOnline*.

U pogledu projekta e-Ovrha istaknula bih da je u završnoj fazi integracija e-Potpisa u e-Notar za potpisivanje PDF-dokumenata izravno iz e-Notara, a integracija automatske naplate putem e-Novčanika za brži, sigurniji i jednostavniji postupak naplate predujma i nagrade od velikih ovrhovoditelja je završena. Riječ je o davatelju usluge VACO d. o. o.

e-Notar je proširen i povezan s e-Spismom te se i dalje stalno nadograđuje. Cilj je da bude jednostavniji, pouzdaniji za korištenje i u višem stupnju automatiziran, budući da sadašnja aplikacija u prevelikoj mjeri zahtijeva ručni unos podataka. Naknada javnim bilježnicima ipak je povećana u odnosu na prvobitni Pravilnik, a ulagat će se i daljnji naponi u smjeru poboljšanja.

Dovršeno je i povezivanje e-Notara s Obrtnim registrom te se od 1. lipnja 2022. godine podaci iz Obrtnog registra dohvaćaju putem državne sabirnice.

U tijeku je i izrada servisa za dohvat podataka iz baze PU-a te servis za slanje prijave u PU putem državne sabirnice, a konačni rok za prelazak je 1. siječnja 2023. godine.

U tijeku je i postupak prilagodbe e-Notara za dvojno iskazivanje cijena zbog uvođenja eura.

Novi mandat svakako je prostor za završetak postojećih projekata i započinjanje novih.

Koja je važnost aktivnosti Hrvatske javnobilježničke komore na međunarodnom planu?

Komora putem Povjerenstva za međunarodnu suradnju gradi i osnažuje put u međunarodnoj zajednici i ostvaruje intenzivnu suradnju s kolegama u inozemstvu. U okviru međunarodnih asocijacija čiji smo članovi (CNUE, HEXAGONALA, CAE, UINL i ARERT) ostvarujemo visoke standarde u međunarodnoj komunikaciji i razmjeni prakse. Svim asocijacijama osnovni je zadatak ostvariti visoki stupanj međusobne kvalitetne suradnje. Velika je čast biti im članom, s obzirom na to da se tako pozicioniramo na međunarodnoj razini kao relativno mali, ali snažan notarijat, koji može stajati uz bok velikim i moćnim notarijatima. Članovi Povjerenstva izuzetno su motivirani i angažirani u radu; to su kvalitetni kadrovi, kolege koje govore jezike i koje su naši najbolji ambasadori na međunarodnim kongresima.

Godina 2022. jest godina novih kompetencija za javnobilježničku službu i zakonodavnih novina, ali i europska godina mladih. Možete li nam detaljnije opisati kako je tim novinama pristupila Komora?

Tako je. U svibnju je na snagu stupio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu, za čije je donošenje osnovni razlog bilo sastavljanje javnobilježničkih isprava u elektroničkom obliku i implementiranje Digital Tools Directive, s obzirom na to da su Zakonom o trgovačkim društvima i Zakonom o sudskom registru javni bilježnici utvrđeni kao ovlašteni sastavljači za osnivanje trgovačkih društava na daljinu. Izmjena Zakona izostavljene su zastarjele i neodgovarajuće odredbe o grbu i zajedničkom obavljanju službe, propisuju se pitanja koja se odnose na nespojivost obavljanja drugih poslova, odsutnost i spriječenost za rad, osiguranje prostora i opreme; smanjuje se ograničenje broja javnobilježničkih prisjednika i savjetnika te se skraćuje vrijeme potrebno za polaganje pravosudnog i javnobilježničkog ispita, izmijenjene su odredbe u postupku imenovanja, razrješenja, kao i nadzora nad radom javnih bilježnika uključujući i nova stegovna djela; definiran je Kodeks javnobilježničke etike te obveza stalnog stručnog usavršavanja.

Komora je ozbiljno pristupila radu na prijedlogu izmjena i dopuna Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi koju valja uskladiti s uvođenjem eura i kojom se trebaju ostvariti stabilni i realni prihodi. U razdoblju od 1995. godine do danas nominalnim smanjenjem i padom vrijednosti novca javnobilježnička tarifa umanjena je za 70 % te taj trend treba izmijeniti u pozitivnom smjeru.

Izmjenama Zakona o zemljišnim knjigama cilj je osigurati digitalne zemljišne knjige, a prijedlozi za uknjižbu podnositi će se isključivo elektroničkim putem. Velik je angažman i trud javnih bilježnika koji u postupku uknjižbe kontroliraju isprave.

Od Zakona o izvanparničnom postupku očekuje se značajno proširenje nadležnosti.

Novelirani su i stupili su na snagu Zakon o trgovačkim društvima i Zakon o sudskom registru, kojima je očuvana nadležnost javnih bilježnika za sve dosadašnje kompetencije i uveden je rad na daljinu na planu prava društava.

Ova je godina kao europska godina mladih obilježena unutar tijela Komore, u kojima je zastupljenost mladih kolega koje žele raditi za Komoru veća no ikada prije. Na mladim je kolegama budućnost javnobilježničke službe. Na angažmanu u radu Komore velika im hvala!

Osim međunarodnog djelovanja, ostvarili ste i značajnu suradnju s Ministarstvom pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, Ministarstvom financija i Ministarstvom unutarnjih poslova, kao i pravosudnim tijelima i drugim institucijama. Na koji način planirate nastaviti ostvarenu suradnju i koje biste zajedničke interesne točke nastojali razviti?

Od samih početaka svog prvog mandata naglašavala sam važnost uspostave dijaloga s kolegama odvjetnicima, naročito u pogledu pravnog prometa nekretnina, s predstavnicima Ministarstava, pravosudnim tijelima i drugim institucijama, te sam u svom radu aktivno provodila dijalog uz uvažavanje različitosti mišljenja, argumenata i stavova. HJK ostvaruje izvrsnu suradnju sa stranim komorama, Pravnim fakultetima i HAZU-om. Primjerice s Pravnim fakultetom u Rijeci ostvarujemo dugogodišnju suradnju u pogledu kontinuirane edukacije, i to prvenstveno dugogodišnjim Savjetovanjem „Petar Simonetti“ u Poreču. Svi smo kolege i pravници te jedino zdravom raspravom možemo doprinijeti kvalitetnim zakonodavnim rješenjima u korist svih, a naročito u korist naših građana. S Ministarstvom unutarnjih poslova i Ministarstvom pravosuđa i uprave realizirano je potpisivanje Aneksa Sporazuma o korištenju zbirke podataka o prebivalištu i boravištu, evidenciji osobnih iskaznica i evidenciji putnih isprava, sklopljenog između Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i uprave i Hrvatske javnobilježničke komore. Aneksom će javnim bilježnicima biti omogućeno vršenje uvida u podatke o privremenom odlasku s adrese prebivališta, u sliku osobe i sliku potpisa s osobne iskaznice ili putovnice stranke te u podatke o iska-

znicama dozvola boravka i boravišnim iskaznicama stranih državljana na privremenom ili stalnom boravku u Republici Hrvatskoj.

Posebno bih napomenula da smo ostvarili iznimno dobru suradnju s Ministarstvom pravosuđa i uprave te našim ministrom gospodinom Malenicom. Drago mi je što je od strane Ministarstva pravosuđa uočen potencijal javnobilježničke službe u smislu njezine preventivne uloge i rasterećenja sudova te prenošenjem izvanparničnih predmeta na javne bilježnike.

Koliko Vam je teško uskladiti obveze koje imate kao predsjednica Komore s privatnim životom?

Nije mi teško iz jednostavnog razloga što ne moram mnogo usklađivati. Naime, smatram i osjećam da biti javni bilježnik nije samo zanimanje nego i poziv i svojevrsna društvena „misija“ koja se živi 24 sata! Izlaskom iz ureda ne prestajem biti javni bilježnik niti izlaskom iz Komore prestajem biti predsjednica. Dapače, to me determinira u mom svakodnevnom životu na jedan, za mene, pozitivan način. Radim ono što volim i u što vjerujem i zbog toga ne osjećam težinu i onda kada je objektivno teško jer prevladavaju dobri dojmovi.

Mislim da mi je ovaj posao mnogo dao i željela bih to vratiti kroz angažman na daljnjem afirmiranju naše profesije i njezinih humanih i plemenitih vrijednosti. Proširio mi je horizonte, učinio me boljom i kompletnijom osobom. Imala sam sreće da kroz rad upoznam i krasne kolege koje razumiju filozo-

fiju javnog bilježništva i dijele moj entuzijazam da usprkos kompleksnim vremenima u kojima živimo učinimo svijet javnog bilježništva boljim za sve naše kolege, naše djelatnike i naše građane zbog kojih, u konačnici, i postojimo.

Na koji način vidite hrvatsku javnobilježničku službu za otprilike desetak godina?

Vjerujem da će se javnobilježnička služba uspjeti oduprijeti nasrtajima liberalizacije i postati jača, čvršća i modernija. Javni bilježnici oduvijek su bili ravnopravni dionici pravosuđa, prvo kao povjerenici suda u provođenju ostavinskih postupaka, a od rujna 2021. godine kao povjerenici suda u provođenju ovršnih postupaka. Svojom kvalitetom rada dokazali smo građanima i Ministarstvu pravosuđa i uprave RH da zaslužujemo nove kompetencije i da ih možemo uspješno svladati. Služba tridesetu godišnjicu treba dočekati spremna za izazove digitalnog doba, ali i dalje ostati utemeljena na vrijednostima europskog i hrvatskog javnog bilježništva koji imaju stoljetnu tradiciju. Iako je u današnje vrijeme naglasak na uporabi digitalnih alata, samo kvalitetnim radom uspjet ćemo dokazati da nas se ne može lako zamijeniti umjetnom inteligencijom i *blockchain*-tehnologijom. Prvih 27 uspješnih godina je iza nas. S prebogatim iskustvom hrabro kroćimo naprijed. Velika mi je čast i privilegij biti predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore.

dr. Jens Bormann

Predsjednik njemačke Savezne javnobilježničke komore

1) Verehrter Dr. Bormann, Sie sind Präsident der Bundesnotarkammer (BNotK). Wie viel Ehre ist das für Sie, und wie viel Verantwortung?

Zunächst ist es eine große Ehre, dass ich nunmehr in meiner zweiten Amtszeit als Präsident die BNotK vertreten und die Interessen meiner rund 6.700 Kolleginnen und Kollegen in Deutschland wahren darf. Die Aufgabe fasziniert mich und bereitet mir große Freude. Zugleich ist mit diesem Amt eine große Verantwortung verbunden. Die Aufgaben der BNotK sind vielfältig: Sie vertritt die deutschen Notarinnen und Notare national und international, wirkt bei Gesetzgebungsverfahren auf Bundesebene und der Entwicklung des Berufsrechts mit und trägt Sorge für die Aus- und Fortbildung der Notarinnen und Notare. Die Digitalisierung unseres Berufsstands und die fortschreitende europäische Integration fordern bei der Erfüllung dieser Aufgaben gegenwärtig besonders. Sie sind Chance und Herausforderung zugleich. Zum Glück kann ich mich auf die Unterstützung des Präsidiums, auf die Geschäftsführung sowie die exzellenten Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter der BNotK verlassen. Viele Schultern helfen mir also dabei, die Verantwortung zu tragen. Sie ist deshalb keine Last für mich und die Ehre des Amtes und die Freude an meiner Arbeit überwiegen ganz klar.

2) Sie arbeiten derzeit am Projekt EUdoc. Wie gut kennen Sie sich mit dem aktuellen Stand der Digitalisierung des Notariatsdienstes in der Republik Kroatien aus und wie würden Sie

1) Poštovani dr. Bormann, predsjednik ste Savezne javnobilježničke komore (BNotK). Koliko je taj položaj za Vas čast, a koliko predstavlja odgovornost?

Prije svega mi je velika čast što službu predsjednika Savezne javnobilježničke komore vršim već drugi put i što mi je dana mogućnost zastupati in-

dr. Jens Bormann

Predsjednik njemačke Savezne javnobilježničke komore

terese svojih skoro 6 700 kolegica i kolega u Njemačkoj. Taj me zadatak fascinira te mi predstavlja veliku radost. No ujedno, ta je služba vezana uz veliku odgovornost. Zadaci Savezne javnobilježničke komore vrlo su raznovrsni: ona zastupa njemačke javne bilježnice i bilježnike kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini, sudjeluje pri zakonodavnim postupcima na saveznoj razini i u razvoju radnog prava te vodi računa o obrazovanju i daljnjoj kvalifikaciji javnih bilježnika i bilježnika. Digitalizacija našeg zanimanja, kao i tekuća europska integracija, od nas trenutno iziskuju velik trud pri ispunjavanju tih zadataka. Oni su ujedno prilika i izazov. Nasreću, mogu se osloniti na potporu Predsjedništva, Upravnog odbora, kao i izvrsnih suradnica i suradnika naše komore. Stoga

die diesbezüglichen Anstrengungen der Kroatischen Notarkammer einschätzen und wie beurteilen Sie das Remote-Work-Projekt der Kroatischen Notarkammer? Können Sie uns auch etwas mehr über die erzielten Ergebnisse des EUdoc-Projekts erzählen?

Die Digitalisierung ist eine gemeinsame Herausforderung der europäischen Notariate. Deswegen ist es essentiell, auch die Erfahrungen der anderen Mitgliedsnotariate in Bezug auf die Digitalisierung zu kennen. Dies hat sich zuletzt bei der Umsetzung der europäischen Digitalisierungsrichtlinie, welche der Online-Gründung von Gesellschaften zugrunde liegt, gezeigt. Die Zusammenarbeit zwischen den Notariaten, sei es auf Ebene des CNUE oder auf bilateraler Basis, ist entscheidend, um sich über aktuelle Erfahrungen und Best Practices auszutauschen und Wissen zu teilen. Ich freue mich, sagen zu können, dass der kontinuierliche und fruchtbare Austausch zwischen der Kroatischen Notarkammer und der Bundesnotarkammer ein hervorragendes Beispiel für eine solche Zusammenarbeit ist. Die Kroatische Notarkammer hat große Anstrengungen unternommen und ihr ist es gelungen, ein höchst innovatives und gleichzeitig rechtssicheres Verfahren der Onlinegründung einzuführen. Das beweist, wie innovationsoffen und dynamisch meine kroatischen Kolleginnen und Kollegen agieren, was die fortschreitende Digitalisierung angeht. Daher freue ich mich ganz besonders auf die gemeinsamen Digitalprojekte der Zukunft, insbesondere EUdoc. Von diesem Austausch profitieren das kroatische wie das deutsche Notariat gleichermaßen.

EUdoc ist eine moderne und benutzerfreundliche IT-Lösung, welche auf die Bedürfnisse der europäischen Notarinnen und Notare zugeschnitten ist. Die Plattform ermöglicht neben dem höchst sicheren Austausch von elektronischen notariellen Dokumenten die Überprüfung der Echtheit von elektronischen Signaturen von Notaren und von deren Notareigenschaft sowie eine sichere Kommunikation via Video. Mit EUdoc können die europäischen Notarinnen und Notaren im digitalen Zeitalter nicht nur rechtssichere, sondern auch moderne und praktikable Lösungen anbieten. Unser Ziel ist es, dass EUdoc als neues CNUE-Projekt von allen Mitgliedsnotariaten vorangetrieben und am Ende natürlich auch genutzt wird, um so die grenzüberschreitende Zusammenarbeit zu vereinfachen und zu beweisen, dass die europäischen Notarinnen und Notare Digitalisierungsvorreiter sind.

na raspolaganju imam mnogo „ramena“ koja mi pomažu u nošenju te velike odgovornosti, tako da mi ona ne predstavlja teret, nego čast izvršavanja povjerene mi dužnosti i radost u obavljanju posla odnose jasnu prevagu.

2) Trenutno radite na projektu EUdoc. Koliko Vam je dobro poznato aktualno stanje digitalizacije javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj, kako biste ocijenili trud Hrvatske javnobilježničke komore vezan uz taj proces te kako procjenjujete projekt Remote-Work (projekt rada na daljinu) Hrvatske javnobilježničke komore? Možete li nam reći nešto više o postignutim rezultatima projekta EUdoc?

Digitalizacija predstavlja zajednički izazov europskih javnih bilježnika. Stoga je poznavanje drugih javnih bilježnika država članica vezano uz digitalizaciju neophodno. To se posljednji put pokazalo kod provedbe europske uredbe o digitalizaciji, koja je temelj za elektroničko/*online* osnivanje pravnih subjekata. Pritom je suradnja između javnih bilježnika, bilo na razini Vijeća notarijata Europske unije (CNUE) ili na bilateralnoj osnovi prilikom razmjene aktualnih iskustava i odabira najboljeg načina rada, a u svrhu podjele znanja, uvijek presudna. Raduje me što mogu potvrditi kako je kontinuirana i produktivna razmjena između Hrvatske javnobilježničke komore i Savezne javnobilježničke komore izvrstan primjer jedne takve suradnje. Hrvatska javnobilježnička komora uložila je velike napore te je uspješno uvela izuzetno inovativan i ujedno pravno siguran postupak elektroničkog osnivanja. To je samo dokaz koliko su moje hrvatske kolegice i kolege otvoreni za inovacije te koliko dinamično djeluju u pogledu tekuće digitalizacije. Stoga me zajednički budući digitalni projekti, a prije svega projekt EUdoc, izuzetno raduju. Takva je razmjena u istoj mjeri korisna kako hrvatskom tako i njemačkom javnom bilježništvo.

EUdoc predstavlja moderno i pogodno informatičko rješenje, koje je prilagođeno potrebama europskih javnih bilježnica i bilježnika. Takva platforma omogućuje, uz vrlo sigurnu razmjenu elektroničkih javnobilježničkih dokumenata, i provjeru istinitosti elektroničkih potpisa javnih bilježnika, kao i njihovo svojstvo te sigurnu videokomunikaciju. Pomoću EUdoca europske javne bilježnice i javni bilježnici u digitalnom dobu mogu ponuditi ne samo pravno sigurna već i moderna i izvodiva rješenja. Naš je cilj da svi javni bilježnici iz država članica promiču EUdoc kao novi projekt Vijeća notarijata Europske unije te da ga u konačnici i koriste, a sve to kako bi se olakšala prekogranična suradnja i dokazalo da su europske javne bilježnice i javni bilježnici pioniri digitalizacije.

3) Der Notardienst verändert sich rasant und bewegt sich in die virtuelle digitale Welt. Glauben Sie, dass dies auch passiert wäre, wenn es nicht eine Pandemie gegeben hätte, die die Digitalisierung des Notariatsdienstes weiter beschleunigt hätte? Wie würden Sie das Wesen des Notariatsdienstes beschreiben und wie sehen Sie seine Zukunft in Bezug auf die Erweiterung der Kompetenzen und das Überleben dieses Berufs durch die Erweiterung einiger notarieller Kompetenzen in der digitalen Welt?

Die Pandemie hat den Prozess der Digitalisierung sicherlich beschleunigt. Aber auch ohne Pandemie ist es notwendig, dass unser Berufsstand auf die zunehmende Digitalisierung vieler Geschäfts- und Lebensbereiche reagiert. Entscheidend für die Zukunft unseres Berufsstands ist es, dass notarielle Leistungen in der digitalen Welt ebenso so rechtssicher, zuverlässig und qualitativ erbracht werden, wie in der „realen“ Welt. Ein sehr gutes Beispiel hierfür ist die sichere und eindeutige Identifizierung der Beteiligten. Dies gelingt über ein doppelstufiges Identifizierungsverfahren. Hierbei werden die Beteiligten anhand eines elektronischen Identitätsnachweises der höchsten eIDAS-Sicherheitsstufe identifiziert, etwa mit der eID-Funktion des deutschen Personalausweises. Zusätzlich wird das Lichtbild aus dem Chip des Ausweisdokumentes ausgelesen. Erst der Abgleich des ausgelesenen Lichtbildes aus dem deutschen oder europäischen Ausweisdokument mit der an der Videokonferenz teilnehmenden Person ermöglicht es den Notarinnen und Notaren, sich von der höchstpersönlichen Mitwirkung der Person an der Beurkundungsverhandlung zu überzeugen. Das Wesen notarieller Leistungen ändert sich also nicht dadurch, dass sie in der digitalen Welt erbracht werden.

4) Welche Ziele haben Sie als Präsident bereits erreicht? Worauf sind Sie besonders stolz und welche Ziele haben Sie noch nicht erreicht?

Gemeinsam konnten wir in den vergangenen Jahren viel erreichen. Besonders stolz bin ich auf das bereits angesprochene Verfahren zur Online-Gründung von GmbHs und das Elektronische Urkundenarchiv, das ebenfalls in diesem Jahr in Betrieb gegangen ist. Aber auch auf internationaler Ebene konnten wir die Zusammenarbeit mit unseren Kolleginnen und Kollegen intensivieren. Kroatien ist ein hervorragendes Beispiel: Wir stehen in engem Kontakt und arbeiten hervorragend zusammen. Eines unserer Ziele auf internationaler Ebene ist, EUdoc zu einem gemeinsamen Projekt des CNUE zu machen und in die Praxis umzusetzen.

3) Javnobilježnička služba ubrzano se mijenja te je prisutna u virtualnom digitalnom svijetu. Vjerujete li da bi se to dogodilo i unatoč pandemiji, koja je ubrzala digitalizaciju javnog bilježništva? Kako biste opisali bit javnobilježničke službe te kako vidite budućnost te službe vezano uz proširenje ovlasti i opstanak samog zanimanja poradi proširenja nekih javnobilježničkih ovlasti u digitalnom svijetu?

Pandemija je svakako ubrzala postupak digitalizacije. No i izvan konteksta pandemije potrebno je da naše zanimanje reagira na sve veću digitalizaciju velikog broja sfera poslovnog i životnog područja. Odlučujuće za budućnost našeg zanimanja jest to da pružanje javnobilježničkih usluga u digitalnom svijetu bude jednako pravno sigurno, pouzdano i kvalitetno kao i u „realnom“ svijetu. Vrlo je dobar primjer za to sigurna i jasna identifikacija sudionika. To se vrši dvostupanjskim identifikacijskim postupkom. Pritom se istovjetnost sudionika potvrđuje pomoću elektroničke identifikacije sukladno Uredbi eIDAS najvišeg stupnja sigurnosti, naprimjer uz pomoć eID-funkcije njemačke osobne iskaznice. Dodatno se učitava fotografija spremjena na čipu iskaznice. Tek usporedba učitane fotografije iz njemačke ili europske iskaznice s osobom koja sudjeluje na videokonferenciji daje mogućnost javnim bilježnicama i bilježnicima da se uvjere kako je osoba koja sudjeluje u predmetu ovjeravanja upravo tražena osoba. Bilježnička usluga koja se pruža u digitalnom svijetu stoga se u svojoj biti ne mijenja.

4) Koje ste ciljeve kao predsjednik već postigli? Na što ste iznimno ponosni, a koje ciljeve još valja postići?

Proteklih godina zajedno smo uspjeli postići mnogo toga. Jako sam ponosan na već spomenuti postupak vezan uz elektroničko osnivanje društava s ograničenom odgovornošću te na elektroničku arhivu isprava, koja je također ove godine stavljena u upotrebu. No i na međunarodnoj razini uspjeli smo pojačati suradnju s našim kolegicama i kolegama. Hrvatska je pritom izvrstan primjer: uspostavili smo jako dobar kontakt i izvrsno surađujemo. Jedan od naših ciljeva na međunarodnoj razini jest uvrstiti EUdoc u zajednički projekt Vijeća notarijata Europske unije (CNUE) te ga uspješno provesti u praksi.

5) Kako je izgledalo Vaše obrazovanje i što Vam je bilo najveća motivacija pri odabiru upravo javnobilježničke službe kao zanimanja? Je li javno bilježništvo Vaše prvo zanimanje ili ste djelovali i u drugim profesionalnim interesnim područjima?

5) Wie war Ihr Ausbildungsprozess und was hat Sie am meisten motiviert, den Notardienst zu wählen? Ist Notar Ihr erster Beruf oder haben Sie sich mit anderen beruflichen Interessensgebieten beschäftigt?

Nach meinem Abitur habe ich an den Universitäten Konstanz und Genf Rechtswissenschaften studiert und das Studium mit dem Ersten Staatsexamen in Baden-Württemberg abgeschlossen. Das zweijährige Rechtsreferendariat habe in Freiburg (Breisgau) und Paris abgeleistet und in Baden-Württemberg mein Zweites Staatsexamen abgelegt. Im Anschluss habe ich als wissenschaftlicher Assistent am Institut für deutsches und ausländisches Zivilprozessrecht der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg (Breisgau) gearbeitet. In den Jahren 2001/02 war ich Postgraduiertenstudent an der Harvard Law School in Cambridge (Massachusetts /USA) und habe den Abschluss Master of Laws (LL.M.) erworben. 2002 wurde ich zum Dr. iur. an der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg (Breisgau) mit einer rechtsvergleichenden Dissertation bei meinem verehrten akademischen Lehrer Rolf Stürner promoviert. Von 2002 bis 2006 war ich als Notarassessor im Rheinland tätig. Von 2006 bis 2011 war ich dann Hauptgeschäftsführer der Bundesnotarkammer in Berlin und war Schriftleiter der Deutschen Notar-Zeitschrift (DNotZ). Die Arbeit der BNotK habe ich also als Geschäftsführer bereits kennengelernt. Diese Erfahrung hilft mir bei meiner Tätigkeit als Präsident sehr. Seit 2011 bin ich Notar in Ratingen. Seit 2015 bin ich Präsident der Bundesnotarkammer und außerdem seit 2016 zugleich Vizepräsident der Rheinischen Notarkammer.

Der Notarberuf hat mich schon immer fasziniert. Für mich ist es ein echter Traumberuf: Er ist höchst anspruchsvoll und abwechslungsreich. Grundstückskaufverträge, Gesellschaftsverträge, Ehe- und Erbschaftsverträge zu entwerfen und dabei zu versuchen, die unterschiedlichsten Vorstellungen der Beteiligten juristisch einwandfrei umzusetzen, ist ein kreativer Prozess, der herausfordert aber auch viel Freude bereitet. Zudem haben sie es als Notar ständig mit ganz unterschiedlichen Menschen zu tun: Dem Unternehmenskauf mit Beteiligung von Großkanzleianwälten kann beispielsweise ein Grundstückskauf junger Eltern oder der Erbvertrag eines betagten Ehepaares folgen. Diese Abwechslung und Herausforderung bietet kein anderer juristischer Beruf.

Nachdem ich mature studirao sam pravo na sveučilištima u Konstanzu i Ženevi te sam završio studij polaganjem prvog državnog ispita u saveznoj državi Baden-Württemberg. Dvogodišnju vježbeničku praksu odradio sam u Freiburgu (Breisgau) i Parizu te sam položio drugi državni ispit u Baden-Württembergu. Nastavno sam radio kao znanstveni asistent na Institutu za njemačko i inozemno građansko postupovno pravo pri Sveučilištu „Albert Ludwig“ u Freiburgu (Breisgau). U 2001./2002. godini bio sam student na poslijediplomskom studiju pravnog fakulteta Harvard Law School u Cambridgeu (Massachusetts, SAD) te sam stekao zvanje magistra prava – *Master of Laws* (LL. M.). Godine 2002. na temelju komparativne pravne disertacije stekao sam doktorsko zvanje kod mojeg poštovanog akademskog profesora Rolfa Stürnera. Od 2002. do 2006. godine bio sam javnobilježnički prisjednik u Porajnju. Od 2006. do 2011. godine vršio sam službu predsjednika Upravnog odbora Savezne javnobilježničke komore u Berlinu te urednika Njemačkog javnobilježničkog časopisa (DNotZ). Stoga sam se već kao predsjednik Upravnog odbora upoznao s radom Savezne javnobilježničke komore. To iskustvo puno mi je pomoglo u mojem djelovanju na mjestu predsjednika Komore. Od 2011. godine djelujem kao javni bilježnik u Ratingenu. Od godine 2015. predsjednik sam Savezne javnobilježničke komore te ujedno dopredsjednik Rajnske javnobilježničke komore od 2016. godine.

Zanimanje javnog bilježnika oduvijek me fasciniralo. Za mene je to pravo zanimanje iz snova: izuzetno je zahtjevno i raznovrsno. Sastavljati ugovore o kupoprodaji nekretnina, društvene ugovore, bračne ugovore i ugovore o nasljeđivanju, te pritom pokušavati pravno besprijekorno ostvariti najrazličitija očekivanja sudionika, kreativan je proces koji je vrlo izazovan, no u kojem uživam. Ujedno, kao bilježnik uvijek imate posla s vrlo različitim osobama, pa tako nakon korporativne akvizicije uz sudjelovanje odvjetnika iz velikih odvjetničkih ureda može slijediti kupoprodaja zemljišta mladih roditelja ili ugovor o nasljeđivanju starijeg bračnog para. Takvu raznolikost i izazove ne nudi nijedno drugo pravno zanimanje.

6) Kako ocjenjujete suradnju između naših dviju komora?

Savezna javnobilježnička komora i Hrvatska javnobilježnička komora suraduju izvrsno. To se ne odražava samo u redovitim i vrlo dobrim razmjenama između naših komora već i u brojnim zajedničkim projektima, prije svega pri Vijeću notarijata Europske unije (CNUE), kao i Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL). Osobno vrlo cijenim odličnu suradnju s mojom hrvatskom kolegicom, predsjednicom Rauš-Klier.

6) Wie beurteilen Sie die Zusammenarbeit zwischen unseren Kammern?

Die Bundesnotarkammer und die Hrvatska javnobilježnička komora arbeiten hervorragend zusammen. Dies spiegelt sich nicht nur in dem regelmäßigen und sehr guten Austausch zwischen unseren Kammern wider sondern auch in den zahlreichen gemeinsamen Projekten insbesondere über den CNUE und die UINL. Auch persönlich schätze ich besonders die sehr gute Zusammenarbeit mit meiner Kollegin Präsidentin Rauš-Klier.

7) Wir sind Zeugen der Kriegsaggression gegen die Ukraine, die Notare in Europa zusammengebracht hat, um anderen ukrainischen Notaren und ihren Familien zu helfen. Wie sehen Sie die neue Situation und welche Auswirkungen hat sie Ihrer Meinung nach auf alle Mitglieder des CNUE?

Alle Mitglieder des CNUE stehen in der Verantwortung, unsere ukrainischen Kolleginnen und Kollegen zu unterstützen. Der russische Angriffskrieg richtet sich nicht zuletzt auch gegen den Rechtsstaat in der Ukraine, in dem Notarinnen und Notare eine tragende Rolle spielen. Unsere ukrainischen Kolleginnen und Kollegen leisten Außerordentliches und führen ihre Amtstätigkeit unter schwersten Bedingungen und teils unter Einsatz ihres Lebens fort. Es ist deshalb eine gute Nachricht, dass der CNUE und seine Mitglieder alles in ihrer Macht Stehende tun, um in der Ukraine Hilfe zu leisten und die vorsorgende Rechtspflege in der Ukraine zu schützen.

7) Svjedoci smo ratne agresije na Ukrajinu, koja je povezala javne bilježnike u Europi u želji da se pomogne ukrajinskim javnim bilježnicima i njihovim obiteljima. Kako Vi procjenjujete novu situaciju i kako je ona, po Vašem mišljenju, utjecala na sve članove CNUE-a?

Svi članovi CNUE-a imaju odgovornost pomagati našim ukrajinskim kolegicama i kolegama. Ruska je agresija, među ostalim, usmjerena i protiv pravne države Ukrajine, u kojoj javne bilježnice i javni bilježnici igraju važnu ulogu. Naše ukrajinske kolegice i kolege rade izuzetan posao te nastavljaju vršiti svoju službu pod otežanim uvjetima, a djelomično i uz rizik po vlastite živote. Stoga je dobra vijest da CNUE i njegovi članovi čine sve što je u njihovoj moći kako bi se pomoglo Ukrajini i zaštitilo preventivno pravosuđe.

Giampaolo Maroz

Predsjednik CNUE-a za 2022. godinu

Vijeće javnih bilježnika Europe (CNUE) od 1. siječnja 2022. godine ima novog predsjednika, Giampaola Maroz. Ovaj talijanski bilježnik bio je nekoliko mjeseci dopredsjednik Vijeća, a naslijedio je Madara Ádáma Tótha. Kao što je poznato, javni bilježnici članovi CNUE-a svake godine imenuju novog predsjednika na jednogodišnji mandat. Predsjednik tako predstavlja 45 000 europskih javnih bilježnika u 22 zemlje članice CNUE-a. Ceremonija primopredaje održana je u Rimu 18. siječnja 2022. godine.

Tijekom svoga mandata predsjednik Giampaolo Maroz težit će tomu da europski javni bilježnici stoje u službi ciljeva koje je postavilo francusko predsjedanje Vijećem Europske unije, a koji se sažimaju u triptihu „oporavak – snaga – osjećaj pripadnosti“. CNUE namjerava igrati važnu ulogu u oživljavanju gospodarstva Europe, pridonijeti rastu ekonomske i pravne moći Europe u odnosu na druge velike svjetske sile i, prije svega, poticati osjećaj pripadnosti građana EU, posebice kroz ulogu koju javni bilježnici imaju u svojim zemljama, ali i u izgradnji zajedničke europske povijesti i vizije te međusobne stoljetne povezanosti.

Giampaolo Maroz tijekom svog predsjedanja želi i dalje raditi na osuvremenjivanju javnobilježničke službe, naglašavajući važnost digitalizacije za javnobilježničku profesiju. Također je skrenuo pozornost i na političku ulogu CNUE-a u Europi te na značaj bilježnika kao stupova vladavine prava i promicatelja međugeneracijske solidarnosti.

Giampaolo Maroz rođen je 1975. godine u Aosti, Italija, gdje je završio srednju školu, a 1998. godine diplomirao je pravo na Sveučilištu u Torinu s najvišim ocjenama. Njegov diplomski rad bio je iz obiteljskoga prava i pravnog zajedništva. Godine 2002. stekao je kvalifikaciju odvjetnika na Žalbenom sudu u Torinu, a od 2007. javni je bilježnik s

Giampaolo Maroz, Italija – predsjednik CNUE-a

uredom u Aosti, dvojezičnoj regiji u talijanskim Alpama sjeverozapadno od Torina, u blizini poznatog tunela Mont Blanc.

Godine 2016. izabran je za savjetnika Nacionalnog vijeća javnih bilježnika Italije, gdje je do 2018. bio zadužen za komunikacijski sektor i komisiju za inovacije. Tijekom trogodišnjeg razdoblja od 2016. do 2019. godine obnašao je dužnost direktora u Upravnom odboru Notartel SpA, informatičke tvrtke u službi Nacionalnog vijeća javnih bilježnika.

Javni bilježnik i sporazumni razvod braka – – novi prilog modernizaciji pravosuđa

Sažetak

U radu se raspravlja o novinama reformiranog postupka radi sporazumnog razvoda braka prema hrvatskom Obiteljskom zakonu iz 2015. godine, uzimajući u obzir i rezultate u praksi. Potom slijedi analiza trenda širenja kompetencija notara latinskoga tipa na područje sporazumnog razvoda braka u pojedinim europskim jurisdikcijama. Kao kriterij podjele i razlikovanja europskih modela sporazumnog razvoda braka pred notarima uzeto je postizanje sporazuma o određenim pravnim posljedicama razvoda braka na području imovinskih odnosa bračnih drugova te roditeljske skrbi i njezina ostvarivanja. U četvrtom dijelu rada sadržana je rasprava o modernizaciji hrvatskog pravosuđa i brakorazvodnog postupka na temelju sporazuma stranaka, dok je u zaključnom dijelu rada istaknuta sinteza glavnih rezultata istraživanja.

Ključne riječi: sporazumni razvod braka, imovinski odnosi, roditeljska skrb, sud, javni bilježnik, postupak.

Slađana Aras
Kramar

1. UVOD

Kao što je Francuska revolucija bila značajna po pitanju bračnog režima i razvoda braka općenito¹, tako su 1978. godina i donošenje Zakona o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske (u daljnjem tekstu: ZBPO)², na područjima koja obuhvaća današnja Hrvatska, bili revolucionarni propisivanjem postupka radi sporazumnog razvoda braka.³ Donošenjem ZBPO-a napuštena su rješenja koja su se temeljila na načelu krivnje te razvodu braka kao

sankciji.⁴ Umjesto načela krivnje, ZBPO je uredio razvod braka zbog poremećenosti bračnih odnosa te je postupak mirenja bračnih drugova bio premješten iz sudske u nadležnost prijašnjeg organa starateljstva.⁵ Usto, ZBPO-om je bio propisan postupak radi sporazumnog razvoda braka koji su bračni drugovi mogli tražiti podnošenjem zajedničkog prijedloga, odnosno zahtjeva za sporazumni razvod braka o kojem se odlučivalo u parničnom postupku.⁶

Model parničnog brakorazvodnog postupka pokrenutog tužbom jednog bračnog druga ili zahtjevom za sporazumni razvod braka u slučaju zajedničkog traženja razvoda braka bio je prisutan u hrvatskom pravu i praksi više od trideset godina. Prvo donošenjem Obiteljskog zakona iz 2014.⁷, a

1 Usp. Antokolskaia, M., *Divorce law in a European perspective*, u: Scherpe, J. M. (ur.), *European Family Law, Volume III, Family Law in a European Perspective*, Cheltenham/Northampton, Edward Elgar Publishing, 2016., str. 43.
2 Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske iz 1978. godine, NN SRH, 11/1978, 27/1978 – ispravak, 45/1989, 51/1989 – pročišćeni tekst, 59/1990.
3 Prema čl. 53. st. 2. Osnovnog zakona o braku iz 1946. godine (SL FNRJ, 29/1946, 36/1948, 29/1946, 44/1951, 18/1955; SL SFRJ, 12/1965, 28/1965 – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: OZB) stranke su mogle sporazumno tražiti razvod braka, ali su bile dužne navesti opravdane razloge. Stoga se u komentarima isticalo da je OZB-om bila propisana mogućnost sporazumnog traženja razvoda braka, ali da to nije ujedno značilo i uvođenje instituta sporazumnog razvoda bračnih drugova. Alinčić, M., *Osnove bračnog prava*, u: Alinčić, M.; Bakarić-Mihanović, A., *Porodično pravo, Osnove bračnog prava i odnosa roditelja i djece*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1978., str. 156.

4 V. čl. 53. – čl. 60. OZB-a. U doktrini se koristila i podjela na apsolutne i relativne brakorazvodne uzroke, u kombinaciji s načelom krivnje. V. *ibid.*, str. 137–154.
5 V. *ibid.*, str. 164.; Alinčić, M.; Bakarić, A., *Porodično pravo*, III. izd., Narodne novine, Zagreb, 1989., str. 83–84., 89–92.
6 V. čl. 56., čl. 57. i čl. 318. st. 2. ZBPO-a. V. Alinčić, M.; Bakarić, A., *op. cit.* (bilj. 5), str. 86–87.
7 Obiteljski zakon iz 2014. godine, NN RH, 75/2014, 83/2014 – v. Izvješće USRH-a o završnim odredbama (člancima 562. i 563.) Obiteljskog zakona od 3. srpnja 2014., 5/2015 – v. Rješenje USRH-a, br. U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. godine (u daljnjem tekstu: ObZ 2014.).

potom Obiteljskog zakona iz 2015. godine (u daljnjem tekstu: ObZ 2015.)⁸, reformiran je brakorazvodni postupak. Među relevantnim promjenama očituje se premještanje sporazumnog razvoda braka iz parnične u izvanparničnu jurisdikciju sudova te njegovo pojednostavnjenje.⁹ Tim su se promjenama hrvatsko obiteljsko pravo i postupak približili sustavima germanske pravne tradicije.¹⁰

Reforme brakorazvodnih režima u europskim okvirima novijeg datuma ukazuju na potrebu daljnjeg promišljanja o modernizaciji ovog dijela pravosuđa, među ostalim, sudjelovanjem notara latinskoga tipa u tom području statusnih i obiteljskih odnosa. Tako su u Francuskoj u okviru projekcija o modernizaciji pravosuđa za 21. stoljeće uvedene (u načelu isključive) kompetencije notara za sporazumni razvod braka, i to i u slučajevima kad bračni drugovi imaju zajedničku djecu.¹¹ Taj francuski pristup sporazumnom razvodu braka, iako ocijenjen kao revolucionaran, nije bio novost u europskom kontekstu uzimajući u obzir okolnost da je Španjolska prethodno uredila model sporazumnog razvoda braka pred notarima.¹² Španjolski je zakonodavac to učinio 2015. godine u sklopu promjena Zakona o dobrovoljnoj sudbenosti.¹³ Model sporazumnog

razvoda braka prisutan je i u grčkom pravu, gdje su 2017. godine izvršene izmjene Gradanskog zakonika pozivom na potrebu rasterećenja pravosuđa.¹⁴ Tim je promjenama sporazumni razvod braka izmješten iz sudske nadležnosti u nadležnost notara, a u slučaju da bračni drugovi imaju zajedničku djecu, oni moraju postići sporazum o pitanjima roditeljske skrbi, njezina ostvarivanja i uzdržavanja djeteta koji će vrijediti najmanje dvije godine, osim ako se bračni drugovi ne sporazume oko njegova duljeg trajanja.¹⁵ Posljednja među državama koja je u sklopu reforme obiteljskog i izvanparničnog prava i postupka slijedila taj trend jest Slovenija¹⁶, s obrazloženjem da je potrebno modernizirati brakorazvodni postupak, prilagoditi ga suvremenim trendovima i dinamici života te omogućiti onim bračnim drugovima koji nemaju zajedničku djecu da se razvedu u bržem i pojednostavljenom postupku.¹⁷

Iako je uvođenje kompetencija notara na područje sporazumnog razvoda braka u opisanim zapadnoeuropskim i srednjoeuropskim jurisdikcijama otvorilo široke rasprave, među ostalim, i u hrvatskim okvirima¹⁸, pojedini modeli sporazumnog

8 Obiteljski zakon iz 2015. godine, NN RH, 103/2015, 98/2019, 47/2020 – v. čl. 35. Zakona o Centru za posebno skrbništvo.

9 V. odredbe čl. 50., čl. 51., čl. 55., čl. 433. t. 2., čl. 453. – čl. 460. ObZ-a 2015.

10 Riječ je o austrijskom Saveznom zakonu o sudskom postupku u izvanparničnim pravnim stvarima (*Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen, Außerstreitgesetz*) iz 2003. godine u kojem su sadržana, među ostalim, pravila postupka u bračnim predmetima. U njemačkom sustavu sudski postupak u obiteljskim i statusnim predmetima propisan je u Zakonu o postupku u obiteljskim stvarima i stvarima dobrovoljne sudbenosti (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*) iz 2008. godine.

11 V. čl. 50. i čl. 114. st. V. Zakona br. 1547 od 18. studenoga 2016. godine o modernizaciji pravosuđa u 21. stoljeću, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPreparation.do?idDocument=JORFDOLE000030962821&type=general&typeLoi=proj&legislature=14> (12. 5. 2022.); v. čl. 229-1. do 229-4. Gradanskoga zakonika Francuske, u inačici od 12. svibnja 2022. godine, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: FGZ). Sporazumni razvod braka pred francuskim notarima u potpunosti je zamijenio sudsku jurisdikciju u tim nespornim predmetima, osim u slučaju kada dijete koje je informirano o pravu da izrazi svoje mišljenje pred obiteljskim sucem želi to svoje pravo ostvarivati ili kada je jedan od bračnih drugova pod pravnoskrbničkom zaštitom (*tutelle, curatelle*) (čl. 229-2. FGZ). U potonjem slučaju nesposobnosti bračnog druga nije dopušten ni sporazumni razvod braka pred sudom. Ferrand, F., *France*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Ferrand.pdf> (12. 5. 2022.), str. 1–2.

12 Za rasprave koje su se vodile u Francuskoj u sklopu modernizacije brakorazvodnog režima, v. Ferrand, F., *Grounds for divorce and maintenance between former spouses, France*, 2002., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Divorce.pdf> (12. 5. 2022.), str. 2–4.; Antokolskaia, M., *op. cit.* (bilj. 1), str. 52–53.

13 V. čl. 54. Zakona o notarima Španjolske od 28. svibnja 1862. godine, izmijenjen i dopunjen Zakonom br. 15/2015 o dobrovoljnoj sudbenosti od 2. srpnja 2015. godine, Boletín Oficial del Estado, br. 158/2015. [\[de-2015.pdf\]\(http://iuscomparatum.info/wp-content/uploads/2015/07/Boletín-Oficial-del-Estado-Viernes-3-de-julio-de-2015.pdf\) \(12. 5. 2022.\) \(u daljnjem tekstu: ŠZN\). Sporazumni razvod braka pred španjolskim je notarima isključen u slučaju maloljetne djece ili odrasle djece s invaliditetom. Usto, da bi taj model sporazumnog razvoda braka bio dopušten, potrebno je postizanje sporazuma o imovinsko-pravnim odnosima kao posljedici razvoda braka te navedeni sporazum moraju odobriti i odrasla djeca koja žive u kućanstvu. González Beilfuss, C., *Spain*, 2021. <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Spain-Gonzalez-Beilfuss.pdf> \(12. 5. 2022.\), str. 2.](http://iuscomparatum.info/wp-content/uploads/2015/07/Boletín-Oficial-del-Estado-Viernes-3-de-julio-</p></div><div data-bbox=)

14 V. Zakon br. 4509/2017, čl. 22. (GG A 201, 22. prosinca 2017. godine), kojim su izmijenjeni čl. 1438. i čl. 1441. Gradanskoga zakonika Grčke (u daljnjem tekstu: GGZ).

15 V. čl. 1441. st. 2. GGZ-a. Konsta, A.-M.; Koutsouradis, A. G., *Greece*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Greece-Konsta.pdf> (12. 5. 2022.), str. 2.

16 Slovenski Obiteljski zakonik (*Družinski zakonik*) donesen je 2017. godine (Uradni list RS, 15/2017, 21/2018 – *Zakon o nevladnih organizacijah* (ZNOrg), 22/2019, 67/2019 – *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o matičnem registru* (ZMatR-C), 200/2020 – *Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju* (ZOOMTVI), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556> (12. 5. 2022)) (u daljnjem tekstu: DZ). Potom je uslijedila reforma slovenskog izvanparničnog prava i postupka donošenjem novog Zakona o izvanparničnom postupku (*Zakon o nepravdnem postopku*) (Uradni list RS, 16/2019, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7879> (12. 5. 2022.)) (u daljnjem tekstu: ZNP). I DZ i ZNP počeli su se primjenjivati 15. travnja 2019. godine.

17 Kraljić, S., *Sporazumna razveza pred notarjem v luči novega slovenskega Družinskega zakonika*, u: Šago, D.; Čizmić, J.; Rijavec, V.; Janevski, A.; Lazić Smoljanić, V.; Sesar, M.; Galič, A. (ur.), *Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018., str. 187., 191.

18 Za hrvatsku doktrinu, v. Aras Kramar, S., *Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa?*, u: Šago, D.; Čizmić, J.; Rijavec, V.; Janevski, A.; Lazić Smoljanić, V.; Sesar, M.; Galič, A. (ur.), *Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017., str. 299–321.;

razvoda braka pred notarima prisutni su na europskom kontinentu već početkom dvijestisućitih godina. Riječ je o istočnoeuropskim državama (Estonija¹⁹, Latvija²⁰, Rumunjska²¹) te u pojedinim od tih pravnih sustava postoji i (u načelu alternativna) nadležnost registarskog tijela osobnog stanja za sporazumni razvod braka (Estonija²², Rumunjska²³). Usto, razlikuje se pristup europskih zakonodavaca pitanju sporazumnog razvoda braka i nadležnosti notara. Razlike se očituju u postizanju sporazuma (i) u odnosu na pravne posljedice razvoda braka, kako na području imovinskih odnosa bračnih drugova tako i na području roditeljske skrbi i njezina ostvarivanja u slučaju kada imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljske odgovornosti, odnosno skrb.

U drugom dijelu, koji slijedi nakon uvoda, raspravit će se novine reformiranog postupka radi sporazumnog razvoda braka u hrvatskom pravu, uzimajući

u obzir i rezultate u praksi (v. *infra ad 2.*). Potom slijedi analiza određenih karakteristika poredbenopravnih modela sporazumnog razvoda braka pred notarima latinskoga tipa u europskoj perspektivi (v. *infra ad 3.*). Kao kriterij podjele i razlikovanja pojedinih europskih modela tog razvoda braka uzeto je postizanje sporazuma o određenim pravnim posljedicama razvoda braka bračnih drugova. U četvrtom dijelu rada sadržana je rasprava o modernizaciji pravosuđa i brakorazvodnog postupka koji se temelji na sporazumu stranaka (v. *infra ad 4.*). U petom, zaključnom dijelu rada istaknuta je sinteza glavnih rezultata istraživanja (v. *infra ad 5.*).

2. REFORMIRANI POSTUPAK RADI SPORAZUMNOG RAZVODA BRAKA PREMA OBITELJSKOM ZAKONU IZ 2015. GODINE

Obilježje je brakorazvodnog postupka prema ObZ-u 2015. njegova liberalizacija i izmještanje sporazumnog razvoda braka iz parnične jurisdikcije sudova u izvanparničnu. U usporedbi sa Zakonom iz 2003. godine (u daljnjem tekstu: ObZ 2003.)²⁴, osnove za razvod braka ostale su nepromijenjene.²⁵ Međutim, ono što se mijenjalo jest okolnost da u slučaju razvoda braka bračnih drugova bez zajedničke maloljetne djece nema više prijašnjeg posredovanja²⁶, odnosno, u smislu novih rješenja ObZ-a 2015., obveznog savjetovanja i prvog sastanka s obiteljskim medijatorom²⁷ kao procesne pretpostavke sudskog postupka.

U slučaju bračnih drugova koji nemaju zajedničku djecu, ako su sporazumni u pogledu razvoda braka, oni zajedno pokreću izvanparnični postupak radi sporazumnog razvoda braka podnošenjem prijedloga sudu.²⁸ Sudskom izvanparničnom postupku ne prethodi obvezni mehanizam sporazumnog rješavanja prijedloga; dapače, oni uz prijedlog za sporazumni razvod braka ni ne prilažu sporazum o uređenju svojih imovinskopravnih odnosa nakon razvoda braka niti sud u izvanparničnom postupku radi sporazumnog razvoda braka ima kompetencije za odlučivanje o tim pitanjima njihova imovinskopravnog režima. S druge strane, u slučaju bračnih drugova sa zajedničkom maloljetnom djecom, ako su bračni drugovi sporazumni

Aras Kramar, S., *The transformation of divorce procedure in Europe*, Familia, Il diritto della famiglia e delle successioni in Europa, 3 (2018), str. 277–298.; Dika, M., *Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive*, Javni bilježnik, XXIII (2019) 46, str. 50.; Aras Kramar, S., *Javnobilježnički razvod braka u reformiranom slovenskom pravu*, Pravni vjesnik, god. 36, br. 3–4, 2020., str. 229–246.; Poretti, P., *(Nove) funkcije javnih bilježnika u uređenju obiteljskopravnih odnosa – hrvatsko uređenje i komparativna rješenja*, Javni bilježnik, XXV (2021) 48, str. 17–28.

19 V. čl. 29. Zakona o notarima Estonije (Riigi Teataja, I 2000, 104, 684), nakon izmjena i dopuna (Riigi Teataja, I 2009, 27, 164), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2021, 2), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/506012020001/consolide/current> (12. 5. 2022.). V. čl. 64¹ Obiteljskoga zakona Estonije (Riigi Teataja, I 2009, 60, 395), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2022, 1), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/507022018005/consolide/current> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: EObZ). V. čl. 3. st. 8. Zakona o registraciji osobnih stanja Estonije (Riigi Teataja, I 2009, 30, 177), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2022, 1), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504022014001/consolide/current> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: EZROS).

20 V. čl. 65., čl. 325. – čl. 339. Zakona o notarima Latvije (Latvijas Vēstnesis, 48, 9. srpnja 1993. godine), s posljednjim izmjenama i dopunama od 14. listopada 2021. godine (Latvijas Vēstnesis, 207), <https://likumi.lv/ta/en/en/id/59982>; <https://likumi.lv/ta/id/327127> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: LZN). V. čl. 69. Gradanskog zakonika Latvije (Valdības Vēstnesis, 41, 20. veljače 1937. godine), s posljednjim izmjenama i dopunama od 3. veljače 2022. godine (Latvijas Vēstnesis, 33), <https://likumi.lv/ta/en/en/id/225418-the-civil-law>; <https://likumi.lv/ta/id/330031> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: LGZ).

21 V. čl. 375. – čl. 378. Zakona br. 287/2009 – Gradanskoga zakonika Rumunjske (Monitorul Oficial al României, 511/2009), s posljednjim izmjenama i dopunama (Zakon br. 71/2011, Monitorul Oficial al României, 427/2011, 489/2011), <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630> (12. 5. 2022.) (u daljnjem tekstu: RGZ).

22 V. čl. 64. EObZ-a te čl. 44. do čl. 49. EZROS-a.

23 U slučaju razvoda braka bračnih drugova bez zajedničke djece, sporazumni razvod braka dopušten je pred notarom ili registarskim tijelom osobnog stanja (čl. 375. st. 1. RGZ), dok su u slučaju zajedničke djece bračnih drugova propisane (samo) kompetencije notara (čl. 375. st. 2. RGZ). Crăciun, N., *The Divorce by the Public Notary. Proceedings*, Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences, Law, vol 7(56), br. 2, 2014., str. 189.; Frîntu, V.-M.; Gherghe, E.-R., *Divorce through the Spouses' Agreement by Administrative Method or Notarial Procedure*, Advances in Fiscal, Political and Law Science, 2013., str. 186.

24 Obiteljski zakon iz 2003. godine, NN RH, 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011 – v. čl. 52. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 61/2011, 25/2013 – v. čl. 100. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 5/2015 – v. Rješenje USRH-a, br. U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. godine.

25 Usp. čl. 43. ObZ-a 2003. i čl. 51. ObZ-a 2015.

26 V. čl. 44. ObZ-a 2003.

27 Arg. ex čl. 54. ObZ-a 2015. V. odredbe sedmog dijela ObZ-a 2015. o obveznom savjetovanju i obiteljskoj medijaciji (čl. 320. – čl. 344. ObZ-a 2015.).

28 V. čl. 453. st. 1. ObZ-a 2015.

u pogledu razvoda braka te su postigli i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, oni zajedno pokreću izvanparnični postupak radi sporazumnog razvoda braka i odobravanja plana podnošenjem prijedloga sudu.²⁹ Posebne su pretpostavke tog modela sporazumnog razvoda braka okolnosti da su bračni drugovi sudjelovali u obveznom savjetovanju pred centrom za socijalnu skrb te postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.³⁰

Bračni drugovi mogu postići plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i izvan postupka obveznog savjetovanja, samostalno ili uz pomoć medijatora i mehanizama sporazumnog rješavanja prijepora.³¹ Pritom je mogućnost postizanja sporazuma tijekom obiteljske medijacije ObZ-om 2015. široko postavljena. Bračni bi drugovi mogli postići i sporazume o imovinskopравnim odnosima.³² Međutim, okolnost je da u praksi bračni drugovi postižu sporazume tijekom obveznog savjetovanja, i to planove o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, koje u slučaju sporazumnog razvoda braka prilažu prijedlogu kojim pokreću izvanparnični postupak. Tako je prema statističkim podacima za 2020. godinu od 4403 plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, nakon provedenog obveznog savjetovanja u centru za socijalnu skrb, sporazum o planu postignut u 4087 predmeta, a nakon provedenog postupka obiteljske medijacije u 316 predmeta.^{33 34}

I prema ObZ-u 2015., ako bračni drugovi nisu sporazumni u pogledu razvoda braka i/ili postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, svaki od

bračnih drugova može podnijeti tužbu radi razvoda braka.³⁵ U slučaju bračnih drugova sa zajedničkom maloljetnom djecom, sud povodom tužbe radi razvoda braka ima oficijelne ovlasti odlučivanja o tome s kojim će od roditelja dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem te uzdržavanju djeteta.³⁶ Pritom je dijete u parničnom postupku u dijelu u kojem sud odlučuje u sporu o roditeljskoj skrbi zastupano samostalno i neovisno od roditelja, putem posebnog skrbnika iz Centra za posebno skrbništvo.³⁷ Uz odlučivanje o pitanjima roditeljske skrbi, njezina ostvarivanja i uzdržavanja djeteta, sud bi mogao odlučiti i o uzdržavanju bračnog druga ako on postavi takav zahtjev u tužbi ili tijekom parnice.³⁸ Sud u parnici radi razvoda braka nema kompetencije odlučivanja o daljnjim pitanjima, posebice imovinskopравnog režima bračnih drugova ili prava stanovanja djeteta.³⁹

Unatoč zadržavanju parnične jurisdikcije i tužbe radi razvoda braka koja bi se trebala temeljiti na okolnostima teško i trajno poremećenih odnosa ili na prestanku bračne zajednice duljem od godinu dana, model sporazumnog razvoda braka u izvanparničnoj jurisdikciji sudova, i to bračnih drugova sa zajedničkom maloljetnom djecom, brojčano preteže među bračnim predmetima.⁴⁰ O godišnjem kretanju broja sudskih brakorazvodnih predmeta u Republici Hrvatskoj zorno govore i objavljeni podaci. Tako su u 2020. godini zabilježena 5153 razvoda braka⁴¹, u 2019. godini njih 5936, a u 2018. godini 6125.⁴²

29 V. čl. 456. – čl. 458. ObZ-a 2015.

30 Arg. ex čl. 54. st. 1. do 3., čl. 456. ObZ-a 2015.

31 V. čl. 54. st. 2. i 3., čl. 106. st. 5. ObZ-a 2015.

32 V. rješenja sadržana u čl. 331. st. 3. ObZ-a 2015.

33 *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF> (12. 5. 2022.), str. 61.

34 Slični rezultati bilježe se i u prethodnim godinama. Prema statističkim podacima za 2019. godinu, od 4582 sporazuma o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, nakon provedenog obveznog savjetovanja sporazum o planu postignut je u 4181 predmetu, a nakon provedenog postupka obiteljske medijacije u 401 predmetu. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/MDOMPSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf> (12. 5. 2022.), str. 61. U 2018. godini, od 5013 sporazuma, nakon provedenog obveznog savjetovanja sporazum o planu postignut je u 4707 predmeta, a nakon provedenog postupka obiteljske medijacije u 306 predmeta. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/MDOMPSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202018.%20godini.pdf> (12. 5. 2022.), str. 60.

35 V. rješenja sadržana u čl. 56., čl. 57., čl. 379. ObZ-a 2015.

36 Čl. 413. ObZ-a 2015.

37 Čl. 414. ObZ-a 2015.

38 V. rješenja sadržana u čl. 297. ObZ-a 2015.

39 Pravo stanovanja djeteta u obiteljskom domu ostvaruje se u posebnom regulacijskom izvanparničnom postupku povodom prijedloga roditelja koji na temelju odluke suda stanuje sa zajedničkim maloljetnim djetetom (čl. 491. st. 2. ObZ-a 2015.). Pokretanje i vodenje toga postupka, dakle, podrazumijeva da je prethodno donesena pravomoćna odluka o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati (arg. ex čl. 491. st. 2. ObZ-a 2015.). Usto, zaštita je prava stanovanja djece i jednog roditelja u stanu ili drugoj nekretnini ograničena samo na onu nekretninu koja predstavlja obiteljski dom u smislu čl. 32. st. 1. ObZ-a 2015. te istodobno bračnu stečevinu bračnih drugova (arg. ex čl. 46. st. 2. ObZ-a 2015.) To pravo stanovanja može trajati najdulje do razvrgnuća suvlasništva na nekretnini koja predstavlja obiteljski dom (čl. 46. st. 3. ObZ-a 2015.).

40 Za statističke podatke o broju postignutih planova o zajedničkoj roditeljskoj skrbi v. *supra ad* bilj. 33. i 34.

41 Za 2020. godinu v. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9938> (12. 5. 2022.).

42 V. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, *Prirodno kretanje stanovništva u 2019.*, Zagreb, 2020., https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1662.pdf (12. 5. 2022.), str. 18.

3. POREDBENOPRAVNI MODELI SPORAZUMNOG RAZVODA BRAKA PRED NOTARIMA LATINSKOGA TIPA

3.1. OPĆENITO

U europskim modelima sporazumnog razvoda braka pred notarima u načelu nije dovoljno postići samo sporazum o razvodu braka, već je dopuštenost tih modela vezana uz ispunjenje daljnjih pretpostavaka. U tom smislu europski pravni sustavi koji poznaju modele sporazumnog razvoda braka pred notarima njih vezuju uz nužnost postizanja sporazuma o određenim pravnim posljedicama razvoda braka. S obzirom na tu okolnost, mogu se prepoznati modeli sporazumnog razvoda braka u kojima je uz sporazum o razvodu potrebno postići i sporazum o imovinskim odnosima bračnih drugova, općenito unutar obitelji (uključujući npr. i odraslu djecu u kućanstvu) (Latvija⁴³, Francuska⁴⁴, Španjolska⁴⁵, Slovenija⁴⁶) (v. *infra ad* 3.2.). Usto, oni sustavi koji su ovaj brakorazvodni model uveli i za bračne drugove sa zajedničkom (maloljetnom) djecom uvjetuju (i) nužnost postizanja sporazuma o pitanjima koja se tiču djece (Rumunjska⁴⁷, Latvija⁴⁸, Francuska⁴⁹) (v. *infra ad* 3.3.).

U europskim poredbenopravnim sustavima sporazumnog razvoda braka pred notarima, dakle, stranačka autonomija, odnosno odluka bračnih drugova da se brak okonča razvodom, nije dovoljna. Promatrajući nužnost postizanja sporazuma o određenim pravnim posljedicama razvoda s ciljem sporazumnog razvoda braka pred notarom, ističe se estonski model prema kojem je dovoljno da bračni drugovi (samo) potvrde da nemaju sporova koji se tiču razloga i pravnih posljedica razvoda braka.⁵⁰ Takav pristup u estonskom pravu mogao bi se tumačiti u povijesnom kontekstu. U toj je jurisdikciji, uz sporazumni razvod braka pred notarima,

prisutan i tzv. administrativni razvod braka pred registarskim tijelom osobnog stanja.⁵¹ Riječ je o modelu razvoda braka koji je u sovjetskom razdoblju premješten iz Rusije u sve prijašnje sovjetske republike, a u nekima od njih zadržan je i nakon stjecanja neovisnosti.⁵² Cilj uvođenja takva modela administrativnog razvoda braka bio je u slabljenju državne kontrole nad tim dijelom društvenih odnosa, odnosno razvodom braka.⁵³ Stoga nadležna tijela nisu imala, odnosno nemaju ovlasti kontrolirati ni razloge za razvod braka ni (eventualne) sporazume o pravnim posljedicama razvoda braka.⁵⁴

3.2. RAZVOD BRAKA I SPORAZUM O IMOVINSKOPRAVNIM ODNOSIMA

Medu europskim sustavima koji dopuštenu sporazumnog razvoda braka pred notarima vezuju uz sporazum bračnih drugova o imovinskopravnim posljedicama karakterističan je francuski model. U francuskom pravu, da bi se bračni drugovi sporazumno razveli pred notarom, potrebno je postići sporazum čiji je sadržaj detaljno propisan FGZ-om. Bračni drugovi mogu postići sporazum o razvodu i pravnim posljedicama razvoda braka privatno, za što je onda potrebno da ga potpišu te da on bude potpisan od strane dvaju odvjetnika (čl. 229-1. st. 1. FGZ). Svaki od bračnih drugova, dakle, mora opunomoćiti odvjetnika, koji skrbi o njegovim pravnim interesima pri postizanju sporazuma.⁵⁵ Postignuti sadržaj sporazuma unosi se u zapisnik kod notara koji treba osigurati to da sporazum ima propisan sadržaj te da nacrt sporazuma ne bude potpisan prije isteka određenog razdoblja (i to roka od petnaest dana) (čl. 229-1. st. 2., čl. 229-4. FGZ-a).

Prema čl. 229-3. FGZ-a, sporazum bračnih drugova treba sadržavati osobne podatke bračnih drugova (prezime, ime, zanimanje, prebivalište, državljanstvo, datum i mjesto rođenja, datum i mjesto sklapanja braka), kao i podatke o djeci (ako ih bračni drugovi imaju), potom ime i adresu obaju odvjetnika koje su bračni drugovi opunomoćili za pružanje profesionalne pravne pomoći pri sklapanju sporazuma, stavke sporazuma o razvodu braka i njegovim pravnim posljedicama postignute među bračnim drugovima, posebno podatke o diobi bračne imovine ili izjavu da nema potrebe za njezinom diobom te napomenu da su roditelji obavijestili dijete o njegovu pravu da izrazi svoje mišljenje pred sućem i da dijete ne želi upotrijebiti tu

43 V. rješenja sadržana u čl. 325. LZN-a i čl. 77. LGZ-a; v. i Katz, K., *Divorce from a foreigner in Latvia – it has become easier*, http://www.baltic-course.com/eng/legal_counsel/?doc=99287&ins_print (13. 5. 2022.).

44 V. rješenja sadržana u čl. 229-3. FGZ-a; v. i Ferrand, F., *op. cit.* (bilj. 11), str. 2–3.

45 V. rješenja sadržana u čl. 54. ŠZN-a; v. i González Beilfuss, C., *op. cit.* (bilj. 13), str. 2.

46 V. rješenja sadržana u čl. 97. DZ-a; v. i Kraljić, S., *Družinski zakonik s komentarjem*, Poslovna založba MB, založništvo d.o.o., Maribor, 2018., str. 282–283.

47 V. rješenja sadržana u čl. 375. st. 2. RGZ-a; v. i Crăciun, N., *op. cit.* (bilj. 23), str. 193–194.

48 V. *supra ad* bilj. 43.

49 V. *supra ad* bilj. 44.

50 V. rješenja sadržana u čl. 64¹. st. 1. EOZ-a te čl. 44. st. 2. EZROS-a. U estonskom modelu kompetencije notara uređene su na način da se upućuje na odgovarajuću primjenu rješenja sadržanih u EZROS-u, propisu kojim se regulira postupanje registarskog tijela osobnog stanja, među ostalim, za sporazumni razvod braka. Uusen-Nacke, T., *Estonia*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Estonia-Uusen-Nacke.pdf> (13. 5. 2022.), str. 1–3.

51 V. čl. 64. EOZ-a te čl. 44. do čl. 49. EZROS-a; Uusen-Nacke, T., *op. cit.* (bilj. 50), str. 1–2.

52 V. Antokolskaia, M., *op. cit.* (bilj. 1), str. 74.

53 *Ibid.*

54 Usp. *ibid.*

55 Ferrand, F., *op. cit.* (bilj. 11), str. 2.

mogućnost u skladu s odredbom čl. 338-1. FGZ-a. Usto, dijete treba ispuniti i potpisati obrazac s ciljem aktualizacije njegovih postupovnih prava jer u protivnom razvod braka pred notarom nije dopušten.⁵⁶

Karakteristika je i španjolskog uređenja sporazumnog razvoda braka pred notarom u obvezi sudjelovanja odvjetnika koji će pripremiti nacrt sporazuma te time osigurati da budu ispunjeni zahtjevi njegova sadržaja u skladu s Gradanskim zakonikom.⁵⁷ Pritom je taj model razvoda braka rezerviran samo za bračne drugove bez zajedničke maloljetne djece, odnosno odrasle djece s invaliditetom. Usto, da bi ovaj oblik razvoda braka bio dopušten, potrebno je i da punoljetna djeca koja žive u kućanstvu s roditeljima (bračnim drugovima) pristanu na sporazum o uređivanju imovinsko-pravnih pitanja.⁵⁸

U slovenskom sustavu bračni drugovi mogu se sporazumno razvesti ako postignu i sporazum o diobi zajedničke imovine, o tome tko od njih ostaje ili postaje najmoprimac stana te o uzdržavanju bračnog druga koji nema sredstva za život i bez svoje krivnje nije zaposlen u obliku javnobilježničkog akta (čl. 97. st. 1. DZ). Pritom je brak razveden s danom potpisivanja javnobilježničkog akta te je on osnova za upis razvoda braka u matični registar (čl. 97. st. 2. DZ). Različito od francuskog i španjolskog prava, u slovenskom nisu propisani detalji oko postizanja toga sporazuma pred notarom, posebice pitanje zastupanja bračnih drugova.

U slovenskoj se doktrini ističe da bi se na postupanje notara pri sporazumnom razvodu braka u obliku javnobilježničkog akta trebalo primjenjivati ono što inače vrijedi kod sastavljanja javnobilježničkih isprava, među ostalim, odgovarajuća rješenja slovenskog *Zakona o notariatu*.⁵⁹ Usto, u nedostatku izričitih rješenja slovenskog DZ-a, pojedini autori ističu da bračni drugovi moraju zajedno i osobno, bez punomoćnika, biti prisutni prilikom sporazumnog razvoda braka pred notarom.⁶⁰

56 *Ibid.*, str. 3.

57 Čl. 54. ŠZN-a.

58 González Beilfuss, C., *op. cit.* (bilj. 13), str. 2.

59 *Zakon o notariatu* (ZN), Uradni list RS, 2/2007 – službeni pročišćeni tekst, 33/2007 – *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodnem registru* (ZSReg-B), 45/2008, 91/2013, 189/2020 – *Zakon o finančni razbremenitvi občin* (ZFRO), <http://pisrs.si/Pis.web/prehledPredpisa?id=ZAKO1329> (13. 5. 2022.). Usp. Podgoršek, B., *Pogodba o ureditvi premoženjskopravnih razmerij med zakoncema*, Notarski vestnik, br. 10, 2017., str. 29–31.; Rijavec, V., *Notariat quo vadis?*, Notarski vestnik, br. 10, 2017., str. 58–59.

60 Tako Kraljić, S. *op. cit.* (bilj. 46), str. 284.; Tavčar Pasar, M., *Družinski zakonik: razveza zakonske zveze tudi pred notarjem*, Notarski vestnik, br. 10, 2019., str. 61–62.

3.3. RAZVOD BRAKA I SPORAZUM O PITANJIMA RODITELJSKE SKRBI TE NJEZINA OSTVARIVANJA

Među modelima sporazumnog razvoda braka bračnih drugova sa zajedničkom djecom nad kojom ostvaruju roditeljske odgovornosti, odnosno skrb, karakterističan je rumunjski sustav. Prema RGZ-u, sporazum bračnih drugova treba obuhvaćati i pitanja ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi, djetetova prebivališta nakon razvoda roditelja, ostvarivanja osobnih odnosa s drugim roditeljem, kao i obveze roditelja da doprinose uzdržavanju djeteta, obrazovanju, školovanju te profesionalnom razvoju djeteta.⁶¹

Uz zahtjev odgovarajućeg sadržaja postignutog sporazuma o pitanjima roditeljske skrbi i njezina ostvarivanja, notar ima značajne kompetencije u rumunjskom pravu. Nakon proteka određenog vremenskog razdoblja (tzv. vrijeme razmišljanja – *reflection period*), ako oba bračna druga osobno pristupe notarju te i dalje zahtijevaju razvod braka, a djeca imaju najmanje 10 godina, notar ima obvezu omogućiti djetetu izražavanje mišljenja.⁶² Mišljenje djeteta mora se uzeti u obzir u skladu s dobi i zrelošću djeteta.⁶³ Dok u francuskom sustavu dijete, ako želi ostvarivati svoje pravo na izražavanje mišljenja nakon što su ga roditelji o tome na odgovarajući način informirali, to može činiti samo pred sudom (v. *supra ad* 3.2.), u rumunjskom sustavu djeca svoja postupovna prava mogu ostvarivati i pred notarom.

Način na koji će notar saslušati dijete nije izrijekom propisan. Međutim, ističe se da bi to notar trebao činiti u prisutnosti obaju roditelja.⁶⁴ Usto, u RGZ-u propisane su i obveze i ovlasti notara da od nadležnih skrbničkih tijela zatraži izvješće o sadržaju sporazuma bračnih drugova o pitanjima roditeljske skrbi i njezina ostvarivanja.⁶⁵

4. JAVNOBILJEŽNIČKA SLUŽBA⁶⁶ I MODERNIZACIJA POSTUPKA RADI SPORAZUMNOG RAZVODA BRAKA

U usporedbi s europskim modelima sporazumnog razvoda braka pred notarima, i to bračnih drugova bez zajedničke djece nad kojom ostva-

61 V. rješenja sadržana u čl. 375. st. 2. RGZ-a; v. i Crăciun, N., *op. cit.* (bilj. 23), str. 190.

62 V. čl. 264. st. 1. RGZ-a; v. i Crăciun, N., *op. cit.* (bilj. 23), str. 193.

63 V. čl. 264. st. 4. RGZ-a; v. i Crăciun, N., *op. cit.* (bilj. 23), str. 193.

64 Tako u Florescu, S., *Romania*, u: Schrama, W.; Freeman, M.; Taylor, N.; Bruning, M. (ur.), *International Handbook on Child Participation in Family Law*, Cambridge/Antwerp/Chicago, Intersentia, 2021., str. 279, pozivom na protokol postupanja notara pri sporazumnom razvodu braka.

65 V. čl. 375. st. 2. RGZ-a; v. i Crăciun, N., *op. cit.* (bilj. 23), str. 193.

66 U nastavku rada upotrebljavat će se pojam *javni bilježnik*, koji je prihvaćen u hrvatskom pravnom sustavu.

ruju roditeljsku skrb, postupak je radi sporazumnog razvoda braka prema hrvatskom ObZ-u 2015. permisivan. Bračni drugovi bez zajedničke djece ne moraju postizati sporazum o uređenju imovinskopravnih odnosa s ciljem sporazumnog razvoda braka pred sudom. Oni postupak pokreću podnošenjem prijedloga sudu koji će ih razvesti u izvanparničnom postupku na temelju njihove autonomne, konsenzualno izražene volje da se razvedu. Njihova je sporazumna volja za razvod braka dovoljna.

U slučaju postupka radi sporazumnog razvoda braka bez zajedničke djece, sud ne obavlja adjukativnu funkciju, on ne „sudi“. U tom postupku uloga suda bliža je osnovnoj ulozi javnog bilježnika, promatrajući klasične funkcije javnobilježničke službe. U slučaju sporazumnog razvoda braka ostvaruje se normativno-redakcijska i certifikacijska funkcija.⁶⁷ Sud, nakon što utvrdi da su ispunjene sve (pozitivne) procesne pretpostavke dopuštenosti, odnosno da nema smetnji za vođenje postupka, donosi rješenje o sporazumnom razvodu braka na temelju autonomno, konsenzualno izražene volje bračnih drugova; dakle, na temelju pristanka bračnih drugova, primjenom prava, uređuje se, odnosno dokida, njihov pravni odnos.

Unatoč europskim modelima sporazumnog razvoda braka koji inzistiraju na sporazumu o pravnim posljedicama razvoda braka, sporazumni razvod braka koji bi se temeljio samo na autonomno, konsenzualno izraženoj volji bračnih drugova, bez dodatnih ograničenja u smislu takvih sporazuma o pridruženim stvarima, prepoznat je i u načelima Komisije za europsko obiteljsko pravo.⁶⁸ Iako nije riječ o obvezujućem dokumentu, u njima sadržane postavke značajne su za razvoj brakorazvodnih režima u europskom kontekstu, posebice uzimajući u obzir kontekst njihova donošenja.⁶⁹ U tim je načelima izraženo shvaćanje u prilog sporazumnog razvoda braka koji bi trebalo omogućiti bez razdoblja faktične odvojenosti bračnih drugova (rastave) te sporazuma o

pravnim posljedicama razvoda braka.⁷⁰

Širenje nadležnosti javnih bilježnika na područje obiteljskih i statusnih odnosa, odnosno sporazumnog razvoda braka bračnih drugova, značilo bi modernizaciju tog dijela pravosuđa, čime bi ga se učinilo dostupnijim građanima, i to kako teritorijalno tako i vremenski. Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o područjima i sjedištima sudova iz 2022. godine⁷¹ izvršene su bitne promjene u odredbama o nadležnosti sudova u obiteljskim i statusnim predmetima u sklopu ObZ-a 2015.⁷² Prema Zakonu o područjima i sjedištima sudova⁷³ nakon njegove Novele iz 2022. godine (samo) su općinski sudovi u sjedištima županijskih sudova i Općinski sud u Novom Zagrebu nadležni za postupanje u obiteljskim i statusnim predmetima prema ObZ-u 2015. (čl. 2. st. 5. ZPSS), dok bi predsjednici županijskih sudova na čijem su području ti općinski sudovi trebali osigurati uvjete za poduzimanje postupovnih radnji u obiteljskim i statusnim predmetima u drugim općinskim sudovima na području pojedinog županijskog suda (čl. 2. st. 6. ZPSS). Treba vidjeti kako će se to u praksi odraziti ne samo na troškovnu već i na vremensku komponentu, posebice u području izvanparničnih postupaka koji se temelje na sporazumu stranaka čiji predmet nisu prava i interesi djece (poput sporazumnog razvoda braka bračnih drugova bez zajedničke maloljetne djece).⁷⁴

Iako u hrvatskom pravu pretpostavka sporazumnog razvoda braka nije sporazum bračnih drugova o imovinskopravnim pitanjima, širenjem kompetencija javnih bilježnika i na područje samog razvoda braka omogućilo bi se bračnim drugovima da kod javnog bilježnika u istom vremenskom okviru sporazumno razvedu sam brak te urede svoje imovinskopravne odnose, a pod pretpostavkom da bračni drugovi imaju namjeru urediti svoje imovinskopravne odnose već u trenutku samog razvoda braka. Ako se tomu pridodaju rješenja o podnošenju zemljišnoknjižnih prijedloga za upis odgovarajućih prijenosa prava na nekretnine elek-

67 O različitim funkcijama javnih bilježnika – redakcijsko-certifikacijskoj, protokolarno-certifikacijskoj, legalizacijsko-certifikacijskoj, depozitarnoj, komesarijalnoj, konzilijarno-monitornoj, adhezijsko-prokuratorskoj i asekurativnoj funkciji te terminološkim pitanjima – v. Dika, M., *Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj (I.)*, Pravo i porezi, br. 12/2001, str. 4–5.

68 Komisija za europsko obiteljsko pravo (*Commission on European Family Law*), <http://ceflonline.net/> (13. 5. 2022.). O Komisiji i njezinu djelovanju v. više u Majstorović, I., *Harmonizacija i unifikacija europskoga obiteljskog prava – temelji, načela i prijepori*, doktorska disertacija, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2009., str. 233. *et seq.*

69 Na načelima o razvodu braka radila je grupa neovisnih stručnjaka predstavljajući 22 europske jurisdikcije te ih je Komisija za europsko obiteljsko pravo objavila 2004. godine. V. *Commission on European Family Law, Principles of European family law regarding divorce and maintenance between former spouses*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-English.pdf> (13. 5. 2022.).

70 V. načelo 1:4 Komisije za europsko obiteljsko pravo, *op. cit.* (bilj. 69). Pritom se sporazum o pridruženim stvarima bračnih drugova bez zajedničke djece potiče određivanjem razvoda bez potrebnog razdoblja razmišljanja (tzv. *reflection period*) (v. načelo 1:5 (2)). Antokolskaia, M., *op. cit.* (bilj. 1), str. 66.

71 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima i sjedištima sudova iz 2022. godine, NN RH, 21/2022 (u daljnjem tekstu: ZIDZPSS 2022.).

72 V. odredbu čl. 1. ZIDZPSS-a 2022.

73 Zakon o područjima i sjedištima sudova, NN RH, 67/2018, 21/2022 (u daljnjem tekstu: ZPSS).

74 ObZ 2015. načelno proklamira (samo) žurnost postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta, a potom putem pojedinih odredaba propisuje i određene (instruktivne) rokove u tim predmetima (v. čl. 10., čl. 347. ObZ-a 2015.).

tronički, uz pomoć javnog bilježnika⁷⁵, argumenti u prilog širenju kompetencija javnih bilježnika i na sporazumni razvod braka kao takav vrlo su značajni. U raspravama o širenju nadležnosti javnih bilježnika općenito naglašava se troškovna komponenta, odnosno povećavanje troškova sudjelovanjem javnih bilježnika u određenim područjima i postupcima.⁷⁶ No uvođenje mogućnosti da bračni drugovi bez maloljetne djece sporazumno razvedu brak pred javnim bilježnicima na temelju svoje konsenzualno izražene volje ne mora nužno značiti i povećavanje troškova sporazumnog razvoda braka. U postojećem hrvatskom uređenju, u slučaju sporazumnog razvoda braka bračni drugovi plaćaju jednu sudsku pristojbu. Pritom propisi o sudskim pristojbama nisu usklađeni s prijenosom postupka radi sporazumnog razvoda braka u izvanparničnu jurisdikciju sudova.⁷⁷ Bračni drugovi (kao pravni latic) za pokretanje postupka pred sudom i dolazak na ročište, odnosno za općenito zastupanje u postupku, u praksi sudovanja i načelu opunomoćuju odvjetnike, kojima pripada (jedinствена) nagrada za zastupanje u takvim prvostupanjskim postupcima.⁷⁸ Uvođenjem mogućnosti da bračni drugo-

vi bez zajedničke maloljetne djece sporazumno razvedu brak pred javnim bilježnikom na temelju konsenzualno izražene volje, izostala bi potreba pokretanja sudskog postupka i sudjelovanja na ročištima pred sudom, a to bi potencijalno značilo i izostanak potrebe za profesionalnim zastupanjem.

Troškove sudskog postupka radi sporazumnog razvoda braka ne treba miješati s pitanjem troškova postupaka u kojima sud odlučuje o imovinskopravnim odnosima (bivših) bračnih drugova, odnosno troškova javnog bilježnika za njihovo sporazumno uređivanje u sklopu postojećeg hrvatskog uređenja. Prema Uredbi o Tarifi sudskih pristojbi, stranke plaćaju sudsku pristojbu u imovinskopravnim postupcima (među ostalim, u diobi suvlasništva) prema vrijednosti predmeta spora.⁷⁹ Uz vrijednost predmeta spora vezuje se i odvjetnička tarifa te nagrada i troškovi javnog bilježnika.⁸⁰ Širenje kompetencija javnih bilježnika i na sam sporazumni razvod braka otvorilo bi mogućnost povezivanja troškova i nagrade javnog bilježnika u slučaju kada bi bračni drugovi u istom trenutku sporazumno uređivali i statusna i imovinska pitanja.

75 Čl. 105. st. 1. Zakona o zemljišnim knjigama, NN RH, 63/2019; v. i čl. 11. – čl. 14. Pravilnika o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga, NN RH, 108/2019.

76 Tako npr. za sudjelovanje javnih bilježnika u ovršnim postupcima v. *Od 17.2.2022. viša naknada javnim bilježnicima u ovršnim postupcima „male vrijednosti“*, <https://www.teb.hr/novosti/2022/od-1722022-visa-naknada-javnim-biljeznicima-u-ovrsnim-postupcima-male-vrijednosti-nar-nov-br-1822/> (13. 5. 2022.).

77 Iako je sporazumni razvod braka (već) donošenjem ObZ-a 2014, propisan u izvanparničnoj jurisdikciji sudova, novi propisi o sudskim pristojbama nisu usklađeni s tim prijenosom unutar jurisdikcije sudova. Tako Zakon o sudskim pristojbama (NN RH, 118/2018; u daljnjem tekstu: ZSP) među odredbama o parničnim postupcima propisuje da se u „sporovima“ radi razvoda braka kao vrijednost predmeta spora uzima iznos od 5.000,00 kuna (čl. 21. st. 1. t. 4. ZSP). Usto, Uredba o Tarifi sudskih pristojbi (NN RH, 53/2019, 92/2021; u daljnjem tekstu: Uredba o Tarifi sudskih pristojbi) određuje u I. poglavlju, među odredbama o parničnim postupcima, da bračni drugovi plaćaju samo jednu pristojbu ako podnose „prijedlog“ za sporazumni razvod braka (tar. br. 1., napomena 1. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi). Primjenom citiranih pravila iz čl. 21. st. 1. t. 4. ZSP-a te tar. br. 1. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi, bračni bi drugovi plaćali pristojbu od 200,00 kuna za prijedlog za sporazumni razvod braka. Prema tar. br. 2. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi, prema vrijednosti predmeta spora plaća se pristojba i za prvostupajnsku „presudu“. S druge strane, Uredba o Tarifi sudskih pristojbi sadrži i opće odredbe koje se primjenjuju u svim izvanparničnim postupcima ako za pojedine od njih nije propisana posebna pristojba. Tako se za prijedlog za pokretanje izvanparničnog postupka plaća pristojba od 100,00 kuna (st. 1.), dok se za odluku prvostupajnskog suda o osnovanosti prijedloga plaća pristojba od 150,00 kuna (st. 2. tar. br. 4. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi).

78 U postupcima radi razvoda braka, neovisno o broju radnji, odvjetniku pripada jedinstvena nagrada za prvostupajnski postupak u visini od 200 bodova. V. tbr. 7. (2) Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, NN RH, 142/2012, 103/2014, 118/2014, 107/1015, 37/2022 (u daljnjem tekstu: Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika). I u slučaju odvjetničke tarife, posebne odredbe o postupcima radi razvoda braka određene su među odredbama o parničnim postupcima. Inače Tarifa određuje među izvanparničnim postupcima opća rješenja koja vrijede za sastavljanje podnesaka kojima se pokreće izvanparnični postupak u „ostalim neprocjenjivim

5. ZAKLJUČAK

U europskim poredbenim okvirima sporazumni razvod braka bračnih drugova, naročito onih bez zajedničke djece, zauzeo je značajno mjesto među raspravama o modernizaciji i rasterećenju tog dijela pravosuđa te redefiniranju osnovnih funkcija suda. Tomu treba pridodati i tendencije digitalizacije pravosuđa europskih jurisdikcija. Ove rasprave, a u njihovu kontekstu i pitanja prenošenja nadležnosti za izvanparnične nesporne predmete na javne bilježnike, relevantne su i u hrvatskim okvirima.

U europskim modelima sporazumnog razvoda braka pred notarima u načelu nije dovoljno postići samo sporazum o razvodu braka, već je dopuštenost tih modela vezana uz ispunjenje daljnjih pretpostavki. U tome smislu, europski sustavi koji poznaju modele sporazumnog razvoda braka pred notarima, njih vezuju uz nužnost postizanja sporazuma o određenim pravnim posljedicama razvoda braka. S obzirom na tu okolnost, mogu se prepoznati modeli sporazumnog razvoda braka u kojima je uz sporazum o razvodu potrebno postići

predmetima“ (50 bodova) te za zastupanje na ročištu (v. tbr. 16. (1) i tbr. 17. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika). O sudskoj pristojbi v. *supra ad* bilj. 77.

79 V. čl. 14. ZSP-a; tar. br. 1. i 5. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi.

80 V. tbr. 7. (1) te tbr. 16. (1) Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika. V. Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi, NN RH, 38/1994, 82/1994, 52/1995, 97/2001 – pročišćeni tekst, 115/2012, 120/2015, 64/2019.

i sporazum o imovinskim odnosima bračnih drugova, općenito unutar obitelji. Usto, oni sustavi koji su taj brakorazvodni model uveli i za bračne drugove sa zajedničkom djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, uvjetuju (i) nužnost postizanja sporazuma o pitanjima koja se tiču djece.

Uz zahtjeve za odgovarajućim sadržajem postignutih sporazuma o pravnim posljedicama razvoda braka, u pojedinim europskim poredbenopravnim sustavima notari imaju značajne kompetencije. Tako u rumunjskom pravu, ako oba bračna druga osobno pristupe notararu te nakon proteka određenog razdoblja razmišljanja i dalje zahtijevaju razvod braka, notar ima obvezu omogućiti djetetu izražavanje mišljenja. I dok u francuskom modelu dijete, ako želi ostvariti svoje pravo na izražavanje mišljenja, nakon što su ga roditelji na odgovarajući način informirali, to može učiniti samo pred sudom, u rumunjskom modelu djeca svoja postupovna prava mogu ostvarivati i pred notarima.

Propisivanje nadležnosti javnih bilježnika za sporazumni razvod braka bračnih drugova bez zajedničke maloljetne djece u hrvatskom sustavu ne bi značilo liberalizaciju brakorazvodnog režima budući da je on, uzimajući u obzir europski poredbenopravni kontekst, već među permissivnijim sustavima. Bračni drugovi bez zajedničke djece, prema hrvatskom ObZ-u 2015., ne moraju navoditi opravdane razloge za razvod braka niti postizati sporazum o uređenju imovinskopravnih odnosa s ciljem sporazumnog razvoda braka pred sudom. Oni pokreću izvanparnični postupak pred sudom podnošenjem prijedloga te se on temelji na njihovoj autonomnoj, konsenzualno izraženoj volji da se žele razvesti. Njihova sporazumna volja o razvodu braka je dovoljna.

Širenje kompetencija javnih bilježnika na područje sporazumnog razvoda braka zahtijeva modernizaciju tog dijela pravosuđa, tj. njegovo činjenje (teritorijalno i vremenski) dostupnim građanima. Usto, uvođenje kompetencija javnih bilježnika i na sam sporazumni razvod braka otvorilo bi mogućnosti analize i rasprava o povezivanju troškova i nagrade javnog bilježnika u slučaju kada bi bračni drugovi u istom vremenskom okviru sporazumno uređivali i statusna i imovinska pitanja.

Sudjelovanje javnih bilježnika u uređivanju obiteljskih i statusnih odnosa nužno bi uključivalo i odgovarajuću edukaciju javnih bilježnika u tom području. To je izrijeком naglašeno u pojedinim europskim modelima sporazumnog razvoda braka pred notarima. Tako estonski notari, da bi stekli kompetencije za (sklapanje i) razvod braka građana, moraju imati odgovarajuću edukaciju i proći evaluaciju znanja iz područja obiteljskih i statusnih

odnosa.⁸¹ Uzimajući u obzir postojeća rješenja o sudjelovanju javnih bilježnika na području obiteljskih i statusnih odnosa (npr. na području zaštite ranjivih odraslih osoba putem anticipiranih naredaba i obvezujućih izjava⁸²), *pro futuro*, daljnjim širenjem kompetencija javnih bilježnika mogao bi se uspostaviti odgovarajući registar pri Hrvatskoj javnobilježničkoj komori u koji bi se upisivali javni bilježnici koji su osposobljeni za obavljanje nadležnosti u tim područjima.

NOTARY AND CONSENSUAL DIVORCE – A NEW CONTRIBUTION TO THE MODERNISATION OF THE JUDICIARY

SUMMARY

The paper discusses the novelties of the reformed procedure for consensual divorce under the Croatian Family Act of 2015, taking into account the results in practice. Then follows an analysis of the trend of extending the competencies of Latin-type notaries to the area of consensual divorce in certain European jurisdictions. As a criterion for the division and distinction of European models of consensual divorce before notaries, the agreement on certain legal consequences of divorce in the field of property relations of spouses and parental care and its exercise was taken. The fourth part of the paper discusses the modernisation of the Croatian judiciary and divorce proceedings based on the agreement of the parties, while the concluding part of the paper highlights the synthesis of the main research results.

Keywords: consensual divorce, property relations, parental care, court, notary, procedure.

81 V. rješenja sadržana u čl. 4. st. 5. EZROS-a.

82 U ObZ-u 2015. propisana je mogućnost da osoba unaprijed, u vrijeme dok je poslovno sposobna, u obliku javnobilježničke isprave odredi osobu za koju želi da ju zastupa u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti (čl. 236. st. 6. ObZ-a 2015.), osobu za koju želi da joj se nakon lišenja poslovne sposobnosti imenuje (stalnim) skrbnikom i/ili njegovim zamjenikom (čl. 247. st. 5. ObZ-a 2015.) te da odluči o pojedinim medicinskim postupcima i mjerama (anticipirana naredba) (čl. 260. st. 2., čl. 504. st. 3. ObZ-a 2015.). Paralelno s promjenom obiteljskog propisa, donesen je i novi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN RH, 76/2014; u daljnjem tekstu: ZZODS) koji je uredio institut obvezujućih izjava. Prema čl. 68. st. 1. ZZODS-a, svaka osoba može ovlastiti samo jednu osobu, koja na to pristane, da kao osoba od povjerenja umjesto nje, nakon što se ispune zakonske pretpostavke, dade ili uskrati pristanak na određene medicinske postupke propisane ZZODS-om. O novinama instituta anticipiranih naredaba i obvezujućih izjava u hrvatskom sustavu v. više Nikolić, V.; Hobljaj, H.; Grbac, M., *Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj*, Javni bilježnik, XXV (2021) 48, str. 35–45.

LITERATURA

1. Alinčić, M., *Osnove bračnog prava*, u: Alinčić, M.; Bakarić-Mihanović, A., *Porodično pravo, Osnove bračnog prava i odnosa roditelja i djece*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1978., str. 7–189.
2. Alinčić, M.; Bakarić, A., *Porodično pravo*, III. izd., Narodne novine, Zagreb, 1989.
3. Antokolskaia, M., *Divorce law in a European perspective*, u: Scherpe, J. M. (ur.), *European Family Law, Volume III, Family Law in a European Perspective*, Cheltenham/Northampton, Edward Elgar Publishing, 2016., str. 41–81.
4. Aras Kramar, S., *Javnobilježnički razvod braka u reformiranom slovenskom pravu*, Pravni vjesnik, god. 36, br. 3–4, 2020., str. 229–246.
5. Aras Kramar, S., *Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa?*, u: Šago, D.; Čizmić, J.; Rijavec, V.; Janevski, A.; Lazić Smoljanić, V.; Sesar, M.; Galič, A. (ur.), *Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017., str. 299–321.
6. Aras Kramar, S., *The transformation of divorce procedure in Europe*, *Familia, Il diritto della famiglia e delle successioni in Europa*, 3 (2018), str. 277–298.
7. Commission on European Family Law, *Principles of European family law regarding divorce and maintenance between former spouses*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-English.pdf> (13. 5. 2022.).
8. Crăciun, N., *The Divorce by the Public Notary. Proceedings*, Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences, Law, vol 7(56), br. 2, 2014., str. 189–196.
9. Dika, M., *Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj (I.)*, *Pravo i porezi*, br. 12/2001, str. 3–7.
10. Dika, M., *Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive*, *Javni bilježnik*, XXIII (2019) 46, str. 43–57.
11. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9938> (12. 5. 2022.).
12. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, *Prirodno kretanje stanovništva u 2019.*, Zagreb, 2020., https://web.dzs.hr/Hrv_Eng_publication/2020/SI-1662.pdf (12. 5. 2022.).
13. Ferrand, F., *France*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Ferrand.pdf> (12. 5. 2022.).
14. Ferrand, F., *Grounds for divorce and maintenance between former spouses, France*, 2002., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Divorce.pdf> (12. 5. 2022.).
15. Florescu, S., *Romania*, u: Schrama, W.; Freeman, M.; Taylor, N.; Bruning, M. (ur.), *International Handbook on Child Participation in Family Law*, Cambridge/Antwerp/Chicago, Intersentia, 2021., str. 273–285.
16. Frîntu, V.-M.; Gherghe, E.-R., *Divorce through the Spouses' Agreement by Administrative Method or Notarial Procedure*, *Advances in Fiscal, Political and Law Science*, 2013., str. 185–190.
17. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2018. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202018.%20godini.pdf> (12. 5. 2022.).
18. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf> (12. 5. 2022.).
19. *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2020. godini*, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Go-disnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF> (12. 5. 2022.).
20. González Beilfuss, C., *Spain*, 2021. <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Spain-Gonzalez-Beilfuss.pdf> (12. 5. 2022.).
21. Katz, K., *Divorce from a foreigner in Latvia – it has become easier*, http://www.baltic-course.com/eng/legal_counsel/?doc=99287&ins_print (13. 5. 2022.).
22. Konsta, A-M.; Koutsouradis, A. G., *Greece*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Greece-Konsta.pdf> (12. 5. 2022.).
23. Kraljić, S., *Družinski zakonik s komentarjem*, Poslovna založba MB, založništvo d.o.o., Maribor, 2018.

24. Kraljić, S., *Sporazumna razveza pred notarjem v luči novega slovenskega Družinskega zakona*, u: Šago, D.; Čizmić, J.; Rijavec, V.; Janevski, A.; Lazić Smoljanić, V.; Sesar, M.; Galič, A. (ur.), *Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018., str. 185–192.
25. Majstorović, I., *Harmonizacija i unifikacija europskoga obiteljskog prava – temelji, načela i prijepori*, doktorska disertacija, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2009.
26. Nikolić, V.; Hoblaj, H.; Grbac, M., *Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj*, Javni bilježnik, XXV (2021) 48, str. 29–61.
27. *Od 17.2.2022. viša naknada javnim bilježnicima u ovršnim postupcima „male vrijednosti“*, <https://www.teb.hr/novosti/2022/od-1722022-visa-naknada-javnim-biljeznici-ma-u-ovrsnim-postupcima-male-vrijednosti-nar-nov-br-1822/> (13. 5. 2022.).
28. Podgoršek, B., *Pogodba o ureditvi premoženjskopравnih razmerij med zakoncema*, Notarski vestnik, br. 10, 2017., str. 21–32.
29. Poretti, P., *(Nove) funkcije javnih bilježnika u uredenju obiteljskopравnih odnosa – hrvatsko uredenje i komparativna rješenja*, Javni bilježnik, XXV (2021) 48, str. 17–28.
30. Rijavec, V., *Notariat quo vadis?*, Notarski vestnik, br. 10, 2017., str. 55–60.
31. Tavčar Pasar, M., *Družinski zakonik: razveza zakonske zveze tudi pred notarjem*, Notarski vestnik, br. 10, 2019., str. 61–63.
32. Uusen-Nacke, T., *Estonia*, 2021., <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Estonia-Uusen-Nacke.pdf> (13. 5. 2022.).
4. Obiteljski zakon iz 2003. godine, NN RH, 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011 – v. čl. 52. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 61/2011, 25/2013 – v. čl. 100. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 5/2015 – v. Rješenje USRH-a, br. U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. godine.
5. Obiteljski zakon iz 2014. godine, NN RH, 75/2014, 83/2014 – v. Izvješće USRH-a o završnim odredbama (člancima 562. i 563.) Obiteljskog zakona od 3. srpnja 2014., 5/2015 – v. Rješenje USRH-a, br. U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. godine.
6. Obiteljski zakon iz 2015. godine, NN RH, 103/2015, 98/2019, 47/2020 – v. čl. 35. Zakona o Centru za posebno skrbništvo.
7. Obiteljski zakonik (*Družinski zakonik*) Slovenije iz 2017. godine, Uradni list RS, 15/2017, 21/2018 – *Zakon o nevladnih organizacijah* (ZNOrg), 22/2019, 67/2019 – *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o matičnem registru* (ZMatR-C), 200/2020 – *Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju* (ZOOMTVI), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556> (12. 5. 2022.).
8. Osnovni zakon o braku iz 1946. godine, SL FNRJ, 29/1946, 36/1948, 29/1946, 44/1951, 18/1955; SL SFRJ, 12/1965, 28/1965 – pročišćeni tekst.
9. Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga, NN RH, 108/2019.
10. Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi, NN RH, 38/1994, 82/1994, 52/1995, 97/2001 – pročišćeni tekst, 115/2012, 120/2015, 64/2019.
11. Savezni zakon o sudskom postupku u izvanparničnim pravnim stvarima (*Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen, Außerstreitgesetz*) Austrije iz 2003. godine.
12. Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, NN RH, 142/2012, 103/2014, 118/2014, 107/1015, 37/2022.
13. Uredba o Tarifi sudskih pristojbi, NN RH, 53/2019, 92/2021.
14. Zakon br. 1547 od 18. studenoga 2016. godine o modernizaciji pravosuđa u 21. stoljeću, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPreparation.do?idDocument=JORFDOLE000030962821&type=general&typeLoi=proj&legislature=14> (12. 5. 2022.).
15. Zakon br. 287/2009 – Gradanski zakonik

Popis pravnih izvora

1. Gradanski zakonik Francuske, u inačici od 12. svibnja 2022. godine, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721> (12. 5. 2022.).
2. Gradanski zakonik Latvije (Valdēbas Vēstnesis, 41, 20. veljače 1937. godine), s posljednjim izmjenama i dopunama od 3. veljače 2022. godine (Latvijas Vēstnesis, 33). <https://likumi.lv/ta/en/en/id/225418-the-civil-law>; <https://likumi.lv/ta/id/330031> (12. 5. 2022.).
3. Obiteljski zakon Estonije (Riigi Teataja, I 2009, 60, 395), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2022, 1), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/507022018005/consolide/current> (12. 5. 2022.).

- Rumunjske (Monitorul Oficial al României, 511/2009), s posljednjim izmjenama i dopunama (Zakon br. 71/2011, Monitorul Oficial al României, 427/2011, 489/2011). <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630> (12. 5. 2022.).
16. Zakon br. 4509/2017, čl. 22. (GG A 201, 22. prosinca 2017. godine), kojim su izmijenjeni čl. 1438. i čl. 1441. Gradanskoga zakonika Grčke.
 17. Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske iz 1978. godine, NN SRH, 11/1978, 27/1978 – ispravak, 45/1989, 51/1989 – pročišćeni tekst, 59/1990.
 18. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima i sjedištima sudova iz 2022. godine, NN RH, 21/2022.
 19. Zakon o izvanparničnom postupku (*Zakon o nepravdnem postopku*) Slovenije iz 2019. godine, Uradni list RS, 16/2019, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7879> (12. 5. 2022.).
 20. *Zakon o notariatu* (ZN) Slovenije, Uradni list RS, 2/2007 – službeni pročišćeni tekst, 33/2007 – *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodnem registru* (ZSReg-B), 45/2008, 91/2013, 189/2020 - *Zakon o finančni razbremenitvi občin* (ZFRO), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1329> (13. 5. 2022.).
 21. Zakon o notarima Latvije (Latvijas Vēstnesis, 48, 9. srpnja 1993. godine), s posljednjim izmjenama i dopunama od 14. listopada 2021. godine (Latvijas Vēstnesis, 207). <https://likumi.lv/ta/en/en/id/59982>; <https://likumi.lv/ta/id/327127> (12. 5. 2022.).
 22. Zakon o notarima Estonije (Riigi Teataja, I 2000, 104, 684), nakon izmjena i dopuna (Riigi Teataja, I 2009, 27, 164), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2021, 2). <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/506012020001/consolide/current> (12. 5. 2022.).
 23. Zakon o notarima Španjolske od 28. svibnja 1862. godine, izmijenjen i dopunjen Zakonom br. 15/2015 o dobrovoljnoj sudbenosti od 2. srpnja 2015. godine, Boletín Oficial del Estado, br. 158/2015. <http://iuscomparatum.info/wp-content/uploads/2015/07/Boletin-Oficial-del-Estado-Viernes-3-de-julio-de-2015.pdf> (12. 5. 2022.).
 24. Zakon o područjima i sjedištima sudova, NN RH, 67/2018, 21/2022.
 25. Zakon o postupku u obiteljskim stvarima i stvarima dobrovoljne sudbenosti (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*) Njemačke iz 2008. godine.
 26. Zakon o registraciji osobnih stanja Estonije (Riigi Teataja, I 2009, 30, 177), s posljednjim izmjenama i dopunama (Riigi Teataja, I 2022, 1), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504022014001/consolide/current> (12. 5. 2022.).
 27. Zakon o sudskim pristojbama, NN RH, 118/2018.
 28. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN RH, 76/2014.
 29. Zakon o zemljišnim knjigama, NN RH, 63/2019.

Javni bilježnik u izvanparničnom postupku

Sažetak

Radna skupina Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, osnovana radi donošenja Nacrta Zakona o izvanparničnom postupku, uspjela je izraditi polazišni tekst, koji se još uvijek nije pojavio na stranicama e-savjetovanja. Jedna od ideja ovog Nacrta, osim osnovnog uređenja i modernizacije izvanparničnog postupka, bila je da se u toj, u pravilu preventivnoj, pravnoj zaštiti koja se pruža građanima omogući prijenos određenih sudskih ovlasti javnim bilježnicima. Dobra iskustva koja su u Republici Hrvatskoj ostvarili javni bilježnici u ostavinskom postupku bila su jedna od premisa novog uređenja i poticaj za prijenos daljnjih sudskih ovlasti iz izvanparnične jurisdikcije na javne bilježnike. U radu se analiziraju dva osnovna koncepta sudjelovanja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku – izvorne ovlasti javnog bilježnika i položaj javnog bilježnika kao sudskog povjerenika. Naznačuju se osnovni europski pravci i analiziraju tradicionalno bliski sustavi Slovenije, Srbije te Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: javni bilježnik, izvanparnični postupak, rasterećenje pravosuđa, sudski povjerenik, izvorne ovlasti javnog bilježnika, Zakon o izvanparničnom postupku, ostavinski postupak, sporazumni razvod braka.

Aleksandra
Maganić

1. UVOD

Sudjelovanje javnih bilježnika u izvanparničnom postupku zanimljiva je tema iz više razloga. Naime, javni bilježnici kao samostalni i neovisni nositelji javnobilježničke službe te osobe od javnog povjerenja¹ obavljaju različite poslove primarno preventivnog karaktera. Na taj način osiguravaju viši stupanj pravne predvidljivosti i sprečavaju nastanak pravnih sporova. S druge strane, izvanparnični postupak kao vrsta građanskog sudskog postupka primarno je orijentiran na pružanje preventivne pravne zaštite, odnosno rješavanje potencijalnih sporova između stranaka i preveniranje parnica. Zbog toga je naznačena tema višestruko određena obilježjima javnobilježničke profesije i izvanparnične procedure, njihovim sličnostima i razlikama te rukovođena idejama da prijenos sud-

skih zadaća u izvanparničnoj jurisdikciji javnim bilježnicima može rezultirati rasterećenjem sudova i povećanjem djelotvornosti pravne zaštite koja se strankama pruža.

Hrvatska se u oblikovanju izvanparničnog postupka trenutno nalazi na prekretnici. Radna skupina za izradu Nacrta Zakona o izvanparničnom postupku osnovana pri Ministarstvu pravosuđa² završila je s radom na Nacrtu, a sljedeći korak koji se očekuje njegova je objava na stranicama e-savjetovanja³ te uobičajena zakonodavna procedura. Budući da bi to trebao biti prvi zakon kojim se uređuje izvanparnični postupak u Hrvatskoj, radi se o vrlo zahtjevnom i ozbiljnom zakonskom projektu. Zakon bi se trebao sastojati od općeg i posebnog dijela, zbog čega će zadirati u brojne već postojeće zakone, a neke će pravne odnose urediti na posve nov način.

1 Čl. 2. st. 2. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22), u daljnjem tekstu: ZJB.

2 Autorica ovog rada članica je Radne skupine za izradu Zakona o izvanparničnom postupku Republike Hrvatske.

3 <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/Dashboard>.

Osim već višestruko isticanih razloga za reformu izvanparničnog prava u Hrvatskoj⁴, treba naglasiti da je prijenos sudskih zadaća na javne bilježnike tema projekta financiranog iz sredstava Europske unije pod naslovom *Justice without litigation*⁵ čija je realizacija u tijeku. Riječ je o komparativnoj studiji o procesnim standardima, temeljnim pravima i mjerodavnom pravu, u kojoj kao partneri sudjeluju javnobilježničke komore Austrije, Hrvatske, Češke, Slovačke i Slovenije, Sveučilišta u Beču i Grazu, Ekonomski istraživački institut *Economia* te Vijeće notara Europske unije (CNUE).⁶ Stoga je ova tema od značaja ne samo za Hrvatsku već i za širu europsku zajednicu.

U skladu s tim, zadaća je ovoga rada ukratko prikazati ovlasti javnih bilježnika u izvanparničnom postupku prema postojećem hrvatskom uređenju te one ovlasti javnih bilježnika koje se prema, za sada još uvijek neslužbenom, Nacrtu Zakona o izvanparničnom postupku⁷ namjeravaju prenijeti na javne bilježnike. Prezentirat ćemo koncepte sudjelovanja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku, usporediti ih s nekim komparativnim modelima i naznačiti potencijalno očekivane koristi.

2. OVLASTI JAVNOG BILJEŽNIKA U RJEŠAVANJU IZVANPARNIČNIH STVARI *DE LEGE LATA*

Postojeće ovlasti javnih bilježnika u rješavanju izvanparničnih stvari proizlaze iz Zakona o javnom bilježništvu i Zakona o nasljeđivanju.⁸ Zemljišnoknjižni postupak posebna je vrsta izvanparničnog postupka, budući da zemljišnoknjižni sud postupava prema pravilima izvanparničnog postupka (čl. 99. st. 2. Zakona o zemljišnim knjigama⁹). Šire gledano, i ovršni je postupak osamostaljena grana izvanparničnog postupka¹⁰, zbog čega je sudjelovanje javnih bilježnika u ovršnom postupku tema bliska našem istraživanju. Ipak, radi prostorne ograničenosti ovoga rada i orijentacije na prikaz novina koje bi Nacrt ZIP-a trebao donijeti, u ovom ćemo se radu tek sporadično baviti prikazom zemljišnoknjižnog i ovršnog postupka.

4 Opširnije vidi u: Maganić, Aleksandra, Nužnost reforme hrvatskog izvanparničnog prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 27, br. 1, 2006, str. 465–497.; Maganić, Aleksandra, Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj, Zbornik aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago et al., Pravni fakultet Split, Split, 2015., str. 147–172.

5 JuWiLi, <https://www.notar.at/juwili/>, stanje od 25. srpnja 2022.

6 Council of Notariats of the European Union.

7 U daljnjem tekstu: Nacrt ZIP-a.

8 Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19), u daljnjem tekstu: ZN.

9 Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine, br. 63/19), u daljnjem tekstu: ZZK.

10 Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 53–57.

2.1. Izvorne ovlasti javnog bilježnika

Polazišna osnova za analizu uloge javnih bilježnika u izvanparničnom postupku jest ZJB, koji određuje da se javnobilježnička služba sastoji u službenom sastavljanju i izdavanju javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava, u službenom ovjeravanju privatnih isprava, u primanju na čuvanje isprava, zatim novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama ili nadležnim tijelima te u obavljajući, po nalogu sudova ili drugih javnih tijela, postupaka određenih zakonom te drugih poslova predviđenih Zakonom o javnom bilježništvu (čl. 2. st. 1.). U skladu s tim, riječ je o izvornim ovlastima javnih bilježnika, od kojih je u kontekstu čl. 2. st. 1. ZJB-a i posebnih izvanparničnih postupaka zanimljivo čuvanje isprava, novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama ili nadležnim tijelima – tzv. javnobilježnički polog.

Izvorne ovlasti javnih bilježnika u nasljednim stvarima jesu sastavljanje, opoziv i čuvanje oporuke (čl. 146–172. ZN-a) te sastavljanje ugovora o ustupu i raspodjeli imovine (čl. 106. st. 2. ZN-a). Naime, ugovor o ustupu i raspodjeli imovine valjan je samo ako je sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od nadležnog suda ili sastavljen u formi javnobilježničkog akta ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku. Pri zaključenju ugovora, ovlaštene osobe (sudac ili javni bilježnik) dužne su pročitati ugovor i upozoriti ugovornike na njegove posljedice (čl. 106. st. 3. ZN-a). Ugovor o doživotnom uzdržavanju (čl. 580. Zakona o obveznim odnosima¹¹) i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju (čl. 589. ZOO-a) moraju biti sastavljeni u pisanom obliku te ovjereni od suca nadležnog suda ili potvrđeni (solemnizirani) po javnom bilježniku ili sastavljeni u obliku javnobilježničkog akta. Prije stupanja na snagu ZOO-a¹² ugovor o doživotnom uzdržavanju bio je uređen pravilima ZN-a (čl. 116–121.). Smatra se da je uređenje tog ugovora pravilima obveznog prava ispravnije, jer je riječ o obveznopravnom ugovoru koji ima nasljednopravne učinke.¹³

Javni bilježnici izvorne ovlasti imaju i u postupku javnobilježničkog osiguranja novčane tražbine zasniavanjem založnog prava (čl. 307. i 308. Ovršnog zakona¹⁴) te u javnobilježničkom osiguranju prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava (čl. 310–327. OZ-a).

11 Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21), u daljnjem tekstu: ZOO.

12 Zakon o obveznim odnosima stupio je na snagu 1. siječnja 2006. godine.

13 Crnić, Jadranko; Končić, Ana-Marija, Zakon o nasljeđivanju s komentarom, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom, Organizator, Zagreb, 2005., str. 513.

14 Ovršni zakon (Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20), u daljnjem tekstu: OZ.

2.2. Javni bilježnik kao sudski povjerenik

Koncept javnih bilježnika kao sudskih povjerenika u ostavinskim predmetima prihvaćen je ZJB-om u izvornom obliku. Tako je već 1993. godine čl. 156. ZJB-a propisivao da će se ovlasti javnih bilježnika u provedbi ostavinske rasprave urediti zakonom kojim će se urediti ostavinski postupak. Trebalo je pričekati neko vrijeme da bude donesen ZN koji je javnim bilježnicima omogućio provedbu ostavinskih postupaka. Međutim, prvi prijenos sudskih ovlasti javnim bilježnicima obilježile su dvojbe nastale zbog relativno neprecizne odredbe čl. 240. ZN-a sukladno kojoj je predsjednik suda *mogao* sve ili određeni broj ostavinskih predmeta povjeriti na rad javnim bilježnicima. Dakle, nije bilo jasno je li povjeravanje provođenja ostavinskog postupka bilo samo ovlast suda ili njegova dužnost. Tek nakon izmjene i dopune ZN-a¹⁵ kojom je izbrisana ta odredba bilo je jasno da je tim konceptom ustanovljena dužnost sudova da ostavinske predmete dostave javnim bilježnicima. ZN-om je propisano da se ostavinski postupak u prvom stupnju provodi pred općinskim sudom, odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda te da će sud povjeriti javnom bilježniku provođenje ostavinskog postupka i dostaviti mu smrtovnicu (čl. 176. st. 1. i 3. ZN-a). Ključno je, kada javni bilježnik provodi radnje u ostavinskom postupku kao povjerenik suda, da je on ovlašten, kao i sudac i sudski savjetnik općinskog suda, poduzimati sve radnje u postupku i donositi sve odluke osim odluka za koje je Zakonom drukčije propisano (čl. 176. st. 4. ZN-a). Na taj su način određene granice postupanja javnih bilježnika u ostavinskim predmetima.

Čl. 244. ZN-a određuje kada je javni bilježnik dužan spis vratiti nadležnom sudu (st. 2.), a kada odluke može donijeti samo uz suglasnost svih stranaka u postupku, odnosno, ako ona izostane, dužan je spis vratiti nadležnom sudu (st. 3.). Kriterij kojim se zakonodavac rukovodio u raspodjeli ovlasti između javnih bilježnika i sudova temelji se na tome jesu li među strankama sporne određene činjenice ili ne.¹⁶ Ako jesu, javni bilježnik nije ovlašten o tome donositi odluke, već spis mora vratiti nadležnom sudu. Taj kriterij bit će presudan u oblikovanju ostalih pravila prema kojima će javni bilježnici djelovati kao sudski povjerenici.

Čl. 157. st. 1. ZJB-a omogućava relativno široku mogućnost povjeravanja određenih poslova javnim bilježnicima. Tako sud ili koja druga vlast mogu javnom bilježniku povjeriti popis i pečaćenje ostavinske imovine i stečajne mase; procjene i javne prodaje (dražbe) pokretnih stvari i nekretnina u izvanparničnom postupku, osobito dobrovoljnih prodaja, provedbu rasprave o razdiobi prodajne cijene u ovršnom postupku; sastavljanje i provjeru računa koje su položili skrbnici ili upravitelji većih imovina te sve (druge!)¹⁷ poslove koji im se po posebnim zakonskim propisima mogu povjeriti. Riječ je dakle o poslovima koji se povjeravaju javnim bilježnicima i u kojima oni djeluju kao povjerenici. Pritom se na javnog bilježnika kao povjerenika suda ili koje druge vlasti na odgovarajući način primjenjuju pravila koja uređuju postupak u kojem mu je povjereno obavljanje određenih poslova, osobito pravila o izuzeću, dostavi, traženju pravne pomoći i podataka (čl. 158. st. 2. ZJB-a).

Posljednjom Novelom OZ-a¹⁸ javni bilježnici koji su bili izvorno nadležni za određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave¹⁹ transformirani su u sudske povjerenike. U skladu s tim, prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave automatski se povjeravaju javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ravnomjerno, po abecednom redu njihovih prezimena, prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika (čl. 39.a st. 4. OZ-a). Osim toga, kada javni bilježnik provodi postupovne radnje u ovršnom postupku, on to radi kao povjerenik suda (čl. 278. st. 2. OZ-a).

S druge strane, javni bilježnici u zemljišnoknjižnom postupku određeni su kao ovlašteni korisnici informacijskog sustava u primjeni u poslovanju suda (čl. 27. st. 2.; čl. 105. st. 1. i st. 7. ZZK-a).²⁰ Aktualno, raspravlja se o novoj ulozi javnih bilježnika kao povjerenika sudova u postupku osnivanja i obnove zemljišnih knjiga na temelju nove katastarske izmjere.²¹

15 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 163/03).

16 Javni će bilježnik vratiti predmet nadležnom sudu ako bi stranku trebalo uputiti na parnicu zbog spora o činjenicama o kojima ovisi neko njezino pravo, spora o pravu na zapis ili o drugom pravu na ostavinu i spora o sastavu ostavine. Međutim, kada postoji spor samo o pravu ili kada treba odlučiti na temelju pretpostavke prema ZN-u, javni bilježnik donijet će rješenje o nasljeđivanju. Opširnije o tome vidi Jelčić, O., Novo nasljednopravno uređenje – opći pregled u: Crnić, J.; Dika, M.; Hrvatina, B.; Josipović, T.; Matko Ružđjak, J.; Koharić, Z., Novo nasljednopravno uređenje, Narodne novine, Zagreb, 2003., str. 28.

17 Opaska autorice.

18 Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 131/20), u daljnjem tekstu: *Novela OZ-a 20*.

19 Opširnije vidi u: Maganić, Aleksandra, Dejudicializacija ovršnog postupka u Hrvatskoj i nekim zemljama njezina okruženja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 68, br. 5–6, 2018, str. 707–737.

20 Detaljnije vidi u: Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga (Narodne novine, br. 108/19).

21 Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama od svibnja 2022., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-05-27/152302/PZ_284.pdf, stanje od 27. srpnja 2022.

3. IZBOR IZMEĐU VIŠE KONCEPATA SUDJELOVANJA JAVNOG BILJEŽNIKA U IZVANPARNIČNIM POSTUPCIMA

Promjene ovlasti javnih bilježnika u rješavanju ovršnih predmeta do kojih je došlo u ovršnom postupku i potencijalno predstojeće promjene u zemljišnoknjižnom postupku aktualiziraju pitanje koji je model sudjelovanja javnih bilježnika u rješavanju izvanparničnih stvari najprikladniji ili najučinkovitiji. Usporedbom s drugim, tradicionalno bliskim, sustavima Bosne i Hercegovine, Srbije i Slovenije, uočava se relativno različit i neujednačen okvir prijenosa sudskih ovlasti javnim bilježnicima. Tako Zakon o nasljeđivanju Federacije BiH²² omogućava sudjelovanje notara kao sudskih povjerenika u ostavinskom postupku po uzoru na rješenja hrvatskog ZN-a. Ključno je da će sud provođenje ostavinskih postupaka povjeriti notarima koji imaju službeno sjedište na području suda ili na području njegovog odjela (čl. 261. st. 1. ZN-a FBiH).

Čl. 30.a st. 1. Zakona o vanparničnom postupku Srbije²³ propisuje da sud može javnom bilježniku povjeriti provedbu (izvanparničnih) postupaka za koje je po zakonu nadležan i provođenje pojedinih izvanparničnih radnji pod uvjetima koji su propisani zakonom. Ipak, sud ne može povjeriti javnom bilježniku provedbu postupaka u statusnim i obiteljskim stvarima, provedbu postupaka za određivanje naknade za izvlaštenu nekretninu, vođenje javnih knjiga i registara za koje je zakonom predviđeno da ih vodi sud, sastavljanje isprava za koje je tim ili posebnim zakonom predviđena isključiva nadležnost suda i provedbu postupaka za raspravljanje ostavine kada je za nasljeđivanje mjerodavno pravo strane države (čl. 30.a st. 2. ZVP-a Srbije). O svrsishodnosti povjeravanja vođenja pojedinih (izvanparničnih) postupaka i poduzimanja procesnih radnji javnim bilježnicima odlučuje sud. Zanimljivo je da je ZVP-om Srbije izrijekom propisana ovlast javnih bilježnika kao povjerenika sudova u ostavinskom postupku. U skladu s tim, javnim bilježnicima povjerava se sastavljanje smrtovnice (čl. 92. st. 2.) i provođenje popisa i procjene imovine ostavitelja (čl. 96. st. 1.). Međutim, kada sud po prijemu smrtovnice utvrdi da je za nasljeđivanje mjerodavno pravo Republike Srbije, ostavinski sud može donijeti rešenje kojim provedbu ostavinskog postupka povjerava javnom bilježniku (čl. 110.a st. 1. ZVP-a Srbije). Ovaj sustav propisuje opcional-

22 Zakon o nasljeđivanju Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 80/14, 32/19), u daljnjem tekstu: ZN FBiH.

23 Zakon o vanparničnom postupku Republike Srbije (Službeni glasnik SRS, br.) 25/82 i 48/88 i Službeni glasnik RS, br. 46/95, 18/05, 85/12, 45/13, 55/14, 6/15, 106/15, 14/22.), u daljnjem tekstu: ZVP Srbije.

no povjeravanje poslova javnim bilježnicima, jer će do prijenosa doći samo ako sud tako odluči. Dakle, radi se samo o mogućnosti, a ne i dužnosti suda da te predmete povjeri javnim bilježnicima.

U Sloveniji javni bilježnici ne sudjeluju u provedbi ostavinskog postupka, iako postoje ozbiljna nastojanja Slovenske notarske komore u tome smjeru.²⁴ Ipak, do velike promjene položaja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku u Sloveniji došlo je donošenjem Obiteljskog zakona²⁵, odnosno njegovom kasnijom primjenom²⁶, jer je omogućio da se sporazumni razvod braka bračnih drugova koji nemaju zajedničku maloljetnu djecu provede pred javnim bilježnikom. Prema tome, ako se bračni drugovi koji nemaju zajedničku djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb žele razvesti, a sporazumjeli su se o diobi zajedničke imovine, o tome tko od njih ostaje ili postaje najmoprimac stana u kojem žive te o uzdržavanju bračnog druga koji nema sredstava za život i bez svoje krivnje nije zaposlen, mogu od javnog bilježnika zatražiti da sastavi javnobilježničku ispravu o sporazumu bračnih drugova o razvodu braka (čl. 97. st. 1. DZ-a). Riječ je dakle o javnobilježničkom aktu, s tim da je brak razveden danom potpisivanja javnobilježničkog akta bračnih drugova. Za sporazumni razvod braka tijekom postupka potrebno je sudjelovanje obaju bračnih drugova. Ako bi jedan od bračnih drugova odstupio od prijedloga, ta pretpostavka nije ispunjena, zbog čega sud postupak obustavlja (čl. 81. st. 5. Zakona o izvanparničnom postupku Slovenije).²⁷ ²⁸ Javnobilježnički akt (notarska isprava) osnova je za upis razvoda braka u matični registar (čl. 97. st. 2. DZ-a). Javni bilježnik dužan je u roku od osam dana nakon njegova potpisivanja dostaviti javnobilježnički akt nadležnom upravnom tijelu radi upisa razvoda braka u matični registar (čl. 97. st. 3. DZ-a).

Analizom zakonskog teksta dolazimo do zaključka da je riječ o izvornoj nadležnosti javnih bilježnika,

24 Notarska zbornica Slovenije, <https://www.notar-z.si/>, u daljnjem tekstu: NZS. Dana 15. srpnja 2022. godine predsjednik NZS-a Bojan Podgoršek sastao se s državnim tajnikom Ministarstva pravosuđa dr. Sebastjanom Zbičajnikom, a tom su prilikom predstavljani i rezultati europskog projekta JuWiLi o nespornim postupcima koje provode notari te na taj način rasterećuju pravosuđe. Provedena je rasprava o prijenosu provedbe ostavinskog postupka na notare u Sloveniji i pripremi potrebnih zakonskih izmjena. <https://www.notar-z.si/aktualno/sestaneq-preddsednika-notarske-zbornice-slovenije-nzs-z-drzavnim-sekretarjem-ministrstva-za-rs>, stanje od 27. srpnja 2022.

25 Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18, 22/19, 67/19, 200/20, 94/22), u daljnjem tekstu: DZ.

26 DZ se u najvećem dijelu primjenjuje od 15. travnja 2019. (čl. 305.).

27 Zakon o nepravdnom postupku (Uradni list RS, br. 16/19), u daljnjem tekstu: ZNP-1.

28 Rijavec, Vesna; Galič, Aleš; Keresteš, Tomaž; Ivanc, Tjaša; Verčko, Miha, Zakon o nepravdnom postupku (ZNP-1) uz proširene uvodne napomene, Lexpera, GV Založba, Ljubljana, 2020., str. 203.

jer se odluku o sporazumnom razvodu braka bez zajedničke maloljetne djece donosi u obliku javnobilježničkog akta. Da bi donošenje te odluke uopće bilo moguće, moraju biti ispunjene određene zakonom propisane pretpostavke – bračni drugovi moraju priložiti odgovarajuće sporazume. Dakle, bez tih sporazuma donošenje odluke o sporazumnom razvodu braka javnobilježničkim aktom nije moguće. Posebno treba upozoriti na to da je uređenje ove materije u Sloveniji sadržano u DZ-u, dakle zakonu koji izvorno uređuje obiteljskopravna pitanja. Prezentirane zakonske pretpostavke i obilježja sporazumnog razvoda braka pred javnim bilježnikom u Sloveniji mogli bi biti od značaja i za uređenje toga pitanja u hrvatskom pravu²⁹, a analizu toga provest ćemo u dijelu kojim obrađujemo ulogu javnog bilježnika u izvanparničnim postupcima u Hrvatskoj *de lege ferenda*.

Svakako treba naglasiti da su u Sloveniji postignuti dobri rezultati jer je 8 % parova na 1000 ljudi prevelo razvod braka pred javnim bilježnikom, odnosno u 2021. godini provedena su na taj način 1774 razvoda. Kao prednosti takva uređenja ističu se ugodna nejavna atmosfera, fleksibilno zakazivanje termina koji najviše odgovaraju supružnicima te slobodan izbor javnog bilježnika. U 8 država Europske unije javni bilježnici provode razvode brakova te je i Uredba Bruxelles II ter³⁰ koja je nedavno stupila na snagu izjednačila javne bilježnike i sudove i kada javni bilježnici ne nastupaju kao sudski povjerenici, već provode razvode braka kao izvorni posao pa su odluke javnih bilježnika priznate u svim državama članicama, bez obzira na to jesu li donesene kao odluke sudskog povjerenika ili kao izvorni posao javnih bilježnika.³¹ Zbog svega navedenog nema zapreke za to da se sporazumni razvodi brakova prenesu u nadležnost javnih bilježnika u svim državama članicama, jer bi se time primijenio moderan sustav obiteljskog prava koji je ugodniji za stranke.³²

4. OVLAŠTI JAVNOG BILJEŽNIKA U RJEŠAVANJU IZVANPARNIČNIH STVARI DE LEGE FERENDA

4.1. Doktrinarni i pravno-politički razlozi

Nakon što je u Hrvatskoj javnim bilježnicima povjerena provedba ostavinskih postupaka, temeljne ideje o izvanparničnoj funkciji javnih bilježnika razvio je Dika³³, i to vremenski znatno prije donošenja Nacrta ZIP-a i projekta JuWiLi. Polazeći od „nesporne“ izvanparnične jurisdikcije i poslova s naglašenom dispozitivnom komponentom, smatrao je kako nema nikakve zapreke za to da se izvanparnična jurisdikcija javnih bilježnika proširi nizom novih zadaća. Pored priznavanja očinstva i materinstva pred javnim bilježnikom te sporazumnog razvoda braka, bile su uključene i neke alimentacijske stvari, javnobilježničko osiguranje dokaza, izvođenje pojedinih radnji „zamoljenih javnih bilježnika“, javnobilježnički depoziti, dobrovoljna procjena i prodaja, uređenje odnosa među suvlasnicima, razvrgnuće suvlasničke zajednice, uređenje meda i trgovački statusni izvanparnični postupci.³⁴

Svakako treba napomenuti da je već Zakon o vanparničnom postupku Kraljevine Jugoslavije³⁵ koji se u Hrvatskoj primjenjuje kao pravno pravilo³⁶ u § 4. propisivao sudjelovanje javnih bilježnika kao sudskih povjerenika. U skladu s tim, sud je mogao javnom bilježniku, ako je to u interesu stranaka, naložiti da kao sudski povjerenik izvrši izvjesne sudske radnje u izvanparničnim pravnim stvarima koje ne zavise od prethodne sudske odluke. Procesna doktrina iz toga vremena smatrala je da je položaj javnih bilježnika u organizaciji pravosuđa trovrstan. Javni je bilježnik kao osoba od javnog povjerenja imao 1. svoj vlastiti javnobilježnički službeni djelokrug, 2. bio je ovlašten sastaviti privatne isprave i u ograničenoj mjeri zastupati stranke i 3. imao je službeni djelokrug kao sudski povjerenik. Funkcija javnog bilježnika kada obavlja svoj službeni djelokrug i kada vrši službene poslove kao sudski povjerenik imala je javnopravni karakter, dok je njegova funkcija kao sastavljača privatnih isprava i zastupnika stranaka bila privatnopravne naravi.³⁷

29 Opširnije o sporazumnom razvodu braka pred notarom vidi u: Aras Kramar, Sladana, Javnobilježnički razvod braka u reformiranom slovenskom pravu, Pravni vjesnik, God. 36., br. 3–4, 2020, str. 229–246. Hobljaj, Hana, Razvod brak i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Sloveniji prema novom Obiteljskom zakonu, Javni bilježnik, Vol. XXIII, br. 46, 2019., str. 25–36.

30 Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmiци djece, Službeni list EU, L 178/1 od 2. srpnja 2019.

31 O javnobilježničkom aktu u prekograničnom prometu opširnije vidi u: Rijavec, Vesna, Izvršni javnobilježnički akt u prekograničnim slučajevima s naglaskom na pravo EU, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 19, Mostar, 2022., str. 69–80.

32 Izvješće s Konferencije projekta JuWiLi „Izvanparnični postupci i sudski povjerenici u Europi i Austriji“, održane 2. i 3. lipnja u Beču.

33 Dika, Mihajlo, Izvanparnična i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata* i *de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59, br. 6, 2009., str. 1153–1777.

34 *Ibid.*

35 Zakon o sudskom vanparničnom postupku Kraljevine Jugoslavije od 24. srpnja 1934. (Službene novine od 1. kolovoza 1934., br. 175 – XLV), u daljnjem tekstu: ZVP 34.

36 Zakon o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine (Narodne novine, br. 73/91), u daljnjem tekstu ZNPPP.

37 Žilić, Franjo; Šantek, Miroslav, Zakon o sudskom vanparničnom postupku i Uvodni zakon za Zakon o sudskom vanparničnom postupku s tumačem i sudskim rješidbama te stvarnim kazalom. Tipografija, Zagreb, 1934., str. 178–179.

Osim prezentiranih stavova izraženih u procesnoj doktrini, pravno-političko polazište u proširenju izvanparnične jurisdikcije javnih bilježnika predstavlja i Nacionalni plan opravka i otpornosti³⁸ koji reformu izvanparničnog prava namjerava provesti povjeravanjem rješavanja svih nespornih izvanparničnih postupaka javnim bilježnicima kao povjerenicima suda. Analizom je utvrđeno najmanje 4500 takvih predmeta godišnje (sporazumni razvodi braka, ovjere ugovora o doživotnom uzdržavanju, amortizacija isprava, postupci osnivanja i obnove zemljišnih knjiga).³⁹

Ti doktrinarni i pravo-politički razlozi samo su neke od polazišnih osnova u izradi Nacrta ZIP-a. Jedna od glavnih tema koja je okupirala članove Radne skupine za izradu Nacrta ZIP-a bila je na koji način ustanoviti ovlasti javnog bilježnika u izvanparničnim postupcima. S obzirom na to da su ranije prezentirani određeni oblici sudjelovanja javnog bilježnika, naziru se dva moguća koncepta – koncept izvornih ovlasti i koncept sudskog povjerenika. Izvorna nadležnost javnog bilježnika podrazumijeva da je posao ili postupak koji provodi određen ZJB-om ili nekim drugim zakonskim aktom (dakle da je za njegovo izvršavanje ovlašten zakonom), da o tome (budući da nije sudski povjerenik) odluku donosi u obliku javnobilježničkog akta te da takav akt (isprava) ima jednake pravne posljedice kao i rješenje kojim se odlučuje u izvanparničnom postupku. Sudjelovanje javnog bilježnika kao sudskog povjerenika u izvanparničnom postupku pretpostavlja određeni zakonski okvir kojim su javnom bilježniku u pravilu povjerene sve ovlasti u rješavanju određenih izvanparničnih stvari, a odluke koje donosi u obliku su sudskih odluka (rješenja) protiv kojih su dopušteni određeni pravni lijekovi. Jedna od mogućih koncepcija bila je da sud *može* (umjesto da će ili da *je dužan*) određene vrste predmeta povjeriti javnim bilježnicima ili, konačno, da sama stranka ima pravo odabrati želi li da tu stvar riješi sud ili javni bilježnik.

Odabir određenog koncepta rezultira određenim posljedicama, pa tako primjerice u slučaju da je prihvaćen potonji model, prema kojem stranka ima mogućnost izbora između suda i javnog bilježnika u rješavanju iste vrste izvanparnične stvari, javni bilježnici nisu povjerenici sudova, već u tom slučaju moraju imati izvornu nadležnost, što rezultira obvezom da se odluke donose u obliku javnobilježničkog akta. Naravno, taj koncept poskupljuje uslugu koju javni bilježnik pruža, ali stranka neovisno o tome može imati vlastite razloge zbog kojih

se obraća javnom bilježniku, a ne sudu – primjerice ako želi bržu pravnu zaštitu iza zatvorenih vrata, u ugodnijoj atmosferi, uz fleksibilniji okvir itd., a za što je spremna i više platiti.

Ministarstvo pravosuđa bilo je sklonije modelu sudjelovanja javnog bilježnika u izvanparničnom postupku kao sudskog povjerenika.

4.2 Opći dio Nacrta ZIP-a

Položaj javnog bilježnika u izvanparničnom postupku uređen je već u općem dijelu, u okviru kojeg su propisana oba koncepta. U skladu s tim, određeno je da se, kada je to propisano zakonom, pred javnim bilježnikom može pokrenuti i provesti postupak te sastaviti javnobilježnička isprava (to bi bio koncept izvorne nadležnosti javnog bilježnika koju javni bilježnik temelji na zakonu). Osim toga, predviđa se da će sud koji je nadležan voditi prvostupanjski izvanparnični postupak, kad je to izrijekom propisano zakonom, povjeriti javnom bilježniku provedbu postupka ili obavljanje pojedinih radnji u tom postupku (koncept javnog bilježnika kao sudskog povjerenika). Naglasak je na tome da sud neće odlučivati, prosuđivati ili može bitno povjeravati određene vrste izvanparničnih stvari na provedbu javnim bilježnicima, već će ih povjeriti javnom bilježniku uvijek kada je za tu vrstu izvanparničnog postupka tako zakonom izrijekom propisano. Sukladno dosadašnjoj praksi postupanja javnih bilježnika kao sudskih povjerenika, javni će bilježnici povjerene poslove obavljati na način na koji to čini sud. Kriterij razgraničenja u postupanju između sudova i javnih bilježnika jest pitanje jesu li sporne činjenice, jer će u tom slučaju javni bilježnik predmet vratiti sudu na čijem je području njegovo sjedište ili sudu koji mu je predmet povjerio. Nešto je drukčija situacija kada je riječ o sporu o pravu, neovisno o tome jesu li sporne bitne činjenice, kada javni bilježnik ima mogućnost izbora između toga da predmet vrati nadležnom sudu ili da sam riješi stvar, ako su sve stranke u postupku suglasne s tim da javni bilježnik riješi sporno pravno pitanje na temelju nespornih činjenica (čl. 51. Nacrta ZIP-a).

Osim konceptualnih modela ovlasti javnih bilježnika i kriterija razgraničenja u postupanju javnih bilježnika i sudova, općim dijelom ZIP-a uređeni su i pravni lijekovi protiv odluka javnih bilježnika, donošenje dopunskog rješenja i ispravka rješenja, elektronička komunikacija sudova i javnih bilježnika, potreba donošenja odgovarajućih pravilnika radi povjeravanja predmeta u rad javnim bilježnicima te pristojbe (čl. 52.–56. Nacrta ZIP-a). Način uređenja tih pitanja ne odstupa od kriterija postupanja javnih bilježnika u drugim sudskim postupcima. Međutim, s obzirom na proširenje izvanparnične jurisdikcije javnih bilježnika, oni svakako predstavljaju *novum*.

³⁸ Nacionalni plan opravka i otpornosti za Republiku Hrvatsku 2021–2026. od srpnja 2021., Vlada RH, dostupno na: <https://planopravka.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Plan%20opravka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf?vel=13435491>, stanje od 28. srpnja 2022.

³⁹ *Ibid.*, str. 733–734.

4.3 Posebni dio Nacrta ZIP-a

U nizu posebnih postupaka koji predviđa Nacrt ZIP-a javnim će bilježnicima osim izvornih nadležnosti, koje su do sada bile uređene u nekim drugim zakonskim okvirima (javnobilježnički depozit⁴⁰ i dobrovoljna procjena i prodaja⁴¹), pripasti veći dio nesporne izvanparnične jurisdikcije. To su, prije svega iz obiteljske domene, sporazumni razvod braka, raskid životnog partnerstva i priznanje očinstva, zatim proglašenje nestale osobe za umrlu i dokazivanje smrti, a iz stvarnopravne domene uređenje međa, uređenje odnosa između suvlasnika i razvrgnuće suvlasničke zajednice, sporazumno uređenje imovinskih odnosa bivših bračnih drugova, izvanbračnih drugova i životnih partnera, javnobilježničko osiguranje dokaza, imenovanja, određivanja rokova i druge radnje te javnobilježnička nagodba.

Kako zbog prostorne ograničenosti ovog rada ne možemo prikazati sve posebne izvanparnične postupke koji su u nadležnosti javnih bilježnika prema Nacrtu ZIP-a, prikazat ćemo sporazumni razvod braka bračnih drugova koji nemaju zajedničku maloljetnu djecu, a koji smo pored postojećih odredbi Obiteljskog zakona⁴² pokušali procesnopravno urediti u Nacrtu ZIP-a. Izbor smo izvršili s obzirom na to da smo ranije prezentirali slovensko uređenje, sukladno kojemu je sporazumni razvod izvorna nadležnost javnih bilježnika u Sloveniji, uređena obiteljskopравnim zakonskim aktom (DZ-om), o čemu javni bilježnici odluku donose u obliku javnobilježničkog akta. Dakle, ne postupaju s pozicije sudskih povjerenika.

Ako taj model usporedimo s hrvatskim, nužno se uočavaju brojne razlike. Prije svega, iako bi politički-pravno bilo oportuno izmijeniti neke zakonske odredbe (prije svega obiteljskog uređenja i stvarnopravnog uređenja), zbog potrebe da se pridržavamo plana zakonodavnih aktivnosti utvrđenih Nacionalnim planom oporavka i otpornosti, između ostalog i u vremenskom smislu, objektivno se ne može očekivati da bi se te izmjene mogle pravovremeno provesti. Zbog toga smo u nekim rješenjima bili primorani kretati se samo u granicama procesnog prava, bez zadiranja u materijalnopravni propis, što je bilo i ostalo prilično otežavajuće. Pritom bih svakako željela upozoriti na to da Zakon o izvanparničnom postupku nikada nije bio isključivo procesni zakon, već je pravno bio tradicionalno mješovit – materijalnopravni i procesnopravni

zakonski akt. Takvi su i germanski uzori⁴³ koje smo dijelom slijedili u Nacrtu ZIP-a – mješoviti zakoni.

Dakle, polazeći od uređenja sporazumnog razvoda braka bračnih drugova bez maloljetne djece prema ObZ-u, riječ je o posebnom izvanparničnom postupku (čl. 433. t. 2.). Zbog toga je u Nacrtu ZIP-a, ne zadirući u materijalnopravno uređenje, predviđeno da bračni drugovi bez maloljetne djece mogu podnijeti prijedlog za sporazumni razvod braka općinskom sudu na čijem su području imali posljednje zajedničko prebivalište, uz istovrsnu zakonsku odredbu koja se odnosi na raskid životnog partnerstva (čl. 62. st. 1. i 2.). Novina je to da će sud povjeriti javnom bilježniku provođenje tih postupaka (čl. 62. st. 3.). U odnosu na troškove postupka propisano je to da svaka stranka snosi svoje troškove, osim ako bračni drugovi (životni partneri) sporazumom ne odrede drukčije (čl. 63. Nacrta ZIP-a). S obzirom na odredbe koje o uređenju toga postupka sadrži ObZ, nismo smatrali da je potrebno ponoviti ih u Nacrtu ZIP-a, pa se stoga uputilo na odgovarajuću primjenu odredbi ObZ-a o sporazumnom razvodu braka i Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola⁴⁴ u dijelu o sporazumnom raskidu životnog partnerstva osoba istog spola (čl. 65.).

Ovo uređenje razlikuje se od slovenskog uređenja po tome što se sporazumni razvod bračnih drugova bez maloljetne djece pred javnim bilježnikom ne vezuje uz prilaganje posebnih potrebnih sporazuma, već se bračnim drugovima sporazumni razvod omogućava neovisno o tome. Razlog je tomu činjenica da materijalnopravno uređenje sporazumnog razvoda braka prema odredbama ObZ-a ne predviđa takva ograničenja, pa se ono neće odnositi ni na postupak koji će se provoditi sukladno odredbama Nacrta ZIP-a. Naime, neovisno o tome što su Slovenci novim uređenjem navodno ostvarili dobre rezultate, mi ga nećemo primijeniti jer u ObZ-u takvih odredbi nema, a pretpostavljamo da ih u doglednoj budućnosti neće ni biti.

Nadalje, nadležnost javnog bilježnika za sporazumni razvod braka bračnih drugova bez maloljetne djece u slovenskom pravu izvorna je nadležnost javnog bilježnika, koji zbog toga odlučuje javnobilježničkim aktom.

40 Javnobilježnički depozit ureden je ZJB-om (čl. 109–113).

41 Dobrovoljna procjena i prodaja pravnim pravilima ZVP-a 34 (§§219–231).

42 Obiteljski zakon (Narodne novine, br. 103/15, 98/19), u daljnjem tekstu: ObZ.

43 Austrijski Zakon o izvanparničnom postupku – Außerstreitgesetz (BGBl I, Nr. 111/2003), AußStrG. Zakon je donesen 13. studenog 2003, a 1. siječnja 2005. stupio je na snagu.

Njemački Zakon o postupku u obiteljskim stvarima i stvarima izvanparnične sudbenosti – Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. 12. 2008. (BGBl I S. 2586, 2587) das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 24. 6. 2022. (BGBl I S. 959) geändert worden ist, u daljnjem tekstu: FamFG.

44 Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (Narodne novine, br. 92/14, 98/19).

U Hrvatskoj se provedba te vrste postupaka namjerava povjeriti javnim bilježnicima kao sudskim povjerenicima, što implicira zaključak da će se odluka donositi u obliku rješenja, odnosno da su protiv takve odluke dopušteni svi pravni lijekovi koji su dopušteni i protiv sudske odluke.⁴⁵ Čini nam se da takvo rješenje, neovisno o priznavanju prekograničnih učinaka javnobilježničkog akta prema Uredbi Bruxelles II ter, pojednostavljuje prekograničnu primjenu.

5. ZAKLJUČAK

Relativno kratak prikaz i nagovještaj nekih rješenja u proširenju izvanparnične jurisdikcije javnih bilježnika ukazuje na to da nas, vrlo vjerojatno, očekuje daljnji prijenos sudskih ovlasti u rješavanju izvanparničnih stvari. S nestrpljenjem očekujemo e-savjetovanje i reakciju šire javnosti na dijelom prezentirana rješenja. U neizvjesnosti koja slijedi

⁴⁵ Protiv rješenja kojim se sporazumno razvodi brak žalba se može podnijeti zbog bitnih povreda odredbi parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 26/91., 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 43/13. i 89/14.) ili zbog toga što je pristanak za razvod dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare ili ako za donošenje rješenja nisu bile ispunjene pretpostavke određene ovim Zakonom. Protiv pravomoćnog rješenja kojim se brak sporazumno razvodi nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi niti druga pravna sredstva (čl. 460. ObZ-a).

ne treba zaboraviti na ključne koordinate javnobilježničke nadležnosti u izvanparničnim stvarima. Riječ je o modrenom konceptu kojem je povijesno-pravno prethodio ZVP 34, oblikovan pod velikim utjecajem austrijskih rješenja, koji je propisivao koncept sudjelovanja javnih bilježnika kao sudskih povjerenika. Komparativnom usporedbom uočili smo da ta rješenja (u različitim inačicama) nisu strana ni drugim nacionalnim sustavima. Druga koordinata, pored ove razvojne, jest doktrinarna, zahvaljujući kojoj smo već u rješavanju ostavinskih predmeta postigli zadovoljavajuću brzinu i odgovarajuću kvalitetu rada. Pritom treba naglasiti da su hrvatska rješenja anticipirala promjene u nekim drugim sustavima, osobito u dijelu koji se tiče rješavanja ostavinskih predmeta. Konačno, treća koordinata jest pravno-politička. Pored promjena koje se nastoje provesti na razini EU, a čemu u prilog ide i već analizirani projekt JuWiLi koji govori o postojanju pravno-političke volje da se provede povjeravanje nespornih stvari u izvanparničnim predmetima javnim bilježnicima, činjenica je da pravno-politička volja za slične promjene postoji i u Hrvatskoj, zbog čega je provedena i ova analiza. Konačno, nadamo se da će predstojeće promjene opravdati prijenos sudskih ovlasti javnim bilježnicima u izvanparničnim predmetima te građanima osigurati bržu i djelotvorniju pravnu zaštitu.

SUMMARY

The working party of the Ministry of Justice and Public Administration of the Republic of Croatia, set up for the purpose of adopting the Draft of the Law on Non-Contentious Procedure, has managed to draft the initial text, which has not yet appeared on the e-counselling web pages. One of the ideas of this draft, in addition to the basic regulation and modernization of the non-contentious procedure, was to enable the transfer of certain judicial powers to notaries public in this, as a rule, preventive legal protection provided to citizens. Good practice that notaries public had in inheritance proceedings in the Republic of Croatia were among the premisses of the new regulation and an incentive for the transfer of further judicial powers from non-contentious jurisdiction to notaries public. The paper analyzes two basic concepts of the participation of notaries public in non-contentious procedure - the original powers of the notary public and the position of the notary public as a court commissioner. The basic European directions are indicated and the traditionally close systems of Slovenia, Serbia and Bosnia and Herzegovina are analyzed.

Keywords: *notary public, non-contentious procedure, disburden the courts, court commissioner, original powers of the notary public, Law on Non-Contentious Procedure, inheritance proceedings, uncontested divorce.*

POPIS LITERATURE I IZVORA

1. Aras Kramar, Sladana, Javnobilježnički razvoj braka u reformiranom slovenskom pravu, Pravni vjesnik, God. 36., br. 3-4, 2020.
2. Crnić, Jadranko; Končić, Ana-Marija, Zakon o nasljeđivanju s komentarom, sudskom praksom, priložima, primjerima i abecednim kazalom, Organizator, Zagreb, 2005.
3. Dika, Mihajlo, Izvanparnična i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika- *de lege lata i de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59, br. 6, 2009.
4. Hoblaj, Hana, Razvod brak i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Sloveniji prema Obiteljskom zakonu, Javni bilježnik, Vol. XXIII, br. 46, 2019.
5. Jelčić, O., Novo nasljednopravno uređenje – opći pregled u: Crnić, J.; Dika, M.; Hrvatin, B.; Josipović, T.; Matko Ruždjak, J.; Koharić, Z., Novo nasljednopravno uređenje, Narodne novine, Zagreb, 2003.
6. Maganić, Aleksandra, Nužnost reforme hrvatskog izvanparničnog prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 27, br. 1, 2006.
7. Maganić, Aleksandra, Novi pravci reforme izvanparničnog prava u Republici Hrvatskoj, Zbornik aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago et al., Pravni fakultet Split, Split, 2015.
8. Maganić, Aleksandra, Dejudicijalizacija ovršnog postupka u Hrvatskoj i nekim zemljama njezina okruženja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 68, br. 5-6, 2018.
9. Rijavec, Vesna; Galić, Aleš; Keresteš, Tomaž; Ivanc, Tjaša; Verčko, Miha, Zakon o nepravdnem postupku (ZNP-1) uz proširene uvodne napomene, Lexpera, GV Založba, Ljubljana, 2020.
10. Rijavec, Vesna, Izvršni javnobilježnički akt u prekograničnim slučajevima s naglaskom na pravo EU, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.19, Mostar 2022,
11. Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004.
12. Žilić, Franjo; Šantek, Miroslav, Zakon o sudskom vanparničnom postupku i Uvodni zakon za Zakon o sudskom vanparničnom postupku s umačem i sudskim rješidbama te stvarnim kazalom. Tipografija, Zagreb, 1934.
13. Zakon o sudskom vanparničnom postupku Kraljevine Jugoslavije od 24. srpnja 1934. (Službene novine od 1. kolovoza 1934., br. 175 -XLV).
14. Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22).
15. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 43/13 i 89/14, 70/19, 80/22).
16. Obiteljski zakon (Narodne novine, br. 103/15, 98/19).
17. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (Narodne novine, br. 92/14, 98/19).
18. Zakon o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine (Narodne novine, br. 73/91).
19. Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine, br. 63/19).
20. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21).
21. Ovršni zakon (Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).
22. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 131/20).
23. Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19).
24. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 163/03).
25. Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece, Službeni list EU, L 178/1 od 2. srpnja 2019.
26. Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga (Narodne novine, br. 108/19).
27. Nacionalni plan oporavka i otpornosti za Republiku Hrvatsku 2021-2026. od srpnja 2021.
28. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama od svibnja 2022.
29. Izvješće s Konferencije JuWiLi projekta: „Izvanparnični postupci i sudski povjerenici u Europi i Austriji“ održane 2. i 3. lipnja u Beču.
30. Zakon o vanparničnom postupku Republike Srbije (Službeni glasnik SRS, br. 25/82 i 48/88 i Službeni glasnik RS, br. 46/95, 18/05, 85/12, 45/13. 55/14, 6/15, 106/15, 14/22).

31. Zakon o nasljeđivanju Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 80/14, 32/19).
32. Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list RS, br. 16/19).
33. Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18, 22/19, 67/19, 200/20, 94/22).
34. Außerstreitgesetz (BGBl I. Nr. 111/2003).
35. Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. 12. 2008. (BGBl I S. 2586, 2587) das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 24. 6. 2022. (BGBl I S. 959) geändert worden ist.

Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit.

Javni bilježnik, Vodice, Obala J. I. Cote 27, mira.grbac@gmail.com

Hana Hobljaj, mag. iur.

Javnobilježnički prisjednik u Murskom Središću, stalni sudski tumač za slovenski, hana.hoblaj@gmail.com

Danijela Marković, mag. iur.

Javnobilježnički prisjednik u Ivancu, dani.markovic76@gmail.com

Viktorija Nikolić, mag. iur.

Vršitelj dužnosti javnog bilježnika u Zagrebu, Milivoja Matošeca 3A

viktorija.nikolic7@gmail.com; viktorija.nikolic@javni-biljeznik.com

UDK 347.961.4:004(497.5)

Izvorni znanstveni rad

Evolucija i digitalizacija javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave

Mira Grbac

Hana Hobljaj

Danijela Marković

Viktorija Nikolić

Sažetak

U ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave javni bilježnici svojom nedavno normiranom ulogom povjerenika suda te efikasnošću elektroničke provedbe omogućavaju visoku razinu funkcionalnosti, jednostavnosti i ekonomičnosti tih postupaka. Ipak, gledajući unazad, može se reći kako su upravo ovršni postupci neosnovano izazvali određene negativne reperkusije po ugled i čast ove službe. Čimbenici koji su pridonijeli tom negativnom razvoju dijelom su otklonjeni posljednjom novelom Ovršnog zakona. Ipak, da bi se u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave službi priznao položaj koji zaslužuje i da bi se takvi postupci temeljili na još većoj funkcionalnosti provedbe, ali i pravičnosti razdiobe, potrebno bi bilo de lege ferenda propisati ravnomjernu razdiobu ovršnih prijedloga svim javnim bilježnicima diljem cijele Republike Hrvatske. Javno bilježništvo kao dio pravosuđa raspolaže svim potrebnim kvalitativnim i kvantitativnim elementima za efikasno i transparentno određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Unatoč često suprotstavljenim stavovima, smatra se kako je sama priroda certifikacije nespornih tražbina ekvivalentna djelokrugu rada i osnovnim postulatima javnobilježničke službe.

Ključne riječi: ovrha na temelju vjerodostojne isprave, elektronički postupak, nesporne tražbine, javni bilježnici, digitalizacija, razdioba ovršnih prijedloga, funkcionalnost, pravna priroda javnobilježničke službe.

I. UVOD

Javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave sudski je povjereni hibridni¹ elektroničkacijski postupak koji se provodi primjenom elektroničke tehnologije visoke razine funkcionalnosti i sigurnosti, a primarna joj je svrha brzo, ekonomično

i sigurno ostvarenje ovrhovoditeljeve tražbine uz poštivanje i zaštitu prava ovršenika. Diskurs ovog rada bazira se na evaluaciji i eksplikaciji položaja javnog bilježnika u ovršnom postupku² na temelju vjerodostojne isprave te na *de lege ferenda* prijedlozima kojima bi se takav sustav ovrhe dodat-

¹ Javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave hibridni je postupak jer se dostava i dalje obavlja fizičkim (papirnatim) načinom putem pošte, osim sudionicima postupka koji koriste sustav e-komunikacije.

² „Ovršni postupak je niz pravno uređenih i funkcionalno koordiniranih radnji suda, stranaka i drugih subjekata toga postupka koje imaju za cilj prisilno ostvarenje ovrhovoditeljeve tražbine“, prema Dika, M., *Gradansko ovršno pravo*, I. Knjiga – Opće gradansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb 2007., str. 8.

no normativno i funkcionalno unaprijedio. S obzirom na to da je javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave bila tema mnogih radova, u ovom se radu težište stavlja na razmatranja recentne novele Ovršnog zakona (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, dalje u tekstu: OZ³). Sukladno tomu, ovaj će se rad temeljiti na položaju javnog bilježnika kao sudskog povjerenika u elektroničkom ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave. E-ovrha na temelju vjerodostojne isprave u evoluciji je javnobilježničke ovrhe finalni kvalitativni gradivni element tog dugog razvijanog sustava. Učestalo normativno mijenjama i uskladjivana praksa koju su gradili javni bilježnici danas je nadograđena naprednim digitalnim procesima. Iako je materijalno zadržana visoka razina posredovanja i ingerencije javnih bilježnika, njihova nadležnost i sudjelovanje normativno su preneseni u djelokrug općinskih sudova i sudskog povjerenog posla.

Ovaj rad podijeljen je na osam poglavlja za kojima slijede zaključna razmatranja. Drugi dio rada sadrži povijesni pregled normativnih izmjena i dopuna javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. U tom dijelu rada prvenstveno ćemo se osvrnuti na stvarnu i mjesnu nadležnost u postupcima ovrhe na temelju vjerodostojne isprave kao izvornog pravnog posla javnih bilježnika sve do donošenja recentne novele OZ-a, kada ovrhe postaju sudski povjereni posao. Usporedno-pravna analiza s Republikom Mađarskom i Slovenijom dana je u trećem i četvrtom dijelu rada, dok se njegov peti dio bazira na sudskoj praksi suda EU, primjeni načela kontradiktornosti i ispitivanju nepoštenih ugovornih odredbi u ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave. Usporedno-pravna analiza sa Slovenijom uspjela je detektirati neke mane hrvatskog sustava iako u navedenoj državi takva vrsta ovrhe nije u ingerenciji javnih bilježnika. Razmatrajući analizirane usporedne pravne sustave te polazeći od postulata pravne sigurnosti, provedbene učinkovitosti, ali i normativne regulacije položaja javnih bilježnika, autorice ovog rada preferiraju mađarski model i način sudjelovanja javnih bilježnika u ovršnom postupku, kao teorijski i funkcionalno najbolje reguliran.

Šesti dio rada govori o evoluciji javnobilježničke ovrhe kao povjerenog posla javnih bilježnika koji se provodi primjenom elektroničko-komunikacijskih sredstava, dok u sedmom dijelu autorice iznose *de lege ferenda* prijedloge o mogućem poboljšanju tog sustava. U skladu s tim, predlažu se i razmatraju rješenja kojima bi se taj sustav u normativnom, ali i u tehničkom i praktičnom smislu, osuvremenio i unaprijedio. U osmom dijelu rada

3 <https://www.zakon.hr/z/74/Ovr%C5%A1ni-zakon> (datum pristupa: 29. 6. 2022.).

provedeno je empirijsko istraživanje anketiranjem 200 nasumično odabranih ispitanika te opsežno anketiranje provedeno *online* putem *Google Forms*-upitnika. Osim anketa, prikupljeni su i obradeni statistički podaci zatraženi od Hrvatske javnobilježničke komore (dalje u tekstu: HJK) o broju donesenih rješenja o obustavi postupka zbog povlačenja prijedloga za ovrhu od strane ovrhovoditelja. Smatramo kako je namjera zakonodavca normiranjem zakonodavnog instrumentarija obavljanja ovršenika altruističkog karaktera te joj je primarna svrha bila zaštititi poziciju ovršenika. Međutim, poznato je u praksi kako ovršenici često po obavijesti bez odgađanja ispune svoju obvezu te da problem nastaje jer ovrhovoditelji ne mogu namiriti svoje nastale troškove pa zato ne povlače prijedloge. *Online* anketiranjem posredstvom *Google Forms*-upitnika utvrđeno je da ispitanici smatraju kako bi bilo korisno da se normativno *de lege ferenda* osigura ravnomjerna razdioba ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima te da bi se time postiglo pravičnije postupanje te bolja efikasnost i unificiranost postupka, dok se prava ovršenika ne bi umanjila. Empirijskim istraživanjem dokazala se recentna i ispravna društvena informiranost o javnobilježničkim troškovima u ovršnim postupcima i potrebi ravnomjerne raspodjele ovršnih predmeta javnim bilježnicima diljem cijele Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH), ali i o neadekvatnim *de lege lata* implikacijama obaviještenosti ovršenika u tim postupcima.

Okosnica ovog rada uspostavlja se kroz više teza kojima je misao vodilja neizostavna uloga javnih bilježnika kao sudionika ovršnih postupaka na temelju vjerodostojne isprave. Jedna je od njih da sama nesporna priroda takvih postupaka i tražbina na koje se oni odnose, ako se poveže sa značajem i osnovnim postulatima javnobilježničke službe, neminovno jača pozicioniranje javnih bilježnika u ovršnom postupku. Taj položaj javni su bilježnici zaslužili neovisno o tome sudjeluju li u ovršnom postupku na temelju svoje izvorne nadležnosti ili u povjerenom poslu, kako je to normirano posljednjim izmjenama OZ-a. Ujedno, jedna od teza rada jest to da je neosnovan zahtjev za uvođenjem kontradiktornosti u ovom stadiju postupka, koji se po samoj svojoj prirodi smatra nespornim sve dok se ne izjavi prigovor. Potonja teza proizašla je iz zahtjeva europske sudske prakse u kojoj su hrvatski javni bilježnici ocijenjeni kao tijela različita od suda, kojima nedostaje načelo kontradiktornosti. Navedeni nedostatak nastojao se premostiti uvođenjem svojevrstne nepravne (kvazi-) kontradiktornosti, odnosno obvezatnim slanjem obavijesti ovršeniku kao prethodnim stadijem ovršnog postupka koji prethodi donošenju rješenja o ovrsi. Sukladno iznesenom, u ovom se radu analizira uspješnost formacije instituta obavijesti te učestalost progre-

sije ovršnih postupaka u stadij nakon slanja obavijesti ovršeniku, odnosno izdavanja rješenja o ovrši. Ujedno, institut obavijesti problematizira se držeći kako se njime postigla samo nomotehnička, ali ne i stvarna, zaštita i pravo na obaviještenost ovršenika, te se predlaže da ga se *de lege ferenda* zamijeni obvezujućim slanjem opomene koja u sebi sadrži nacrt budućeg i eventualnog prijedloga za ovrhu. Mišljenja smo da bi se veća pravna sigurnost i provedbena pravičnost postigla ako bi se u OZ ugradile odredbe o ravnomjernoj razdiobi ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima, automatski i na području cijele RH. Tada bi se još više nivelirale razlike između malih i velikih ureda jer bi se omogućila ravnomjerna i jednaka, odnosno pravična raspodjela prijedloga za ovrhu među svim javnim bilježnicima. Prethodne učestale i često nedjelotvorne promjene ovršnih propisa te prijašnja djelomična komercijalizacija i monopolizacija u takvim postupcima posljedično su utjecali na razvoj negativnih reperkusija prema javnim bilježnicima u ovršnom svijetu. Međutim, uloga javnih bilježnika kao povjerenika suda, recentno prilagođena europskim pravnim stajalištima te ozakonjena i implementirana u posljednju novelu OZ-a, donekle je doprinijela dekonstrukciji negativnog položaja javnih bilježnika u ovršnom postupku. U noveliranom ovršnom postupku javni bilježnik djeluje kao povjerenik suda, čime se potvrđuje povijesna i legislativna nominacija javnih bilježnika kao nepristranih povjerenika stranke. U tom postupku javni bilježnik djeluje kao jamac pravne sigurnosti i element preventivnog pravosuđa koji postupak provodi s minimalnim ekonomskim efektom i maksimalnom učinkovitošću. Ovaj rad sadrži osvrt na nepoštene ugovorne odredbe kao europskim aktima percipiranu prethodnu pretpostavku kod ovršne regulacije potraživanja proizašlih iz potrošačkih ugovora. Autorice su mišljenja kako bi bilo neopravdano *de lege ferenda* normirati potrebu da javni bilježnici kao tijela koja provode sumarne ovršne postupke utvrđuju koje su ugovorne odredbe u takvim ugovorima nepoštene. To razmatraju iz razloga što je anticipacija takvih odredbi nedorečena i vrlo nesigurna te jer tijela koja nastupaju u stadijima postupka prije isticanja pravnog lijeka nisu parnični sud i ne raspolažu kapacitetom temeljnih spoznaja o takvim odredbama. Zaključni dio rada sadrži sumirana ključna razmatranja o tranziciji javnobilježničke ovrhe u sudsku nadležnost i statusu javnih bilježnika te se analiziraju i predlažu koncepti koji bi poboljšali učinkovitost sustava te javne bilježnike stavili u povoljniji položaj pravičnijim sustavom razdiobe ovršnih predmeta.

II. RAZVITAK JAVNOBILJEŽNIČKE OVRHE NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE U REPUBLICI HRVATSKOJ – POVIJESNI PREGLED RAZVOJA INSTITUTA

Pojam javni bilježnici i javno bilježništvo uvodi se nakon osnutka RH i donošenja Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22, u nastavku teksta: ZJB⁴) u njezin prvi OZ iz 1996. godine (NN 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11, 12/12, 70/12, dalje u tekstu: OZ 96). Ipak, za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave nisu nadležni javni bilježnici, već sud kao stvarno nadležno tijelo⁵ koje je ovlašteno određivati ovrhu na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava.⁶ Javni se bilježnici ipak normativno pozicioniraju u OZ 96 u smislu provedbi određenih načina dostave⁷, provođenja nekih radnji u postupku dražbe i dosude⁸ te osiguranja tražbina. Potonje se odnosi na javnobilježničko osiguranje novčane tražbine zasnivanjem založnoga prava na temelju javnobilježničke isprave iz čl. 269.⁹ i na osiguranje prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava iz članka 279.¹⁰ tog zakona.

Zakonom o izmjenama i dopunama OZ-a (NN 173/03) prvi se put normira sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši na temelju vjerodostojne isprave. Hrvatini (2007) ističe kako je u naš ovršnopравни sustav javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave uvedena iz nastojanja (po uzoru na prijenos ovlasti javnim bilježnicima u ostavinskim postupcima) da se iz sudskog sustava izdvoje oni predmeti koje, s obzirom na njihov u osnovi nesporan karakter, mogu rješavati druga tijela.¹¹ Člankom 307.a Zakona o izmjenama i dopunama OZ-a (dalje: ZIDOZ) (NN 173/03) bilo je određeno kako javni bilježnici donose rješenja o ovrši na temelju vjerodostojnih isprava.¹² Sukladno istom članku, oni su ta rješenja trebali i provoditi, osim ako se radilo o ovrši na pokretninama.¹³ Stavkom 2. istog članka bilo je određeno da će, ako se prijedlog za donošenje rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave podnese sudu, sud taj prijedlog zaključkom ustupiti nadležnom javnom bilježniku.

4 <https://www.zakon.hr/z/188/Zakon-o-javnom-bilje%C5%BEeni%C5%A1tvu> (datum pristupa: 18. 6. 2022.).

5 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1996_07_57_1158.html (datum pristupa: 18. 6. 2022.).

6 *Ibid.* (čl. 20.).

7 *Ibid.* (čl. 8. st. 6.).

8 *Ibid.* (čl. 98.).

9 *Ibid.* (čl. 269.).

10 *Ibid.* (čl. 279.).

11 Hrvatini, B., „Ovrha na temelju vjerodostojne isprave – sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši, sudska i izvansudska ovrha“, Javni bilježnik br. 27, travanj 2007., Zagreb, str. 19.

12 https://informativator.hr/nsl_items/9578 (datum pristupa: 18. 6. 2022.).

13 *Ibid.*

Također, prema tom zakonu nadležnost javnih bilježnika nije se rukovodila pravilima o mjesnoj, već elektivnoj nadležnosti, tj. ovrhovoditelji su mogli izabrati bilo kojeg javnog bilježnika, neovisno o njegovu službenom sjedištu u RH.

Međutim, unatoč normativnom uvodenju instituta javnobilježničke ovrhe u 2003. godini, takva ovrha na temelju vjerodostojne isprave praktično je uspostavljena tek člankom 102. ZIDOZ-a (NN 88/05). Tako je bilo iz razloga što je donesen Zakon o izmjenama OZ-a (NN 151/04) kojim su u cijelosti stavljene izvan snage sve odredbe koje su se odnosile na sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši.¹⁴ Prema OZ-u (NN 88/05) u čl. 252.b bilo je određeno da se prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave mogao podnijeti javnom bilježniku po izboru ovrhovoditelja, neovisno o prebivalištu ili sjedištu ovršenika. Nadalje, ako bi prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave bio podnesen sudu umjesto javnom bilježniku, prema odredbi stavka 1. toga članka, sud bi prijedlog odbacio.¹⁵

Prethodno navedena vrsta nadležnosti mijenjana je člankom 40. stavkom 2. OZ-a iz 2010. godine¹⁶ (NN 139/2010), kojim je normirano kako je za određivanje ovrhe mjesno nadležan javni bilježnik čije je sjedište u jedinici područne (regionalne) samouprave prebivališta ili sjedišta ovršenika, sukladno pravilima parničnog postupka prema općoj mjesnoj nadležnosti, osim ako posebnim zakonom nije drukčije određeno. Stavkom 3. istog zakona uređene su bile situacije mjesne nadležnosti jednog javnog bilježnika u slučaju da ima više ovršenika.¹⁷ Od prava na izbor javnog bilježnika, neovisno o mjesnoj poziciji ovršenika, u ovim se izmjenama i dopunama OZ-a odustalo najviše zbog monopolističkog karaktera povezivanja nekih ovrhovoditelja s određenim javnim bilježnicima.

U RH je 2010. godine donesena Strategija reforme pravosuđa za razdoblje od 2011. do 2015. godine (NN 145/10), u skladu s kojom je tada donesen novi OZ te Zakon o javnim ovršiteljima (NN 139/10

od 10. prosinca 2010.¹⁸).¹⁹ ²⁰ OZ NN 112/2012²¹ također zadržava model javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave temeljen na razdiobi ovršnih predmeta u odnosu na mjesnu nadležnost javnih bilježnika. U skladu s tim, članak 279. predmetnog zakona određivao je kako se prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosi mjesno nadležnom javnom bilježniku čije je sjedište u jedinici područne (regionalne) samouprave prebivališta ili sjedišta ovršenika. Dakle i ovaj je OZ omogućio da se zadrži koncept grupiranja velikih ovrhovoditelja po županijama s javnim bilježnicima po njihovu izboru. Radi takva pristupa i još nekih konotacija o kojima će biti više govora u nastavku teksta, javnobilježnička služba u to je vrijeme sasvim nezasluženo zadobila donekle negativan status ne samo u ovršnim postupcima²² već i općenito.²³ OZ NN 93/14 te OZ NN 73/17, iako mijenjani i dopunjeni u nekim bitnim dijelovima²⁴, zadržavaju koncept nadležnosti javnih bilježnika prema područnim jedinicama prebivališta ili sjedišta ovršenika. Negativne percepcije javnosti i česte prozivke odaslane od strane raznih skupina u društvu utjecale su na česte mijene OZ-a u RH te su na koncu rezultirale uvodenjem elektroničke ovrhe.²⁵ Automatiziranom raspodjelom e-ovršnih predmeta javnim bilježnicima uklonjena je ranije sporna praksa isključivog prava ovrhovoditelja na izbor javnog bilježnika s regionalnog područja sjedišta ili prebivališta ovršenika koji će provoditi ovršni postupak. Također, treba napomenuti kako su izmjene podzakonskih propisa kojima je reguli-

18 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbe-ni/2010_12_139_3529.html (datum pristupa: 18. 6. 2022.).

19 <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/14913> (datum pristupa: 18. 6. 2022.).

20 Po Zakonu o javnim ovršiteljima, javni ovršitelji i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava (ovršni postupak). Međutim, javnoovršiteljska služba u Republici Hrvatskoj nikad nije zaživjela te je Hrvatski sabor dana 21. rujna 2012. godine pod službenim brojem NN 112/2012 donio novi Ovršni zakon (NN 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020), Zakon o prestanku važenja Zakona o javnim ovršiteljima i Zakon o prestanku važenja Zakona o javnoovršiteljskim pristojbama, kojima je i normativno ukinuta javnoovršiteljska služba. Umjesto početka rada javnih ovršitelja koji su trebali provoditi ovrhu na temelju ovršnih isprava, došlo je do napuštanja te službe i uvodenja novog zakonodavnog modela ovrhe.

21 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbe-ni/2012_10_112_2421.html (datum pristupa: 23. 6. 2022.).

22 <https://faktograf.hr/2017/07/22/blokirani-nisu-duzni-42-vec-63-milijarde-kuna/> (datum pristupa: 20. 6. 2022.).

23 <https://www.poslovni.hr/hrvatska/hjk-javni-biljeznici-nisu-gulikoze-17060> (datum pristupa: 20. 6. 2022.).

24 Tako je npr. OZ 55/16 donesena Odluka Ustavnog suda RH broj: U-I-2881/2014 i dr. od 1. lipnja 2016. Broj: U-I-2881/2014. od 1. 6. 2016. kojom je ocijenjen neustavnim i ukinut članak 39. st. 3. OZ-a iz 2014. te je novelom OZ-a iz 2017. u cijelosti mijenjan taj članak. Radi se o odredbi prema kojoj je sud bio dužan rješenjem odbaciti prijedlog za ovrhu koji nije sadržavao sve podatke iz st. 1. i 2. čl. 39. OZ-a, ne pozivajući predlagatelja da ga dopuni ili ispravi, osim u ovrši radi vraćanja zaposlenika na rad ili u službu.

25 Hobljaj, H., „Izvršbe na podlagi verodostojne listine na Hrvaškem”, Pravna praksa br. 1–2, 13. siječnja 2022., Ljubljana, str. 15.

rana naknada javnih bilježnika u ovršnom postupku bile uvijek na tragu ekonomskog smanjivanja javnobilježničkih nagrada²⁶, a o čemu će (uz detaljan prikaz izmjena po OZ-u iz 2020.) biti više riječi u nastavku teksta.

III. IZDAVANJE PLATNIH NALOGA U MADARSKOJ

U Mađarskoj javni bilježnici sudjeluju u postupku izdavanja platnih naloga od 2009. godine i taj je postupak reguliran donošenjem Zakona L. iz 2009. godine o postupku izdavanja platnih naloga (mađ. *2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról*, 74/20, 112/21), kojim je nadležnost u izdavanju platnih naloga prenesena sa sudova na javne bilježnike, a sve s ciljem rasterećenja sudova. Prema navedenom Zakonu, takav javnobilježnički postupak, kao građanski izvanparnični postupak, ima isti učinak kao i sudski.²⁷

U svrhu izdavanja platnog naloga javni bilježnici u Mađarskoj koriste jedinstveni računalni sustav Mađarske javnobilježničke komore (mađ. *Magyar Országos Közjegyzői Kamara*, u nastavku: MOKK) koji je dostupan na internetu za javne bilježnike, stranke i druge osobe koji sudjeluju u postupku, a javni su bilježnici nadležni za područje cijele države te se ne može ugovoriti nadležnost u postupcima izdavanja platnih naloga.

Javni bilježnici nadležni su za izdavanje platnih naloga za dospjela neplaćena novčana potraživanja do iznosa od 3.000.000,00 HUF te je u takvim slučajevima takva vrsta naplate i obvezna, odnosno vjerovnik ne može podnijeti tužbu, no ako je vrijednost zahtjeva između 3.000.000,00 HUF i 30.000.000,00 HUF, tada vjerovnik može odlučiti hoće li pokrenuti tužbu ili ne.²⁸ Uz preduvjet da se radi o dospjelom novčanom potraživanju koje nije veće od 3.000.000,00 HUF, javni bilježnik može izdati platni nalog ako dužnik ima poznato domaće prebivalište ili adresu za dostavu pismena u Mađarskoj te ako se ne radi o potraživanju iz radnog odnosa. Zahtjev za izdavanje platnog naloga podnosi se pisanim putem na za to predviđenom obrascu ili usmenim putem, a uporaba standardiziranog obrasca obvezna je za elektroničke i tiskane podneske, dok se obrasci mogu preuzeti na stranicama MOKK-a ili od samih javnih bilježnika.

Zahtjevi za izdavanje platnih naloga koji su predani elektroničkim putem raspoređuju se automatski primenom sustava MOKK-a u jednakom omjeru između javnobilježničkih ureda, a ukoliko je zahtjev predan u papirnatom obliku ili usmenim putem, on se može podnijeti bilo kojem javnom bilježniku koji ga unosi u sustav MOKK-a. Javni bilježnik u Mađarskoj može tražiti od Komore da ga se oslobodi sudjelovanja u postupku izdavanja platnih naloga u neprekidnom trajanju od najmanje pet dana, a ukupno ne više od šezdeset dana godišnje.²⁹ Također, javni bilježnik upisuje u sustav MOKK-a prezimena svojih srodnika i bivših supružnika te se, ako je prezime stranke ili njezina punomoćnika u predmetu isto kao i prezime javnog bilježnika ili osobe koju je on prijavio, predmet ne može dodijeliti tom javnom bilježniku elektroničkim sustavom.³⁰

Po zaprimanju zahtjeva za izdavanje platnog naloga, javni bilježnik dužan ga je pregledati s ciljem utvrđivanja treba li stranku pozvati da popuni nedostatke (praznine u obrascu) ili postoje li razlozi za odbijanje zahtjeva. Javni bilježnik dužan je izdati platni nalog u roku od petnaest dana od zaprimanja zahtjeva na papiru, odnosno u roku od tri dana u slučaju da je zahtjev podnesen elektroničkim putem ako ne postoje razlozi za odbijanje zahtjeva za izdavanje platnog naloga. Ukoliko javni bilježnik ne izda platni nalog u propisanom roku, jedinstveni računalni sustav MOKK-a automatski izdaje platni nalog u ime javnog bilježnika sljedeći radni dan nakon isteka roka, a ako se utvrdi da tako izdan platni nalog sadrži nedostatke i da se zbog propusta javnog bilježnika ti nedostaci ne mogu otkloniti, javni bilježnik snosi odgovornost za navedeno.³¹ Tuženik može podnijeti prigovor na platni nalog javnom bilježniku u roku od petnaest dana od njegove dostave, a prigovor može uložiti i usmeno, i to ne samo pred javnim bilježnikom koji je izdao platni nalog nego i pred bilo kojim javnim bilježnikom, te dostaviti pisani prigovor javnom bilježniku ili direktno u jedinstveni računalni sustav MOKK-a, a da se dodatno olakša situacija tuženika, uz platni mu se nalog dostavlja standardni obrazac prigovora s povratnom kuvertom.³² Također, kada teče rok za isticanje prigovora protiv platnog naloga, tuženik može obrazloženim zahtjevom tražiti odgodu plaćanja ili plaćanje u obrocima i to se ne smatra prigovorom, a diskrecijska je odluka javnog bilježnika je li u konkretnom slučaju opravdano dopustiti odgodu plaćanja ili plaćanje u obrocima. Nakon toga javni bilježnik poziva tužitelja da se u roku od 8 dana očituje o sadržaju tog zahtjeva, a ako

26 Tako je Pravilnikom o nagradama i naknadi javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 114/12) prethodnim Pravilnikom (NN 8/2011) utvrđena nagrada smanjena s 80,00 kuna na 60,00 kuna za tražbine od 0,00 do 1.000,00 kuna, vidi više na poveznici: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_114_2482.html (datum pristupa: 6. 7. 2022.).

27 Zakon L o postupku platnog naloga iz 2009. g., odjeljak 1., pododjeljak 2. https://e-justice.europa.eu/41/SL/european_payment_order?HUNGARY&init=true&member=1 (datum pristupa: 5. 8. 2022.).

28 https://mokk.hu/ugyfelekleknek/order_for_payment_procedure.php (datum pristupa: 4. 7. 2022.).

29 Zakon L o postupku platnog naloga iz 2009. g., odjeljak 9., pododjeljak 4.

30 Zakon L o postupku platnog naloga iz 2009. g., odjeljak 9., pododjeljak 5.

31 <https://ssrn.com/abstract=2302284> (datum pristupa: 6. 7. 2022.).

32 *Op. cit.* (bilj. 5).

tužitelj propusti taj rok, smatra se kako se on ne protivi tuženikovu (dužnikovu) zahtjevu. Protiv rješenja javnog bilježnika kojim se odobrava ili odbija zahtjev za odgodu plaćanja ili obročnu otplatu moguća je žalba. Ako tuženik u prigovoru tvrdi da je tražbinu navedenu u platnom nalogu već ispunio, i to prije dostave platnog naloga, javni bilježnik dostavlja obavijest o prigovoru tužitelju te ga poziva da se u roku od petnaest dana očituje o tome postoji li tražbina ili ne. Ako tužitelj prihvati izjavu tuženika ili ne odgovori, javni će bilježnik prekinuti postupak, a ukoliko ospori prigovor, postupak prelazi u redovni parnični postupak.

Možemo zaključiti da se u dijelu Zakona L o postupku platnog naloga iz 2009. godine koji uređuje postupak nakon izdavanja platnog naloga može najbolje vidjeti element kontradiktornosti³³ prisutan u postupku. Međutim, sam postupak izdavanja platnih naloga u Mađarskoj i javnobilježnički postupak izdavanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u RH zapravo su identični, odnosno i u jednom i u drugom postupku izdani platni nalog, odnosno rješenje o ovrsi postaju pravomoćni i ovršni samo ukoliko protiv njih ne bude podnesen prigovor. U oba slučaja predmeti se prosljeđuju sudu na daljnji postupak. Međutim, iako se radi o skoro identičnim postupcima, članak 3. Uredbe 1215/2012 izričito uključuje mađarske javne bilježnike u skraćenim postupcima u vezi s platnim nalogima i svrstava ih pod izraz „sud“, a u odnosu na njihove odluke s prekograničnim elementom ne provodi se u drugim državama nikakav poseban postupak za priznavanje i izvršenje strane odluke.³⁴

U slučaju da je protiv platnog naloga podnesen prigovor u zakonskom roku, on se dostavlja tužitelju kojeg se poziva da plati sudske pristojbe vezane uz predaju predmeta sudu te da iznese sve činjenice koje se odnose na predmet zajedno s potkrepljujućim dokazima, a sve uz upozorenje da će, ako tužitelj ne učini navedeno, sud obustaviti parnični postupak. Nakon što javni bilježnik obavijesti tužitelja o podnesenom prigovoru, dužan je kopiju predmeta putem jedinstvenog računalnog sustava dostaviti MOKK-u.³⁵ Ukoliko u zakonskom roku ne bude izjavljen prigovor protiv izdanog platnog naloga, on ima jednak učinak kao pravomoćna sudska presuda te javni bilježnik na platni nalog stavlja klauzulu pravomoćnosti i dostavlja ga tužitelju.³⁶ Potvrda o pravomoćnosti i ovršnosti izdaje se kao elektronička isprava i prosljeđuje se tužitelju i sudscom izvršitelju putem jedinstvenog

računalnog sustava MOKK-a i Mađarske komore sudskih izvršitelja, a sam zahtjev za provedbu ovrhe ne može se podnijeti protekom roka od deset godina po pravomoćnosti platnog naloga.³⁷ Postupovnu pristojbu u postupku izdavanja platnog naloga plaća tužitelj, i to MOKK-u prilikom podnošenja zahtjeva. Visina takve naknade izračunava se na temelju vrijednosti nepodmirenog novčanog potraživanja u trenutku pokretanja postupka bez uključivanja dodatnih troškova (s osnova naknade), što iznosi 3 %, i to najmanje 8.000,00 HUF, uz 1.600,00 HUF po broju stranaka uključenih u postupak, ali najviše do 300.000,00 HUF.³⁸ Postupovnu pristojbu MOKK raspoređuje na način da se najviše polovica iznosa uplaćene naknade raspoređuje među javnim bilježnicima koji postupaju, razmjerno obavljenom poslu, a preostali iznos Komora koristi za svoje poslovanje.

IV. OVRHA NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE U SLOVENIJI

U Sloveniji je radi povećanja učinkovitosti provođenja velikog broja postupaka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave 2008. godine provedena reforma ovršnog prava kojom je uvedena elektronička ovrha na temelju vjerodostojne isprave. Digitalizacija ovršnog postupka uvedena je kako bi se pojednostavio i ubrzao ovršni postupak u svrhu rasterećenja sudstva. Noveliranjem *Zakona o izvršbi in zavarovanju*³⁹ uvedene su bitne promjene u provođenju ovršnog postupka na temelju vjerodostojne isprave, i to u vidu obveznog podnošenja prijedloga na temelju vjerodostojne isprave na propisanim obrascima, te promjene u mjesnoj nadležnosti sudova i automatiziranom provođenju postupka putem informacijskog sustava.⁴⁰ Isključiva nadležnost za izdavanje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave centralizirana je u *Okrajnem sodišču* u Ljubljani, i to u njegovu novoustrojenom *Centralnem oddelku za verodostojno listino* (COVL), dok je ovršni postupak dobio elektroničku formu radi učinkovite masovne obrade zahtjeva.⁴¹ COVL je uspostavljen radi automatiziranog i pojednostavljenog provođenja elektroničkog ovršnog postupka na temelju vjerodostojne

37 *Ibid.*, odjeljak 52, pododjeljak 5.

38 *Op. cit.* (bilj. 2) (datum pristupa: 4. 7. 2022.).

39 Zakon o izvršbi in zavarovanju Službeni list RS, br. 3/07 – službeno pročišćeni tekst, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US i 81/22 – odl. US.

40 Mahmutović, L., „Izvršba na podlagi verodostojne listine, ali prvi korak do rešitve, ki ga zahteva plačilna nedisciplina“, Zbornik 7. festivala raziskovanja ekonomije in managementa, Koper-Celje-Škofja Loka, (2010), str. 378.

41 Čl. 40.c Zakona o izvršbi in zavarovanju.

33 Vidi *infra* u dijelu 5.1.

34 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441048.2019.1645973> (datum pristupa: 6. 7. 2022.).

35 *Op. cit.* (bilj. 5).

36 Zakon L o postupku platnog naloga iz 2009. godine, odjeljak 36.

isprave, s time da je portal COVL s danom 27. veljače 2012. godine ukinut i preusmjeren na mrežni portal *e-sodstvo*, potportal *e-izvršba*.⁴² Prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave može se podnijeti elektronički putem portala *e-sodstvo* na kojem je uspostavljen obrazac koji je potrebno popuniti, ali još je uvijek ostala mogućnost podnošenja prijedloga za ovrhu i u fizičkom (papirnatom) obliku na obrascu putem pošte.⁴³ Ako se prijedlog za ovrhu podnosi u fizičkom obliku putem pošte, tada je potrebno obrazac pribaviti s mrežne stranice *e-sodstvo*, jer svaki obrazac ima poseban poslovni broj putem kojeg se svaki ovršni predmet identificira jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju predmet zadržava sve do okončanja cjelokupnog postupka. Time je postignuta statistička preciznost broja zaprimljenih i riješenih zahtjeva, odnosno kretanja i faze u kojoj se nalazi predmet.⁴⁴ U praksi se najčešće koristi elektroničko podnošenje prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, jer je popunjavanje obrasca na mrežnim stranicama *e-sodstva*, točnije *e-izvršbe*, vrlo jednostavno.⁴⁵ Postupak podnošenja elektroničkog prijedloga za ovrhu započinje jednostavnom besplatnom registracijom korisnika na portalu *e-sodstvo*, za što je potreban pristup internetu i adresa e-pošte. Korisnik koji želi istovremeno elektronički podnositi više prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave dužan je prethodno pribaviti kvalificirani digitalni certifikat putem ovlaštenog izdavatelja.⁴⁶ Time je dovedena u pitanje mogućnost zlouporabe ovršnog postupka, budući da postupak bez certificiranog potpisa može, bez obzira na državljanstvo, pokrenuti svaka osoba koja prilikom registriranja na portal unese svoje ime i prezime te adresu e-pošte. Međutim, slovenski zakonodavac zauzeo je stav da do zlouporabe neće doći jer je ovršni postupak pokrenut tek u trenutku kada korisnik plati sudsku pristojbu u iznosu od 44,00 EUR. Polazi se od engleskog sustava *Money Claims Online*, koji polazi od načela da, ukoliko je korisnik spreman platiti pristojbu i snositi pravne posljedice prijave, tada o njemu ovisi hoće li se prijaviti i s kojom namjerom.⁴⁷ Stoga je plaćanje sudske pristojbe procesna pretpostavka za odlučivanje o

prijedlogu za ovrhu. Rok plaćanja sudske pristojbe od 55,00 EUR za prijedlog u fizičkom (papirnatom) obliku ili 44,00 EUR za prijedlog u elektroničkom obliku iznosi 8 dana od podnošenja prijedloga, a ako u tom roku pristojba nije uplaćena, smatra se da je prijedlog povučen.⁴⁸ Slijedom navedenog, smatra se da je prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave u elektroničkom obliku podnesen tek kada je sudska pristojba plaćena, što je bitno radi zastarijevanja potraživanja i početka računanja zakonskih zatezних kamata.⁴⁹

Na temelju čl. 41. *Zakona o izvršbi in zavarovanju*, prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati podatke o vjerovniku i dužniku, naznaku vjerodostojne isprave, dužnikovu obvezu, oznaku temeljnog zahtjeva, sredstvo i predmet ovrhe, druge podatke koji su potrebni s obzirom na predmet ovrhe i zahtjev sudu da naredi dužniku da u roku od 8 dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku od 3 dana od dostave rješenja, plati potraživanje zajedno s određenim troškovima. Posebno treba istaknuti da je u slovenskom pravnom sustavu izostavljena potreba prilaganja, odnosno dostave vjerodostojne isprave na kojoj se temelji ovršni zahtjev, pri čemu vjerovnik mora vjerodostojnu ispravu samo naznačiti u prijedlogu te unijeti datum dospelosti tražbine.⁵⁰ Time je bitno olakšana elektronifikacija postupka, no istovremeno je otvorena mogućnost zlouporabe postupka i smanjena je zaštita dužnika.⁵¹ Dužnik nema uvid u vjerodostojnu ispravu na temelju koje je pokrenut ovršni postupak i stoga mu je otežano ili onemogućeno kontrolirati je li uopće dužan i koliko, budući da dostava vjerodostojne isprave ipak povećava vjerojatnost da tražbina stvarno postoji.⁵² U Sloveniji se od strane pravnih stručnjaka postavilo teorijsko pitanje ustavnosti čl. 41. st. 5. *Zakona o izvršbi in zavarovanju* kojim je određeno da se vjerodostojna isprava ne mora priložiti uz prijedlog za ovrhu.⁵³ Smatra se da je navedena odredba u suprotnosti s čl. 14. Ustava Republike Slovenije⁵⁴ kojim se uređuje jednakost svih pred zakonom, jer se postupak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u tom dijelu razlikuje od postupka izdavanja platnog naloga iako ne postoje razlozi za razliko-

42 https://www.sodisce.si/sodni_postopki/izvršba/ (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

43 Pravilnik o obrazacima, vrstama izvršbi in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka, Službeni list RS br. 104/11, 88/14, 44/16 i 13/21.

44 Bratković, M., „Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji”, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (2015), str. 1043.

45 Uzelac, A., Bratković, M., „Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu”, Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Zagreb, (2015), str. 98 (str. 81–116).

46 Savković, J., „Novi način vlaganja izvršbe na podlagi verodostojne listine”, Odvetnik, Leto XI, br. 1 (38), Odvetnička zbornica Slovenije, Ljubljana, (2008), str. 6.

47 Bratković, M. *Op. cit.* (bilj. 44), str. 1040.

48 <https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/poslovanje/izterjavanja-dolga-ki-nastane-zaradi-neplacanega-racuna> (datum pristupa: 1. 7. 2022.).

49 <https://konferenca-komunalna.gzs.si/pripone/VOLK%20Dida.pdf> (datum pristupa: 2. 7. 2022.).

50 Čl. 41. st. 5. *Zakona o izvršbi in zavarovanju*.

51 Bratković, M. *Op. cit.* (bilj. 44), str. 1041.

52 *Ibid.*

53 Vidi Kontarščak, K. A., „Neustavnost (dela) ureditve izvršbe na podlagi verodostojne listine”, Prava praksa, Ljubljana, (2017), br. 28–29.

54 Ustava Republike Slovenije Službeni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90, 97, 99, 75/16 – UZ70a i 92/21 – UZ62a.

vanje. Budući da su oba postupka slična, nema utemeljenog razloga za drukčije uređenje prema *Zakonu o izvršbi in zavarovanju* koji određuje da nema potrebe za dostavom vjerodostojne isprave i uređenja prema *Zakonu o pravdnem postopku*⁵⁵, koji za izdavanje platnog naloga propisuje obavezno prilaganje vjerodostojne isprave.⁵⁶ Iznimka je propisana na temelju čl. 432. *Zakona o pravdnem postopku* za izdavanje platnog naloga radi potraživanja do 2.000,00 EUR kada nije potrebno priložiti vjerodostojnu ispravu, ali je potrebno dostaviti druge dokaze na temelju kojih se može dokazati postojanje zahtijevanog potraživanja. Kada bi vjerovnik uz prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave morao dostaviti i samu vjerodostojnu ispravu kao dokaz o postojanju potraživanja, tada bi ovršni sud, barem u ograničenom dijelu, mogao provjeriti je li prijedlog sadržajno utemeljen, to jest ima li vjerovnik barem podobnu vjerodostojnu ispravu.⁵⁷ Također se postavilo pitanje mogu li se izvadak iz poslovnih knjiga i račun smatrati vjerodostojnim ispravama, budući da ih se lako može krivotvoriti.⁵⁸ Slovenski zakonodavac nastojao je spriječiti zlouporabe ovršnog postupka strukturnom i sveobuhvatnom izmjenom te usklađivanjem različitih međusobno povezanih zakona i podzakonskih propisa, a među njima i kaznenoga zakona, kojim je propisao da je zlouporaba ovršnog postupka kazneno djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine.⁵⁹ Budući da u navedenom elektroničkom automatiziranom sustavu ovršnog postupka postoje nedostaci, upitno je može li takav ovršni sustav funkcionirati bez zlouporabe u drugim pravnim sustavima uzimajući u obzir kulturu i mentalitet vjerovnika i dužnika te ustrojstvo cjelokupnog pravnog sustava.

Automatizirani elektronički sustav vodi korisnika kroz cjelokupni ovršni postupak i olakšava mu ispunjavanje obrasca te omogućava u svako doba provjeru statusa predmeta. Na mrežnom portalu *e-sodstvo* dostupne su upute za ispunjavanje obrasca prijedloga ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, s time da je informacijski sustav *e-sodstvo* povezan s podacima iz drugih registara i evidencija, čime se automatizmom upozorava korisnika na greške i nepodudarnosti prilikom unosa podataka u obrazac.⁶⁰ Međutim, sustav ne provjerava

istinitost sadržaja samog unosa u prijedlog. Prebivalište dužnika automatizmom se provjerava, a ako dužnik nema prijavljenu adresu, sud će mu postaviti privremenog zastupnika.⁶¹ Povezanost informacijskog sustava *e-izvršbe* s ostalim registrima u Sloveniji dobar je način automatske provjere podataka koji su vidljivi u registrima, što smanjuje mogućnost nastanka grešaka i mnogo je ekonomičnije za stranke i sud.⁶² Nakon uredno podnesenog prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave i uplate sudske pristojbe, u roku od 2 radna dana automatski se elektronički izdaje rješenje o ovrsi koje se dostavlja vjerovniku i dužniku, koji može u roku od 8 dana podnijeti prigovor protiv navedenog rješenja.⁶³ Istovremeno informacijski sustav šalje vjerovniku podatke o obavljenim automatskim upitima vezanim uz predložena sredstva ovrhe. Kako u Hrvatskoj, tako i u Sloveniji, postupak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave jest *ex parte* postupak u kojem je najjača zaštita ovršenika podnošenje obrazloženog prigovora protiv rješenja.⁶⁴ Slovenski je zakonodavac u svrhu smanjenja zlouporaba elektroničke ovrhe dana 25. ožujka 2019. godine izmijenio ovršni postupak uvođenjem obveze navođenja oznake pravnog temelja nastanka tražbine. Prema tome, potrebno je uz oznaku vjerodostojne isprave u prijedlogu navesti i oznaku pravnog temelja zahtijevane tražbine kao što je broj ugovora kojim je nastala tražbina. Time sud nema uvid u sam ugovor ni u vjerodostojnu ispravu, jer se oni ne prilažu prijedlogu, već se samo navodi oznaka, to jest broj ugovora i vjerodostojne isprave.⁶⁵ Iako je slovenski sustav revolucionaran i iznimno učinkovit, otvorene su mogućnosti zloupotrebe budući da sud ne provjerava jesu li navodi vjerovnika i njegove vjerodostojne isprave istiniti, što može dovesti do nepovoljnih posljedica za ovršenika. Međutim, sustavnom reorganizacijom cjelokupnog pravnog sustava u Sloveniji je uvođenjem elektroničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave ostvarena svrha racionalizacije sudske postupka, rasterećenja sudova i povećanja učinkovitosti ovršnog postupka.

V. SUDSKA PRAKSA EUROPSKOG SUDA I JAVNOBILJEŽNIČKA OVRHA

Poznata je praksa Suda EU koja se odnosi na priznavanje rješenja koja donose javni bilježnici u RH na temelju vjerodostojne isprave, a koja bi trebala

55 Zakon o pravdnem postopku Službeni list RS br. 73/07 – službeno pročišćeni tekst, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US i 3/22 – ZDeb.

56 Čl. 431. Zakona o pravdnem postopku.

57 Kontarščak, K. A. *Loc. cit.* (bilj. 53).

58 Bratković, M. *Loc. cit.* (bilj. 51).

59 Čl. 216. Kazenski zakonik Službeni list RS, br. 50/12 – službeno pročišćeni tekst, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21 i 186/21.

60 <https://evlozisce.sodisce.si/esodstvo/index.html> (datum pristu-

pa: 3. 7. 2022.).

61 <https://spotjvslo.si/clanek/elektronska-izvršba-poenostavljen-poptopek-izterjave-dolga>

(datum pristupa: 29. 6. 2022.).

62 Uzelac, A., Bratković, M. *Op. cit.* (bilj. 45), str. 99.

63 Čl. 9. Zakona o izvršbi in zavarovanju.

64 Uzelac, A., Bratković, M., *Op. cit.* (bilj. 45), str. 104.

65 https://www.sodisce.si/sodni_postopki/izvršba/ (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

biti izvršiva u drugim državama članicama EU sukladno Uredbi 1215/2012⁶⁶. Sud je tu problematiku razmatrao kao prethodno pitanje te odlučivao kroz različite međusobno povezane odluke. Javni bilježnici prilikom određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave provode skraćeni *ex parte* postupak koji osigurava brzo rješavanje predmeta u interesu postupovne svršishodnosti. Prije izmjena OZ 2020. javni bilježnik donosi je rješenje o ovrsi na temelju prijedloga ovrhovoditelja, a bez prethodnog sudjelovanja ovršenika.⁶⁷ Tek nakon dostave rješenja o ovrsi ovršenik je mogao ostvariti svoje pravo na obranu podnošenjem prigovora. Međutim, ako ovršenik nije podnio prigovor, odnosno ako ovršenik nije pokazao interes za vođenje kontradiktorne rasprave, rješenje je postalo ovršni naslov. U predmetima Pula parking⁶⁸ i Zulfikarpašić⁶⁹ Sud EU upravo je iz navedenog razloga utvrdio da nedostatak kontradiktornosti u postupku do donošenja rješenja o ovrsi isključuje javne bilježnike iz pojma „sud“, a prema odredbama Uredbe 1215/2012. Budući da je pristup Uredbe 1215/2012 u vanjskom delegiranju pravosudnih funkcija znatno stroži od pristupa drugih instrumenata europskog međunarodnog privatnog prava koji se bave obiteljskim i nasljednim pravom, presudom Pula parking utvrđeno je odstupanje od načela *audiatur et altera pars*, koje je temelj tradicionalne koncepcije sudovanja, te je to razlog što je javnim bilježnicima uskraćivan status „suda“.⁷⁰ Prema navedenim odlukama Suda EU, hrvatski postupak određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave nije u skladu s načelom kontradiktornosti.

Iako Uredba 1215/2012 ne sadrži definiciju pojma „sud“, prema presudama Suda EU evidentno je da se pojam „sud“ tumači usko, premda je odredbom članka 3. Uredbe 1215/2012 predviđena mogućnost izjednačavanja i drugih tijela sa sudom, međutim samo onih koja su izričito navedena u odredbi članka 3., što su prilikom izmjene Uredbe 44/2001⁷¹ iskoristile Mađarska i Švedska za skraćene postupke u vezi s platnim naložima. Tako članak 3. Uredbe 1215/2012 izričito uključuje mađarske javne bilježnike koji djeluju u okviru skraćene

nog postupka vezanog uz platne naloge te stoga njihove odluke s prekograničnim elementom cirkuliraju kao „presude“ pod povoljnim režimom utvrđenim Poglavljem III Uredbe 1215/2012 kojim je ukinuta egzektivacija, što znači da se u zamoljenoj državi ne provodi nikakav dodatni postupak za priznavanje i izvršenje strane odluke. S druge strane, hrvatski javni bilježnici nisu obuhvaćeni odredbom članka 3. Uredbe 1215/2012 jer u fazi pregovora o izmjeni Uredbe 44/2001 Hrvatska nije bila članica EU te stoga nije ni mogla predložiti uvrštavanje hrvatskih javnih bilježnika u odredbu članka 3.⁷² Slijedom navedenog, hrvatski javni bilježnici ne mogu se smatrati „sudom“ u okviru primjene Uredbe 1215/2012, a rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave s prekograničnim elementom ne mogu se izvršiti u drugoj državi članici, odnosno ne mogu slobodno cirkulirati u drugim državama članicama EU.

U nastojanju usklađivanja hrvatskog ovršnog prava i prilagođavanja javnobilježničke ovrhe sa zahtjevima odluka Suda EU zakonodavac je krenuo u više smjerova, a sve s ciljem unapređivanja javnobilježničke ovrhe. Kako bi zadovoljio točku 57. presude u slučaju Pula parking koja utvrđuje „da se rješenje o ovrsi koje javni bilježnik izdaje na temelju „vjerodostojne isprave“ ovršeniku dostavlja tek nakon njegova donošenja, a da pritom prijedlog na temelju kojeg je javni bilježnik pokrenuo postupak tom ovršeniku nije dostavljen“, zakonodavac je izmjenom OZ-a uveo institut obavještavanja ovršenika. Izmjenom OZ-a 2020. godine javni bilježnik istovremeno putem novoformiranog instituta obavijesti poučava ovršenika o pravu na izjavljivanje prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave kojim će sud ukinuti rješenje u dijelu u kojem je određena ovrha te nastaviti postupak u parnici, kao i o pravu ovršenika da spor s ovrhovoditeljem pokuša riješiti izvansudskim putem. Dakle, tom novelom OZ-a mijenja se članak 281.⁷³ tog zakona, o čijem će normativnom izričaju i implikacijama koje proizvodi u praksi biti više riječi u sljedećem dijelu ovoga rada.

Ovime se ispunjavaju minimalni standardi koje je odredio zakonodavac EU kako bi se osiguralo da postupci u kojima se donose odluke o nespornim tužbama nude odgovarajuća jamstva poštivanja prava na obranu. Cilj je osigurati da ovršenik ima stvarnu mogućnost spriječiti nastanak ovršnog naslova, a što je nužno ograničeno na fazu postupka u kojoj ovršni naslov još nije izdan. Postupak u kojem se rješenje o ovrsi donosi bez obavještava-

66 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Sl. L. 351. od 20. 12. 2012. Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19., svezak 011, str. 289–320.

67 Hobljaj, H. *Op. cit.* (bilj. 25), str. 16.

68 Presuda Suda EU C-551/15 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-551/15> (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

69 Presuda Suda EU C-484/15 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-484/15&language=HR> (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

70 Mantovani, M., „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, *Journal of Private International Law* (2019), str. 396.

71 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Sl. L. 12. od 16. 1. 2001. Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003., str. 30–52.

72 Turkalj, K., „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, *Javni Bilježnik* br. 47 (2020), str. 121 (181–123).

73 *Amplius infra*, Dio VI. „Javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave od 2020. g. do danas“.

nja ovršenika o pokretanju postupka, odnosno o dužnoj tražbini, ne može se klasificirati kao postupak *inter partes*. Ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave u Hrvatskoj se *strictu sensu* ne može kategorizirati kao tradicionalni ovršni postupak jer se rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave sastoji od dva dijela: platnog naloga i rješenja o ovrsi, što predstavlja svojevrsno hibridno rješenje.⁷⁴ Učinci rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave samo su potencijalni, jer ovršenik putem prigovora može osporiti tražbinu te će rješenje postati ovršno samo ako ovršenik u propisanom roku ne podnese prigovor.

Kako bi se ubuduće izbjegle nedoumice o položaju javnih bilježnika, predlažemo da se prilikom sljedeće revizije Uredbe 1215/2012 zatraži da se i hrvatske javne bilježnike (iako se kao povjerenici suda automatizmom smatraju „sudom“) ipak uvrsti u članak 3. Uredbe te da ih se time izričito izjednači sa „sudom“ u ovršnim postupcima i drugim izvanparničnim postupcima u građanskim i trgovačkim stvarima.

Uz navedene i svima poznate presude Suda EU, za ovaj rad također je vrlo značajna presuda Suda EU u povezanim predmetima Parking d.o.o. i *Interplastics*⁷⁵, kojom je također potvrđeno da se rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koja donose javni bilježnici ne mogu priznati i izvršiti u drugoj državi članici, no istovremeno je postavljeno pitanje obrnute diskriminacije na temelju državljanstva i povrede prava na djelotvorni pravni lijek. Sud EU u presudi je utvrdio da nema povrede članka 18. Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁷⁶ (dalje UFEU) i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.⁷⁷ Prema tome, nije bilo zapreke da javni bilježnici prema nacionalnom pravu i nadalje imaju nadležnost u provođenju ovršnih postupaka na temelju vjerodostojne isprave, jednako kao i do donošenja presuda, a i Uredbom 1215/2012 ne nastoji se utjecati na organizaciju pravosuđa u pojedinoj državi članici. Dakle, hrvatski zakonodavac odlučio je odredbe OZ-a uskladiti s presudama Suda EU iako to nije bilo nužno, čime se postigla europeizacija postupka određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Sada javni bilježnici nastavljaju u tom smjeru, poštujući praksu Suda EU i na temelju nje osmišljene i done-

sene propise kojima javnobilježnička služba evoluira usporedno provodeći digitalizaciju.

5.1. NAČELO KONTRADIKTORNOSTI I JAVNOBILJEŽNIČKA OVRHA

Na temelju članka 281. OZ-a određeno je da će javni bilježnik, ukoliko ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten i uredan, poslati taj prijedlog za ovrhu ovršeniku te ga obavijestiti da u roku od 15 dana može ispuniti svoju obvezu prema ovrhovoditelju, a u suprotnom će se protiv njega izdati rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Time je donošenjem zadnje novele OZ-a barem prividno udovoljeno načelu kontradiktornosti budući da ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave po svojoj naravi nije kontradiktoran, već mandatni postupak kojim se potvrđuje nesporna tražbina. U tim predmetima nema spora o činjenicama, već se samo provjerava spornost tražbine odlukom nadležnog tijela, odnosno „certificiranje nesporne tražbine“.⁷⁸ Normativna konstrukcija obavijesti i njezino slanje ovršeniku prije donošenja rješenja o ovrsi predstavljaju usklađivanje s europskim pravom i europeizaciju samog postupka te želju da se unaprijedi javnobilježnička ovrha. Iako je ostvarena nomotehnička pravozaštitna funkcija i pravna sigurnost za ovršenika, zapravo je samo konceptualno osigurano načelo kontradiktornosti u stadiju postupka prije izdavanja samog rješenja o ovrsi. Mišljenja smo kako slanjem obavijesti s prijedlogom za ovrhu od strane javnih bilježnika prije izdavanja rješenja o ovrsi ne samo da se ne postiže kontradiktornost u pravom značenju tog pojma, kao što se ne postiže ni svrha tog načela, nego se sam postupak nepotrebno produljuje i otežava. Dakle, kao poseban problem pokazuje se uvođenje načela kontradiktornosti u postupak javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, pa čak i u situaciji kad javni bilježnici djeluju kao povjerenici suda. Rješenje o ovrsi predstavlja zapravo prijedlog za mirno rješavanje spora te se postupak ne smatra spornim sve do eventualnog ulaganja prigovora. Nakon ulaganja prigovora rješenje se ukida, a postupak se transformira i tek tada dolazi i treba doći do izražaja načelo kontradiktornosti. Treba također napomenuti kako vjerodostojna isprava nije vjerodostojan dokaz u sporu jer nema snagu javne isprave u smislu odredbi Zakona o parničnom postupku⁷⁹ (dalje ZPP) te se u postupku povodom prigovora Rješenje o ovrsi stavlja van snage, a opstaje tužba povodom prigovora protiv platnog naloga u kojoj vjerovnik mora iznijeti sve činjenice, kao i dokaze kojima te činje-

74 Mantovani, M., *Op. cit.* (bilj. 70), str. 405.

75 Presuda Suda EU C-267/19 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-267/19&language=HR> (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

76 Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije; Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena verzija); Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija); Protokoli; Prilozi Ugovoru o funkcioniranju Europske unije; Izjave priložene Završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007. Sl. I. 202 od 7. 6. 2016., str. 1–388.

77 Povelja Europske unije o temeljnim pravima. Sl. I. EU C 202 od 7. 6. 2016., str. 389–405.

78 Uzelac, A., Bratković, M., *Op. cit.* (bilj. 45), str. 82.

79 Zakon o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19.

nice potvrđuje. Načelo kontradiktornosti često se povezuje s načelom jednakosti oružja⁸⁰, a u širem je smislu i dio načela pravičnoga suđenja. Kako vjerodostojna isprava nije istinit i autentičan dokaz koji u cijelosti dokazuje postojanje spora, jasno je da načelo kontradiktornosti ne može biti apsorbirano prije podnošenja prigovora iz razloga što se kontraindicirati može tek u slučaju kad ovršenik raspolaže svim činjenicama i dokazima na kojima ovrhovoditelj temelji svoj zahtjev. Tako Dika (2007) navodi da je u ovršnom postupku kontradiktornost potisnuta radi osiguravanja njegove učinkovitosti.⁸¹ Ovršni se postupak prije podnošenja prigovora provodi ispitivanjem pretpostavki za donošenje odluke, tj. rješenja o ovrsi bez aktivnog sudjelovanja suprotstavljenih pozicija i upitno je uvođenje tog načela u stadij postupka prije podnošenja prigovora. Prigovor ovršenika ima paušalni karakter jer ne mora sadržavati nikakvu pravnu ni činjeničnu osnovu. Prije podnošenja prigovora smatra se da ne postoji spor ni potreba za davanjem drugoj strani procesnih dispozicija, koje ni ovrhovoditelj ne koristi iz razloga što još ne postoji spor. Dakle, postupak je nesporan prije podnošenja prigovora, a svaki ovršenik paušalnim ga prigovorom u potpunosti transformira u sporni postupak u kojem ovrhovoditelj može iznijeti sve činjenice i dokaze da bi ukinuto rješenje o ovrsi proizvelo obilježja tužbe.

U odlukama donesenim od strane Europskog suda određeno je kako javni bilježnik nije „sud“ i tu nastaje korijen problema. Izmjenama OZ-a 2020., a s obzirom na to da je ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave povjereni posao, samo je naizgled riješen problem komplementarnosti suda i javnih bilježnika. Problem koji ostaje neriješen jesu implikacije koje proizvodi načelo kontradiktornosti te, uopće, potreba da isto načelo bude afirmirano u postupku javnobilježničke ovrhe. Smatramo kako bi korisnije bilo normirati dužnost slanja opomene od strane ovrhovoditelja i dokazivanja da je ona poslana dužniku. Potonja bi okolnost u određenoj mjeri bila u skladu s europskom pravnom stečevinom te bi se time osigurala jednakost suprotstavljenih pozicija, odnosno vjerovnika i dužnika. Smatramo da bi se *de lege ferenda* propisivanjem obveze ovrhovoditelja da pošalje opo-

menu dužniku, prije pokretanja ovršnog postupka i podnošenja prijedloga za ovrhu, ujedno ostvarila socijalna dimenzija ovršnog postupka radi zaštite pozicije eventualnog budućeg ovršenika, kojem bi se dala mogućnost da bez povećanja troškova dobrovoljno namiri ili ospori postojanje ili visinu tražbine. Takve bi opomene mogle sadržavati nacrt prijedloga o ovrsi i iz njih bi bilo vidljivo koliki će troškovi nastati u slučaju ako dužnik ne plati dug prije izdavanja rješenja o ovrsi. Mišljenja smo da bi u velikoj većini slučajeva dužnici plaćali po primitku opomena sa sastavom budućeg prijedloga za ovrhu, pa tako često ne bi ni dolazilo do pokretanja ovršnih postupaka, a time ni do kumuliranja troškova posredovanjem ovršnog aparata.

Međutim, kod takve normativne regulacije i dalje bi postojao problem kontradiktornosti i zahtjeva za njezinim uvođenjem u nesporni dio postupka (prije stadija prelaska na sud povodom prigovora), a da uvođenje takvih normi i njihova primjena u praksi ne budu proturječni samoj svrsi koja se time nastojala postići. To načelo iz njega proizašla prava mogu i moraju biti konzumirani samo u situaciji kad se pojavi spor među strankama. U postupku pred javnim bilježnikom, odsustvo načela kontradiktornosti proizlazi iz same biti tog stadija postupka, odnosno iz tog je razloga u RH postupak koncipiran na način da javni bilježnik na temelju prijedloga uz koji je priložena vjerodostojna isprava izdaje rješenje o ovrsi, a spor započinje samo u slučaju kada protivna stranka podnese prigovor. Kako do podnošenja prigovora ne postoji spor niti je ovrhovoditelj iznio sve činjenice i dokaze, već samo vjerodostojnu ispravu, smatramo da se nema čemu kontraindicirati.

Ujedno, institutom obavijesti iz članka 281. OZ-a produljeno je trajanje samog ovršnog postupka, što nije u duhu mandatnog postupka jer ovrhovoditelj, iako postoji nesporna tražbina, ne može u kratkom roku ostvariti svoje potraživanje. Uvođenjem *de lege ferenda* obveze slanja opomene od strane ovrhovoditelja s dokazom o njezinoj dostavi smanjilo bi se trajanje postupka za 15 dana. Mišljenja smo kako bi za ostvarivanje prava ovršenika na *audiatur et altera pars* bilo učinkovitije da se produlji rok za podnošenje prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave s 8 dana na 21 dan, čime bi se također udovoljilo zahtjevima presude Suda *EU Profi Credit Polska*⁸² i ostvarilo daljnju europeizaciju postupka određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

Kako je na temelju članka 278. st. 2. OZ-a 2020. javni bilježnik postao povjerenikom suda, pa se samim time odluke javnog bilježnika smatraju

80 Načelo jednakosti oružja, u smislu ravnoteže među strankama, obuhvaća razumnu mogućnost obiju stranaka da izlože činjenice i podupru ih svojim dokazima u takvim uvjetima koji nijednu stranku ne stavljaju u bitno lošiji položaj u odnosu prema suprotnoj stranci. Vidi više u Informator: 6382, Sentenca – Broj odluke: U-III-1380/2014, Datum odluke: 20. 5. 2015., [hr/sentences/povreda-prava-na-pravicno-sudjenje-nacelo-jednakostioruzja](https://informatior.hr/sentences/povreda-prava-na-pravicno-sudjenje-nacelo-jednakostioruzja); Poveznica: <https://informatior.hr/sentences/povreda-prava-na-pravicno-sudjenje-nacelo-jednakostioruzja> (datum pristupa: 19. 7. 2022.).

81 Dika, M., Gradansko ovršno pravo, I. Knjiga – Opće gradansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 68.

82 Presuda Suda EU C-84/19 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-84/19&language=hr> (datum pristupa: 3. 7. 2022.).

„sudskim“ odlukama, tako se dodatno i nanovo postavlja pitanje opravdanosti normiranja instituta obavijesti. Međutim, sve navedeno nema značaja za usklađivanje s presudama Suda EU budući da je odredbom članka 281. st. 6. OZ-a određeno da javni bilježnik nije nadležan za postupanje u ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave ako ovršenik ima prebivalište ili sjedište izvan RH. Eventualno, ukoliko ovršenik, nakon što je određena ovrha na temelju vjerodostojne isprave, promijenio svoje prebivalište ili sjedište na način da odseli u drugu državu članicu, ovrhovoditelj je primoran provoditi ovrhu u toj drugoj državi. Glede odredbe članka 281. st. 6. OZ-a, mišljenja smo da je diskriminatorno i ujedno nepravedno da osoba (pravna ili fizička) s prebivalištem ili sjedištem izvan RH može posredstvom hrvatskih javnih bilježnika pokrenuti postupak ovrhe na temelju vjerodostojne isprave iz pozicije ovrhovoditelja, dok se ista takva pravna ili fizička osoba ne bi mogla naći u poziciji ovršenika kod javnobilježničke ovrhe s prekograničnim elementom.

5.2. NEPOŠTENE UGOVORNE ODREDBE U POTROŠAČKIM UGOVORIMA

Svrha Direktive vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima⁸³ jest uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.⁸⁴ Iako je direktiva donesena prije mnogo godina, nedavno su se pojavila određena razmatranja u odnosu na obveze i dužnosti ovršnih tijela prilikom regulacije obveza proisteklih iz potrošačkih ugovora. Takva stajališta, pojačana sudskom praksom Suda EU, polaze od premise da bi javni bilježnici kod sačinjavanja i potvrđivanja (solemniziranja) isprava potrošačke naravi, pa čak i kod izdavanja rješenja o ovrsi, trebali voditi računa o nepostojanju takvih odredbi, odnosno u slučaju njihova postojanja upozoriti stranke na to i odbiti daljnje sudjelovanje u perfekciji predmetnog pravnog posla. U predmetu C49/14, *Finnamadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2016:98), mišljenje je nezavisnog odvjetnika Macieja Szpunara od 11. studenoga 2015. godine u toč. 27. kako je izdavanje platnog naloga postupak koji omogućuje vjerovniku da brzo i uz malobrojne formalnosti ishodi ovršnu ispravu za nesporne tražbine.⁸⁵ Nezavisni odvjetnik nadalje navodi kako se određeni načini razlikuju od zemlje do zemlje, ali se svejedno u biti radi o postupku

koji ne podrazumijeva nikakvo kontradiktorno raspravljanje o meritumu, osim u slučaju kada ga dužnik pokrene isticanjem prigovora.⁸⁶ Smatramo kako je sama priroda nekontradiktornog stadija ovog dijela ovršnog postupka po svojoj pravnoj biti nespojiva⁸⁷ sa zahtjevom za ispitivanjem nepoštenih ugovornih odredbi, neovisno o tome provodi li se postupak u tom stadiju pred sudom ili javnim bilježnikom. Unatoč tomu, sustavno se polemizira o nadležnosti javnih bilježnika u takvim postupcima. Uzelac (2018), reflektirajući se na recentnu sudsku praksu Suda EU, smatra kako ona ne samo što načelno dovodi u pitanje nadležnost javnih bilježnika i njihovo pravo da donose rješenja koja bi bila ovršiva u širem europskom prostoru nego i u nizu novih odluka upozorava na to da bi javnobilježnička ovrha mogla u postupku na Sudu EU biti proglašena nesukladnom europskim propisima o zaštiti potrošača iz Direktive 93/13 o nepoštenim uvjetima u potrošačkim sporovima.⁸⁸ Nadalje ističe kako je sveukupno procesno uređenje javnobilježničke ovrhe obilježeno partikularnim interesima pojedinih tijela i profesionalnih skupina, pri čemu se gubi iz vida javni interes, najčešće na štetu ovršenika kao (u načelu) slabije strane u postupku.⁸⁹

U presudi od 14. lipnja 2012. godine u predmetu *Banco Espanol de Credito* (C-618/10) (EU:C:2012:349), Sud EU ispitivao je primjenu načela djelotvornosti u postupcima pred nacionalnim tijelima u odnosu na zaštitu potrošača. Zaključno je utvrdio da je ispitivanje nepoštenih ugovornih odredbi tek u stadiju prigovora protiv platnog naloga nedjelotvorna pravna zaštita potrošača u postupku. *A contrario* tomu u istom postupku nezavisna odvjetnica Trstenjak (2012) smatra kako se radi o stadiju postupka za koji nije specifična kontradiktorna rasprava, pa slijedom toga nije potrebno osigurati ispitivanje nepoštenosti ugovornih odredbi od strane tijela koje sudjeluje u njemu.⁹⁰ Isto tako, Josipović (2018) prema Trivi i Diki navodi kako je u Republici Hrvatskoj u ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave rizik od nezakonitih odluka kojem se pravosuđe takvim postupanjem izlaže društveno prihvatljiv jer je broj slučajeva u kojima odluku treba ukinuti znatno ma-

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ Vidi *infra*, dio 5.1 „Načelo kontradiktornosti u stadiju ovršnog postupka pred javnim bilježnicima na temelju vjerodostojne isprave“.

⁸⁸ Uzelac, A., Javnobilježnička ovrha i zaštita potrošača; Novi izazovi europeizacije građanskog postupka, izvorni znanstveni rad, Zbornik PFZ, 68, (5–6) 637–660 (2018), str. 637.

⁸⁹ *Ibid.*, str. 3.

⁹⁰ Mišljenje nezavisne odvjetnice Trstenjak izneseno 14. veljače 2012., *Banco Español de Crédito, SA protiv Joaquín Calderón Camino*. Zahtjev za prethodnu odluku podnesen po Audiencia Provincial de Barcelona. Predmet C-618/10. Digital reports (Court Reports – general), ECLI identifier: ECLI:EU:C:2012:74, v. na poveznici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62010CC0618> (datum pristupa: 13. 7. 2022.).

⁸³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993L0013&from=EN> (datum pristupa: 8. 7. 2022.).

⁸⁴ *Ibid.* (Čl. 1.).

⁸⁵ https://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?mod=e=req&pagelIndex=1&docid=171301&part=1&doclang=HR&text=&dir=&occ=first&cid=569818 (datum pristupa: 15. 7. 2022.).

nji od slučajeva u kojima odluke postaju definitivne osnove za prisilno ostvarenje tražbina.⁹¹ Predmet *Profi Credit Polska v. Maurisz Wawrzosek*⁹² odnosi se na certifikaciju nesporne tražbine u postupku u kojem nije bilo ispitano postojanje, odnosno nepostojanje nepoštenih ugovornih odredbi u tom stadiju postupka. Platni nalog izdan je jer su formalni uvjeti za njegovo izdavanje bili zadovoljeni te su se činjenice smatrale u dovoljnoj mjeri dokazanima. Kao prethodno pitanje u točki 57. u predmetu *Profi Credit Polska*, presuda Suda (drugo vijeće) od 13. rujna 2018. ističe da, iako je Sud već u više navrata, a s obzirom na uvjete iz članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13, utvrdio način na koji nacionalni sud mora osigurati zaštitu koju potrošači imaju na temelju te direktive, valja ipak navesti da pravo Unije ne usklađuje postupke primjenjive na ocjenu navodne nepoštenosti ugovorne odredbe i da su oni stoga dio nacionalnog pravnog poretka država članica, pod uvjetom da nisu manje povoljni od onih koji uređuju slične situacije na koje se primjenjuje nacionalno pravo (načelo ekvivalentnosti) i da se njima uspostavlja djelotvorna sudska zaštita, kako je propisano člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.⁹³ U narednom razdoblju bit će potrebno zauzeti jasan stav o tome hoće li zahtjev za ostvarenje zaštite prava potrošača primjenom prava EU pred nacionalnim sudovima biti opravdanje posrednog, ali svejedno zamjetnog, zadiranja u nacionalno postupovno pravo kroz judikaturu Suda EU.⁹⁴

Mišljenja smo kako u ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave nije povrijeđeno ni načelo djelotvornosti, a ni načelo ekvivalentnosti, te da je javnobilježnička ovrha u sudskom povjerenom postupku po OZ-u iz 2020. djelotvorno pravno sredstvo, ekvivalentno europskim standardima o zaštiti potrošača. Ovdje valja napomenuti kako je u trenutku pisanja ovog rada zatvoreno javno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću radi donošenja ZIDOZ-a.⁹⁵ Po tom je nacrtu Zakona predložena odredba članka 14. prijedloga ZIDOZ-a (odjeljak 3. članak 73. stavak 1.)⁹⁶ koja normira obvezu suda da u ovršnim postupcima u kojima se ovrha određuje i provodi na temelju ovršnih isprava koje proizlaze iz potrošačkih ugovora, po službenoj

dužnosti, tijekom cijelog postupka pazi na to da se ovrha ne provede na temelju ništetnih odredaba potrošačkog ugovora. Ništetne odredbe normirane su odredbom članka 296. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, dalje u tekstu: ZOO)⁹⁷, dok su nepoštene odredbe normirane odredbama članaka od 53. do 59. Zakona o zaštiti potrošača (NN 19/22, dalje u tekstu: ZZP)⁹⁸. Međutim, članak 59. stavak 1. ZZP-a glasi: „Nepoštena ugovorna odredba je ništetna“ pa je stoga terminologija ništetnih odredaba podudarna s nepoštenim odredbama potrošačkih ugovora. Bitno je također naglasiti da članak 59. stavak 2. ZZP-a glasi: „Ništetnost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništetnost i samog ugovora ako on može opstati bez ništetne odredbe.“ U prijedlogu ZIDOZ-a zasad je izostavljena potreba da se u ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave ispituje nepoštenost, odnosno ništetnost odredbi potrošačkog ugovora na temelju kojih su proistekle vjerodostojne isprave. Smatramo kako bi se takvo stanje trebalo nastaviti i u budućnosti, posebice uzimajući u obzir neodređenost materije nepoštenih ugovornih odredbi, jer ne postoji taksativno određena lista takvih odredbi koja bi mogla odrediti relevantne smjernice njihova ispitivanja i utvrđivanja.

Direktiva 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima u članku 3. stavak 3. upućuje na njezin sastavni dio, odnosno prilog koji sadrži indikativan, netaksativan i otvoren popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.⁹⁹ Dakle, radi se o indikativnoj i netaksativnoj listi čiji bi se sadržaj mogao proširivati u raznim pravcima, obuhvaćajući materiju nedefiniranih razmjera, te nema garancije da nešto što se danas ne smatra nepoštenim to u budućnosti ne bi moglo postati. U skladu s tim, bilo bi neprikladno i teško provedivo tražiti od tijela koja određuju ovrhu da ispituju nepoštene ugovorne odredbe u sumarnom stadiju postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, a prije izdavanja eventualnog pravnog lijeka. Time bi se zapravo od tijela koja postupaju u tim stadijima tražila provedba nepravog parničnog postupka te bi se smanjila učinkovitost takvih postupaka, a ujedno bi se povećalo njihovo trajanje. Na taj način dolazi do miješanja komponenti i zadiranja parničnog u izvanparnični postupak.

Nepoštene ugovorne odredbe mogu biti utvrđene pravomoćno potvrđenim presudama u sudskim postupcima (kao što je slučaj sa švicarskim

91 Josipović, T., Zaštita potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi – Načela i standardi zaštite u odlukama suda Europske unije, Narodne novine, Zagreb, 2018., str. 483, prema Triva, S., Dika, M., Gradansko parnično procesno pravo.

92 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CJ0176&from=hr> (datum pristupa: 15. 7. 2022.).

93 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CJ0176&from=hr> (datum pristupa: 15. 7. 2022.).

94 Poretti P., Sudska zaštita prava potrošača – (naj)bolji put?, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, 535–574 (2018), str. 566.

95 <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=20852> (datum pristupa: 14. 7. 2022.).

96 *Ibid.*, članak 14.

97 <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> (datum pristupa: 28. 7. 2022.).

98 <https://www.zakon.hr/z/193/Zakon-o-za%C5%A1titu-potro%C5%A1a%C4%8Da> (datum pristupa: 28. 7. 2022.).

99 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0013&from=pl> (datum pristupa: 15. 7. 2022.).

frankom¹⁰⁰) ili jasno definiranim taksativnim navođenjem odredbi. Ujedno, kad bi i postajalo takvo određeno taksativno navođenje, lista nepoštenih ugovornih odredbi ne bi nikad mogla biti jasno definirana i zatvorena jer neka odredba koja se naizgled ne čini nepoštenom može to naknadno postati. Stoga smatramo da je utvrđivanje ništivosti neke odredbe iznimno kompleksno pitanje koje zahtijeva utvrđivanje na način da se pred parničnim sudom u kontradiktornom postupku uz prisustvo vještaka i stručnjaka utvrđuju činjenice i dokazi, i to tek u stadiju u kojem potrošač to zahtijeva. Naime, nesporni dio ovršnog postupka, odnosno dio od podnošenja prijedloga za ovrhu do donošenja rješenja o ovrsi, strogo je formalan postupak u kojem se ne ispituju činjenice na kojima se zasniva prijedlog, već isključivo vjerodostojna isprava, pa bi stoga u tom dijelu postupka bilo vrlo teško utvrditi jesu li odredbe iz potrošačke isprave nepoštene. Takav postupak bio bi potpuno neučinkovit, ne bi mogao biti proveden u razumno vrijeme i u razumnom roku, a ujedno bi povećao i troškove cjelokupnog postupka. Zaključno smatramo kako ne postoji efektivan anticipirani instrumentarij koji bi u stadijima izvanparničnog postupka mogao eklatantno i efektivno odrediti smjernice ispitivanja domene nepoštenosti ugovornih odredbi pa su isto tako neosnovana stajališta koja bi od javnih bilježnika zahtijevala provođenje takvih radnji u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

VI. JAVNOBILJEŽNIČKA OVRHA NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE OD 2020. DO DANAS

Ranije je u ovom radu bilo govora o povijesnom razvoju javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave od njezine zakonodavne recepcije u RH pa do recentne novele OZ-a. Stoga se u ovom dijelu vrši eksplikacija recentne javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave prema OZ-u iz 2020. te se detaljno prikazuje teorijska regulacija i praktična primjena tog instituta. Kako je već spomenuto, OZ je u RH doživio brojne izmjene i dopune, kojima je cilj uvijek bilo poboljšanje postojećeg stanja, veća zaštita ovršenika, rast ekonomičnosti tih postupaka i slično. Dana 27. studenoga 2020. godine donesen je ZIDDOZ 20¹⁰¹, koji je stupio na snagu 28. studenoga 2020. Iako ta Novela OZ-a ne broji puno članaka, svega 22, njome su izvršene značajne promjene u samom sustavu

ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.¹⁰² Kada se govori o razlogu donošenja izmjena po hitnom postupku, valja uzeti u obzir posebne okolnosti izazvane širenjem epidemije bolesti uzrokovane virusom COVID 19, čime se htjelo dodatno zaštititi ovršenike. Izmjene su u biti obuhvatile odredbe o dostavi, troškovima postupka, primanjima koja su izuzeta od ovrhe, odgodi i obustavi ovrhe, kao i odredbe o ovrsi na nekretnini ovršenika. Glavna značajka izmjena je elektronifikacija velikog dijela postupka te dostava, kad je to moguće, u elektroničkom obliku, uz postupanje sukladno pravilima o dostavi u parničnom postupku.¹⁰³ Ujedno, kako je već navedeno, tom novelom izvorni javnobilježnički posao transferiran je u povjereni posao, čime je ostvarena najznačajnija izmjena.

Prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosi se od dana 15. 9. 2021. godine elektroničkim putem, popunjavanjem propisanog obrasca, uz korištenje informacijskog sustava.¹⁰⁴ Iznimka od toga pravila predviđena je za prijedloge koje podnosi fizička osoba, i to kao ovrhovoditelj.¹⁰⁵ Takav prijedlog fizička osoba može dostaviti na propisanom obrascu Financijskoj agenciji (dalje FINA) koja će ga u strojno čitljivom obliku elektroničkim putem, posredstvom informacijskog sustava, proslijediti općinskom sudu na čijem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište. Prijedlog za ovrhu mora biti razumljiv i sadržavati: oznaku suda, ime i prezime, odnosno naziv stranaka, njihovu adresu i osobni identifikacijski broj (dalje OIB) stranaka, ime i prezime zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih stranke imaju, njihovu adresu i OIB, naznaku ovršne ili vjerodostojne isprave te predmetnu ispravu, ovršni zahtjev i potpis podnositelja.¹⁰⁶ Odredba o imenu i prezimenu zakonskih zastupnika dovela je do polemike u stručnim krugovima o tome je li zakonodavac pod time mislio samo na zakonske zastupnike fizičke osobe ili i na osobe koje su po zakonu ovlaštene za zastupanje pravnih osoba. Mišljenja smo da bi nekom sljedećom izmjenom trebalo jasnije normirati tu odredbu. Prilozi prijedlogu za ovrhu predaju se u PDF-formatu i ne moraju biti potpisani elektroničkim potpisom, a najveća dopuštena veličina pojedinog priloga je 20 MB.¹⁰⁷

100 V. presudu i rješenje VSRH, 9. 4. 2015. Revt-575/16, na poveznici: <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2017dok/VSRH-Priopćenje-Revt-575-2016-5-an.pdf> (datum pristupa: 21. 7. 2022.).

101 Zakon o izmjenama i dopunama OZ-a (Narodne novine broj 113/2020).

102 Aras Kramar, S., „Ovrha na temelju vjerodostojne isprave prema noveli Ovršnog zakona iz 2020. godine // Pravo i porezi, XXIX (2020), 12; 16-24 (str. 16).

103 Čl. 8. OZ-a (Narodne novine 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

104 Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 94/21 od 23. 4. 2021.) stupio je na snagu 15. 9. 2021. godine.

105 Čl. 39.a OZ-a (Narodne novine 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

106 *Ibid.* (čl. 39.).

107 Čl. 6. st. 2. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu

Dvojbena je također odredba članka 39.a stavka 4. OZ-a koja propisuje da će, ako prijedlog za ovrhu ne sadrži OIB ovršenika, sud ili javni bilježnik donijeti rješenje o ovrsci bez OIB-a ovršenika ako je ovršenik strana fizička ili pravna osoba kojoj OIB nije određen u ovršnoj ispravi. Tim više što je odredbom članka 39.a stavka 2. OZ-a izrijekom propisano kako se prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosi općinskom sudu na čijem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište. S druge strane, suprotno prethodno iznesenom, člankom 280. stavkom 6. OZ-a propisano je da će se, ako javni bilježnik zaprimi prijedlog za ovrhu protiv ovršenika osobe s prebivalištem ili sjedištem izvan RH, smatrati kako je zaprimio zahtjev za izdavanje platnog naloga sukladno odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak te se neće donijeti rješenje o ovrsci, već će se predmet prosljediti nadležnom sudu radi donošenja odluke, u skladu s člankom 287. ovoga zakona. Mišljenja smo kako u situaciji kada se radi o stranim fizičkim ili pravnim osobama ovrhovoditelje treba uputiti da se sa svojim zahtjevima obraćaju izravno nadležnim sudovima radi sprečavanja nepotrebno kompliciranja i odugovlačenja postupka ili da se odluče za neki drugi, na zakonima utemeljen, način namirenja svojih tražbina.

Sasvim je drukčija situacija propisana istim člankom 39.a st. 2. OZ-a gdje je predviđeno da će, ako su ovršenici suvlasnici zgrade, a ovrha se određuje isključivo na sredstvima zajedničke pričuve ili ako je ovršenik stečajna masa iza stečajnog dužnika koja nije upisana u sudski registar, a ako prijedlog za ovrhu ne sadrži OIB ovrhovoditelja, sud ili javni bilježnik donijeti rješenje o ovrsci bez OIB-a ovrhovoditelja, ako su ovrhovoditelji suvlasnici zgrade, a radi se o tražbini koja se naplaćuje u korist sredstava zajedničke pričuve ili ako je ovrhovoditelj stečajna masa iza stečajnog dužnika koja nije upisana u sudski registar.

Kao što je već spomenuto, posljednjom novelom OZ-a uvodi se jedan sasvim nov institut. U naslovu ovog rada koji govori o primjeni načela kontradiktornosti u javnobilježničkoj ovrsci na temelju vjerodostojne isprave bilo je riječi o obavijesti iz članka 281. OZ-a.¹⁰⁸ Uvođenjem obavještajnog instrumentarija nastojalo se osigurati sudjelovanje ovršenika, odnosno uvedena je mogućnost da se ovršenik uključi aktivno u stadiju postupka prije donošenja rješenja o ovrsci. Prema tom članku, javni će bilježnik ovršeniku poslati obavijest s priloženim prijedlogom za ovrhu te će u njoj upozoriti ovršenika na sljedeće: 1. da će, ako u roku od 15 dana od dana

otpreme obavijesti ne izvrši obvezu iz prijedloga za ovrhu, protiv ovršenika izdati rješenje o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave; 2. da protiv rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave ima pravo izjaviti prigovor te 3. da se spor s ovrhovoditeljem može pokušati riješiti izvansudskim putem. Obavijest iz članka 281. stavka 1. OZ-a otprema se na adresu iz članka 8. OZ-a. Iznimno, prema članku 8. stavku 9. OZ-a, kada sud ili javni bilježnik obavlja dostavu državnim tijelima, državnim odvjetništvu, odvjetnicima, javnim bilježnicima, sudskim vještacima, sudskim procjeniteljima, sudskim tumačima, stečajnim upraviteljima, povjerenicima, pravnim osobama i drugim sudionicima elektroničke komunikacije, ona se obavlja u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava ili na drugi odgovarajući način, primjenom pravila o dostavi u parničnom postupku.

Obavijest iz članka 8. stavka 7. OZ-a¹⁰⁹ (o danu isticanja pismena na e-oglasnoj ploči) dostavlja se običnom dostavom, kao obična poštanska pošiljka¹¹⁰, odnosno ubacivanjem u poštanski sandučić.¹¹¹ Glede podnošenja prijedloga za ovrhu, obavijest iz članka 281. stavka 1. OZ-a otpremiće se na adresu iz članka 8. OZ-a (osim iznimke iz članka 8. stavka 9.). Prema članku 39.a stavku 2. OZ-a¹¹², prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosi se općinskom sudu na čijem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište, putem informacijskog sustava, na propisanom obrascu elektroničkim putem u strojno čitljivom obliku. Prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave automatski se povjeravaju u rad javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ravnomjerno, po abecednom redu njihovih prezimena, prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika.¹¹³

Također je normirano stavljanje potvrde pravomoćnosti i ovršnosti na rješenje o ovrsci, koju će javni bilježnik staviti u roku od 15 dana od isteka roka za prigovor, ako ne zaprimi prigovor.¹¹⁴ Bilježnik će staviti potvrdu pravomoćnosti i ovršnosti na rješenje o ovrsci koje je donio ako u roku od 15 dana od isteka roka za prigovor ne zaprimi prigovor, a u slučaju kad je prigovor podnesen u roku od 15 dana od isteka roka za prigovor ako ocjeni da očito nije pravodoban.¹¹⁵ Istodobno, određena je obveza javnog bilježnika da sve nepravodobne, nedopuštene ili neobrazložene prigovore koje je zaprimio od ovršenika protiv rješenja o ovrsci na te-

109 *Ibid.* (Čl. 8. st. 7.).

110 Čl. 2. st. 1. toč. 13. Zakona o poštanskim uslugama (Narodne novine 144/12, 153/13, 78/15, 110/19).

111 *Ibid.* (Čl. 2. st. 1. toč. 22.).

112 *Ibid.* (Čl. 39.).

113 *Ibid.* (Čl. 39.a st. 4.).

114 *Ibid.* (Čl. 283. st. 1.).

115 *Ibid.* (Čl. 283. st. 2.).

elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (NN 43/2021).

108 Čl. 281. OZ-a (Narodne novine 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

melju vjerodostojne isprave proslijedi nadležnom sudu radi donošenja rješenja o odbacivanju.¹¹⁶ Dakle, potvrdu pravomoćnosti i ovršnosti rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave izdaje javni bilježnik po službenoj dužnosti i kada se za to steknu zakonski uvjeti, a ne na prijedlog ovrhovoditelja kako je bilo prije. Ujedno, javnom bilježniku više ne pripada naknada na izdavanje potvrde o pravomoćnosti i ovršnosti, iako je sada za provjeru ispunjenja uvjeta i praćenja pravomoćnosti te njezino izdavanje potreban dodatni angažman od strane javnih bilježnika. Dodatni problem u praksi jest ulaganje prigovora na obavijest od strane ovršenika, koji potom propuste uložiti prigovor na rješenje. U potonjem slučaju, takav prigovor uzima se kao preuranjen i spis se po uručenom rješenju dostavlja sudu na daljnje postupanje. Navedenim obvezujućim izdavanjem i slanjem rješenja također se dodatno komplicira i produžuje postupak.

Uvođenje obvezne elektroničke komunikacije i elektroničkih obrazaca u ovršnom postupku¹¹⁷ učinjeno je s ciljem povećanja modernizacije i postizanja jednostavnosti vođenja postupka, dok to s druge strane u konačnici dovodi i do veće transparentnosti za sve strane i sudionike tog postupka.¹¹⁸

6.1. OVRHE KAO POVJERENI POSAO JAVNIH BILJEŽNIKA

Zadnjim izmjenama i dopunama OZ-a iz 2020. godine uvedena je jedna vrlo značajna novina u postupcima ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Naime člankom 39.a stavkom 4. OZ-a izrijekom je propisano kako je javni bilježnik povjerenik suda. Pritom se nadležnost određuje prema prijavljenom prebivalištu ili sjedištu ovršenika. Time se htjelo na neki način ispraviti to što se javni bilježnici nisu smatrali sudom i što njihova rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave nisu imala svojstvo sudskog rješenja, kako je utvrđeno presudama Suda EU ranije spomenutim u ovom radu.

Kada se govori o nadležnosti javnih bilježnika, tu svakako treba uzeti u obzir i striktno odredbe Zakona o javnom bilježništvu koji u svojim odredbama predviđa kako javni bilježnik ima svoje službeno sjedište i područje na kojem obavlja svoju službu.¹¹⁹ Službenim područjem smatra se pod-

ručje zakonom određenog suda na kojem javni bilježnik ima svoje sjedište te bilježniku nije dopušteno obavljanje službenih radnji izvan njegova službenog područja, osim u iznimnim slučajevima, opravdanim interesima stranke, o čemu je javni bilježnik dužan obavijestiti Hrvatsku javnobilježničku komoru.¹²⁰

Kako je sustav automatiziran, prilikom podnošenja prijedloga kroz jedno centralno mjesto predmeti se raspoređuju u rad sudovima prema prebivalištu ili sjedištu ovršenika te se potom dalje automatizmom raspoređuju u rad javnim bilježnicima. Sam je sustav u dijelu automatske raspodjele u rad javnim bilježnicima funkcionalan, osim u slučaju Grada Zagreba. Naime, Grad Zagreb je podijeljen, odnosno u nadležnosti je dvaju općinskih sudova (Općinski sud Novi Zagreb i Općinski građanski sud Zagreb). Time se sudska nadležnost, a posljedično i javnobilježnička nadležnost, dijeli između javnih bilježnika imenovanih za područje Općinskog suda u Novom Zagrebu i javnih bilježnika imenovanih za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu. S obzirom na to da se radi o automatiziranom sustavu koji ne prepoznaje različite načine pisanja ulica i trgova, dolazi do znatnih problema oko nadležnosti javnih bilježnika na području Grada Zagreba. Program ne može prepoznati razlike u adresi navedenoj kao: „Ulica Ivane Brlić-Mažuranić“, „Ul. I. Brlić Mažuranić“, „Ivane B. Mažuranić“, „Brlić-Mažuranić Ivane“ i sl. To se, mišljenja smo, može riješiti tako da se jasno i nedvosmisleno propiše način na koji se bilježe nazivi ulica i trgova u prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, a koji predstavlja adresu prebivališta ili sjedišta, posebno jer se ažuriranje podataka u evidenciji sudskog registra radi već neko vrijeme i adrese sjedišta društava usklađuju se s podacima dostupnim na stranicama geoportala.¹²¹ Slijedom navedenog, jedno od mogućih rješenja može biti da se adresa sjedišta ili prebivališta piše točno onako kako je navedeno na stranicama geoportala.

Problem razdiobe e-ovrha u Gradu Zagrebu dodatno produžuje i poskupljuje postupak. Naime, kada javni bilježnik imenovan za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu utvrdi da nije nadležan prema sjedištu, odnosno prebivalištu ovršenika, vraća predmet sudu koji se oglašava nenadležnim i prosljeđuje predmet nadležnom sudu u Novom Zagrebu, koji potom predmet dostavlja drugom, mjesno nadležnom bilježniku (ili obratno). Na taj se način i troškovi postupka povećavaju. Troškovi se uvećavaju u dijelu predjuma naknade javnog bilježnika koju je potrebno platiti

116 *Ibid.* (Čl. 282. st. 2.).

117 Ovdje valja napomenuti kako su se sve do uspostavljanja pune tehničke podrške sustava e-ovrhe i donošenja svih podzakonskih propisa prijedlozi podnosili po starom sustavu i na ranije propisan način.

118 Vidas. I., „Elektronička ovrha i izrada prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave“, izvor: Verlag Dashöfer na poveznici https://www.radniodnosi.hr/33/elektronicka-ovrha-i-izrada-prijedloga-za-ovrhu-na-temelju-vjerodostojne-isprave-uniqueidmRRWSbk196E4DjKFq6pChMz_oMD_T6f2TFsDZfyN02bf1ZJ4CZ-l_g/ (datum pristupa: 10. 7. 2022.).

119 Čl. 5. i 29. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine

78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22).

120 *Ibid.* (Čl. 30. st. 1. i 2.).

121 <https://geoportal.dgu.hr/> (datum pristupa: 27. 6. 2022.).

dva puta – prvo bilježniku koji je prvi kao nenadležan zaprimio predmet i proveo potrebne provjere i radnje u predmetu te potom i bilježniku koji je drugi kao mjesno nadležan zaprimio predmet.

Držimo važnim istaknuti kako se na javne bilježnike te javnobilježničke prisjednike primjenjuju odredbe o izuzeću izvanparničnih sudaca¹²² te je na taj način u potpunosti zaštićena i osigurana nepristranost javnog bilježnika u postupcima u kojima sudjeluju općenito, s time da i sam javni bilježnik, u slučaju dvojbe o tome postoje li razlozi za uskraćenje, može uskratiti obavljanje službene radnje.¹²³ Osim na javne bilježnike, odredbe o izuzeću analognom se primjenom odredbi o izuzeću zapisničara na sudu primjenjuju i na sve druge zaposlenike javnobilježničkog ureda.¹²⁴ Za sada u ovršnim predmetima na temelju vjerodostojne isprave brigu o izuzeću mora voditi sam javni bilježnik, ali bi se u budućnosti mogla preuzeti neka od rješenja drugih država koje imaju sličan sistem, poput onoga koje se primjenjuje u Mađarskoj, a o čemu je već bilo govora ranije u ovom radu.

6.2. SUSTAVNA DIGITALIZACIJA JAVNOBILJEŽNIČKE OVRHE

Projekt digitalizacije javnobilježničke ovrhe rezultat je zajedničkog rada i napora Hrvatske javnobilježničke komore s jedne strane, a s druge strane ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa (trenutni naziv – Ministarstvo pravosuđa i uprave, dalje MPU). Nakon dugog niza godina u kojima su javni bilježnici neizostavni sudionici u postupcima ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koji uz zakonom ispunjene pretpostavke donose rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave, stiglo se do trenutka daljnjeg razvoja i unapređenja procesa. Unapređenje procesa pratio je, uz zakonske i podzakonske izmjene, i razvoj novih tehnologija i digitalnih alata s jedne strane, a s druge strane razvoj elektroničkog sudskog spisa – eSpisa. Pravni i informatički stručnjaci u Hrvatskoj javnobilježničkoj komori te oni angažirani od strane Hrvatske javnobilježničke komore, a zatim i stručnjaci ispred sudova i MPU-a, udružili su snage i pronašli tehnološka i digitalna rješenja kako bi se moglo pristupiti radu u sustavu e-ovrha. Informatički program eNotar koji je u vlasništvu Hrvatske javnobilježničke komore i kojim se, kao isključivim programom, služe svi javni bilježnici u RH, nadograđen je kako bi se omogućilo direktno povezivanje na sudski predmet – eSpis u slučajevima ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

eNotar je jedinstvena aplikacija za potrebe po-

slovanja javnih bilježnika s velikom mogućnošću implementacije novih tehnologija koja predstavlja platformu podobnu da udovolji zahtjevima naprednih komunikacijskih tehnologija uz idealnu infrastrukturu za buduću brzu nadogradnju i interoperabilnost baznih digitalnih registara te razvoj sustava elektroničke arhive javnobilježničkih isprava i *one-stop-shop* usluga. MPU je osigurao i izvršio nadogradnju i unapređenje programa kako bi se omogućilo povezivanje eSpisa i eNotara. Na taj način omogućena je automatizacija procesa, smanjivanje troškova te smanjivanje broja ljudi koji moraju raditi kod zaprimanja i inicijalne obrade i pripreme predmeta. Sam informacijski sustav čini mrežna aplikacija za zaprimanje prijedloga za ovrhu, uslužno mjesto (usluge.pravosudje.hr) sustava eSpis i eNotar koji su s njime neposredno povezani.¹²⁵ Pritom se postupka sukladno odredbama Pravilnika o elektroničkoj komunikaciji iz 2020.¹²⁶ te sukladno odredbama Pravilnika o radu u sustavu eSpis.¹²⁷ Ovrhovoditelj elektroničku komunikaciju u ovršnom sustavu na temelju vjerodostojne isprave ostvaruje putem informacijskog sustava te tako inicira pokretanje postupka, bilo osobno bilo putem osobe ovlaštene za zastupanje ili svojeg punomoćnika – odvjetnika. Na početnoj stranici ulaska u sustav nalaze se detaljne upute.¹²⁸ Prilikom prijave koriste se vjerodajnice Nacionalnog identifikacijskog i autentifikacijskog sustava visoke razine sigurnosti (NIAS).¹²⁹ Sam korisnik izabire vjerodajnicu kojom će se koristiti.¹³⁰ Certifikat elektroničkog potpisa mora biti izdan od strane kvalificiranog pružatelja usluga te mora biti valjan u trenutku potpisivanja.¹³¹ Istodobno je istim člankom propisano da sud, odnosno, u ovim postupcima, i javni bilježnik, u slučaju opravdane sumnje u autentičnost elektroničkog potpisa može zatražiti od pružatelja usluga certificiranja provjeru valjanosti izdanog certifikata za pojedinu fizičku ili pravnu osobu. Administrator sustava e-ovrhe je MPU.¹³²

Kada se radi o fizičkim osobama koje kao ovrhovo-

125 Čl. 3. st. 1. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 43/2021).

126 Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji (Narodne novine 5/20).

127 Pravilnik o radu u sustavu eSpis (Narodne novine 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 112/17, 119/18, 39/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21, 145/21 i 23/22).

128 <https://e-ovrhe.pravosudje.hr/#/home> (datum pristupa: 27. 6. 2022.).

129 Čl. 5. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 43/2021).

130 <https://nias.gov.hr/Authentication/Step2> (datum pristupa: 27. 6. 2022.).

131 Čl. 6. st. 3. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 43/2021).

132 Članak 5. stavak 3. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 43/2021).

122 Čl. 36. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22).

123 *Ibid.* (Čl. 36. st. 2.).

124 *Ibid.* (Čl. 36. st. 4.).

ditelji pokreću prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, zakonodavac je predvidio dualni modalitet postupanja. Prva je mogućnost da fizička osoba sama, elektroničkom komunikacijom, putem informacijskog sustava (uz uporabu ranije spomenutih vjerodajnica NIAS-a visoke razine sigurnosti) sama strojno popuni prijedlog i pošalje ga potpisanog naprednim elektroničkim potpisom neposrednim povezivanjem putem mrežnog servisa. Druga je mogućnost podnošenje prijedloga ovrhovoditelja fizičke osobe posredstvom FINA-e. Takav će prijedlog po dostavi u jednu od određenih poslovnica FINA-e¹³³, unosom podataka iz obrasca prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, elektroničkim putem u strojno čitljivom obliku, FINA proslijediti sudu naznačenom u prijedlogu.¹³⁴ U navedenom slučaju komunikacija s fizičkom osobom kao ovrhovoditeljem odvija se fizičkim (papirnatim) putem na trošak ovrhovoditelja.¹³⁵ Tom je odredbom Financijska agencija dobila jednu novu ulogu: ona u ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ima ulogu prijavnog i otpremnog tijela za one prijedloge koje podnose fizičke osobe.¹³⁶ Valja istaknuti kako je broj takvih predmeta neznatan u odnosu na ukupan broj zaprimljenih ovrha. Trenutni nedostatak takva načina postupanja, odnosno slanja prijedloga neposredno putem sustava elektroničke komunikacije, jest nepostojanje obveze fizičke osobe kao ovrhovoditelja da se koristi sustavom e-komunikacije. Naime, ovrhovoditelj kao fizička osoba može sam podnijeti prijedlog na ranije opisani način, ali nije u obvezi koristiti se sustavom e-komunikacije. Time se postupak, inače u cijelosti zamišljen na relaciji ovrhovoditelj – sud – javni bilježnik – FINA kao eSpis, odnosno lišen papirne komunikacije, produžuje, dodatno komplicira i stvara dodatne troškove. Ako ovrhovoditelj nema sustav e-komunikacije, javni mu je bilježnik nakon zaprimanja predmeta kroz sustav e-ovrhe dužan poslati poziv na plaćanje preduma naknade i troška javnog bilježnika korištenjem papirnato oblika komunikacije i posredstvom pružatelja poštanskih usluga. Također mu na isti način treba dostaviti Rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave te na kraju iskazanu potvrdu pravomoćnosti i ovršnosti. Time se sami troškovi postupka opterećuju dodatnim naknadama radi usluga pružatelja poštanskih usluga. Vrijedno bi bilo ovaj sustav i način podnošenja ovršnog prijedloga na temelju vjerodostojne isprave u odnosu s ovrhovoditeljem u potpunosti osloboditi papirne i poštanske komunikacije. Mišljenja smo da se to može jednostavno riješiti na način da ovrhovoditelj

133 *Ibid.* (Prilog 7. Popis jedinica FINA-e kojima se može dostaviti prijedlog na temelju vjerodostojne isprave.

134 *Ibid.* (Čl. 6. st. 4. i 5.).

135 *Ibid.* (Čl. 6. st. 6.).

136 Aras Kramar, S. *Op. cit.* (bilj. 102), str. 19.

kao fizička osoba može sam neposredno podnijeti prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, ali samo ako prethodno ima aktiviran sustav i uslugu e-komunikacije. Mogućnost podnošenja prijedloga papirnim putem ostavljena je radi osiguranja zaštite određenih kategorija osoba koje nemaju mogućnosti neposredno podnositi prijedloge elektroničkom komunikacijom putem informacijskog sustava. Razlog nemogućnosti može biti to što nemaju pristup novim tehnologijama ili jer se ne znaju njima služiti. Iznimno je važno da takva mogućnost postoji usporedno s novim sustavima. Sud EU u spojenim je predmetima Rosalba Alasini protiv Telecom Italia SpA (C-317/08), Filomena Califano protiv Wind SpA (C-318/08), Lucia Anna Giorgia Iacono protiv Telecom Italia SpA (C-319/08) i Multiservice Srl protiv Telecom Italia SpA (C-320/08) potvrdio da postupci kojima se može pristupiti isključivo „elektroničkim sredstvima” nekim osobama mogu onemogućiti ostvarivanje njihovih prava.^{137 138}

Javnobilježnička služba sustavno prati sve novine i zakonske promjene, i to kako u RH tako i na razini Europske unije, te uvijek nastoji promptno i spremno odgovoriti na sve zahtjeve, promjene i izazove. Upravo je u tijeku projekt Hrvatske javnobilježničke komore s Agencijom za komercijalnu djelatnost, proizvodnim, uslužnim i trgovačkim d. o. o. (dalje: AKD), koja je u državnom vlasništvu, za izdavanje službenih iskaznica s potpisnim i identifikacijskim certifikatima. Naime, u tijeku je povezivanje sustava za izdavanje novih iskaznica za javne bilježnike i javnobilježničke prisjednike. Kako je bilo i predviđeno da će se nakon završetka povezivanja s mrežnim servisom pristupiti izdavanju testnih službenih iskaznica, testne iskaznice već su izdane u sklopu faze testiranja te se u trenutku pisanja ovog rada već testiraju u nekim uredima. Nakon završetka testne faze pristupit će se izradi svih ostalih službenih iskaznica. Službena iskaznica na sebi će imati kvalificirani potpisni i autentifikacijski elektronički certifikat. Očekivano je puštanje u punu produkciju krajem 2022. godine.

Pohvalno je istaknuti kako je već sada omogućena provjera potpisa podnositelja ovršnog prijedloga direktno kroz sustav eNotar, čime se sam postupak ubrzava. Nakon završetka postupka koji rezultira donošenjem rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave i izdavanjem potvrde pravomoćnosti i ovršnosti, i daljnji je tijek postupka digitaliziran. Naime, i postupak podnošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave s potvr-

137 https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_HRV.pdf (str. 179, 182) (datum pristupa: 10. 7. 2022.).

138 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0317> (datum pristupa: 10. 7. 2022.).

dom pravomoćnosti i ovršnosti podnosi se FINA-i na provedbu elektroničkim putem.¹³⁹ Takav način podnošenja prijedloga znatno je pojednostavio način podnošenja prijedloga na temelju vjerodostojne isprave i na strani ovrhovoditelja, posebno onih s velikim brojem ovršnih predmeta, jer im je smanjio trošak sastava i slanja ovršnih prijedloga u prvoj fazi sudu, odnosno javnom bilježniku kao povjereniku suda, a potom i FINA-i. U potpunosti su anulirani troškovi ispisa prijedloga i priloga te njegova slanja kako javnom bilježniku tako i FINA-i. S ciljem sveobuhvatne digitalizacije, automatizacije i ubrzavanja postupka, uveden je sustav VACO za automatsku naplatu na koji se može prijaviti svaki javni bilježnik i putem portala VACO pratiti i provjeravati koji ovrhovoditelj ima otvoren račun u eNovčaniku te od onih koji ga imaju naplaćivati potrebni iznos.

6.3 TROŠKOVI OVRŠNOG POSTUPKA NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

Razmatrajući troškove ovršnog postupka o kojima se u javnosti stalno polemizira, smatramo važnim istaknuti kako se oni sastoje od nekoliko segmenata ili dijelova. S jedne strane, postoje troškovi zastupanja ovrhovoditelja (i ovršenika) putem odvjetnika, zatim troškovi i naknada javnog bilježnika te naknada FINA-e za provedbu. Posljednjim izmjenama OZ-a iz 2020. godine, čija je svrha bila i smanjenje troškova postupka, ujedno je normirano kako javni bilježnici imaju pravo na naknadu.¹⁴⁰ Pritom se kod samih izmjena i dopuna OZ-a nije promijenio i naslov iznad članka 289., nego on i dalje glasi: „Pravo javnih bilježnika na nagradu i naknadu troškova“.¹⁴¹ Sam iznos naknade, rokove za plaćanje te način plaćanja određuje pravilnikom ministar nadležan za poslove pravosuđa.¹⁴² Do donošenja novog pravilnika dana 25. 1. 2021., s primjenom od 2. 2. 2021., na snazi je bio Pravilnik o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku¹⁴³, koji se prestao primjenjivati stupanjem na snagu novog pravilnika.¹⁴⁴ Dana 9. 2. 2022. donesene su izmjene spomenutog Pravilnika¹⁴⁵, koje su stupile na snagu 17. 2. 2022. Izmjenama je propisano kako za radnje javnog bilježnika glede zaprimanja prijedloga za ovrhu, slanja obavijesti ovršeniku, izdavanja rješenja o ovrši

na temelju vjerodostojne isprave ili prosljeđivanja prijedloga nadležnom sudu radi donošenja odluke, prosljeđivanja prijedloga za ovrhu nadležnom sudu kao prijedloga za izdavanje platnog naloga, donošenja rješenja o obustavi ovrhe koje je doneseno nakon rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave, dostavljanja rješenja strankama te izdavanja potvrde pravomoćnosti i ovršnosti, ako visina postavljenog zahtjeva iznosi do 50.000,00 kuna, bilježniku pripada javnobilježnička naknada u iznosu od 150,00 kuna. Ako visina postavljenog zahtjeva iznosi preko 50.000,00 kuna, plaća se javnobilježnička naknada u iznosu od 150,00 kuna i još 1 % na razliku iznad 50.000,00 kuna, ali ne više od 5.000,00 kuna.¹⁴⁶ Navedenim izmjenama dodatno je smanjen iznos naknade koji pripada javnom bilježniku kao povjereniku suda u predmetima čija vrijednost prelazi iznos od 50.000,01 kn. Osim toga, iznos naknade troška dostave na koji bilježnik ima pravo u slučaju dostave drugom i sljedećim ovršenikima određen je u iznosu od 25,00 kn.¹⁴⁷ Jednak iznos propisan je i u slučaju kada se obavlja dostava pismena svima onima koji nemaju elektronički pretinac i nisu u sustavu elektroničke komunikacije, s obzirom na to da se njima sva dostava mora obavljati posredstvom pružatelja poštanskih usluga.¹⁴⁸ Promijenjen je iznos predujma naknade s iznosa od 25,00 kn na iznos od 75,00 kn¹⁴⁹ koji ovrhovoditelji moraju platiti za radnje javnog bilježnika u vezi sa zaprimanjem prijedloga za ovrhu, slanjem obavijesti ili prosljeđivanjem prijedloga nadležnom sudu radi donošenja odluke, prosljeđivanjem prijedloga za ovrhu nadležnom sudu kao prijedloga za izdavanje platnog naloga, kao i donošenjem rješenja o obustavi ovrhe koje je doneseno prije rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave. Javni su bilježnici u sustavu poreza na dodanu vrijednost (PDV) pa se slijedom toga navedeni iznosi naknade i troškova uvećavaju za pripadajući iznos PDV-a, koji je prihod državnog proračuna. U svim postupcima u kojima javni bilježnici postupaju kao sudski povjerenici ne plaća se ni javnobilježnička pristojba, propisana Zakonom o javnobilježničkim pristojbama¹⁵⁰, koja je u cijelosti izravan prihod Državnog proračuna RH¹⁵¹, jednako kao i sudske pristojbe od kojih se razlikuje samo po nazivu.¹⁵²

Za provedbu sredstva za plaćanje FINA ima pravo na naknadu propisanu Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.¹⁵³ Sam iznos na-

139 Čl. 11. Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine 43/2021).

140 Čl. 14. st. 2. i čl. 289. OZ-a (Narodne novine 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

141 Aras Kramar, S. *Op. cit.* (bilj. 102), str. 22.

142 Pravilnik o naknadi i nagradi javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 9/2021).

143 Pravilnik o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 8/11, 112/12 i 114/12).

144 *Loc. cit.* (bilj. 140).

145 Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o naknadi i nagradi javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 18/22).

146 *Ibid.* (Čl. 2.).

147 *Ibid.* (Čl. 3.).

148 *Ibid.*

149 *Ibid.* (Čl. 4.).

150 Zakon o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine 2/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15).

151 *Ibid.* (Čl. 9.).

152 *Ibid.* (Čl. 4.).

153 Čl. 22. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN

PRISILNA NAPLATA OSNOVA ZA PLAĆANJE		
PROVEDBA OSNOVE ZA PLAĆANJE		Cijena kn
Vrijednost predmeta spora do 199,99 kn	osnova za plaćanje	50,00
Vrijednost predmeta spora od 200,00 kn do 999,99 kn	osnova za plaćanje	70,00
Vrijednost predmeta spora od 200,00 kn do 999,99 kn	osnova za plaćanje	150,00
Vrijednost predmeta spora od 5.000,00 kn do 9.999,99 kn	osnova za plaćanje	400,00
Vrijednost predmeta spora od 10.000,00 kn do 99.999,99 kn	osnova za plaćanje	1.000,00
Vrijednost predmeta spora od 100.000,00 kn do 499.999,99 kn	osnova za plaćanje	2.000,00
Vrijednost predmeta spora od 500.000,00 kn i više	osnova za plaćanje	5.000,00
VRAĆANJE OSNOVE ZA PLAĆANJE OVRŠENIKU ILI OVRHOVODITELJU	osnova za plaćanje	50,00

knade određuje se cjenikom naknade koji donosi uprava FINA-e uz suglasnost ministra financija, dok se cjenik objavljuje na službenim stranicama FINA-e.¹⁵⁴ Naknada ovisi o visini glavnice duga iz osnove za plaćanje za koju se traži ovrha na novčanim sredstvima. Ako je zatražena provedba ovrhe po osnovi za plaćanje samo u odnosu na kamate, ovrhovoditelj je dužan predumjeti naknadu koja je određena za visinu glavnice koja odgovara iznosu obračunatih dospjelih kamata za koje se traži provedba ovrhe na novčanim sredstvima; ako je zatražena provedba ovrhe po osnovi za plaćanje koja sadrži samo tražbinu s osnove troškova, ovrhovoditelj je dužan predumjeti naknadu koja je određena za visinu glavnice koja odgovara iznosu troška za koji je zatražena naplata.¹⁵⁵ Niže je prikazan cjenik od 1. svibnja 2022. o naknadi FINA-e.¹⁵⁶

Osim navedenih troškova, na strani ovrhovoditelja sam je trošak cjelokupnog ovršnog postupka smanjen jer više nema materijalnih troškova (papira, tinte, kuverti, poštarine) te je izmjenama OZ-a iz 2020. ukinuta mogućnost da se zbog zaračunavanja predvidivih troškova postupka odredi ovrha protiv ovršenika, a ostavljena je mogućnost određivanja ovrhe za troškove, pod uvjetom da se u samom ovršnom prijedlogu navodi za koje se nastale troškove zahtijeva naknada i njihov ukupni obračun.¹⁵⁷ Iako su zakonom brisane odredbe o predvidivim troškovima, to se nomotehnički propustilo napraviti u članku 41. stavku 2. točki 2. OZ-a pa je i dalje ostala odredba o takvoj vrsti troškova.

68/18, 02/20, 46/20, 47/20).

154 Pravilnik o vrstama naknada za obavljanje poslova propisanih Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 71/2018).

155 Čl. 6. Pravilnika o vrstama naknada za obavljanje poslova propisanih Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 71/2018).

156 <https://www.fina.hr/documents/52450/175212/lzvadak+iz+Cjenika.pdf.docx/822a7ef0-b4ef-d6ed-6218-2204ee322d66?t=1651479102692> (datum pristupa: 9. 7. 2022.).

157 Čl. 14. st. 8. OZ-a (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

Time se s jedne strane za same ovrhovoditelje smanjio objektivni, ranije postojeći i realni nezamerni materijalni trošak. Istovremeno, na strani ovršenika sam je trošak ovršnog postupka pojeftinije jer se ukupni trošak postupka smanjio za ranije spomenute troškove. Na strani ovrhovoditelja i dalje je ostao trošak zastupanja putem odvjetnika, i to samo u slučaju ako ih odvjetnik zastupa te tada imaju pravo i na naknadu troškova nastalih zbog angažiranja odvjetnika, sukladno važećoj Odvjetničkoj tarifi.¹⁵⁸ Tar. br. 7. st. 1. uz primjenu tbr. 50.¹⁵⁹ propisuje da, ako je vrijednost predmeta spora od 0 do 2.500,00 kn, odvjetniku pripada pravo na nagradu u iznosu od 250,00 kn; od 2.500,01 do 5.000,00 kn nagrada u iznosu od 500,00 kn; od 5.000,01 do 10.000,00 kn nagrada u iznosu od 750,00 kn; od 10.000,01 do 100.000,00 kn nagrada u iznosu od 1000,00 kn; od 100.000,01 do 250.000,00 kn nagrada u iznosu od 2500,00 kn, a od 250.000,01 do 500.000,00 kn nagrada u iznosu od 5000,00 kn. Ako vrijednost spora prelazi iznos od 500.000,00 kn do iznosa od 5.000.000,00 kn, odvjetnik pored nagrade od 500 bodova ima pravo obračunati nagradu od 1 boda na svakih započelih 1.000,00 kn. Iznad vrijednosti spora od 5.000.000,00 kn do iznosa od 10.000.000,00 kn za svakih započelih 2.000,00 kn odvjetnik ima pravo obračunati nagradu od 1 boda. Iznad vrijednosti spora od 10.000.000,00 kn za svakih započelih 5.000,00 kn odvjetnik ima pravo obračunati nagradu od 1 boda, ali ne više od 10.000 bodova. Tbr. 11.¹⁶⁰ određuje iznose odvjetničke nagrade u slučaju 1. sastava prijedloga za izdavanje rješenja o ovrši – odvjetniku pripada nagrada iz tbr. 7. t. 1., 3. i 6. te 2. za sastav prijedloga za izdavanje rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave: ako je vrijednost glavne tražbine do 250,00 kn, nagrada je u

158 Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Narodne novine broj 142/12, 103/14, 118/14, 107/15, 37/2022).

159 *Ibid.* (tbr 50.).

160 *Ibid.* (tbr. 11.).

visini od 30 % nagrade iz tbr. 7. toč. 1., a ako je vrijednost glavne tražbine od 250,01 do 1.000, 00 kn, nagrada je u visini od 60 % nagrade iz tbr. 7. toč. 1. Naravno, taj trošak priznaje se ovrhovoditeljima samo ako su prilikom podnošenja prijedloga koristili profesionalne odvjetničke usluge i ako prijedlog podnosi odvjetnik kao punomoćnik te ako prijedlogu prileži punomoć odvjetniku. U slučajevima kada ovrhovoditelji sami generiraju prijedlog – prava na naknadu i trošak rada odvjetnika nema, pa se cjelokupni trošak ovršnog postupka sastoji od naknade za rad javnog bilježnika i FINA-e.

VII. NEKA PROMIŠLJANJA O DE LEGE FERENDA RAZVITKU JAVNOBILJEŽNIČKE OVRHE NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

7.1. NEPOVOLJAN POLOŽAJ HRVATSKIH JAVNIH BILJEŽNIKA

Pitanje koje koegzistira s razvojem javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave jest jesu li javni bilježnici u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave stavljeni u nepovoljniji položaj. Prvenstveno se to odnosi (kako je već prije u ovom radu navedeno) na ovršne postupke s prekograničnim elementom, s obzirom na to da je Vlada RH u pretpristupnim pregovorima radi stupanja u Europsku uniju propustila zatražiti izvrštavanje javnih bilježnika u Uredbu 1215/2012. Ta nepovoljna odredba OZ-a ujedno utječe na konkurentnost i poslovanje poduzetnika sa stranim trgovačkim društvima i fizičkim osobama, budući da se postupak produljuje provođenjem platnog naloga u odnosu na ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave koji provodi javni bilježnik. To se pitanje također odnosi i na provedbu ovrhe te postupanje FINA-e, koja ponekad autonomno donosi odluku da neće postupiti po pravomoćnom rješenju o ovrši na temelju vjerodostojne isprave donesenom po javnom bilježniku kao zakonom ovlaštenoj i kvalificiranoj osobi. Ovdje treba uzeti u obzir to da ne postoji mogućnost ulaganja pravnih lijekova na odluke FINA-e. Na taj način javni se bilježnici stave u nepovoljniji položaj od suda po čijim pravomoćnim i ovršnim rješenjima FINA postupa. Također treba napomenuti kako pravomoćna i ovršna rješenja o ovrši javnih bilježnika često ni ne sadrže bitne nedostatke koji bi sprečavali njihovu provedbu. Nedostaci u pravilu potječu iz pretjerano formalnog tumačenja primjenjivih normi i nevoljkosti u primjeni rješenja iz općeg ovršnog prava.¹⁶¹ Njihovu nastanku i perpetuiranju

pogoduje nemogućnost ulaganja pravnih lijekova i posljedično odsustvo izravne sudske kontrole nad FINA-inim radom.¹⁶² Ovrhovoditelji su stoga većinom prigrlili metodu „pokušaja i pogreške“ te prihvaćaju praktične manjkavosti vođeni idejom što skorije i bezbolnije naplate, bez pretjeranog interesa za pravnu sigurnost i funkcioniranje sustava u cjelini.¹⁶³ Smatramo da bi po javnobilježnički donesenim rješenjima, ako su u postupku donošenja ispunjene sve zakonske pretpostavke, trebalo postupati bez iznimke.

Također, provedba po pravomoćnim rješenjima o ovrši u RH koju provodi FINA jest izdvojeni slučaj na području Europske unije s obzirom na to da se radi o specifičnom državnom tijelu koje nudi razne financijske i ostale usluge te nije dio pravosudnog sustava. Ujedno, zaposlenici FINA-e koji vrše provedbu ovrha nisu pravnici (i često im ni ime ni svojstvo nisu poznati), ali imaju autonomno pravo odlučivanja o tome hoće li ili neće postupiti po pravomoćnim i ovršnim rješenjima o ovrši.

Nadalje, ako donošenje javnobilježničkih rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave samo protiv domaćih pravnih i fizičkih osoba kao ovršenika usporedimo s odredbama određenih europskih nasljednopravnih propisa, tj. Uredbe (EU) br. 650/2012 i nacionalnih nasljednopravnih propisa, također se stječe dojam o stavljanju hrvatskih javnih bilježnika u nepovoljan položaj. Ovdje se napominje kako navedeni propisi kvalificiraju javne bilježnike kao sudske povjerenike koji izdaju javne isprave u ostavinskim postupcima (europske potvrde o nasljeđivanju) koje provode sudovi, zemljišno-knjižni odjeli, banke i sl. i koje imaju karakter prekogranično uvažениh i priznatih isprava.

Sumirajući prethodno izneseno, smatramo kako bi *de lege ferenda* izmjenom relevantnih propisa javnim bilježnicima kao iznimno profesionalnoj i u ovršno-postupovnom smislu vrlo obučenoj struci, koja se intenzivno educirala u dugom i turbulentnom procesu razvoja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, kod provedbe ovrhe trebalo priznati status suda. Dualna priroda javnobilježničke službe te stručnost javnih bilježnika predstavljaju elemente koji ovu službu čine posebno pogodnom za povjeravanje ovlasti u izvanparničnim postupcima.¹⁶⁴ Ujedno, kao obučeno tijelo koje je utkano u sam gradivni temelj ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, javni bi bilježnici, po mišljenju autora ovog rada, mogli sudjelovati i u provedbi¹⁶⁵ ovrhe.

162 *Ibid.*

163 *Ibid.*

164 Šago D. „Neki aspekti uloge javnog bilježnika kao povjerenika suda u sudskim postupcima u Republici Hrvatskoj“, izvorni znanstveni članak, zbornik radova *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 18, Mostar (*Ibid.*) (2021), str. 1173.

165 O normativnom reguliranju provedbe ovrhe od strane javnih bi-

161 Škugor Mendošić, E., QUO Vadis, FINA? Teškoće u provedbi agencijske ovrhe, stručni rad, UDK 347.952 (497.5) (2018), str. 1. Rad je moguće pronaći na poveznici: <https://hrcak.srce.hr/file/292459> (datum pristupa: 29. 7. 2022.).

7.2. RAVNOMJERNA RAZDIJOBA OVRŠNIH PREDMETA JAVNIM BILJEŽNICIMA

Od novele OZ-a (NN 131/20) raspodjela ovršnih predmeta među javnim bilježnicima vrši se putem Općinskih sudova te se prijedlozi za ovrhu automatski povjeravaju u rad javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ravnomojno, po abecednom redu njihovih prezimena, prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika. Jedno od pitanja koje se nameće jest zašto se u ovom stadiju postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koji je *de facto* digitaliziran u svakom segmentu išlo na varijantu nadležnosti javnih bilježnika s obzirom na prebivalište ovršenika. Kako takav ovršni sustav razotkriva određena systemska ograničenja i greške te je u naravi postavljen na modelu neravnomojne razdiobe, oportuno bi bilo *de lege ferenda* propisati izmjenu stavaka 2., 3. i 4. u članku 39.a važećeg OZ-a. Sukladno tomu, normativno bi trebalo predvidjeti brisanje pravila o mjesnoj nadležnosti po prebivalištu, odnosno sjedištu ovršenika te raspodjelu ovršnih predmeta putem Općinskih sudova kao stvarno nadležnih u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave. Sukladno predloženom, ovršni bi se prijedlozi automatski i ravnomojno dostavljali svim javnim bilježnicima kao stvarno nadležnim povjerenicima sudova na području cijele RH. Mišljenja smo da aktualna podjela i nastojanje zakonodavca u njezinu opstanku nisu utemeljeni s obzirom na to da se postupak provodi elektroničkim putem. Ujedno, recentni način raspodjele ovršnih predmeta nije relevantan i od značaja ako uzmemo u obzir činjenicu da se s ovrhovoditeljima u najvećem broju slučajeva komunicira putem sustava e-komunikacije. S druge strane, s ovršenikom se (ako posjeduje e-pretinac) također komunicira kroz sustav e-komunikacije pa njegova fizička lokacija nije ni od kakva značaja za provedbu i postupanje u predmetu e-ovrhe. Kada se radi o ovršenikima koji nisu u sustavu e-komunikacije, postupanje je potpuno isto, bez obzira na to jesu li javni bilježnik kojem je predmet povjeren u rad i ovršenik u istom ili različitim mjestima. Ovršeniku se obavijest mora poslati poštom, a rješenje o ovrsi preporučenom pošiljkom uz povratnicu. Takva regulacija neophodna je iz razloga što se rijetko koja fizička osoba koristi e-pretincem, pa čak i trgovačka društva koja su obvezna koristiti se e-komunikacijom. Dodatno se naglašava kako nema razloga za primjenu recentnog modela raspodjele imajući na umu činjenicu da je dostava pismena unutar RH iste cijene, odnosno da je identičan trošak dostave pisma i preporučene pošiljke, bez obzira na to

lježnika u RH vidi *infra* u radu, dio „II. Razvitak javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Republici Hrvatskoj – povijesni pregled razvoja instituta”, str. 5.

dostavlja li se u isto ili drugo mjesto. Ta okolnost svakako je od značaja u prvom stadiju ovršnog procesa jer javni bilježnici zaprimaju predmete i obavljaju nadležnost digitalnim načinom, kroz sustav e-ovrhe i program javnih bilježnika eNotar. Pitanje mjesne nadležnosti dolazi u obzir u slučaju dostave predmeta sudu po prigovoru ili zbog nekog drugog razloga. Tada javni bilježnik može dostaviti pošiljku putem eSpisa nadležnom sudu te u padajućem izborniku izabrati sud kojem spis dostavlja pa opet nema razlike dostavlja li ga sudu na područje kojeg je imenovan ili nekom drugom sudu.

Na taj način, osim ravnomojne raspodjele predmeta svim javnim bilježnicima u RH, postigle bi se još neke pozitivne promjene. Do sada isticani prigovor povezivanja javnog bilježnika i ovrhovoditelja uistinu bi postao bespredmetan, s obzirom na to da već sada, uz nasumičnu raspodjelu predmeta bilježnicima s područja nadležnosti istoga suda, nema nikakva govora o utjecajima na rad javnih bilježnika. Ujedno bi došlo i do ujednačavanja prakse i postupanja u ovršnim predmetima na razini cijele RH, što bi s jedne strane riješilo sve nedoumice ovrhovoditelja, a s druge bi strane dovelo do povećanja pravne sigurnosti i osiguravanja istog tretmana svih ovrhovoditelja i svih ovršenika, bez iznimke.

Prijedlozi bi se dostavljali kao i do sada, na propisanom obrascu elektroničkim putem, putem informacijskog sustava. Kod informacijskog (elektroničkog i digitaliziranog) sustava nije odlučujuća mjesna nadležnost koja se određuje prema prebivalištu ili sjedištu stranke ili prostorna udaljenost suda od javnog bilježnika čiji je isti povjerenik. Za raspodjelu prijedloga za ovrhu u tehničkom smislu takva vrsta nadležnosti u ovom stadiju postupka nije od utjecaja s obzirom na to da se on provodi elektroničkim načinom dodjeljivanja predmeta u rad javnim bilježnicima. Takvim bi se rješenjem postigla pravična i ravnomojna razdioba ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima. Predloženo je rješenje moralno i socijalno prihvatljivo, pogotovo poimajući nerazmjer u broju dodijeljenih predmeta pojedinim javnobilježničkim uredima u dosadašnjoj situaciji dodjele predmeta javnim bilježnicima koji imaju sjedište u područnim (regionalnim) samoupravnim jedinicama prebivališta ili sjedišta ovršenika. S obzirom na to da u pojedinim slabije naseljenim dijelovima RH i gospodarski manje razvijenim područjima djeluju javni bilježnici u malim uredima, slabija razvijenost gospodarskog i pravnog prometa posljedično se odražava i na promet ureda, koji karakterizira manji opseg posla i posljedično manja dobit, odnosno dohodak. *A contrario* tomu, u gospodarski, pravno i po broju stanovnika razvijenijim područjima naše države, javni bilježnici obavljaju kvantitativno veći obujam poslova i analogno tomu, kao rezultat svojeg rada, ostvaru-

ju veću dobit, odnosno dohodak. Prema OZ-u iz 2008., članak 252.b, prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave mogao se podnijeti javnom bilježniku po izboru ovrhovoditelja.¹⁶⁶ Dakle, nadležnost javnih bilježnika nije se određivala sukladno prebivalištu ili sjedištu ovršenika u određenoj županiji. Od takva se rješenja odavno odustalo radi monopolističkog karaktera povezivanja nekih ovrhovoditelja s određenim javnim bilježnicima. Međutim, kako bi se predloženim zakonskim principom vršila automatska razdioba predmeta putem stvarno nadležnih općinskih sudova, sukladno svemu više navedenom te bez obzira na to što se po recentnom zakonskom okviru radi o povjerenom poslu, smatramo kako nema zapreka da se nadležnost javnih bilježnika ne vezuje uz jedinicu regionalne, odnosno područne samouprave prebivališta/sjedišta ovršenika.

Do mjesne nadležnosti suda na čijem području javni bilježnik ima svoje sjedište, a ovršenik prebivalište, odnosno sjedište, doći će u slučaju podnošenja prigovora. To je trenutak kada sud počinje postupati po određenom predmetu zbog prigovora ili zbog toga što je javni bilježnik iz nekog drugog, na zakonu utemeljenog razloga, predmet dostavio sudu. U svakom slučaju, kako javni bilježnik predmet dostavlja mjesno nadležnom sudu putem elektroničke komunikacije, to ne utječe na povećanje troškova postupka ni na njegovo otežavanje. Navedeno se *de lege ferenda* predlaže i iz razloga što recentno i kontinuirano postoje veliki tehnički problemi u Gradu Zagrebu kod razdiobe ovršnih predmeta putem Općinskog građanskog suda u Zagrebu i Općinskog suda Novi Zagreb. Kako informacijski sustav nije u stanju prepoznati koje ulice spadaju pod mjesnu nadležnost Općinskog građanskog suda u Zagrebu, a koje pod mjesnu nadležnost Općinskog suda Novi Zagreb, nastaju problemi oko razdiobe ovršnih prijedloga javnim bilježnicima kao povjerenicima tih mjesno nadležnih sudova. Predloženim rješenjem anulirali bi se takvi problemi u cijelosti, a prava ovršenika i ovrhovoditelja ne bi bila umanjena. Ujedno, ovrhovoditelji bi mogli elektroničkim putem pratiti ovršne predmete neovisno o tome na kojem se području RH nalazi javni bilježnik kojem je spis dodijeljen u rad, dok bi istovremeno ovršenici bili pravno zaštićeni jer se podneseni prigovori pismenim putem prosljeđuju mjesno nadležnom sudu prema prebivalištu ovršenika. Slijedom iznesenog, smatramo kako je radi ostvarivanja veće nepristranosti javnih bilježnika i smanjenja pritiska na njihov rad svrsishodna ravnomjerna raspodjela predmeta na cijelom području RH. Predloženim dopunama u članku 39.a ultimativno bi se postigla pravična razdioba ovršnih predmeta uz istovremeno zadržavanje visoke djelotvornosti, ažurnosti

i transparentnosti rada javnih bilježnika u takvim postupcima uz postupno te, u konačnici, sveobuhvatno digitaliziranje cijelog procesa.

7.3. OBAVIJEŠTENOST, DOSTAVA I JOŠ NEKA PROMIŠLJANJA O *DE LEGE FERENDA* POBOLJŠANJU JAVNOBILJEŽNIČKE OVRHE NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

Vežano za *de lege lata* normirani način postupanja u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave i želju zakonodavca da se postupak digitalizira i ubrza (što ide u prilog svim akterima postupka), nužno je i daljnje dodatno discipliniranje svih sudionika. Vjerujemo da će s istekom prve godine primjene recentnog načina postupanja svi sudionici steći potrebna znanja, iskustva i vještine te da će se ovi stadiji tih postupaka u budućnosti provoditi brže. Za to je potrebno usvojiti nove načine postupanja. Za ubrzanje postupka nužno je da ovrhovoditelji prihvate obvezu promptnog predumjivanja troškova postupka o kojima ovisi poduzimanje neke radnje, s obzirom na to da se ona (sukladno zakonskoj obvezi) neće provesti ako trošak ne bude predumjlen.¹⁶⁷ ¹⁶⁸ Neki su ovrhovoditelji i javni bilježnici u svrhu ubrzanja naplate, a time i postupanja, prihvatili i koriste ranije spomenuti sustav za automatsku naplatu VACO. Mišljenja smo da bi *de lege ferenda* bilo oportuno propisati obvezu povlačenja prijedloga od strane ovrhovoditelja u slučajevima kad ovršenici po primitku obavijesti namire tražbinu u cijelosti. Na taj način sudovi bi se rasteretili rada i postupanja u predmetima koji po svojoj naravi nisu ovršni naslovi.

U budućnosti bi svaki građanin i svaki zastupnik pravne osobe morao voditi puno više računa o svojim osobnim podacima te adresi na kojoj prebiva, odnosno na kojoj je sjedište trgovačkog društva. Svaka fizička i pravna osoba dužna je, radi zaštite svojih prava i interesa, osigurati da su joj podaci o prebivalištu ili sjedištu u svakom trenutku dostupni, ažurni i istiniti. S gledišta postupaka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, time bi se položaj i pravne mogućnosti ovršenika znatno poboljšali u odnosu na recentno stanje. Prema važećim propisima dostava pravnoj osobi obavlja se na adresu sjedišta upisanog u upisnik, dok se dostava fizičkim osobama obavlja na adresu prebivališta, a iznimno boravišta.¹⁶⁹ U slučaju neuspjele dostave nema konsenzusa ni jedinstvenog tumačenja – situacija s dostavom nešto je kom-

167 Čl. 14. st. 10. i 11. OZ-a (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

168 Čl. 6. i 7. Pravilnika o naknadi i nagradi javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 9/21, 18/22).

169 Čl. 8. st.1. i 4. OZ-a (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).

166 Vidi *supra*, str. 6. (bilj. 16).

pleksnija, dugotrajnija i kompliciranija. Nakon prve neuspješne dostave, dostava će se pokušati još jednom u roku koji ne može biti kraći od 30 ni duži od 60 dana, a ako ni ona ne uspije, dostava će se obaviti isticanjem pismena na mrežnoj stranici e-oglasne ploče suda te će se smatrati da je obavljena istekom 8. dana od dana isticanja.¹⁷⁰ Na taj način i dalje nastavljaju teći kamate na dospjelu nepodmirenu tražbinu, što u konačnici za ovršenika povećava iznos koji je dužan platiti, bez obzira na to je li uopće svjestan postojanja svojeg duga te činjenice isticanja pismena na e-oglasnoj ploči.

Brigom o sebi i svojim interesima i pravima smanjio bi se u velikoj mjeri broj ovrha za koje pravne ili fizičke osobe možda nisu ni znale. Primitkom obavijesti (ili opomene) da je iniciran ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave te rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave svaki ovršenik ima mogućnost i pravo, koristeći na zakonu utemeljene pravne lijekove, reagirati protiv ovrhe koja nije istinita ili protiv prisilne naplate već ranije dobrovoljno namirene tražbine ovrhovoditelja. Grešaka i pogrešnih evidencija izazvanih ljudskim faktorom bilo je i neminovno će ih biti i dalje. Međutim, svaka bi fizička osoba ili osoba ovlaštena za zastupanje pravne osobe morala voditi računa o tome da osigura primitak pošte i naznači na poštanskim kovčežićima jasnu naznaku prezimena ili tvrtke.

S tim u vezi vrijedno bi bilo razmisliti o promjenama u načinu dostavljanja pošiljke te načinu prijave adrese prebivališta ili sjedišta. S jedne strane, potrebno je olakšati i ubrzati fizičkim i pravnim osobama način promjene adrese prebivališta i/ili boravišta, odnosno sjedišta kada se radi o pravnim osobama. Istodobno, kontrolom osnove promjene adrese omogućilo bi se državi ubiranje nezanimarivog iznosa s osnova poreza ostvarenog od davanja u najam i zakup stanova i poslovnih prostora, koji je sada u znatnoj mjeri u području „sive zone“. Obvezujući građane da ažurno nadležnoj policijskoj upravi prijave svaku promjenu svoje adrese prebivališta, učinili bismo te podatke uvijek točnima i istinitima te smanjili mogućnost da se dostava svih vrsta sudskih, javnobilježničkih, upravnih i ostalih pismena obavlja na neke ranije i odavno neaktivne adrese, čime bi njihova prava na iskazivanje pravnog lijeka bila sačuvana. Ta okolnost naglašava se posebno zbog kratkih rokova u kojima se može izjaviti prigovor ili pravni lijek. Isto vrijedi i za pravne osobe u slučaju ažuriranja podataka o njihovu sjedištu.

Još jedna ideja vrijedna razmišljanja i razrade jest to da obavijest o pristigloj preporučenoj pošiljci sadrži neki broj ili oznaku i podatak o pošiljatelju, kako bi oni koji iz opravdanih razloga nisu mogli

preuzeti pošiljku u roku od 5 dana mogli znati komu se obratiti za preuzimanje pošiljke koja se osobno uručuje. Slučajevi nepreuzimanja pošiljke mogući su zbog odsutnosti iz mjesta prebivališta u vrijeme pokušaja dostave (službeni put, godišnji odmor, boravak u bolnici ili zatvoru, propisana izolacija i slično).

Nadalje, ovršni je postupak po svojoj biti postupak koji osigurava prisilno namirenje dospjele tražbine ovrhovoditelja za isporučenu robu ili pruženu uslugu koju nije uspio naplatiti dobrovoljno od dužnika – ovršenika. Namjera mu nipošto ne bi smjela biti prvenstveno socijalna kategorija i zaštita korisnika usluga ili kupaca robe koju oni ne mogu platiti. Naravno, država bi s ciljem zaštite ranjivih skupina (unutar svojih i realnih mogućnosti) trebala osmisliti način da pomogne određenim socijalnim kategorijama, odnosno onima kojima je pomoć i intervencija države neophodna i potrebna. Za to bi trebalo promisliti i uzeti u obzir neke druge alate i instrumente suvremenog europskog društva, a ne sam sustav ovrhe. Jedan od mogućih načina jest dodjela vaučera za plaćanje komunalne naknade i energenata koje se korisnici ne mogu osloboditi ili sufinanciranje nužne potrošnje. Takvi bi se vaučeri smjeli koristiti samo za egzistencijalne potrebe, jer za kupnju skupih i luksuznih proizvoda i usluga koje nisu nužno neophodne ta opcija nije primjerena (kao ovrhe zbog neplaćanja skupih telefona, informatičke opreme, ljetovanja, zimovanja, automobila itd.).

Također, mogao bi se primjenom kogentnih pravila i rješenja postrožiti i ujednačiti sam način podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave te strogo odrediti broj, vrsta i izgled priloga koji se prilažu, a sve kako bi se minimalizirao broj neutemeljenih ovrha. Također, oni koji taj postupak neutemeljeno koriste trebali bi odgovarati zbog svojeg nemarnog i protupravnog postupanja, kojim neopravdano koriste državne mehanizme i stvaraju troškove te dodatno opterećuju sud. Kao i svako rješenje i svaki program, i ovaj je naišao na neke probleme i nejasnoće koje se nastoje riješiti i otkloniti na dnevnoj bazi zajedničkim radom svih sudionika.

Nakon nužne prilagodbe te svladavanja rada u novom sustavu, dodatno će se smanjiti greške u prijedlozima koje se još uvijek uočavaju. Ovrhovoditelji bi trebali steći naviku pisanja podataka ovršenika sukladno podacima koji su javno dostupni u sudskom registru, obrtnom registru, registru udruga i sl. Iako je s jedne strane dijelom opravdan prigovor ovrhovoditelja kako nemaju relevantne podatke fizičkih osoba (koji su podložni promjenama kako osobnog imena i prezimena tako i adrese), istodobno taj prigovor ne stoji kada se radi o ovršenicima pravnim osobama čije se re-

170 Ibid. (Čl. 8. st. 7.).

levantne podatke može lako provjeriti, prepisati ili kopirati sa službenih stranica sudskog registra¹⁷¹, i to za obrtnike iz obrtnog registra¹⁷², a za udruge iz registra udruga.¹⁷³

Radi daljnjeg unapređenja sustava i aplikacije vrijednim držimo predložiti da se na neki način omogući provjera podataka fizičke osobe, uz poštivanje svih propisanih pravila o zaštiti osobnih podataka. Jedno od mogućih rješenja bilo bi da prilikom unošenja podataka o fizičkoj osobi (ime, prezime, OIB i adresa), u slučaju kada se oni razlikuju od podataka evidentiranih u sustavu, ovrhovoditelj iz sustava generira poruku približnog sadržaja: „uneseni podaci nisu u skladu s podacima iz sustava porezne uprave ili ministarstva unutarnjih poslova“ bez naznake trenutnih podataka ili „uneseni podaci nisu ažurni“. Na taj način ovrhovoditelj bi i prije podnošenja prijedloga mogao znati da su podaci ovršenika promijenjeni i potražiti nove podatke. Time se sustav ne bi nepotrebno opterećivao zahtjevima za ispravljanjem podataka koji se upućuju ovrhovoditeljima te, posljedično, produljenjem trajanja postupka. U odnosu na podatke pravnih osoba, njihovih zastupnika i punomoćnika, nema potrebe ni opravdanja ili izgovora da se oni ne unose točno i precizno, s obzirom na to da se radi o javno objavljenim i svima dostupnim podacima. Mišljenja smo da bi odredbu o podacima zastupnika pravnih osoba, kao potpuno irelevantnu, trebalo potpuno izostaviti i u tom smislu jasnije zakonski odrediti, a sve kako bi se izbjegle nejasnoće i nepotrebno opterećivanje prijedloga podacima koji nisu esencijalni za sam postupak. Pozivanjem na ispravak javno dostupnih podataka, kašnjenjem s dostavom ispravljenog prijedloga ili plaćanjem predujma i/ili ostatka naknade i troškova smanjuje se javnobilježnička i sudska učinkovitost te brzina rješavanja predmeta. Također, javni bilježnici bivaju etiketirani (potpuno neosnovano) kao oni koji usporavaju i koče postupak, dok se istodobno svi drugi sudionici ekskulpiraju. Trebalo bi razmotriti i podnošenje prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave protiv nasljednika ili pravnih sljednika. Ako se podaci u prijedlogu i vjerodostojnoj ispravi moraju doslovno podudarati i ako je ovrhovoditelj već upoznat s činjenicom da je došlo do promjene na strani dužnika/ovršenika, onda bi trebao izabrati sudski put namirenja ili napraviti promjene u izvodu otvorenih stavki – na temelju pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju, rješenja nadležnog trgovačkog suda o učinjenim statusnim promjenama i ostaloga na temelju čega

je došlo do promjene na strani dužnika.

Sam sustav e-ovrhe mora biti maksimalno jednostavan, brz i učinkovit da bi postigao svoju primarnu svrhu, a to je brzo namirenje tražbine ovrhovoditelja, za što je potrebno discipliniranje svih sudionika. Prijedlog za ovrhu mora biti jasan i razumljiv te sadržajno ispunjavati zakonske zahtjeve i treba mu se priložiti račun ili izvod iz poslovnih knjiga, obračun kamata i punomoć odvjetniku, s time da se podaci na vjerodostojnoj ispravi i prijedlogu moraju podudarati. Sve je drugo nepotrebno unošenje sadržaja u predmet. Onaj tko je preuzeo potraživanje mora to provesti kroz svoje poslovne knjige, a ako ujedno zna da je došlo do promjene na strani ovršenika, bilo statusne ili promjene u podacima, onda to može uskladiti prije podnošenja prijedloga.

Ujedno, s ciljem smanjivanja broja ovršnih predmeta država može razmisliti ispod kojeg je iznosa potpuno nesvršishodno aktiviranje tolikog državnog aparata te možda davati neku nadoknadu ovrhovoditeljima s tražbinama manjim od npr. 100,00 kuna pod uvjetom da nemaju poreznih dugova ili im omogućiti besteretni otpis takvih tražbina. Pritom treba uzeti u obzir radni sat sudaca, sudskih savjetnika i zapisničara te materijalne troškove suda (električna energija i ostale komunalne naknade, trošak papira i tonera, potrošnja računala i pisača uslijed upotrebe, trošak kuverti, poštarine i sl.), kao i, u analogiji s navedenim, troškove rada javnog bilježnika. Takvom sustavnom evaluacijom vjerojatno bi se došlo do zaključka da je za državu jeftinije platiti ovrhovoditelju tražbinu (račun) u iznosu od 100,00 kn ili manje (ili više) nego angažirati značajan dio državnog aparata. S druge strane, a u vezi s prethodno navedenim, prilikom plaćanja troškova dužnika oportuno bi bilo da se formira evidencija dužnika i da im se omoguću ishodenje potvrda o nepostojanju duga dok ne podmire tražbine. Dugovanja tih dužnika bila bi prema državi, a uplata takvih tražbina vršila bi se izravno u Državni proračun.

VIII. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

Empirijskom metodologijom istraživanja obuhvaćene su tri različite vrste i metode prikupljanja podataka. Provedena je anketa s 200 nasumično odabranih pravno needuciranih građana te su putem Hrvatske javnobilježničke komore prikupljeni podaci o broju okončanih postupaka nakon slanja obavijesti, odnosno o broju donesenih rješenja o obustavi postupka zbog povlačenja prijedloga za ovrhu od strane ovrhovoditelja. Ujedno je provedena i opsežna *online* analiza putem *Google Forms*-obrasca koja je odata elektroničkom poštom svim javnobilježničkim uredima u RH. Dakle, empi-

171 <https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:1> (datum pristupa: 9. 7. 2022.).

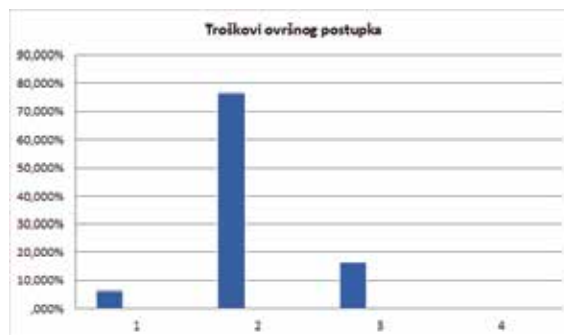
172 <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga> (datum pristupa: 9. 7. 2022.).

173 <https://registri.uprava.hr/#!udruge> (datum pristupa: 9. 7. 2022.).

rijskim istraživanjem provedenim putem tri različite vrste analiziranja prikupljenih podataka dokazala se recentna i ispravna društvena informiranost o javnobilježničkim troškovima u ovršnim postupcima, utvrđeno je kako nije ostvarena namjera zakonodavca prilikom formacije instituta obavijesti te je sustavnim anketiranjem ispitanika u javnobilježničkim uredima utvrđena potreba ravnomjerne raspodjele ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima diljem Republike Hrvatske.

8.1. ANALIZA PODATAKA I OBRAZLOŽENJE PROVEDENOG EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

U svrhu empirijskog istraživanja prikupljeni su podaci putem anketnih listića, *Google Forms*-obrazaca i statističkih podataka Hrvatske javnobilježničke komore. Na četiri lokacije u javnobilježničkim uredima u Vodicama, Zagrebu, Ivancu i Murskom Središću provedena je anketa s 200 nasumično odabranih ispitanika koji nisu pravne struke. Anketa je provedena s ciljem pribavljanja podataka o informiranosti i stavu građana o troškovima ovršnog postupka na temelju vjerodostojne isprave. Građani su putem anonimnih anketnih listića te zaokruživanjem odgovora odgovarali na pitanje jesu li veći javnobilježnički troškovi u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave ili odvjetnički troškovi ili su ti troškovi otprilike jednaki. Od ukupno 200 ispitanika, njih 13, to jest 6,5 % ispitanika odgovorilo je da su javnobilježnički troškovi u ovrš-

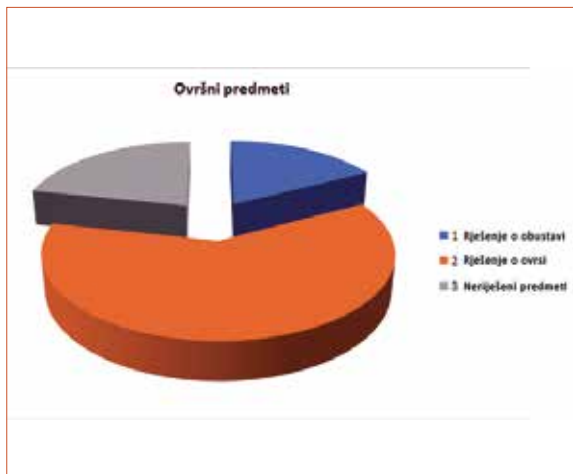

nom postupku veći od odvjetničkih troškova, a 153 ispitanika, to jest 76,5 % njih odgovorilo je da su odvjetnički troškovi veći od javnobilježničkih. Preostala 33 ispitanika, to jest njih 16,5 % odgovorilo je da su javnobilježnički i odvjetnički troškovi otprilike jednaki, a jedan je listić bio nevažeći. Iz navedenog se može zaključiti kako su, unatoč natpisima u tiskanom i digitalnim medijima, građani u većem dijelu informirani o strukturi troškova koji prate ovršni

postupak na temelju vjerodostojne isprave. Time je potvrđena aktualna i ispravna društvena informiranost o strukturi i visini troškova pojedinog sudionika ovršnog postupka u međusobnoj korelaciji. Međutim, kako je već ranije navedeno, javnobilježnički troškovi u ovim postupcima, koji su niži od odvjetničkih, dovode u pitanje i namirenje stvarnih materijalnih javnobilježničkih troškova. Veći dio troškova koji se odnose na ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave otpada na odvjetničke troškove i troškove FINA-e. Namjera zakonodavca bila je smanjivanje troškova ovršnog postupka te je upravo zbog toga i propisan obrazac prijedloga koji treba popuniti. Prema prikupljenim podacima može se zaključiti da je u hrvatskom medijskom prostoru stvorena pogrešna slika kako građani smatraju da su javnobilježnički troškovi vrlo visoki, jer smo upravo ovom anketom dokazali kako nije tako. Građani su svjesni visine javnobilježničkih i odvjetničkih troškova i razlike u njima.

8.2. ANALIZA STATISTIČKIH PODATAKA O OKONČANIM POSTUPCIMA NAKON SLANJA OBAVIJESTI

Izvršena je empirijska analiza statističkih podataka prikupljenih od Hrvatske javnobilježničke komore o broju okončanih postupaka nakon dostavljene obavijesti, odnosno o broju donesenih rješenja o obustavi postupka zbog povlačenja prijedloga za ovrhu od strane ovrhovoditelja. Od ukupno 312.988 zaprimljenih predmeta od početka provođenja postupka e-ovrhe, od dana 15. rujna 2021. godine do dana 30. lipnja 2022. godine povučena su 33.103 prijedloga za ovrhu te je slijedom toga u njima obustavljen ovršni postupak, što predstavlja 17,32 % svih zaprimljenih predmeta, dok je ukupno izdanih rješenja o ovrshi na temelju vjerodostojne isprave u navedenom razdoblju bilo 191.160, što predstavlja 61,07 % svih zaprimljenih predmeta, dok su ostali predmeti još u radu ili su vraćeni sudu na daljnje postupanje. Budući da u praksi ovrhovoditelji često ne povlače prijedloge za ovrhu, iako je podmireno potraživanje od strane ovršenika iz razloga što tada moraju u posebnom sudskom postupku tražiti povrat troškova, mišljenja smo da ovaj udio od 17,32 % ne odražava stvarno stanje. To je zato što u praksi znatno veći broj ovršenika ispuni svoju obvezu već povodom obavijesti, no ovrhovoditelji ili ne postupaju na vrijeme pa ne povuku prijedlog zbog neažurnog praćenja uplata ili s namjerom ne povuku prijedlog kako bi mogli namiriti svoje troškove u ovršnom postupku nastale do trenutka dostave obavijesti ovršeniku. Iako je namjera zakonodavca bila dobra jer je ovršenik putem obavijesti već upoznat sa svojim dugom i posljedicama nepostupanja te ovršenici često po obavijesti i ispune svoju obvezu, pokazalo se da u

praksi obavijest nije najbolje rješenje tog problema jer ovrhovoditelji ne mogu na taj način namiriti svoje nastale troškove te stoga ne povlače prijedloge. Zato se predlaže *de lege ferenda* da se umjesto obavijesti uvede obvezna pisana opomena koju prije pokretanja ovršnog postupka ovrhovoditelj mora dostaviti ovršeniku, a po kojoj bi ovršenik također mogao platiti svoju obvezu te se time ne bi akumulirali dodatni troškovi.

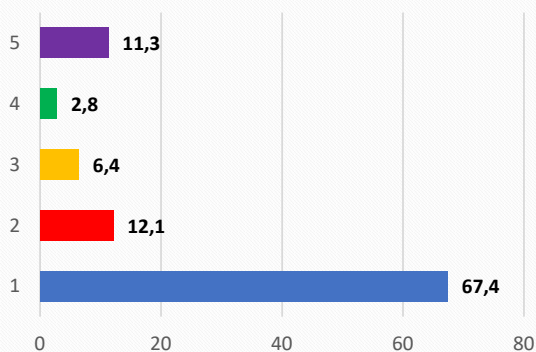
8.3. ANALIZA STATISTIČKIH PODATAKA O RAVNOMJERNOJ RAZDIobi OVRŠNIH PREDMETA

Provedeno je opsežno *online* ispitivanje među pripadnicima Hrvatske javnobilježničke komore uz primjenu *Google Forms*-obrazaca upitnika koji je dostavljen putem e-pošte svim javnobilježničkim uredima u RH te je na taj način od strane javnih bilježnika prikupljena 141 ispunjena *online* anketa. *Online* anketom nastojalo se utvrditi što javni bilježnici misle o ravnomjernoj raspodjeli ovršnih predmeta na području cijele RH neovisno o mjesnoj nadležnosti. Upitnik je koncipiran prema Likertovoj ljestvici¹⁷⁴ na način da je bilo postavljeno šest pitanja s ponuđenim odgovorima „da“, „vjero-

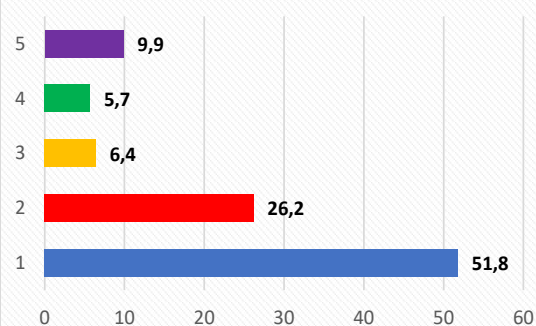
jatno“, „možda“, „ne znam“ i „ne“. Navedenim upitnikom i bodovanjem ponuđenih odgovora utvrđeno je kako velika većina ispitanika smatra da bi se polučili višestruki pozitivni učinci kod ravnomjerne razdiobe ovršnih predmeta. U pitanju broj 1 čak 67,4 % ispitanika smatralo je kako je takva razdioba pravičnija u odnosu na sustav koji je recentno u primjeni. Ujedno, u pitanju br. 2 51,8 % ispitanika smatralo je da bi se ravnomjernom razdiobom prevenirali postojeći problemi informacijskog sustava tamo gdje sustav nije u mogućnosti raspoznati i svrstati pripadnost nekih ulica pod mjesnu nadležnost određenog suda, dok je na isto pitanje 26,2 % ispitanika odgovorilo da bi se vjerojatno na taj način prevenirali postojeći problemi informacijskog sustava. Kod pitanja broj 3 o tome bi li se ravnomjernom razdiobom postigla već unifikacija postupanja u e-ovrsi između različitih javnih bilježnika i sudova, 48,9 % ispitanika odgovorilo je „da“, dok je 17,7 % odgovorilo „vjerojatno“. Ujedno, pitanjem broj 4 utvrđeno je da 64,5 % ispitanika smatra kako takvim načinom razdiobe ne bi bila umanjena prava ovršenika s obzirom na to da do uspostave mjesne nadležnosti dolazi tek u slučaju podnošenja prigovora na rješenje o ovrsi. U pitanju broj 5 utvrđeno je kako 41,8 % ispitanika smatra da bi ravnomjerna razdioba ovršnih predmeta pozitivno utjecala na nepristranost javnih bilježnika. Na isto pitanje 11,3 % ispitanika odgovorilo je da bi takva razdioba vjerojatno pozitivno utjecala na nepristranost, dok ih je 26,2 % odgovorilo negativno, odnosno „ne“. Pitanjem br. 6 utvrđeno je kako 48,9 % ispitanika smatra da bi se geografskom udaljenošću javnih bilježnika od ovršenika utjecalo na miran i neometan rad jer su ovršenici u manjoj mogućnosti dolaziti u javnobilježnički ured i ometati u radu javne bilježnike. Ujedno, 22,7 % ispitanika na pitanje je odgovorilo „vjerojatno“. Niže u tekstu nalaze se slikovni prikazi tabele sa zastupljenim postocima odgovora na postavljena pitanja, a koje su poredane prema redoslijedu pitanja postavljenih u *online* upitniku, odnosno redom od 1 do 6.

174 <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=36507> (datum pristupa: 24. 7. 2022.).

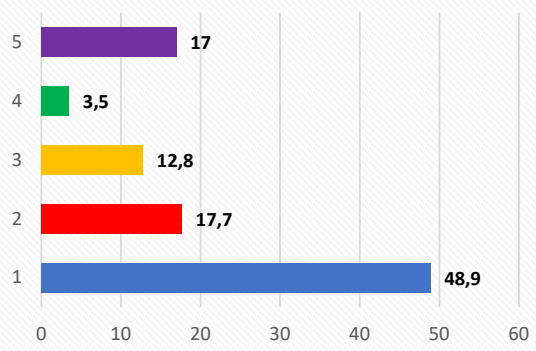
1. Smatrate li da bi bila pravičnija
ravnomyerna razdioba ovršnih predmeta
svim javnim bilježnicima diljem cijele
Republike Hrvatske?

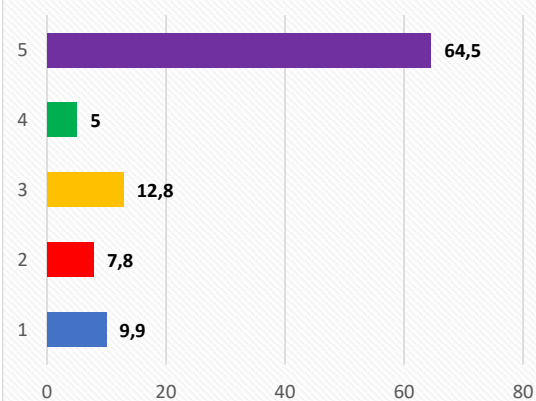
2. Smatrate li da bi se takvim sustavom
razdiobe prevenirali postojeći problemi
informatičkog sustava koji sada nije u
mogućnosti svrstati određene ulice pod
nadležnost sudova?

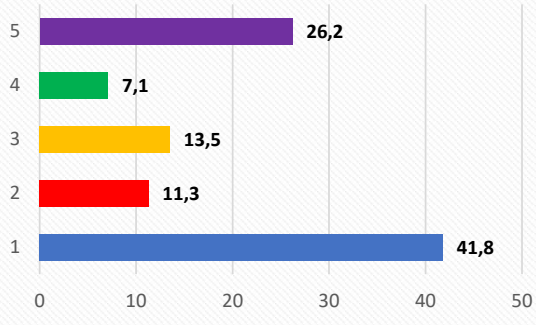
3. Smatrate li da bi se postigla veća
unifikacija postupanja u e-ovrsi među
različitim javnim bilježnicima, ali i sudovima
u situacijama kada bi se prijedlozi za ovrhu
dodjeljivali javnim bilježnicima automatski i
ravnomyerno?

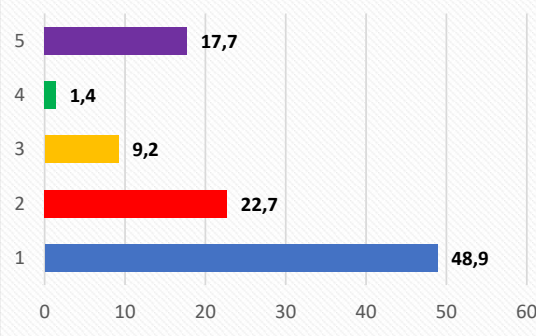
4. Smatrate li da bi prava ovršenika bila
umanjena kada bi se javnim bilježnicima
automatski i ravnomyerno povjeravali u rad
ovršni predmeti?

5. Smatrate li da bi pozitivno utjecala na
nepristranost javnih bilježnika geografska
udaljenost istih od ovršenika u situacijama
kada bi se prijedlozi za ovrhu dodjeljivali
javnim bilježnicima automatski i
ravnomyerno?

6. Smatrate li da bi geografska udaljenost
javnih bilježnika od ovršenika pozitivno
utjecala na miran i neometan rad javnih
bilježnika obzirom da su prostorno udaljeni
ovršnici u manjoj mogućnosti dolaziti u
javnobilježničke urede?

IX. ZAKLJUČAK

Ovrha na temelju vjerodostojne isprave, odnedavno sudski povjerena nadležnost koja se provodi primjenom naprednog elektrifikacijskog sustava, evoluirala je kroz javnobilježničku praksu te se recentnim izmjenama ovršnih propisa kroz 2020. i 2021. godinu pozicionirala kao djelotvorno pravno sredstvo osiguravanja nesporne ovrhovoditeljeve tražbine. Aktualni sustav javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave inicira minimalan ekonomski učinak uz ostvarenje prava ovrhovoditelja na naplatu svog potraživanja i istovremenu zaštitu prava ovršenika. Slijedom toga, javnobilježnička prava povjereni je javnobilježnički posao koji se provodi kao hibridni elektrifikacijski *ex parte* postupak u kojem ovrhovoditelj ostvaruje svoje potraživanje, a zaštita ovršenika očituje se u mogućnosti podnošenja obrazloženog prigovora protiv rješenja, čime se pokreće kontradiktorni postupak pred sudom. Promjenom sustava razdiobe ovršnih predmeta te napuštanjem monopolizacije i vezivanja određenih ovrhovoditelja uz odvjetnike i javne bilježnike minimalizirane su negativne konotacije javnih bilježnika kao nepotrebnih sudionika tog sustava i multiplikatora troškova. Time se ta specifična vrsta ovrhe još dublje ukorijenila u povijest razvoja hrvatskog ovršnog prava na temelju vjerodostojne isprave. Sustavnom elektrifikacijom cijelog tog postupka postignuta je ne samo njegova veća učinkovitost već i postupna unifikacija, dok je razina troškova javnih bilježnika svedena na minimum.

Kad bi se normativno *de lege ferenda* osigurala potpuno jednaka i ravnomjerna raspodjela ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima, postigla bi se veća pravičnost postupanja te bi se cijeli postupak dodatno unaprijedio, dok se prava ovršenika time ne bi umanjila. Ravnomjernom raspodjelom ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima na području RH također bi se uz povećanje nepristranosti i unifikacije rada povećala i ažurnost te učinkovitost jer bi se velik broj ovršnih predmeta ravnomjerno raspršio na sve javnobilježničke urede, a ne samo na one koji se nalaze u gospodarski razvijenijim i naseljenijim dijelovima RH. Elektrifikacija ovrhe omogućila je ovrhovoditeljima da prate ovršne predmete neovisno o službenom sjedištu i udaljenosti javnog bilježnika koji je primio predmet u rad, dok ovršenici nisu uskraćeno podnošenje prigovora protiv rješenja pisanim putem. S obzirom na to da javni bilježnik prigovor prosljeđuje mjesno nadležnom sudu prema prebivalištu/sjedištu ovršenika radi nastavka postupka, ta činjenica također odražava težnju za uvođenjem ravnomjerne raspodjele ovršnih predmeta svim javnim bilježnicima na području RH.

Uvođenjem obavijesti u stadij ovršnog postupka pred javnim bilježnicima uvedena je prividna kontradiktornost te se produljio cijeli postupak. Ujedno, prema statističkim pokazateljima utvrđeno je kako je uvođenje obavijesti smanjilo učinkovitost ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. U skladu s iznesenim, smatramo da bi *de lege ferenda* obavijest bilo potrebno zamijeniti obvezujućim slanjem opomene od strane ovrhovoditelja, a prije pokretanja ovršnog postupka. Problematika vezana uz institut i instrumentarij obavijesti izražena je također u činjenici da neki ovrhovoditelji ne obavještavaju javne bilježnike kako je na temelju obavijesti ovršenik podmirio svoju obvezu te je javni bilježnik na temelju zakona primoran nastaviti postupak izdavanja rješenja o ovrsi iako ga je ovršenik obavijestio da je podmirio svoj dug. Slijedom navedenog, ovršenici vrše pritisak na javne bilježnike kako bi obustavili postupak, što nije moguće bez ovrhovoditeljeva aktivnog sudjelovanja i povlačenja prijedloga. Kako je već navedeno, navedena negativna okolnost mogla bi se vrlo vješto *de lege ferenda* ispraviti kada bi se normirala obveza ovrhovoditelja da prije pokretanja ovršnog postupka opomenu svoje dužnike. Time bi se u RH smanjio broj ukupno pokrenutih ovršnih postupaka te bi se postigli pozitivni ekonomski učinci, posebno u odnosu na poziciju ovršenika. Također, kod takva načina postupanja često ne bi dolazilo do pokretanja ovršnog aparata koji u odnosu na javne bilježnike u stadiju procesa prije izdavanja rješenja o ovrsi zapravo postupa na donjoj granici ekonomske isplativosti.

Mišljenja smo kako su neopravdana promišljanja da se ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave u budućnosti optereti zahtjevom da javni bilježnici ispituju je li vjerodostojna isprava proistekla iz potrošačkog ugovora koji sadrži nepoštene ugovorne odredbe. Isto tako smatramo da su neopravdana stajališta da se potrošački ugovor izuzme iz javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Kako je u ovim postupcima često vjerodostojna isprava proistekla iz potrošačkog ugovora, time bi se izgubio sam *ratio* javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koji se temelji na načelima učinkovitosti i ekonomičnosti postupanja. Preostali ovršni postupci na temelju vjerodostojne isprave bili bi minornog opsega te bi upitnom postala svrha okupacije i posredovanja javnih bilježnika, a načelno i javnobilježničke ovrhe.

Javnobilježnička ovrha, iako početno temeljena na negativnim reperkusijama koje su djelomično utjecale na ugled javnobilježničke službe, s vremenom se pozicionirala kao neizostavni gradivni element ove vrste ovrhe. Iako često prozivani da su preskupi i nepotrebni, javni su bilježnici uspjeli dokazati da te postupke rade učinkovito, bez odu-

govlačenja i s minimalnim ekonomskim učinkom prema ostalim sudionicima tog sustava u kompletnoj formaciji troškova ovršnog postupka. Ujedno, sama nesporna priroda tražbina na temelju kojih javni bilježnici sudjeluju u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave razmjerna je osnovnim načelima javnobilježničke službe. Sve navedeno dovelo je do pozicioniranja javnih bilježnika kao neizostavnih sudionika tog postupka te, na kraju, i do formacije *sui generis* pojma „javnobilježničke ovrhe“. Javnobilježničku ovrhu karakterizira nastojanje javnih bilježnika za permanentnom

edukacijom, njihova stručnost i profesionalnost, visoki standardi sigurnosti, provedbene funkcionalnosti i elektrifikacije cijelog sustava e-ovrhe. Zaključno, smatramo kako su se javni bilježnici u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave pozicionirali i djeluju kao jamci preventivnog pravosuđa i nositelji pravne sigurnosti te kako je ova vrsta ovrhe svojstvena samoj biti javnobilježničke službe.

SUMMARY

In enforcement procedures based on trustworthy document, public notaries, with their recently standardized role as court commissioners and the efficiency of electronic implementation, enable a high level of functionality, simplicity and economy of these procedures. However, looking back, it can be said that it was the enforcement procedures that unjustifiably caused certain negative repercussions for the reputation and honor of this service. The factors that contributed to this negative development were partially eliminated by the latest amendment to the Enforcement Act. Nevertheless, in order to give this service the position it deserves in enforcement procedures on the basis of one trustworthy document, and for such procedures to be based on an even greater functionality of implementation, as well as fairness of distribution, it would be necessary de lege ferenda to prescribe an even distribution of enforcement proposals to all public notaries throughout of the entire Republic of Croatia. The notary public, as a part of the judiciary, has all the necessary qualitative and quantitative elements for efficient and transparent determination of enforcement based of one trustworthy document. Despite the often opposing views, it is considered that the very nature of the certification of undisputed claims is equivalent to the scope of work and the basic postulates of the notary service.

Keywords: *enforcement based on trustworthy document, electronic procedure, undisputed claims, notaries public, digitalization, distribution of enforcement proposals, functionality, legal nature of notary public service.*

ZAHVALA: Na kraju, autorice zahvaljuju svim ispitanicima koji su u njihovim uredima popunili anketu, svim ispitanicima na ispunjenoj *online* anketi, Hrvatskoj javnobilježničkoj komori na dostavljenim podacima te Ana-Mariji Dujmović Roksandić, dipl. iur. i MOKK-u na informacijama i pomoći prilikom pisanja ovog rada.

POPIS KORIŠTENIH IZVORA:

KNJIGE I RADOVI:

1. Aras Kramar, S., „Ovrha na temelju vjerodostojne isprave prema noveli Ovršnog zakona iz 2020. godine“, *Pravo i porezi*, XXIX (2020).
2. Bratković, M., „Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji“, *Zbornih Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, (2015).
3. Dika, M., *Gradansko ovršno pravo I Knjiga – Opće gradansko ovršno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2007.
4. Hobljaj, H., „Izvršbe na podlagi verodostojne listine na Hrvaškem“, *Pravna praksa* br. 1–2, 13. siječnja 2022., Ljubljana.
5. Hrvatin, B., „Ovrha na temelju vjerodostojne isprave – sudjelovanje javnih bilježnika u ovrši, sudska i izvansudska ovrha“, *Javni bilježnik* br. 27, travanj 2007., Zagreb.
6. Josipović, T., *Zaštita potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi – Načela i standardi zaštite u odlukama suda Europske unije*, Narodne novine, Zagreb, (2018).
7. Kontarščak, K. A., „Neustavnost (dela) ureditve izvršbe na podlagi verodostojne listine“, *Prava praksa*, Ljubljana, (2017).
8. Mahmutović, L., „Izvršba na podlagi verodostojne listine, ali pravi korak do rešitve, ki ga zahteva plačilna nedisciplina“, *Zbornik 7. festivala raziskovanja ekonomije in managementa*, Koper-Celje-Škofja Loka, (2010).
9. Mantovani, M., „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, *Journal of Private International Law*, (2019).
10. Poretti, P., *Sudska zaštita prava potrošača – (naj)bolji put?*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 39, br. 1, 535–574, (2018).
11. Savković, J., „Novi način vlaganja izvršbe na podlagi verodostojne listine“, *Odvetnik*, Leto XI, br. 1 (38), *Odvetniška zbornica Slovenije*, Ljubljana, (2008).
12. Šago, D. „Neki aspekti uloge javnog bilježnika kao povjerenika suda u sudskim postupcima u Republici Hrvatskoj“, izvorni znanstveni članak, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 18, Mostar, (2021).
13. Škugor Mendušić, E., *QUO Vadis, FINA? Teškoće u provedbi agencijske ovrhe*, stručni rad, (2018).
14. Turkalj, K., „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, *Javni bilježnik* br. 47, (2020).
15. Uzelac, A., Bratković, M., „Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu“, *Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Zagreb, (2015).
16. Uzelac, A., *Javnobilježnička ovrha i zaštita potrošača – Novi izazovi europeizacije građanskog postupka*, izvorni znanstveni rad, *Zbornik PFZ*, 68, (5–6), 637–660, (2018).

MREŽNI IZVORI:

1. <https://www.zakon.hr/z/74/Ovr%C5%A1ni-zakon>
2. <https://www.zakon.hr/z/188/Zakon-o-javnom-bilje%C5%BEi%C5%A1tvu>
3. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1996_07_57_1158.html
4. https://informator.hr/nnsli_items/9578
5. https://informator.hr/nnsli_items/9580
6. https://informator.hr/nnsli_items/9514
7. https://informator.hr/nnsli_items/9582
8. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_12_139_3529.html
9. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredi-stu/14913>
10. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_112_2421.html
11. <https://faktograf.hr/2017/07/22/blokirani-nisuduzni-42-vec-63-milijarde-kuna/>
12. <https://www.poslovni.hr/hrvatska/hjk-javni-biljeznici-nisu-gulikoze-17060>
13. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_114_2482.html
14. https://mokk.hu/ugyfelekknek/order_for_payment_procedure.php
15. <https://ssrn.com/abstract=2302284>
16. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441048.2019.1645973>
17. https://www.sodisce.si/sodni_postopki/izvrsba/
18. <https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/poslovanje/izterjava-dolga-ki-nastane-zaradi-neplacanega-racuna>
19. <https://konferenca-komunala.gzs.si/pripone/VOLK%20Dida.pdf>
20. https://www.sodisce.si/sodni_postopki/izvrsba
21. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993L0013&from=EN>
22. <https://curia.europa.eu/juris/document/docu->

- ment_print.jsf?mode=req&pageIndex=1&docid=171301&part=1&doclang=HR&text=&dir=&occ=first&cid=569818
23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:62010CC0618>
 24. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CJ0176&from=hr>
 25. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62017CJ0176&from=hr>
 26. <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=20852>
 27. <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima>
 28. <https://www.zakon.hr/z/193/Zakon-o-za%C5%A1titi-potro%C5%A1a%C4%8Da>
 29. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0013&from=pl>
 30. <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2017dok/VS RH-Priopcenje-Revt-575-2016-5-an.pdf>
 31. https://www.radniodnosi.hr/33/elektronicka-ovrha-i-izrada-prijedloga-za-ovrhu-na-temelju-vjerodostojne-isprave-uniqueid-mRRWSbk196E4DjKFq6pChMz_oMD_T6f2TFsDZfyN02bf1ZJ4CZ-I_g/
 32. <https://e-ovrhe.pravosudje.hr/#/home> (27.06.2022. u 20:15)
 33. <https://nias.gov.hr/Authentication/Step2>
 34. https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_HRV.pdf
 35. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0317>
 36. <https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:1>
 37. <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga>
 38. <https://registri.uprava.hr/#!udruge>
 39. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=36507>
 40. https://e-justice.europa.eu/41/SL/european_payment_order?HUNGARY&init=true&member=1
 41. <https://hrcak.srce.hr/file/292459>
- PROPISI:**
1. Kazenski zakonik Službeni list RS, br. 50/12 – službeno pročišćeni tekst, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21 i 186/21.
 2. Mišljenje nezavisne odvjetnice Trstenjak izneseno 14. Veljače 2012., Banco Español de Crédito, SA protiv Joaquín Calderón Camino.
 3. Ovršni zakon (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20).
 4. Pravilnik o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka, Službeni list RS br. 104/11, 88/14, 44/16 i 13/21.
 5. Presuda Suda EU C-551/15 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-551/15>.
 6. Presuda Suda EU C-484/15 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-484/15>.
 7. Presuda Suda EU C-84/19 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-84/19&language=hr>.
 8. Presuda Suda EU C-267/19 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-267/19&language=HR>.
 9. Pravilnik o nagradama i naknadi javnih bilježnika u ovršnom postupku (NN 114/12).
 10. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (NN 94/21).
 11. Povelja Europske unije o temeljnim pravima Sl. I. EU C 202 od 7. 6. 2016.
 12. Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji (Narodne novine 5/20).
 13. Pravilnik o radu u sustavu eSpis (NN 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 112/17, 119/18, 39/20, 138/20, 147/20, 70/21, 99/21, 145/21 i 23/22).
 14. Pravilnik o vrstama naknada za obavljanje poslova propisanih Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 71/2018).
 15. Pravilnik o vrstama naknada za obavljanje poslova propisanih Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 71/2018).
 16. Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Narodne novine broj 142/12, 103/14, 118/14, 107/15, 37/2022).
 17. Ugovor o Europskoj uniji (pročišćena verzija); Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija); Protokoli; Prilozi Ugovoru o funkcioniranju Europske unije; Izjave priložene Završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007. Sl. I. 202, 7. 6. 2016.
 18. Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007. Sl. I. 202, 7. 6. 2016.
 19. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Sl. L. 351.

- od 20. 12. 2012., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19., svezak 011.
20. Ustav Republike Slovenije, Službeni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a i 92/21 – UZ62a.
 21. Zakon o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19.
 22. Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (NN 113/2020) .
 23. Zakon o poštanskim uslugama (Narodne novine 144/12, 153/13, 78/15, 110/19).
 24. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22).
 25. Zakon o javnobilježničkim pristojbama (Narodne novine 2/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15).
 26. Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 68/18, 02/20, 46/20, 47/20).
 27. Zakon o pravdnem postopku, Službeni list RS br. 73/07 – službeno pročišćeni tekst, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US i 3/22 – ZDeb.
 28. 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról, 74/20, 112/21.
 29. Zakon o izvršbi in zavarovanju Službeni list RS, br. 3/07 – službeno pročišćeni tekst, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15.

OSTALI IZVORI:

Službeni podaci Hrvatske javnobilježničke komore o broju okončanih ovršnih postupaka nakon slanja obavijesti.

Hana Hobljaj, dipl. iur.

Javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika Ruže Hobljaj i stalni sudski tumač za slovenski jezik, polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo društava i trgovačko pravo na Pravnom fakultetu u Zagreb, hana.hoblaj@gmail.com

UDK 347.961.4(4-6EU)
Izvorni znanstveni rad

Prekogranična prorogacija nadležnosti i ovršivost javnobilježničke isprave u pravnom režimu „Bruxelles I bis“

Hana Hobljaj

Sažetak

Za sporove u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom nadležnost sudova propisana je Uredbom 1215/2012. Autonomija stranaka, koja ima važnu ulogu u međunarodnom privatnom pravu, u parničnim postupcima s prekograničnim elementom svoj izraz je pronašla u mogućnosti sporazumnog izbora suda nadležnog za sporove koji proizlaze iz određenog pravnog odnosa. Iako je autonomija stranaka izražena odredbama Uredbe 1215/2012 koje se odnose na slobodu izbora nadležnog suda države članice, sloboda stranaka u izboru suda nije potpuna. Ograničena je u vidu isključive nadležnosti i zaštite slabije stranke prema odredbama Uredbe 1215/2012. Volja stranaka može biti izražena u propisanim oblicima, između ostalog i u obliku javnobilježničke isprave. Uloga javnih bilježnika u primjeni Uredbe 1215/2012 osobito je značajna kada sudjeluju u sastavljanju pravnih poslova s prekograničnim elementom u obliku javnobilježničke isprave s ovršnom klauzulom budući da je propisana mogućnost izdavanja Potvrde o ovršnosti na temelju koje se može provesti ovrha u drugoj državi članici pod pretpostavkom da je javnobilježnička isprava s prekograničnim elementom postala ovršna u državi podrijetla.

Ključne riječi: Uredba 1215/2012, sporazum o prorogaciji, autonomija stranaka, nadležnost, prekogranični element, ovršna javnobilježnička isprava.

I. UVOD

Europska unija na temelju ujednačenih pravila za određivanje nadležnosti sudova te priznavanju i ovrši sudskih odluka i javnih isprava sadržanih u Uredbi 1215/2012¹ osigurava pravosudnu suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom, a sve kako bi dobro funkcioniralo unutarnje tržište Europske unije. Okosnicu Uredbe 1215/2012 čini načelo uzajamnog povjerenja između država članica Europske unije u provođenju pravosuđa, što omogućuje stvaranje

pravosudnog područja Europske unije unutar kojeg se odluke i javne isprave u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom donesene u jednoj državi članici mogu slobodno kretati u svim državama članicama bez provođenja posebnih postupaka.² Od 10. siječnja 2015. godine za nadležnost, priznavanje i ovrhu sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom u državama članicama Europske unije primjenjuju se ujednačena pravila sadržana u Uredbi 1215/2012. Uredba predstavlja preinačenu, odnosno noveliranu Uredbu

¹ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima Sl. L. 351. od 20.12.2012. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19. Svezak 011., str. 289–320. – Uredba Bruxelles I bis.

² M. Mantovani, „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, *Journal of Private International Law* (2019), Vol. 15. No. 2., str. 393.

44/2001³, a koja je zamijenila Briselsku konvenciju⁴ iz 1968. godine.⁵ Sud Europske unije, na temelju Luksemburškog protokola⁶, već je od 1971. godine nadležan za tumačenje Briselske konvencije iz 1968. godine te zbog toga postoji ustaljena dugogodišnja sudska praksa koja je bitno pridonijela sadašnjim ujednačenim pravilima o navedenim institutima.⁷

U Republici Hrvatskoj od 2. srpnja 2013. godine, odnosno od pristupa Republike Hrvatske članstvu Europske unije, pa do 9. siječnja 2015. godine, primjenjivala se Uredba 44/2001, budući da se u Hrvatskoj prije pristupa Europskoj uniji nisu primjenjivale uredbe Europske unije. Stoga se, na temelju odredbe čl. 66. Uredbe 44/2001, navedena Uredba 44/2001 u Hrvatskoj primjenjivala za priznavanje odluka koje su donijeli sudovi drugih država članica u postupcima pokrenutim nakon 2. srpnja 2013. godine, no ako je postupak bio pokrenut ranije, a odluka donesena toga dana ili kasnije, tada se Uredba 44/2001 primjenjivala ako je sud koji je odluku donio nadležan prema odredbama Uredbe 44/2001 ili mjerodavnom međunarodnom ugovoru.⁸ Novelirana Uredba 1215/2012 koja je zamijenila Uredbu 44/2001 u Hrvatskoj se primjenjuje od 10. siječnja 2015. godine jer čini dio *acquis communautaire*, iako Hrvatska nije sudjelovala u pregovorima vezanim uz izmjenu Uredbe.⁹ Budući da se odredbe uredbi Europske unije neposredno primjenjuju u Republici Hrvatskoj, javni bilježnici moraju s odredbama uredbi biti upoznati i neposredno ih primjenjivati u svome radu.

Polje primjene *ratione materiae* Uredbe 1215/2012 određeno je u čl. 1. kojim je propisano da se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom, bez obzira na vrstu suda, dok su iz njezine primjene isključeni porezni, carinski i upravni predmeti.¹⁰ Uredbom

1215/2012 također je izričito propisano da se ne primjenjuje na osobna stanja, pravnu i poslovnu sposobnost fizičkih osoba, na stvarna prava koja proizlaze iz bračnog odnosa ili odnosa s učincima sličnim braku, na stečajne i likvidacijske postupke te postupke prisilnog poravnanja, socijalno osiguranje, arbitražu, uzdržavanje, oporuke i nasljeđivanje.¹¹ Polje primjene *ratione personae* Uredbe 1215/2012 jesu tuženici s domicilom¹² u državama članicama Europske unije, a neovisno o domicilu stranaka ako se radi o isključivoj nadležnosti ili sporazumnoj prorogaciji nadležnosti suda koji se nalazi na području države članice Europske unije.¹³ Pojam domicila, tj. prebivališta prema Uredbi 1215/2012 temeljni je kriterij za određivanje opće nadležnosti, a ne državljanstvo, te se primjenjuje princip *actor sequitur forum rei*. Međutim, sud države članice bit će nadležan za rješavanje spora ako se radi o predmetima za koje je propisana isključiva nadležnost tog suda prema Uredbi 1215/2012, iako tuženik nema prebivalište u državi članici, već ima prebivalište u trećoj državi. Ako je tužitelj osoba koja se u predmetima spora koji proizlaze iz osiguranja, potrošačkih ugovora ili ugovora o radu prema Uredbi 1215/2012 smatra slabijom strankom i uživa posebnu zaštitu, tada tuženik također ne mora imati prebivalište u državi članici Europske unije da bi se za određivanje nadležnosti suda države članice Europske unije primjenjivala Uredba 1215/2012.¹⁴ Odredba čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012 izričito navodi da stranke koje sklapaju sporazum o prorogaciji nadležnosti ne moraju imati domicil u državi članici te će sporazum o prorogaciji nadležnosti biti valjan iako obje stranke imaju prebivalište u trećoj državi.¹⁵

11 Polje primjene uredaba koje se primjenjuju usporedno s Uredbom 1215/2012 radi utvrđivanja mjerodavnog prava u građanskim i trgovačkim stvarima, i to u prvom redu Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) Sl. l. 177, 4. 7. 2008., Posebno izdanje za Hrvatsku, Poglavlje 19, Svezak 006, str. 109–119. i Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“), Sl. l. 199, 31. 7. 2007., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 73–82.

3 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 12, 16.1.2001. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19 Svezak 003., str. 30 – 52.

4 Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. 27. 9. 1968. 72/454/EEZ.

5 D. A. Babić, „Vremenske granice primjene uredaba 44/2001 i 1215/2012 u Hrvatskoj, Europsko građansko procesno pravo: Izabrane teme, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 137.

6 Protocol concerning the interpretation by the Court of Justice of the convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters – signed in Luxembourg on 3 June 1971 – Consolidated version CF 498Y0126(02) Sl. l. 204, 2.8.1975, str. 28–31.

7 D. A. Babić, „Opće uredenje stranačkog izbora mjerodavnog prava prema Uredbi (EZ) 593/2008 o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze („Rim I““), Zagrebačka pravna revija, Vol. 5 No. 3., 2016., str. 272.

8 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 6), str. 143.

9 A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, „Choice-of-court agreements under Brussels I Recast Regulation“, A check-list for European Judges, Escuela Judicial (Spain), str. 3. https://www.ejtn.eu/Documents/Themis%20Luxembourg/Written_paper_Spain1.pdf (pristupljeno 17. svibnja 2021.).

10 Porezne, carinske i upravne stvari također su isključene iz po-

11 Čl. 1. st. 2. Uredbe 1215/2012.

12 Ima li fizička osoba domicil, odnosno prebivalište u državi članici, nije uređeno Uredbom 1215/2012, već se na temelju čl. 62. Uredbe 1215/2012 utvrđuje prema nacionalnom pravu države članice pred čijim je sudom pokrenut postupak (*legis fori*), dok je za trgovačka društva Uredbom 1215/2012 propisan način određivanja domicila te je na temelju čl. 63. Uredbe 1215/2012 propisano da je domicil trgovačkog društva u mjestu gdje ono ima svoje statutarno sjedište, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja.

13 K. Sajko, *Međunarodno privatno pravo*, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 396–397.

14 Dž. Radončić, Z. Meškić, „Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. list EU 2012, L 351/1)“, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i europsko pravo, Sarajevo, br. 1., 2013., str. 50.

15 J. Weber, „Universal Jurisdiction and Third States in the Reform

Time je olakšano sporazumno određivanje nadležnosti, jer sud prilikom utvrđivanja svoje nadležnosti ne mora ulaziti u problematiku ispitivanja domicila ugovornih strana.¹⁶

Iako Uredba 1215/2012 sadrži pravila o općoj nadležnosti prema kojoj je nadležan sud države članice u kojoj tuženik ima domicil, posebnoj nadležnosti u određenim predmetima prema kojoj tuženik s domicilom u državi članici može biti tužen u drugoj državi članici i isključivoj nadležnosti prema kojoj je za određene stvari nadležan određeni sud jedne države članice bez obzira na domicil stranaka te o toj stvari ne smije odlučivati sud neke druge države članice, ovaj rad ograničit će se na pitanja vezana uz sporazumno određivanje nadležnosti suda.¹⁷

Uredba 1215/2012 također uređuje priznanje i ovrhu sudskih odluka i vjerodostojnih isprava te su zbog međusobnog povjerenja u pravosude država članica ukinuti dodatni postupci za priznanje i ovrhu sudskih odluka donesenih u drugoj državi članici. Iz perspektive javnih bilježnika bitne su odredbe Uredbe 1215/2012 o vjerodostojnoj ispravi (u engleskoj inačici Uredbe: *authentic instrument*), tj. javnoj ispravi koja je ovršna, što će također biti obuhvaćeno ovim radom.

Ovaj rad podijeljen je na sedam cjelina uz uvod i zaključak. U drugom dijelu rada općenito je obraden pravni institut prorogacije nadležnosti i predmet sporazuma o prorogaciji. Treći dio razmatra materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji prema Uredbi 1215/2012 i mogućnosti primjene pravnog instituta *dépeçage*. Četvrti dio odnosi se na formalnu valjanost sporazuma o prorogaciji, izričitu prorogaciju i prešutnu prorogaciju. Peti dio analizira ograničenje autonomije stranaka prilikom izbora nadležnog suda u vidu isključive nadležnosti, postupcima u kojima se štiti slabija stranka te u odnosu na nemogućnost izbora suda treće države. Šesti dio prikazuje primjenu Uredbe 1215/2012 od strane javnih bilježnika, sporazum prorogacije nadležnosti u obliku javnobilježničkog akta i ovršnost javnobilježničkog akta te usporedbu primjene Uredbe 1215/2012 i Uredbe 805/2004 uz obrazloženo i evaluirano empirijsko istraživanje. U sedmom dijelu predloženi su načini poboljšanja primjene uredbe i *de lege ferenda* prijedlozi izmjene Uredbe.

Cilj je ovog rada ukazati na važnost uloge autonomije stranaka u prorogaciji nadležnosti i na problematiku ograničenja autonomije stranaka, pogotovo nemogućnost izbora sudova trećih država, a iz

perspektive javnih bilježnika na mogućnost prorogiranja nadležnosti u obliku javnobilježničkog akta i ovršivost ovršnih javnobilježničkih akata / solemniziranih isprava u drugim državama članicama.

II. OPĆENITO O PROROGACIJI NADLEŽNOSTI

Stranke mogu prorogirati nadležnost sudova u sporovima s prekograničnim elementom, odnosno stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost sudova određene države članice iako prema propisanim općim pravilima Uredbe 1215/2012 sudovi te države članice ne bi bili nadležni, ako su ispunjene sve pretpostavke za prorogaciju nadležnosti prema odredbama Uredbe. Autonomija stranaka u međunarodnom privatnom pravu ima važnu ulogu, koja se u parničnim postupcima s prekograničnim elementom očituje u mogućnosti sporazumne prorogacije nadležnosti. Međutim, autonomija stranaka kod prorogacije nadležnosti u sporovima s prekograničnim elementom nije potpuna, budući da postoje ograničenja propisana Uredbom 1215/2012.¹⁸

Uredbom 1215/2012 predviđena je mogućnost prorogacije nadležnosti u čl. 25. st. 1. koji određuje da stranke, neovisno o njihovom domicilu, mogu sporazumom odrediti da će sud ili sudovi određene države članice biti nadležni za rješavanje sporova koji su nastali ili će eventualno nastati u vezi s određenim pravnim odnosom. Prema navedenom, sporazum o nadležnosti mogu sklopiti i stranke koje nemaju domicil u državi članici Europske unije, što nije bilo moguće prema čl. 23. st. 1. Uredbe 44/2001.¹⁹ Slijedom Recitala točke 14. Uredbe 1215/2012, na tuženika koji nema domicil u državi članici primjenjuju se nacionalna pravila o nadležnosti koja se primjenjuju na državnom području države članice suda pred kojim je pokrenut postupak, no radi poštivanja autonomije stranaka pravila o sporazumnoj nadležnosti iz Uredbe 1215/2012 trebala bi se primjenjivati bez obzira na domicil tuženika.²⁰ Stranke koje žele odrediti nadležnost nekog suda ili sudova određene države članice za rješavanje već nastalog spora ili budućeg spora koji će nastati iz određenog pravnog odnosa mogu to sporazumno učiniti bez obzira na to što tuženik nema prebivalište u nekoj od država članica.

Sklopanje sporazuma o nadležnosti osobito je važno za stranke kako bi unaprijed znale koji će sud odlučivati u slučaju nastanka spora i koje će se

¹⁸ Točka 19. Recitala Uredbe 1215/2012.

¹⁹ A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, *Op. cit.* (bilj. 10), str. 6.

²⁰ Čl. 4. st. 2. Uredbe 1215/2012 propisuje da se na osobe koje nemaju državljanstvo države članice u kojoj imaju domicil primjenjuju pravila o nadležnosti koja se primjenjuju na državljane te države članice.

of the Brussels I Regulation", Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Max Planck Private Law Research Paper No. 11/7, Hamburg, 2011., str. 627.

¹⁶ Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

¹⁷ Čl. 4. 7. i 24. Uredbe 1215/2012.

procesno pravo tada primjenjivati, jer sudovi različitih država mogu o istom pitanju različito odlučiti primjenjujući isto mjerodavno pravo.²¹ Prilikom sporazumnog izbora suda stranke su svjesne da će nadležni sud u pravilu primjenjivati svoje pravo, koje najbolje poznaje, a čime se smanjuju troškovi i trajanje postupka.²² Utvrđivanje sadržaja stranog prava i njegova primjena od strane suda druge države iziskuju dodatan napor i vrijeme suda, što ne pridonosi ekonomičnosti i efikasnosti sudovanja. Uz navedeno, sporazumni izbor suda za stranke znači predvidljivost tijeka i ishoda postupka, smanjenje troškova postupka, a u nekim slučajevima osigurava strankama nadležnost domaćeg suda.²³

Sporazumno određivanje nadležnosti sudova često koriste trgovačka društva koja posluju s osobama iz drugih država članica Europske unije te u ugovore unose odredbe o sporazumnom određivanju nadležnosti. Trgovačka društva koja stupaju u međusobni pravni odnos, iako nijedno od tih trgovačkih društava nema domicil unutar Europske unije, mogu sklopiti sporazum o prorogaciji nadležnosti u korist sudova države članice Europske unije, pod pretpostavkom da takav sporazum ispunjava uvjete koje propisuje nacionalno pravo izabrane države članice.²⁴

Uredba ne uređuje prorogaciju nadležnosti sudova trećih država, već je to pitanje prepušteno unutarnjem pravu država članica. U Republici Hrvatskoj je prorogacija nadležnosti sudova trećih država uređena Zakonom o međunarodnom privatnom pravu (dalje ZMPP)²⁵. Prema čl. 46. st. 3. ZMPP-a stranke mogu sklopiti sporazum o nadležnosti suda druge države koja nije članica Europske unije, osim u slučaju kada je za predmet spora isključivo nadležan sud Republike Hrvatske ili druge države članice Europske unije.²⁶ Kako za prorogaciju sudova trećih država ne bi vrijedila pravila različita od onih koja vrijede za prorogaciju sudova država članica, ZMPP propisuje da se i na takav sporazum primjenjuju odredbe Uredbe 1215/2012 o prorogaciji nadležnosti iz odjeljka 7. Uredbe.

Prilikom sklapanja sporazuma o nadležnosti s gledišta nacionalnog prava postavlja se pitanje je li sporazumom tužitelju ostavljena dodatna mogućnost izbora između suda koji je nadležan prema

sporazumu stranaka i suda koji bi inače bio nadležan prema općim pravilima za nadležnost ili je pak sporazumnim izborom isključena nadležnost drugih sudova te se radi o ugovornom određivanju isključive nadležnosti. Na navedeno pitanje Uredba 1215/2012 daje odgovor te propisuje da se nadležnost koja je određena sporazumom stranaka smatra isključivom nadležnošću, osim ako su stranke odredile drukčije.²⁷ Prema tome, stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost suda koja nije isključiva, tj. prorogirati nadležnost nekog suda, a istovremeno zadržati nadležnost onih sudova čija se nadležnost temelji na pravilima Uredbe 1215/2012.²⁸

Budući da je sporazumna nadležnost prema odredbama Uredbe 1215/2012 u pravilu isključiva, postavlja se pitanje ima li jednake značajke kao i isključive nadležnosti prema odredbi čl. 24. Uredbe 1215/2012. Razlika je u tome što je zabranjena derogacija nadležnosti ukoliko se radi o predmetu spora za koji je na temelju čl. 24. Uredbe 1215/2012 propisana isključiva nadležnost, tako da stranke ne mogu sporazumom mijenjati nadležnost za predmete spora za koje je čl. 24. Uredbe 1215/2012 propisana isključiva nadležnost određenog suda. Sporazumni izbor nadležnog suda dopušten je u svim predmetima spora, osim u onim za koje je izričito Uredbom 1215/2012 propisano da stranke ne mogu sporazumom mijenjati nadležnost određenu Uredbom 1215/2012.²⁹ Odredbama Uredbe 1215/2012 kojima se za određene slučajeve onemogućuje sporazumna prorogacija nadležnosti očituje se ograničenje slobode izbora stranaka, tj. ograničenje autonomije stranaka u izboru suda. U predmetima spora za koje je dopušten sporazumni izbor nadležnog suda, stranke taj izbor mogu u svako doba sporazumno mijenjati, a mogu i sporazumom odrediti da se prorogacija nadležnosti ne smatra isključivom nadležnošću.³⁰

2.1. Predmet sporazuma o prorogaciji

Stranke mogu prorogirati nadležnost suda ili sudova za sporove koji su već nastali ili će tek nastati među strankama iz određenog pravnog odnosa.³¹ Da bi se sporazum o prorogaciji mogao sklopiti, nije nužno da već postoji spor, ali mora postojati pravni odnos na koji se veže sporazum o prorogaciji nadležnosti.³² Stoga je potrebno naglasiti da

21 D. Šago, N. Mišić Radanović, „Prorogacija nadležnosti u hrvatskom pravu i pravu Europske unije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2016, god. 53, 4/2016., str. 1053.

22 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8), str. 283.

23 T. Ratković, D. Zgrabljčić Rotar, „Choice-of-court agreements under the Brussels I Regulation (Recast)“, Journal of Private International Law (2013), Vol. 9., No. 2., str. 245.

24 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 51.

25 Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN 101/17 – ZMPP.

26 V. Boić, D. Babić, „Zakon o međunarodnom privatnom pravu“, Priručnik za voditelje/ice, Pravosuđna akademija, Zagreb, 2018., str.22. <https://www.pak.hr/clanak/obrazovni-materijali-30511.html> (pristupljeno 2. svibnja 2021.).

27 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

28 D. Zgrabljčić Rotar, I. Vidović, „Naknada štete za povredu ugovora o nadležnosti u sporovima s međunarodnim obilježjem“, Zagrebačka pravna revija, Vol. 8., No. 1. 2019., str. 8.

29 Točka 19. Recitala i čl. 27. Uredbe 1215/2012.

30 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

31 *Ibid.*

32 V. Lovrić, „Međunarodna sudska nadležnost, Neka pitanja međunarodne sudske nadležnosti za građanske i trgovačke stvari“,

se prorogacija nadležnosti može odnositi samo na sporove iz određenog pravnog odnosa. Ako stranke svoj pravni odnos temelje na ugovoru, tada mogu unaprijed sporazumno odrediti nadležnost suda ukoliko bi nastao spor vezan uz njihov pravni odnos. Međutim, ako se spor odnosi na situaciju u kojoj stranke nemaju prethodni pravni odnos, kao što su sporovi koji proizlaze iz delikta, odnosno izvanugovornih obveza, tada stranke mogu sporazum o nadležnosti sklopiti tek nakon nastanka spora.³³

Sporazumom stranke mogu dogovoriti nadležnost suda ili sudova samo određene države članice Europske unije te će se u tom slučaju prema odredbama nacionalnog procesnog prava dotične države odrediti stvarna i mjesna nadležnost. Međutim, stranke mogu sporazumno odrediti i nadležnost konkretnog suda u određenoj državi članici, što bi trebalo tumačiti kao implicitno određivanje nadležnosti države članice u kojoj se prorogirani sud nalazi. Ukoliko tako određeni sud prema nacionalnom pravu ne bi bio mjesno ili stvarno nadležan, tada će se smatrati da su stranke dogovorile nadležnost sudova te države članice, odnosno sudove određenog pravnog sustava.

Stranke mogu sporazumno odrediti nadležnost sudova više država članica i time isključiti nadležnost svih drugih država. Međutim, stranke mogu također izričito isključiti nadležnost sudova određenih država članica, ali ne svih država, jer bi time izgubile pravo na sudsku zaštitu, osim ukoliko bi umjesto sudskog odredile npr. arbitražno rješavanje spora.³⁴ Ukoliko stranke sporazumno izričito isključe nadležnost sudova određenih država članica, tada se radi o negativnom sporazumu o nadležnosti (derogacija nadležnosti), dok se u svim ostalim slučajevima kada stranke sporazumno izaberu nadležnost sudova određene države članice smatra da je sklopljen pozitivan sporazum o prorogaciji. Prema navedenom „strankama treba prepuštiti da odluče hoće li se koristiti tehnikom pozitivnog ili negativnog sporazuma o prorogaciji sve dotle dok se ne mijenja svrha toga sporazuma.“³⁵

III. MATERIJALNA VALJANOST SPORAZUMA O PROROGACIJI

Derogacija nadležnosti sudova država koji bi inače bili nadležni, odnosno prorogacija nadležnosti sudova neke države članice koji u suprotnom ne bi bili nadležni, moguća je samo formalno i materijalno valjanom sporazumom o izboru suda za sporove s prekograničnim elementom.³⁶ Sporazum o prorogaciji nadležnosti može biti sastavni dio nekog ugovora kojim se uređuje bit pravnog odnosa između stranaka, a može biti i samostalni sporazum odvojen od glavnog ugovora. Na temelju odredbe čl. 25. st. 5. Uredbe 1215/2012, ako je prorogacijska klauzula dio glavnog ugovora, ona se smatra neovisnom od ostalih odredaba, tj. uvjeta ugovora.³⁷ Nevaljanost glavnog ugovora neposredno ne uzrokuje nevaljanost prorogacijske klauzule te je stoga potrebno utvrditi odnose li se razlozi za nevaljanost glavnog ugovora i na prorogacijsku klauzulu.³⁸ Zbog autonomnosti prorogacijske klauzule u odnosu na glavni ugovor sporazum o izboru suda sklopljen u obliku prorogacijske klauzule trebao bi se, prema načelu separabilnosti, smatrati zasebnim sporazumom.³⁹ Odredbe Uredbe 1215/2012 o separabilnosti prorogacijske klauzule u odnosu na glavni ugovor treba shvatiti na način da sudovi moraju ispitati postojanje, formalnu i materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji neovisno o postojanju, formalnoj i materijalnoj valjanosti glavnog ugovora.⁴⁰

Pitanje koje pravo se primjenjuje za valjanost sporazuma o prorogaciji dovodi do utvrđivanja mjerodavnog prava kako za utvrđivanje pretpostavki dopustivosti sporazuma o prorogaciji kao procesnopravnog ugovora, tako i pretpostavki za formalnu valjanost i materijalnu valjanost sporazuma. Procesnopravne pretpostavke za dopustivost sporazuma o prorogaciji u pravilu su određene međunarodnim procesnim privatnim pravom, što Uredba 1215/2012 propisuje odredbama o isključivoj nadležnosti, prorogaciji nadležnosti samo na sud države članice Europske unije te pravilima koja posebno štite slabiju stranku.⁴¹ Forma sporazuma, koja predstavlja materijalno-pravno pitanje,

Visoki trgovački sud RH, Zagreb, 2007., str.26. https://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/Savjetovanja/europsko_pravo_medunarodna_sudska_nadleznost.doc (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

33 Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike, str. 15. <https://e-justice.europa.eu/file-Download.do?id=13266272-5465-4ba3-bbc1-5f98b6b9816f> (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

34 J. Kramberger Škerl, „Sporazum o pristojnosti u Uredbi Bruselj I“, Pravni letopis 2011, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti u Ljubljani, Ljubljana, 2011., str. 200.

35 M. Dika, „Prorogacija mjesne nadležnosti u hrvatskom pravu“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62., No. 1–2, 2012., str. 221.

36 D. Zgrabljic Rotar, „Oblik izričitog sporazuma o međunarodnoj nadležnosti u makedonskom, hrvatskom i europskom pravu“, Zbornik radova Pravni fakultet Justinijan I Sveučilišta sv. Cirila i Metoda, Skopje, 2013., str. 91–109.

37 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 259. Prije nego što je Uredbom 1215/2012 izričito propisana separabilnost sporazuma o prorogaciji u odnosu na glavni ugovor, bila je utvrđena presudom Suda EU C-269/95 od 3. srpnja 1997. Francesco Benincasa v Dentalkit Srl.

<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43682&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=15751477> (pristupljeno 19. lipnja 2021.).

38 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 194.

39 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 36), str. 224.

40 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 261.

41 J. Kramberger Škerl, *Loc. cit.* (bilj. 39).

kao nužni kriterij za valjanost sporazuma također je propisana Uredbom 1215/2012, u suprotnom bi za oblik sporazuma trebalo utvrditi mjerodavno pravo prema kolizijskim pravilima *lex fori*, s obzirom na to da se za pitanje sporazuma o prorogaciji ne primjenjuje Uredba Rim I.

Postavlja se pitanje koje je pravo mjerodavno za kompleksnija materijalnoppravna pitanja koja se odnose na valjanost sporazuma o prorogaciji, kao što su mane volje, poslovna sposobnost ili zastupanje stranaka i dr., budući da je suglasnost volja stranaka kao formalna suglasnost obuhvaćena odredbama čl. 25. Uredbe 1215/2012.⁴² Prije usvajanja Uredbe 1215/2012 prema jednom stavu smatralo se da bi za materijalnoppravna pitanja sporazuma trebalo primjenjivati pravo koje se primjenjuje na sadržaj glavnog ugovora u kojem je sadržana i prorogacijska kaluzula, znači *lex cause*, dok je prema drugom stavu bilo potrebno primjenjivati pravo suda – *lex fori*.⁴³ Novelirana Uredba 1215/2012 navedeno je pitanje uredila na način da se materijalna valjanost sporazuma o prorogaciji utvrđuje u skladu s pravom države članice čiji su sudovi odabrani kao nadležni.⁴⁴ Svrha odredbi Uredbe 1215/2012 jest da se pitanje materijalne valjanosti sporazuma o izboru suda može utvrditi u skladu s pravom države članice odabranog suda. Prema tome, o valjanosti sporazuma o izboru suda, tj. jesu li ispunjene sve propisane pretpostavke za valjanost sporazuma, odlučuje prorogirani sud prema *lex fori prorogati*.⁴⁵

Ništetnost sporazuma o prorogaciji nadležnosti u pogledu materijalne valjanosti utvrđuje se prema pravu države članice izabranog suda uključujući i pravila o sukobu zakona te države članice, tj. odredaba nacionalnog zakona međunarodnog privatnog prava.⁴⁶ Za materijalnu valjanost sporazuma o prorogaciji mjerodavno je pravo države članice prorogiranog suda (*lex fori prorogati*) koje uključuje i nacionalne odredbe o sukobu zakona države članice. Ako za utvrđivanje materijalne valjanosti sporazuma o prorogaciji prema nacionalnom pravu države članice prorogiranog suda kolizijske norme upućuju na primjenu prava druge države, tj. stranog prava, tada se pojavljuje pitanje primjene *renvoi*.⁴⁷ Primjena instituta *renvoi* izričito je zabranjena u Uredbama Rim I i Rim II, a što nije učinjeno u Uredbi 1215/2012 i stoga će praksa pokazati hoće li se *renvoi* primjenjivati te hoće li dovesti do

odugovlačenja postupka, čime bi se ugrozila efikasnost sporazumnog određivanja nadležnosti.⁴⁸ Zbog svega navedenog o valjanosti i dopuštenosti samog sporazuma o prorogaciji odlučuje prorogirani sud po svom pravu te, ukoliko prorogirani sud utvrdi da je nadležan, tada odlučuje i o valjanosti glavnog ugovora.⁴⁹

3.1. Dépeçage

Ako je sporazum o nadležnosti sastavni dio glavnog ugovora kojim je zasnovan konkretan pravni odnos među strankama, tada postoji mogućnost da se primjenjuje različito mjerodavno pravo na isti ugovor. Budući da se Uredba Rim I primjenjuje za određivanje mjerodavnog prava za ugovorne obveze u građanskim i trgovačkim odnosima s prekograničnim elementom, navedena će se uredba primjenjivati na odredbe glavnog ugovora kojim stanke uređuju svoj konkretan pravni odnos iz kojeg potencijalno može nastati spor.⁵⁰ Međutim, čl. 1. st. 2. toč. e. Uredbe Rim I određeno je da se odredbe Uredbe ne primjenjuju na sporazume o izboru suda. Pitanje mjerodavnog prava za sporazum o prorogaciji nadležnosti uređuje se odredbama Uredbe 1215/2012 prema kojima je mjerodavno pravo za valjanost sporazuma o nadležnosti pravo države izabranog suda.⁵¹ Na temelju odredbe čl. 3. st. 1. Uredbe Rim I stranke mogu mjerodavno pravo odrediti za cijeli ugovor ili samo za dio ugovora. Ako stranke samo dio ugovora podvrgnu pod određeno mjerodavno pravo, odnosno ako se na isti ugovor primjenjuje više mjerodavnih prava, tada se radi o institutu cijepanja mjerodavnog prava – *dépeçage*.⁵² Propisanom mogućnošću izbora mjerodavnog prava samo za dio ugovora u Uredbi Rim I izraženo je načelo autonomije stranaka. Time je strankama dana sloboda izbora više mjerodavnih prava za isti ugovor, od kojih će svako od izabranih prava biti mjerodavno za pojedini dio ugovora.⁵³ Da bi se više mjerodavnih prava moglo smisljeno primjenjivati na isti ugovorni odnos, ako su ugovorne strane izabrale više mjerodavnih prava za različite dijelove istog ugovora, tada je bitno da je svaki dio ugovora dovoljno samostalan u odnosu na ostale dijelove.⁵⁴ Ako se radi o ugovoru u koji je kao ugovorna klauzula umetnuta prorogacijska klauzula te se na takvu klauzulu primjenjuje različito pravo od onog koje se primjenjuje na ostatak ugovora, tada dolazi do razdvajanja pravnih režima za prorogacijsku klauzulu i glavni

42 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1064.

43 T. Ratković, D. Zgrabljić Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 256.

44 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

45 D. Zgrabljić Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

46 Točka 20. Recitala Uredbe 1215/2012.

47 M. Herranz Ballesteros, „The Regime of party autonomy in the Brussels I Recast: The solutions adopted for agreements on Jurisdiction”, *Journal of Private International Law* (2014), Vol. 8., No. 2., str. 296.

48 T. Ratković, D. Zgrabljić Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str. 259.

49 J. Kramberger Škerl, „Prorogacija međunarodne pristojnosti”, *Zbornik znanstvenih razprav* 2012, Godina 72, Pravni fakultet, Ljubljana, 2012., str. 153.

50 Čl. 1. Uredbe Rim I.

51 Čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012.

52 K. Sajko, *Op. cit.* (bilj. 14), str. 420.

53 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8), str. 288.

54 *Ibid.*, str. 289.

ugovor, što dovodi do problema *dépeçage*.⁵⁵ Sud koji je nadležan za rješavanje predmeta spora koji proizlazi iz takvog ugovornog odnosa svoju će nadležnost, odnosno valjanost sporazumnog izbora suda utvrđivati prema svom pravu – *lex fori prorogati*, dok će za rješavanje predmeta spora iz ugovornog odnosa primjenjivati izabrano mjerodavno pravo ako su ga stranke odredile za ostale dijelove ugovora, a to može biti pravo bilo koje države svijeta.⁵⁶

Iako u pravnoj praksi klauzule o djelomičnom izboru mjerodavnog prava za ugovorne odnose s prekograničnim elementom nisu učestale, ipak zbog umetanja prorogacijske klauzule u glavni ugovor automatizmom može doći do cijepanja mjerodavnog prava, budući da je Uredbom 1215/2012 određeno da se valjanost sporazuma o nadležnosti procjenjuje po pravu države prorogiranog suda, koje ne mora biti mjerodavno za ostatak glavnog ugovora. Slijedom svega navedenog vidljivo je da postoji bliska veza između Uredbe 1215/2012 i Uredbe Rim I, čije je pravne instrumente bilo potrebno međusobno uskladiti.⁵⁷

IV. FORMALNA VALJANOST SPORAZUMA O PROROGACIJI

U pogledu oblika sporazuma o prorogaciji nadležnosti, prema odredbi čl. 25. Uredbe 1215/2012 postoje formalni zahtjevi koje je potrebno ispuniti kako bi sporazum bio formalno valjan. Prema tome, odredbama Uredbe 1215/2012 na europskoj su razini uređena pravila o formalnoj valjanosti sporazuma o prorogaciji te se nacionalna pravila država članica primjenjuju samo ukoliko nisu ispunjene pretpostavke za primjenu odredaba Uredbe 1215/2012.⁵⁸ Pravila o formi sporazuma određena su kako među strankama ne bi bilo dvojbe o sadržaju sporazuma, tj. kako bi se sa sigurnošću moglo utvrditi da su stranke upoznate s prorogacijom nadležnosti.⁵⁹

4.1. Izričita prorogacija

Sporazum o nadležnosti mora biti u pisanom obliku, no nije nužno da obje stranke potpišu istu ispravu, ali važno je da obje stranke daju pristanak uz sadržaj sporazuma. Znači da stranke moraju pristati na odredbu o izboru suda u pisanom obliku te je forma ispunjena razmjenom pisanih isprava ili usmenih sporazuma potvrđenih u pisanom obliku, tj. pisanom potvrdom. Slijedom navedenog, sporazum o prorogaciji nadležnosti može biti načinjen i

razmjenom pisanih očitovanja volje.⁶⁰

Odredba čl. 25. st. 1. Uredbe 1215/2012 propisuje pretpostavke za formalnu valjanost sporazuma o prorogiranoj nadležnosti. Prema tome, da bi sporazum bio formalno valjan, mora biti sklopljen ili u pisanom obliku ili usmenim sporazumom koji je potvrđen u pisanom obliku, a ukoliko stranke imaju ustaljenu međusobnu praksu, tada mora biti sklopljen u obliku sukladnom toj praksi. Međutim, ako se radi o sporovima vezanim uz međunarodnu trgovinu, sporazum o nadležnosti mora biti u obliku sukladnom običajima koji su poznati strankama ili bi im morali biti poznati, a radi se o običajima koji su općepoznati u međunarodnoj trgovini i stranke ih redovito poštuju u takvoj vrsti trgovine. Prema tome, navedenom Uredbom 1215/2012 traži se omekšana pisana forma za valjanost sporazuma o nadležnosti, čija je svrha osigurati da sporazum između stranaka bude zaista postignut.⁶¹

Sud EU ima bogatu sudsku praksu vezanu uz formalnu valjanost sporazuma o nadležnosti, a sve kako bi se nedvojbeno moglo utvrditi da su stranke suglasne s izborom suda koji će biti nadležan za njihov predmet spora. Tako je Sud EU u predmetu *Transporti Castellet*⁶² odredio da za pisani oblik sporazuma nije dovoljno da se prorogacijska klauzula nalazi u općim uvjetima poslovanja otisnutim na poledini ugovora ako je glavni ugovor potpisan s prednje strane. Da bi sporazum o prorogaciji bio valjan u pogledu oblika kada se prorogacijska klauzula nalazi u općim uvjetima poslovanja, glavni ugovor mora sadržavati izričitu uputu na primjenu općih uvjeta poslovanja, a u nekim će se slučajevima morati tražiti da već i sama uputa na primjenu općih uvjeta poslovanja sadrži podatak o tome da se u općim uvjetima nalazi prorogacijska klauzula. Prema navedenom, kako bi klauzula o prorogaciji sadržana u općim uvjetima poslovanja bila valjana i mogla se primjenjivati, klauzula doista mora biti dostupna drugoj ugovornoj stranci, odnosno druga ugovorna stranka doista mora imati mogućnost saznati za prorogacijsku klauzulu.⁶³

Takoder se prema Uredbi 1215/2012 svaki oblik komunikacije elektroničkim putem, a koji omogućuje trajni zapis, smatra pisanim oblikom.⁶⁴ Slijedom toga, komunikacija elektroničkom poštom koja se može trajno pohraniti smatrat će se pisanim oblikom za potrebe sklapanja valjanog sporazuma o prorogaciji.⁶⁵

55 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 52.

56 Čl. 2. Uredbe Rim I.

57 D. Babić, D. Zgrabljčić Rotar, „Reforma kolizijskih pravila za ugovorne obaveze u pravu Europske unije“, *Međunarodno privatno pravo*, Hrvatska pravna revija, 2010., str. 56.

58 D. Zgrabljčić Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

59 V. Lovrić, *Loc. cit.* (bilj. 33).

60 D. Zgrabljčić Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

61 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1062.

62 Presuda Suda EU C-159/97 od 16. ožujka 1999. *Transporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v. Hugo Trumpy SpA*. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=44491&pageId=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7178690> (pristupljeno 15. svibnja 2021.).

63 D. Šago, N. Mišić Radanović, *Op. cit.* (bilj. 22), str. 1064.

64 Čl. 25. st. 2. Uredbe 1215/2012.

65 D. Zgrabljčić Rotar, *Loc. cit.* (bilj. 37).

Prema svemu navedenom, u sporovima u kojima je dopuštena prorogacija nadležnosti odlučujući čimbenik za određivanje te nadležnosti jest suglasnost volje stranaka.⁶⁶ Sporazum među strankama mora doista biti postignut, a što se osigurava upravo formalnim pravilima o valjanosti sporazuma o prorogaciji nadležnosti.⁶⁷ Stoga je svrha formalnih pravila koja moraju biti ispunjena za valjanost prorogacije nadležnosti osiguranje sporazumnog očitovanja volje stranaka. Pravila propisana Uredbom 1215/2012 o obliku sporazuma o izboru suda trebaju se tumačiti autonomno te se na njihovu primjenu ne smiju primjenjivati nacionalna zakonodavstva.⁶⁸ Ako prema Uredbi 1215/2012 propisani zahtjevi za valjanost oblika sporazuma nisu ispunjeni, tada je sporazum o nadležnosti nevaljan i ne može se primijeniti, tj. tuženik se može pozvati na nevaljanost sporazuma o nadležnosti, o čemu odlučuje sud pred kojim je postupak pokrenut.⁶⁹ Sud koji je započeo postupak ispitat će jesu li formalni zahtjevi ispunjeni u skladu s odredbama Uredbe 1215/2012 i tumačenjem sudske prakse Suda EU.⁷⁰ Ako sporazum nije valjan, nadležnost suda odredit će se prema pravilima o općoj ili posebnoj nadležnosti propisanim Uredbom 1215/2012.

4.2. Prešutna prorogacija

Ukoliko tužitelj pokrene postupak pred sudom države članice koji nije nadležan prema sporazumu o prorogaciji ili pravilima Uredbe 1215/2012, taj sud ipak može postati nadležan ako se tuženik bez prigovora upusti u postupak. Odredba čl. 26. Uredbe 1215/2012 određuje da, uz nadležnosti koje proizlaze iz dugih odredaba te uredbe, može biti nadležan i sud države članice pred kojim se tuženik upustio u postupak. Međutim, navedeno pravilo ne vrijedi ukoliko se tuženik upustio u postupak samo kako bi osporavao nadležnost ili ako je prema čl. 24. Uredbe 1215/2012 isključivo nadležan drugi sud. Stoga, ako se tuženik ne protivi nadležnosti suda pred kojim je tužitelj pokrenuo postupak, smatra se da su stranke sklopile prešutni sporazum o nadležnosti.⁷¹ Na taj način stranke mogu prešutno promijeniti i ranije sklopljeni sporazum o nadležnosti. Međutim, ako se tuženik koji je tužen pred sudom države u kojoj nema domicil, a ima domicil u drugoj državi članici, ne upusti u

postupak, sud se *ex officio* proglašava nenadležnim, osim ako njegova nadležnost ne proizlazi iz odredaba Uredbe 1215/2012.⁷²

Prorogatio tacita ne može se primijeniti ukoliko se prema odredbi čl. 24. Uredbe 1215/2012 radi o predmetima za koje je propisana isključiva nadležnost određenog suda. Sud pred kojim je pokrenut postupak dužan je utvrditi da se ne radi o predmetu spora za koji je propisana isključiva nadležnost prema Uredbi 1215/2012, jer bi se u suprotnom taj sud *ex officio* morao proglasiti nenadležnim.⁷³

Nadalje je odredbom čl. 26. st. 2. Uredbe 1215/2012 propisano da je, ako se radi o tuženiku kao slabijoj stranci prema odjeljcima 3., 4. i 5. Uredbe 1215/2012, sud dužan prije utvrđivanja nadležnosti osigurati da se tuženika obavijesti o pravu osporavanja nadležnosti suda i posljedicama upuštanja ili neupuštanja u postupak. Navedena odredba uvedena je u Uredbu 1215/2012 radi zaštite slabijih stranaka, tj. kako bi se stranke koje su u slabijem pravnom položaju poučile o pravnim posljedicama prešutne prorogacije. Prema odredbama Uredbe 1215/2012 osiguranik, potrošač i radnik posebno se tretiraju kao slabije stranke te ih u pravilu Uredba 1215/2012 svojim odredbama štiti. Međutim, osiguraniku, potrošaču ili radniku kao slabijim strankama dana je mogućnost odstupanja od odredaba Uredbe 1215/2012, i to sklapanjem sporazuma koji eventualno za njih kao slabije stranke može imati negativne posljedice.⁷⁴ Radi zaštite slabije stranke Uredba 1215/2012 kod *submissio* određuje da je tuženika koji je u položaju slabije stranke, tj. potrošača, osiguranika ili radnika prilikom uručivanja tužbe potrebno poučiti o pravnim posljedicama upuštanja u meritum rasprave te o njegovu pravu osporavanja nadležnosti.⁷⁵ Uredbom 1215/2012 nije određeno na koji je način potrebno tuženika kao slabiju stranku obavijestiti o njegovim pravima na temelju čl. 26. st. 2. Uredbe 1215/2012 te je stoga Europska sudačka mreža pripremila neobvezujući tekst, čije se korištenje preporuča sudovima prilikom uručivanja tužbe tuženiku.⁷⁶ Međutim, doći će do prešutne

72 Čl. 28. st. 1. Uredbe 1215/2012.

73 Čl. 27. Uredbe 1215/2012.

74 Čl. 15., 19. i 23. Uredbe 1215/2021.

75 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35.), str. 202.

76 „You are being sued before the court of a Member State of the European Union under Regulation 1215/2012. Under Article 26 of this Regulation the court before which a defendant enters an appearance shall – in principle – have jurisdiction even if jurisdiction cannot be derived from other provisions of the Regulation. This rule, however, does not apply where appearance was entered to contest jurisdiction. If you are certain that the court has no jurisdiction under the other provisions of the Regulation, you need not respond to the lawsuit in any way. If you have doubts about the issue of jurisdiction, it is advisable that you challenge jurisdiction of the court prior to entering into the subject-matter of the lawsuit.” European Judicial Network in Civil and Commercial Matters. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/art_26_brussels_1_standard_text_EU_en.pdf (pristupljeno 28. svibnja 2021.).

66 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 36), str. 213.

67 Presuda Suda Eu C-24/76 od 14. prosinca 1976. Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v Rüwa Polstereremaschinen GmbH.

<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89370&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2412295> (pristupljeno 15. lipnja 2021.).

68 M. Dika, *Loc. cit.* (bilj. 67).

69 A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, *Op. cit.* (bilj. 10), str. 11.

70 *Ibid.*

71 D. A. Babić, *Op. cit.* (bilj. 8.), str. 283.

prorogacije ukoliko se tuženik kao slabija stranka upusti u meritum rasprave nakon što je bio obaviješten, odnosno poučen o svojim pravima.

V. OGRANIČENJE AUTONOMIJE STRANAKA

Sporazum o nadležnosti nije dopušten ako se radi o predmetima spora za koje je Uredbom 1215/2012 određena isključiva nadležnost suda određene države članice ili ako stranke ne poštuju ograničenje autonomije s namjenom zaštite slabije stranke u predmetima vezanim uz osiguranje, potrošačke ugovore i ugovore o radu.⁷⁷ Ograničenje autonomije stranaka očituje se i u tome što stranke na temelju Uredbe 1215/2012 ne mogu sporazumom prorogirati nadležnost na sudove trećih država. Iako su noveliranom Uredbom 1215/2012 proširena ujednačena pravila koja se odnose na osobe s domicilom u trećim državama te na priznanje odluka i provođenje postupaka pred sudovima trećih država, još uvijek nije omogućeno strankama sporazumno prorogirati nadležnost na sud treće države.

5.1. Isključiva nadležnost

Sloboda stranaka u izboru sudova ograničena je odredbama o isključivoj nadležnosti sudova država članica na temelju čl. 24. Uredbe 1215/2012. U postupcima koji se odnose na predmete spora za koje je određena isključiva nadležnost određenih sudova država članica stranke ne mogu sklopiti sporazum o prorogaciji nadležnosti. Sudovi država članica imaju isključivu nadležnost neovisno o domicilu stranaka i stranke ne mogu sporazumno odrediti nadležnost drugih sudova u taksativno navedenim predmetima spora na temelju odredbe čl. 24. Uredbe 1215/2012. Domicil stranaka nema nikakvog značaja za nadležnost kada se radi o isključivoj nadležnosti i stoga će u predmetima spora za koje je određena isključiva nadležnost sud države članice biti nadležan iako tuženik ima domicil u trećoj državi. Isključiva je nadležnost Uredbom 1215/2012 propisana za određene predmete spora kada postoje pretpostavke o posebno bliskoj povezanosti predmeta sa sudovima određene države članice te kada postoji posebna potreba za pravnom sigurnošću.⁷⁸

Prema odredbi čl. 24. st. 1. toč. 1. Uredbe 1215/2012, sud države članice gdje se nekretnina nalazi isključivo je nadležan za postupke čiji su predmet spora stvarna prava na nekretninama ili najam ili zakup nekretnina. Iznimka su od navedenog pravila kratkoročni zakup ili najam sklopljen s

fizičkom osobom kao najmoprimcem na vrijeme do 6 uzastopnih mjeseci te je tada nadležan i sud države članice u kojoj tuženik ima domicil pod uvjetom da i najmoprimac i najmodavac imaju domicil u istoj državi članici. Isključiva nadležnost također je određena kada je predmet spora valjanost osnivanja, ništetnost ili prestanak trgovačkog društva ili druge pravne osobe te valjanost odluka njihovih tijela. U navedenim su predmetima isključivo nadležni sudovi države članice u kojoj trgovačko društvo ili pravna osoba ima svoje sjedište, s time da sud utvrđuje gdje se nalazi sjedište prema pravilima svog međunarodnog privatnog prava.⁷⁹

Također, zbog bliske veze predmeta spora s određenom državom propisana je isključiva nadležnost sudova države članice u kojoj se nalazi registar za postupke čiji je predmet spora utvrđivanje valjanosti upisa u javni registar, kao što je sudski registar ili zemljišna knjiga.

Isključiva nadležnost propisana je i u predmetima spora koji se tiču industrijskog vlasništva. Za postupke koji se odnose na pitanje registracije ili valjanosti patenta, žiga, dizajna ili drugih sličnih prava isključivo je nadležan sud države članice u kojoj je podnesen zahtjev za deponiranje ili registraciju ili u kojoj su deponiranje ili registracija izvršeni.⁸⁰ Također je čl. 24. st. 1. toč. 5. propisana i isključiva nadležnost u postupcima koji se odnose na ovru sudskih odluka te su nadležni sudovi države članice u kojoj je sudska odluka izvršena ili bi trebala biti izvršena.

Prema tome, bez obzira na postojanje sporazuma o nadležnosti među strankama, sud države članice pred kojim je pokrenut postupak po službenoj će se dužnosti proglasiti nenadležnim ako je za predmet spora prema odredbama čl. 24. Uredbe 1215/2012 isključivo nadležan sud druge države članice.⁸¹

5.2. Predmeti u kojima se štiti slabija stranka

Uredbom 1215/2012 za postupke u predmetima spora koji se odnose na osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu propisana su posebna pravila, odnosno posebna nadležnost radi zaštite slabije stranke. Navedena posebna pravila propisana su kako bi slabijoj stranci bio dostupan prikladniji sud, jer se smatra da je slabijoj stranci potrebna posebna zaštita.⁸² Zbog navedenoga stranke mogu sklapati sporazume o prorogaciji nadležnosti samo prema posebnim pravilima određenim u Uredbi 1215/2012. Sa slabijim strankama, i to osiguranikom, potrošačem ili radnikom, moguće je sklopiti sporazum o nadležnosti samo

77 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 197.

78 Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike, *Op. cit.* (bilj. 34), str. 17.

79 Čl. 24. st. 1. točka 2. Uredbe 1215/2012.

80 Čl. 24. st. 1. točka 4. Uredbe 1215/2012.

81 Čl. 27. Uredbe 1215/2012.

82 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 1072.

nakon što je spor nastao, a prije toga jedino ako se time ne dovodi u nepovoljniji položaj slabija stranka, odnosno ako se time ne bi smanjila zaštita slabije stranke.⁸³ Tako u sporovima vezanim uz osiguranje i potrošačke ugovore radi zaštite slabije stranke odredbe Uredbe 1215/2012 dopuštaju sklapanje sporazuma o nadležnosti sudova države članice u kojoj u vrijeme sklapanja sporazuma obje stranke imaju domicil ili uobičajeno boravište, a sve kako bi se time suprotnoj stranci osigurala predvidivost za slučaj da osiguranik ili potrošač nakon sklapanja ugovora, a prije podizanja tužbe, preseli u drugu državu.⁸⁴

5.3. Prorogacija nadležnosti i treće države

U građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom često postoji veza predmeta spora ili stranaka s trećom državom te je stoga neizostavno pitanje nadležnosti sudova trećih država. Iako su noveliranom Uredbom 1215/2012 uređena neka pitanja vezana uz postupke koji se provode pred sudovima treće države⁸⁵, pitanje prorogacije nadležnosti na sud treće države izostavljeno je iz uredbe te se na pitanje sporazumnog izbora sudova treće države i nadalje primjenjuju nacionalna pravila o sukobu zakona svake države članice. Pravila koja se odnose na nadležnost, priznavanje i izvršavanje sudskih odluka trećih država u građanskim i trgovačkim predmetima s prekograničnim elementom ubuduće će imati sve značajniju ulogu za države članice Europske unije zbog Brexita, odnosno izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz članstva Europske unije, jer je ono time dobilo status treće države.

Budući da se opća nadležnost temelji na domicilu tuženika, dolazi do situacije da primjena Uredbe 1215/2012 ovisi o procesnim ulogama stranaka, tj. je li osoba u ulozi tuženika ili tužitelja.⁸⁶ Odredbe Uredbe 1215/2012 primjenjuju se samo na tuženike koji imaju prebivalište na području država članica Europske unije, dok se na tuženike koji imaju prebivalište u trećim državama primjenjuju nacionalna pravila o sukobu zakona svake pojedinačne države članice Europske unije. Iznimke se nalaze u propisima Uredbe 1215/2012 koji se odnose na zaštitu slabije stranke, pa tako u potrošačkim i radnopravnim sporovima potrošač ili radnik može podići tužbu u državi članici Europske unije iako tuženik ima domicil u trećoj državi.⁸⁷ Također, u

sporovima za koje je prema Uredbi 1215/2012 određena isključiva nadležnost sudova države članice, postupak se provodi pred isključivo nadležnim sudom neovisno o domicilu tuženika. Odredbom čl. 25. Uredbe 1215/2012 određeno je da stranke mogu, bez obzira na to gdje imaju domicil, u državi članici ili trećoj državi sporazumno prorogirati nadležnost na sudove države članice. Međutim, ujednačenim pravilima o nadležnosti sadržanim u Uredbi 1215/2012 strankama nije omogućeno sporazumno izabrati nadležnost suda treće države te time pitanje prorogacije na sudove treće države potpada pod nacionalno međunarodno privatno pravo država članica.⁸⁸

Trebalo bi se razmotriti pitanje u kojim je situacijama potrebno osigurati pristup sudovima država članica bez obzira na postupke koji se provode u trećim državama te u kojim situacijama i pod kojim uvjetima može biti prikladno dopustiti sudovima država članica da se proglase nenadležnima u korist sudova trećih država.⁸⁹ Navedeno bi eventualno bilo moguće u slučajevima kada stranke zaključe sporazum o prorogaciji u korist suda treće države, kada predmet spora spada u isključivu nadležnost sudova treće države ili kada je paralelni postupak već pokrenut u trećoj državi. Prema stavu nekih pravnih stručnjaka, navedena pitanja trebala bi biti riješena sudskom praksom Suda EU.⁹⁰ Neovisno o tome što će otvorena pitanja vezana uz nadležnost sudova trećih država s vremenom riješiti sudska praksa Suda EU, bilo bi svrsishodnije da je navedeno uređeno odredbama Uredbe 1215/2012. Međutim, bilo bi teško odrediti ujednačena pravila na razini Europske unije koja bi se odnosila na određene predmete spora za koje bi se nadležnost odredila u korist sudova trećih država.⁹¹

Postoji i mogućnost prihvata anglosaksonske doktrine *forum non conveniens* prema kojoj bi sudovi država članica mogli odbiti nadležnost u korist sudova trećih država, koji su dostupni strankama, ako bi nadležnost tih sudova trećih država bila prikladnija prema okolnostima slučaja. U skladu s

83 J. Kramberger Škerl, *Op. cit.* (bilj. 35), str. 197.

84 *Ibid.*

85 Vidi članak 33. i 34. Uredbe 1215/2012 vezano uz pitanje liti-spendencije i povezane postupke koji se usporedno provode pred sudom treće države. Pod određenim će uvjetima sud države članice zastati s postupkom ako se pred sudom treće države istovremeno provodi postupak u istom predmetu spora među istim strankama.

86 J. Weber, *Op. cit.* (bilj. 16), str. 625.

87 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 49.

88 Presuda Suda EU C-387/98 od 9. studenog 2000., Coreck Mari-time GmbH v Handelsveem BV i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45789&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=16827338> (pristupljeno 22. lipnja 2021.).

89 Green Paper on the review of Council Regulation (EC) no 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters / * COM/2009/0175 final */ točka 2. stavak 5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52009DC0175> (pristupljeno 1. lipnja 2021.).

90 Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, „Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States”, Study JLS/C4/2005/03, Final Version September 2007., Institut für ausländisches und internationales privat und wirtschaftsrecht, točka 388.

http://courtesa.eu/wp-content/uploads/2019/03/study_application_brussels_1_en.pdf (pristupljeno 20. lipnja 2021.).

91 T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, *Op. cit.* (bilj. 24), str.248.

navedenom doktrinom, sud se može proglasiti ne-nadležnim iako bi prema valjanom propisima ili valjanom sporazumu o prorogaciji bio nadležan, ako prema svojoj diskrecijskoj ocjeni, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti, utvrdi da je primjerenije da o sporu odlučuje drugi sud, dok se kontinentalni pravni sustavi koji su podloga Uredbi 1215/2012 temelje na predvidljivosti pravila o međunarodnoj nadležnosti, odnosno detaljno propisanim apstraktnim pravilima kojima se naprimjer štite slabije stranke ili ograničava prorogacija nadležnosti ako postoji isključiva nadležnost sudova.⁹² U sudskoj praksi Suda EU predmet *Owusu*⁹³ odnosi se na pravo na zabranu primjene pravila *forum non conveniens* u slučajevima kada bi se mogla primijeniti bilo koja odredba Uredbe 44/2001, prema kojoj bi sud države članice bio nadležan za predmet spora. Time je Sud EU nastojao osigurati primjenu ujednačenih pravila o nadležnosti uređenih uredbom čak i ako bi postojala isključiva nadležnost suda treće države, a sve zbog protekcionističkog stava Suda EU prema domicilu tuženog kao temelju za opću nadležnost države članice neovisno o bližoj vezi s trećom državom. Stav Suda EU polazi od cilja osiguranja što lakše obrane tuženika.⁹⁴

Neovisno o navedenom, ne može se spriječiti pokretanje i vođenje paralelnih postupaka pred sudovima trećih država, što u istom predmetu spora i između istih stranaka može dovesti do proturječnih odluka u različitim državama.⁹⁵ Postavlja se pitanje hoće li sudovi država članica priznati sporazume o prorogaciji na sudove trećih država i u kojim predmetima. Iz Izvješća Nuytsa⁹⁶ proizlazi da sudovi država članica u načelu poštuju i provode sporazume o prorogaciji nadležnosti sudova kojima stranke određuju kao nadležne sudove trećih država. Navedeno se temelji na odredbama međunarodnog privatnog prava država članica i na načelu autonomije stranaka, a u ugovornom pravu na načelu *pacta sunt servanda*.⁹⁷ Slijedom toga, autonomija stranaka u pitanjima prorogacije nadležnosti na sudove trećih država može se

smatrati općim načelom prihvaćenim u procesnim zakonima država članica, iako države članice imaju različita pravila prema kojima priznaju i provode sporazume o prorogaciji.⁹⁸

Poštujući načelo autonomije stranaka, odredbe međunarodnog privatnog prava Republike Hrvatske omogućuju sklapanje sporazuma o prorogaciji nadležnosti kojim stranke za predmet spora određuju nadležnost suda treće države.⁹⁹ Stranke mogu sporazumno izabrati sud treće države pod uvjetom da za predmet spora nije propisana isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske ili neke druge države članice Europske unije. U ostalome se na navedeni sporazum *mutatis mutandis* primjenjuju odredbe odjeljka 7. Uredbe 1215/2012. Prema navedenom, sporazum kojim se prorogira sud treće države, da bi bio valjan, mora biti sklopljen u omekšanoj pisanoj formi koju zahtijeva Uredba 1215/2012.¹⁰⁰ Za materijalnu valjanost sporazuma prema odredbi čl. 25. Uredbe 1215/2012 trebalo bi se primjenjivati pravo prorogiranog suda treće države. Primjenjujući *mutatis mutandis* odredbu Uredbe 1215/2012 o prorogaciji nadležnosti, valjanost prorogacijske klauzule koja se nalazi unutar glavnog ugovora procjenjivala bi se odvojeno od glavnog ugovora, jer se prorogacijska klauzula smatra nezavisnom od ostalih dijelova glavnog ugovora.

VI. JAVNI BILJEŽNICI I PRIMJENA UREDBE 1215/2012

Prema odluci Suda EU u predmetu Pula parking¹⁰¹ i sličnim predmetima javni se bilježnici, u postupcima kada donose rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u ovršnim predmetima s prekograničnim elementom, ne smatraju „sudom“ te se stoga javnobilježnička rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ne mogu izvršiti u drugim državama članicama. Budući da Hrvatska nije sudjelovala u pregovorima o izmjeni Uredbe 44/2012 koja je prethodila Uredbi 1215/2012, jer u fazi pregovora o izmjenama Uredbe još nije bila članica EU, nije ni mogla predložiti da se javne bilježnike izjednači sa sudom u smislu primjene Uredbe 1215/2012, kao što je to zatražila Mađarska za svoje javne bilježnike koji provode platne naloge. Zbog navedenog se u čl. 3 Uredbe 1215/2012 mađarski javni bilježnici, u mjeri u kojoj imaju nadležnost postupati u predmetima iz područja primjene

92 M. Dogauchi, T. C. Hartley, „Preliminary draft Convention on exclusive choice of court agreements“, 2004., točka 98. http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/jdgm_pd26e.pdf (pristupljeno 22. lipnja 2021.).

93 Presuda Suda EU C-281/02 od 1. ožujka 2005., Andrew Owusu v N. B. Jackson („Villa Holidays Bal-Inn Villas“) i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55027&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=3495047> (pristupljeno 12. lipnja 2021.).

94 Dž. Radončić, Z. Meškić, *Op. cit.* (bilj. 15), str. 48–49.

95 *Ibid.*

96 A. Nuyts, Study on Residual Jurisdiction, (Review of the Member States' Rules concerning the “Residual Jurisdiction” of their courts in Civil and Commercial Matters pursuant to the Brussels I and II Regulations), General Report (final version dated 3 september 2007.), točka 96, str. 73.

<https://gavclaw.files.wordpress.com/2020/05/arnaud-nuyts-study-residual-jurisdiction-en.pdf> (pristupljeno 21. lipnja 2021.).

97 *Ibid.*

98 *Ibid.*

99 Čl. 46. st. 3. Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

100 *Amplisu supra* – Formalna valjanost sporazuma o prorogaciji.

101 Presuda Suda EU C551/15 od 9. ožujka 2017. Pula Parking d.o.o. protiv Svena Klaus Tederahna. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-551/15&language=HR> (pristupljeno 14. Studenog 2021.). Vidi i ostale presude Suda EU: C-484/15, C-657/18, C-234/19, C-267/19, C-307/19, C-323/19.

te uredbe, smatraju sudom u skraćenom postupku u vezi s platnim nalozima. Međutim, hrvatski javni bilježnici nisu obuhvaćeni navedenom odredbom Uredbe 1215/2012 te se stoga ne mogu smatrati „sudom“ u smislu Uredbe 1215/2012.¹⁰² Također, Sud EU smatrao je da prilikom postupanja javnih bilježnika kod izdavanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave nisu bili ispunjeni minimalni standardi koje traži Uredba 1215/2012 za priznanje i ovrhu stranih odluka, a što je izmjenama i dopunama Ovršnog zakona¹⁰³ korigirano.

Međutim, sve navedeno ne isključuje javne bilježnike u primjeni odredaba Uredbe 1215/2012 u ostalim nadležnostima i poslovima iz polja primjene Uredbe 1215/2012. Stoga je potrebno razlikovati poslove koje javni bilježnici mogu poduzimati u okviru primjene Uredbe 1215/2012 i donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, a koji je posao zasad isključen iz primjene Uredbe, iako bi se prema mome mišljenju i u dijelu donošenja rješenja na temelju vjerodostojne isprave status javnih bilježnika u Uredbi trebao promijeniti, osobito iz razloga što su izmjenama i dopunama Ovršnog zakona javni bilježnici u postupku određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave postali povjerenici suda. Stoga se predlaže da se prilikom sljedeće revizije Uredbe 1215/2012 zatraži da se i hrvatske javne bilježnike, iako se kao povjerenici suda automatizmom smatraju „sudom“, ipak uvrsti u čl. 3. Uredbe te ih se time izričito izjednači sa „sudom“ u ovršnim postupcima.

U svakom slučaju, javni bilježnici imaju iznimnu važnost u osiguranju visokog standarda pravne sigurnosti prilikom sastavljanja javnobilježničkih isprava o pravnim poslovima s prekograničnim elementom.

6.1. Sporazum o prorogaciji u obliku javnobilježničkog akta

Sporazum o nadležnosti suda može u obliku prorogacijske klauzule biti sadržan u ugovoru kojim se uređuje bit pravnog odnosa među strankama, a može biti i samostalan sporazum sadržan u posebnoj ispravi odvojenoj od glavnog ugovora. Javni bilježnici na temelju čl. 2 Zakona o javnom bilježništvu¹⁰⁴ (dalje ZJB) mogu sastavljati i izdavati isprave o svim vrstama pravnih poslova u obliku javnobilježničkog akta.¹⁰⁵ Zbog toga javni bilježnici mogu sastaviti samostalnu ispravu o prorogaciji nadležnosti suda ili inkorporirati prorogacijsku klauzulu u glavni ugovor. Uredbom 1215/2012

propisana je omekšana pisana forma za valjanost sporazuma o prorogaciji nadležnosti suda, jer uz pisani oblik sporazum može biti postignut i usmeno, uz naknadnu pisanu potvrdu. Komunikacija elektroničkim putem koja omogućuje trajni zapis smatra se pisanim oblikom te iz svega navedenog možemo zaključiti da je u svakom slučaju za valjanost sporazuma o izboru suda prema Uredbi 1215/2012 potrebno pisano očitovanje volje stranaka. Stoga se sporazum o prorogaciji može sastaviti i u obliku javnobilježničkog akta.

Javnobilježnički akt je oblik u kojem se sklapaju pravni poslovi. Za valjanost javnobilježničkog akta vrijede najstroža sadržajna i formalna pravila te stoga svi pravni poslovi za koje su propisani blaži formalni zahtjevi mogu biti sastavljeni u obliku javnobilježničkog akta. Javnobilježnički akt, osim sudionika u pravnom poslu, načina utvrđivanja njihovih istovjetnosti i njihovih vlastoručnih potpisa, mora sadržavati potpuni sadržaj pravnog posla, a osobito to da je isprava pročitana i protumačena sudionicima te da su ju sudionici odobrili.¹⁰⁶ Javnobilježnički akt ima snagu javne isprave ukoliko su prilikom sastavljanja i izdavanja ispunjene sve bitne formalnosti propisane odredbama ZJB-a.¹⁰⁷ Pretpostavka istinitosti javne isprave proizlazi također iz činjenice da sadržaj javnobilježničkog akta odgovara stvarnoj i ozbiljnoj volji stranaka, odnosno da stranke žele taj pravni posao, u što se javni bilježnik uvjerio prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta. Javnobilježnički akt kao javna isprava dokazuje da su stranke pred javnim bilježnikom izjavile suglasnost volja za sklapanje pravnog posla. Prema tome, javni bilježnik prije sastavljanja javnobilježničkog akta treba poučiti stranke o pravnim posljedicama namjeravanog pravnog posla, pomaći strankama da slobodno i stvarno oblikuju izjavu volje te istovremeno spriječiti nastanak mana volja i nesporazuma. Tako će javni bilježnik upozoriti stranke na moguće rizike u poduzimanju određenog pravnog posla i svakako nastojati da se u javnobilježnički akt ne unose nejasne ili dvosmislene izjave zbog kojih bi potencijalno mogao nastati spor.¹⁰⁸ Na temelju izjava sudionika javni će bilježnik zapisati njihovu volju pravnim jezikom, odnosno jasno će i određeno sastaviti javnobilježnički akt koji će sudionicima pročitati te postavljanjem neposrednih pitanja utvrditi odgovara li sadržaj isprave stvarnoj volji stranaka.¹⁰⁹

Prije sastavljanja javnobilježničkog akta javni će bilježnik strankama na razumljiv način opisati sadržaj i pravne posljedice namjeravanog pravnog posla, upozoriti na moguće ostale okolnosti u vezi

102 K. Turkalj, „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 121.

103 Ovršni zakon, NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.

104 Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.

105 Čl. 3. st. 1. ZJB-a.

106 Čl. 69. ZJB-a.

107 Čl. 3. st. 2. ZJB-a.

108 Čl. 58. ZJB-a.

109 Čl. 57. ZJB-a.

s namjeravanim pravnim poslom, osim ako se radi o podacima koje je javni bilježnik dužan čuvati kao tajnu na temelju čl. 37. ZJB-a, a svakako će stranke odvrćati od nejasnih, nerazumljivih i dvosmislenih izjava koje bi bile pravno nevaljane ili bi se mogle pobijati. Javni bilježnik nije dužan u javnobilježnički akt unijeti sve pouke i pojašnjenja koja je dao strankama. Međutim, javni će bilježnik nejasne, nerazgovijetne ili dvosmislene izjave unijeti u javnobilježnički akt samo uz izričitu napomenu u javnobilježničkom aktu da je strankama dao pouke i upozorio ih na pravne posljedice nejasnih, nerazgovijetnih ili dvosmislenih izjava koje bi mogle dovesti do spora ili su nevaljane ili nemaju namjeravani učinak, a stranke izričito, unatoč upozorenju, ostaju kod tih izjava. Time se javni bilježnik oslobada odgovornosti za pravne posljedice koje bi eventualno mogle nastati na temelju takvih odredaba na koje je upozorio na temelju čl. 58. ZJB-a, a stranke su izričito ustrajale na njihovu unosu u javnobilježnički akt.

Prema navedenom, javni bilježnik trebao bi stranke prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta o pravnim poslovima s prekograničnim elementom poučiti o pravu na izbor mjerodavnog prava za sadržaj pravnog posla na temelju Uredbe Rim I i mogućnosti izbora nadležnog suda prema odredbama Uredbe 1215/2012. Ukoliko stranke same ne odrede mjerodavno pravo za njihov pravni odnos, primjenjivat će se opće ili posebne odredbe Uredbe. Uputnije je poučiti stranke o mogućnosti da same kreiraju koje će se pravo primjenjivati i koji će sud odlučivati o eventualno nastalom sporu iz dotičnog pravnog posla, jer su pravne posljedice primjene stranog prava na pravni posao i nadležnost stranih sudova dalekosežni i potencijalno rizični. Istovremeno je bitno naglasiti da javni bilježnici kao osobe od javnog povjerenja prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta ne nastupaju u interesu jedne stranke, već u interesu svih ugovornih stranaka te time osiguravaju preventivnu pravnu sigurnost u pravnim odnosima.¹¹⁰

6.2. Ovršnost javnobilježničkog akta

Već u fazi sklapanja pravnog posla vjerovnik i dužnik mogu urediti svoj pravni odnos za slučaj da dužnik dobrovoljno ne ispuni dospjelu obvezu te time izbjeći dugotrajno vođenje sudskog postupka zbog nastanka spora. Stranke se mogu u obliku javnobilježničkog akta sporazumjeti da će za slučaj neispunjenja dospjele obveze od strane dužnika vjerovnik moći provesti neposrednu prisilnu ovrhu na imovini dužnika. Prema tome, ovršnost javnobilježničkog akta temelji se na sporazumu

110 H. Hobljaj, „Javnobilježnički akt s nasljednopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 81.

stranaka i nespornom potraživanju. Zbog mogućnosti provođenja ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnog javnobilježničkog akta, što je od iznimne važnosti za postupanje javnih bilježnika, u ovom ću dijelu rada obraditi odredbe poglavlja III Uredbe 1215/2012 u odnosu na javnobilježnički akt.¹¹¹

Ovršnost javnobilježničkog akta u Hrvatskoj uređena je odredbama Ovršnog zakona i ZJB-a. Prema odredbama čl. 23. Ovršnog zakona, ovršnom ispravom smatra se ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava. Međutim, potrebno je razlikovati navedene ovršne isprave sa stajališta primjene Uredbe 1215/2012. Ovršnom javnobilježničkom odlukom smatra se javnobilježničko rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave koje u pravilu postaje ovršno kada postane pravomoćno i kad istekne paricijski rok koji je u njoj utvrđen.¹¹² Budući da se javni bilježnik prema odredbama Uredbe 1215/2012 za sada ne smatra „sudom“, na navedena javnobilježnička rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave neće se primjenjivati Uredba 1215/2012, no nema zapreke da se Uredba 1215/2012 primjenjuje na ovršne javnobilježničke isprave. Prema odredbama Ovršnog zakona, ovršnom se ispravom također smatra javnobilježnička isprava koja prema odredbama čl. 54. i 59. ZJB-a može biti javnobilježnički akt i solemnizirana privatna isprava.¹¹³ Odredbe ZJB-a i Ovršnog zakona koje se primjenjuju na ovršni javnobilježnički akt u većoj se mjeri *mutatis mutandis* primjenjuju i na solemnizirane privatne isprave.¹¹⁴

Na temelju čl. 3. ZJB-a javnobilježnički akt može biti ovršna isprava pod uvjetima određenim istim zakonom. Javnobilježnički akt ovršan je ako je aktom određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i ako sadrži izričitu izjavu obveznika da se po dospelosti može provesti neposredna prisilna ovrha radi ostvarenja dužne činidbe na temelju tog javnobilježničkog akta.¹¹⁵ Ovršnim zakonom određeno je da je ovršna isprava podobna za ovrhu ako ovršna isprava sadrži tko su vjerovnik i dužnik te što je predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja obveze.¹¹⁶ Ako se u obliku jav-

111 Za provedbu ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnih javnobilježničkih akata također se može koristiti i Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog ovršnog naslova za nesporne tražbine, Sl. L. 143, 30. 4. 2004., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 172–196. i odredbe Četvrtog dijela Ovršnog zakona. Izbor primjene Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2004 ovisi o ovrhovoditelju i polju primjene navedenih Uredbi.

112 M. Dika, „Ovršni zakon IV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje“, Narodne Novine, 2017., str. 51.

113 *Ibid.*, str. 46.

114 Čl. 59. ZJB-a.

115 H. Hobljaj, „Razvod braka i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj prema novom Obiteljskom zakoniku“, Javni bilježnik, br. 46., 2019., str. 31.

116 Čl. 29. Ovršnog zakona.

nobilježničkog akta sklopi dvostranoobvezni pravni posao u kojem su stranke istovremeno vjerovnik i dužnik, tada obje ugovorne stranke mogu izjaviti suglasnost s neposrednom prisilnom ovrhom. Vjerovnik u slučaju dužnikova neispunjenja obveze o dospelosti na temelju tako sklopljenog javnobilježničkog akta može podnijeti zahtjev za namirenje svoje tražbine te se u ovršnom postupku u cijelosti namiriti iz imovine dužnika.

Iz navedenih odredaba možemo zaključiti da su određenost obveze, dužnikova izjava kojom je suglasan s time da se provede neposredna prisilna ovrha i dospelost tražbine pretpostavke za ovršnost javnobilježničkog akta. Prema tome, činidba mora biti određena, što znači individualizirana, odnosno točno označena pojedinostima.¹¹⁷ Dužnik može unaprijed dati suglasnost za provedbu izravne prisilne ovrhe samo ako je unaprijed upoznat sa sadržajem i opsegom svoje obveze. Nadalje, mora se raditi o obvezi o kojoj se stranke moraju moći nagoditi, stoga se mora raditi o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Dužnik se prilikom sklapanja pravnog posla u obliku javnobilježničkog akta obvezuje da će po dospelosti dobrovoljno ispuniti svoju obvezu i time izjavljuje suglasnost s dobrovoljnim ispunjenjem obveze. Kako bi javnobilježnički akt postao ovršnom ispravom, dužnik mora unaprijed izjaviti suglasnost s neposrednom prisilnom provedbom ovrhe na njegovoj imovini. Daljnja pretpostavka za ovršnost javnobilježničkog akta je dospelost tražbine, što znači da je nastupio trenutak od kada vjerovnik može zahtijevati ispunjenje obveze. Prema odredbama čl. 29. Ovršnog zakona, vrijeme ispunjenja obveze utvrđene u javnobilježničkom aktu podudarati će se s njezinom dospelošću.¹¹⁸ Ukoliko stranke odrede dospelost datumom ili protekom određenog roka od dana sklapanja ugovora, nije potrebno posebno dokazivati dospelost jer se dospelost iskazuje javnobilježničkim aktom i kalendarom.¹¹⁹ Međutim, ako se stranke nisu drukčije dogovorile, a obveza ovisi o uvjetu ili roku koji nije određen kalendarski, javnobilježnički akt bit će ovršan samo ako je javnom ispravom, privatnom ispravom na kojoj je ovjeren potpis ili pravomoćnom sudskom presudom određeno kada je nastupio uvjet ili protekao rok.¹²⁰

Na temelju čl. 101. ZJB-a propisano je da se, u slučaju kada se javnobilježnički akt sastoji od više samostalnih pravnih poslova, na zahtjev tražitelja može umjesto otpravka ili prijepisa izdati samo izvod koji se odnosi na pojedini pravni posao. Me-

đutim, jedino otpravak ili prijepis javnobilježničkog akta može biti ovršna isprava, dok izvod ne može biti ovršna isprava. S time da se uz otpravak ovršnog javnobilježničkog akta moraju priložiti prijepisi priloga tog akta, a i bilješka o ovjeri mora obuhvaćati priloge, jer u suprotnom otpravak javnobilježničkog akta neće biti ovršna isprava.¹²¹ Prilikom donošenja odluke o nadležnostima javnih bilježnika zakonodavac je zasigurno imao u vidu to da su javni bilježnici visokoobrazovani pravni profesionalci koji se kontinuirano educiraju specifičnim i ciljanim edukacijama kako bi mogli stručno obavljati svoju službu i odradivati povjerene im poslove.¹²²

6.3. Ovršnost javne isprave prema Uredbi 1215/2021

Zbog uzajamnog povjerenja u pravosuđe između država članica Briselskom je konvencijom, odnosno Uredbom 44/2001, osmišljen pojednostavljeni način priznanja i ovrhe sudskih odluka i javnih isprava, što je dodatno osnaženo ukidanjem egzekviture noveliranom Uredbom 1215/2012.¹²³ Cilj ukidanja bilo kakvog postupka koji bi prethodio priznanju ili ovrsi sudske odluke ili javne isprave u zamoljenoj državi članici jest sloboda prometa sudskih odluka i javnih isprava. Ukidanjem egzekviture implicira se da je javna isprava koja je ovršna u državi podrijetla ovršiva u zamoljenoj državi bez potrebe da se prethodno provodi poseban postupak utvrđivanja njezine ovršnosti u toj državi.

Javna isprava (vjerodostojna isprava) prema definiciji iz Uredbe 1215/2012 smatra se ispravom koja je formalno sastavljena u državi članici od strane javnog tijela ili drugog tijela ovlaštenog u tu svrhu, kojom je potvrđena vjerodostojnost ne samo potpisa već i sadržaja same isprave.¹²⁴ Umjesto pojma vjerodostojna isprava koji se koristi u službenom prijevodu, na hrvatskom jeziku bilo bi bolje koristiti pojam javna isprava, što proizlazi iz sadržaja i odredbi Uredbe te prijevoda na službene jezike drugih država članica. U tekstu odredbi Uredbe na engleskom jeziku koristi se pojam autentični instrument (*authentic instrument*)¹²⁵, dok se u službenom tekstu Uredbe na njemačkom jeziku koristi pojam javna isprava (*öffentliche Urkunde*)¹²⁶, a što je također slučaj i sa službenim tekstom Uredbe

117 P. Klarić, M. Vedriš. „Gradansko pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 92.

118 M. Dika, *Op. cit.* (bilj. 113), str. 53.

119 B. Podgoršek. „Izvršljivost notarskega zapisa nempremičninske najemne pogodbe“, Notarski vestnik, br. 12, Ljubljana, 2019., str. 30.

120 Čl. 54. ZJB-a.

121 Čl. 102. ZJB-a.

122 V. Nikolić, H. Hobljaj, M. Grbac, „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj“, Javni bilježnik, br. 48, 2021., str. 46.

123 I. Medić, „Priznanje i ovrha na području EU – uzajamno povjerenje i zaštita temeljnih ljudskih prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 1, 2017., str. 293.

124 Čl. 2. c. Uredbe 1215/2012.

125 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=EN> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

126 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=DE> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

na slovenskom jeziku (*javna listina*).¹²⁷ Na mrežnim stranicama Pravnog fakulteta u Zagrebu dostupan je prijevod Uredbe 44/2012, koja je prethodila Uredbi 1215/2012, a u kojoj se također koristi termin javna isprava umjesto vjerodostojna isprava i ovrha umjesto izvršenje.¹²⁸ Ukoliko usporedimo prijevode drugih uredbi na hrvatski jezik, kao na primjer Uredbu 650/2012, možemo vidjeti da se ispravno koristi pojam javna isprava, a ne vjerodostojna isprava.

Sukladno odredbi čl. 3. st. 2. ZJB-a, ako su prilikom sastavljanja i izdavanja javnobilježničkog akta ispunjene sve propisane formalnosti, tada se javnobilježnički akt i njegovi otpravci imaju smatrati javnom ispravom.¹²⁹ Kako bi se isprava prema Uredbi 1215/2012 smatrala javnom ispravom, javno tijelo mora potvrditi vjerodostojnost potpisa i sadržaja isprave. Javna isprava jest isprava koju je izdalo javno tijelo poštujući propisane formalnosti i kojom se potvrđuje potpis i sadržaj isprave.¹³⁰ Stoga javnu ispravu može izdati javno tijelo, odnosno javni bilježnik koji potvrđuje ne samo potpis na ispravi već i sadržaj isprave sukladno propisanim formalnostima. Prema navedenom, javna isprava prema Uredbi 1215/2012, između ostalog, predstavlja javnobilježnički akt ili solemniziranu privatnu ispravu sukladno odredbama ZJB-a.

Navedena odredba vrlo je bitna sa stajališta javnih bilježnika jer se, ukoliko javnobilježnički akt o pravnom poslu s prekograničnim elementom sadrži ovršnu klauzulu, tada na taj javnobilježnički akt u slučaju provedbe ovrhe primjenjuju odredbe čl. 58.–60. Uredbe 1215/2012. Prema navedenim odredbama, javnobilježnički akt koji je ovršan u Hrvatskoj ovršan je i u drugim državama članicama bez da se u zamoljenoj državi zahtijeva poseban postupak izdavanja potvrde ovršnosti. Prema tome, samo na javnobilježnički akt ili solemniziranu privatnu ispravu koji su postali ovršni prema nacionalnom pravu, odnosno na temelju kojih se može provesti neposredna prisilna ovrha jer su ispunjene sve pretpostavke za izdavanje potvrde o ovršnosti, mogu se primjenjivati odredbe Uredbe 1215/2012 o izvršenju javne isprave.

Kao primjer možemo navesti Ugovor o kupoprodaji nekretnine u obliku ovršnog javnobilježničkog akta. Javni bilježnik trebao bi prilikom sastavljanja takvog javnobilježničkog akta uzeti u obzir Uredbu Rim I i upozoriti stranke na to da mogu izabra-

ti mjerodavno pravo za svoj ugovor te koje će se pravo primjenjivati ukoliko to ne učine.¹³¹ Također je potrebno uzeti u obzir odredbu Uredbe Rim I kojom je određeno da se na formalnu valjanost ugovora kojim se uređuju stvarna prava na nekretninama primjenjuje pravo države u kojoj se nekretnina nalazi, bez obzira na mjerodavno pravo.¹³² To znači da se za sklapanje ugovora vezanog uz raspolaganje nekretninom moraju poštivati formalnosti propisane pravom države u kojoj se nekretnina nalazi. Uza sve navedeno, stranke moraju biti upućene na primjenu Uredbe 1215/2012 o nadležnosti i na to da će za spor (ako se u konkretnom predmetu radi o nekretnini), ukoliko on nastane, biti isključivo nadležan sud države članice u kojoj se nekretnina nalazi.¹³³ Naravno, radi sigurnosti, javni bilježnik također bi trebao objasniti mogućnost primjene ovršne klauzule sa svim njezinim posljedicama i mogućnošću prekogranične provedbe prema Uredbi 1215/2012.

Kada stranka želi provesti ovrhu na temelju ovršnog javnobilježničkog akta u drugoj (zamoljenoj) državi članici, tada ovrhovoditelj mora nadležnom tijelu u zamoljenoj državi dostaviti primjerak javnobilježničkog akta koji mora sadržavati sve što je potrebno kako bi se utvrdila njegova autentičnost te Potvrdu izdanu na obrascu iz Priloga II Uredbe 1215/2012.¹³⁴ Javni će bilježnik, ako je javnobilježnički akt postao ovršan po nacionalnom pravu, na zahtjev ovrhovoditelja izdati potvrdu o ovršnosti na obrascu koji je Prilog II Uredbe 1215/2012, tj. popuniti će obrazac i predati ga zainteresiranoj stranici koja je tražila izdavanje Potvrde.¹³⁵

Prema navedenom, na temelju izdane Potvrde na obrascu iz Uredbe 1215/2012 i ovršnog javnobilježničkog akta, koji u pravilu moraju biti uredno prevedeni po stalnom sudskom tumaču na službeni jezik zamoljene države članice, ovrhovoditelj može zatražiti u zamoljenoj državi provođenje ovršnog postupka protiv ovršenika. Sam ovršni postupak uređen je pravom zamoljene države članice i provodi se pod istim uvjetima kao i ovršni postupak na temelju ovršne javne isprave načinjene u zamoljenoj državi članici.¹³⁶ To znači da se ovršni postupak provodi prema pravilima zamoljene države članice, i to od strane nadležnog tijela u toj državi članici.

Ovršeniku se u postupku ovrhe mora dostaviti Potvrda izdana na obrascu i javnobilježnički akt. Međutim, ovršenik može tražiti odbijanje provedbe ovrhe na temelju ovršnog javnobilježničkog akta,

127 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=HR> (pristupljeno 11. studenog 2021.).

128 https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Uredba_Brussels_I_hrv.pdf (pristupljeno 19. Studenog 2021.).

129 Čl. 230. Zakona o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19

130 Čl. 2. Uredbe 1215/2012.

131 Čl. 3. i 4. Uredbe Rim I.

132 Čl. 11. st. 5. Uredbe Rim I.

133 Čl. 24. Uredbe 1215/2012.

134 Čl. 42. u vezi s čl. 58. Uredbe 1215/2012.

135 Čl. 60. Uredbe 1215/2012.

136 Čl. 41. u vezi s čl. 58. Uredbe 1215/2012.

odnosno može se odbiti ovrha u zamoljenoj državi članici samo ako je ovrha očigledno suprotna s javnim poretkom zamoljene države članice.¹³⁷ Smatra se da postoji očigledna suprotnost s pravom zamoljene države članice ako bi se ovrhom povrijedili minimalni državnopravni zahtjevi zamoljene države.¹³⁸ Očigledna suprotnost s javnim poretkom zamoljene države članice postoji ako su učinci primjene stranog prava neprihvatljivi radi zašтите državnih interesa zamoljene države članice, a provedba ovrhe predstavljala bi grubo kršenje osnovnih načela pravnog poretka zamoljene države.¹³⁹

Provedba ovršnog postupka u zamoljenoj državi članici na temelju ovršnog javnobilježničkog akta i Potvrde izdane na obrascu iz Uredbe 1215/2012 od bitnog je značaja za lakše i pouzdanije sklapanje pravnih poslova s prekograničnim elementom između građana država članica. Svakako je bitno prilikom sklapanja pravnih poslova s prekograničnim elementom upozoriti na mogućnost provedbe ovršnog postupka u zamoljenoj državi članici, no prema pravilima zamoljene države članice. Potrebno je istovremeno obratiti pažnju i upozoriti na odredbe i polje primjene Uredbe Rim I kada se sastavlja javnobilježnički akt o pravnim poslovima s prekograničnim elementom. Javni bilježnici svjesni su simultane primjene europskog i hrvatskog prava koje primjenjuju i u obavljanju u okviru drugih nadležnosti, a što je od iznimne važnosti za pravne poslove s prekograničnim elementom na području EU.

6.4. Usporedba potvrde o ovršnosti prema Uredbi 1215/2012 i Uredbi 805/2004

Na ovršne javne isprave o građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom također se može primjenjivati i Uredba 805/2004 koja je implementirana u Ovršni zakon. Budući da se za provedbu ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršne javne isprave može primijeniti i Uredba 1215/2012 i Uredba 805/2004, od ovrhovoditelja ovisi hoće li zatražiti izdavanje Potvrde o ovršnosti na obrascu iz Uredbe 1215/2012 ili izdavanje Europskog ovršnog naslova na temelju Uredbe 805/2004. U fokusu je interesa ovog dijela rada primjena Uredbe 804/2005 s gledišta javnih bilježnika usporedno s primjenom Uredbe 1215/2012.

Uredbom 805/2004 uvedena je mogućnost izdavanja Europskog ovršnog naslova za nesporne novčane tražbine određivanjem minimalnih stan-

darda za slobodan promet sudskih odluka, sudskih nagodbi i javnih isprava.¹⁴⁰ Na temelju čl. 25. Uredbe 805/2004, javne isprave koje su ovršne prema nacionalnom pravu i za koje je izdan Europski ovršni naslov u državi podrijetla ovršive su u zamoljenoj državi bez potrebe provođenja posebnog postupka za proglašenje ovršnosti i bez mogućnosti preispitivanja ovršnosti u toj državi. Budući da su u Ovršni zakon unesene odredbe o izdavanju Europskog ovršnog naslova, nadležnost javnih bilježnika za njegovo izdavanje jasno proizlazi iz nacionalnog zakonodavstva. Prema odredbi čl. 357. Ovršnog zakona, u vezi s čl. 25. st. 1. Uredbe 805/2004, javni su bilježnici za ovršne javnobilježničke isprave o nespornim tražbinama nadležni izdati potvrdu o ovršnosti, tj. Europski ovršni naslov na obrascu iz Priloga III Uredbe 805/2004. Na temelju čl. 2. st. 3. Uredbe 805/2004, mora se raditi o formalno sastavljenoj javnoj ispravi na kojoj je potvrđen potpis i sadržaj isprave, a to su, kao i prema Uredbi 1215/2012, između ostalog, javnobilježnički akt i solemnizirane privatne isprave. Za izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova, nadležan je onaj javni bilježnik koji je ovlašten izdati otpravak isprave. Važno je naglasiti da se u svakom slučaju i prema Uredbi 1215/2012 i Uredbi 805/2004 za izdavanje potvrde o ovršnosti na temelju koje se može provesti ovrha u drugoj državi članici mora raditi o javnoj ispravi koja je ovršna u državi podrijetla, tj. na temelju koje se prema nacionalnom pravu može tražiti ovrha. Međutim, uz navedeno, za izdavanje Europskog ovršnog naslova ovršna javna isprava mora se odnositi na nespornu tražbinu koja se prema čl. 4. st. 2. Uredbe 805/2004 smatra isključivo novčanom tražbinom. Prema tome, Uredba 1215/2012 ima širu primjenu jer se Potvrda ovršnosti za ovršne javne isprave može zatražiti kako za novčane tako i za nenovčane obveze, što je jasno vidljivo i iz obrasca Prilog II, točka 5.2.2. Uredbe 1215/2012. Stoga ovrhovoditelj prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje potvrde o ovršnosti treba imati na umu radi li se o novčanoj ili nenovčanoj obvezi, jer se ovisno o toj činjenici mora pozivati na odgovarajuću Uredbu. Potvrde o ovršnosti se i prema Uredbi 1215/2012 i prema Uredbi 805/2004 izdaju na zahtjev ovrhovoditelja. S gledišta javnih bilježnika, za izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova, mora se raditi o ovršnoj solemniziranoj privatnoj ispravi ili ovršnom javnobilježničkom aktu s prekograničnim elementom u građanskim ili trgovačkim stvarima kojim je utvrđena nesporna novčana/ovršiva tražbina koja je dospjela.

137 Čl. 58. Uredbe 1215/2012.

138 H. Sikirić, „Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe sudskih odluka po Uredbi vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. O sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60., br. 1., 2010., str. 64.

139 *Ibid.*, str. 66.

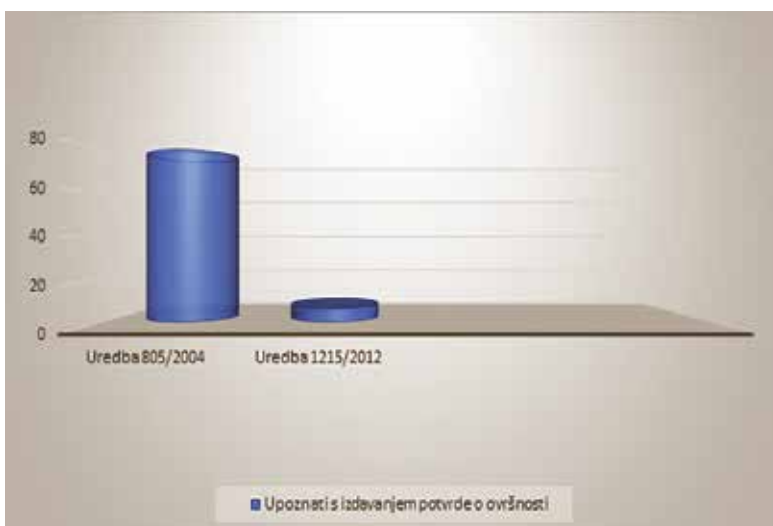
140 Vidi više u: G. Mihelčić, „Europski ovršni nalog – nova vrsta ovršne isprave“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 21–35. i I. Kemec Kokot, „Europski ovršni naslov“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 39–48.

6.4.1. Empirijsko istraživanje provedeno telefonskim intervjuom i analiza podataka

Radi prikupljanja podataka o praktičnoj primjeni i upoznatosti sa sadržajem Uredbe 1215/2012 i Uredbe 805/2004 u prekograničnim predmetima sa svrhom provedbe ovrhe u drugoj državi članici na temelju ovršnih javnobilježničkih akata / solemniziranih isprava, telefonskim su putem provedeni intervjui s javnim bilježnicima i prisjednicima. Istraživanje je provedeno telefonskim putem s 15 osoba iz područja javnog bilježništva, i to neposrednim razgovorom sa svim ispitanicima, kako bi se osiguralo to da ispitanici odgovaraju prema svom trenutnom znanju i dosadašnjem iskustvu. Od 15 ispitanika, 12 ih je bilo upoznato s mogućnošću izdavanja Europskog ovršnog naslova, odnosno potvrde o ovršnosti javnobilježničkog akta ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom sukladno odredbama Uredbe 805/2004. Međutim, ispitanici istovremeno nisu bili upoznati s mogućnošću izdavanja Potvrde o ovršnosti javnobilježničkog akta ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom na temelju Uredbe 1215/2012, osim jednog ispitanika koji je za to saznao putem edukacije provedene od strane Pravnog fakulteta u Zagrebu. Prema navedenom, 80 % ispitanika upoznato je s mogućnošću primjene Uredbe 805/2004 za izdavanje potvrde o ovršnosti, dok je samo 6,60 % ispitanika upoznato s primjenom Uredbe 1215/2012. Međutim, u praksi nijedan od ispitanika nije izdavao potvrdu o ovršnosti na temelju bilo koje od navedenih uredbi.

U razgovoru s ispitanicima utvrđeno je da je Uredba 1215/2012 među ispitanicima poznata zbog predmeta Pula parking i nenadležnosti javnih bilježnika u izdavanju rješenja o ovrši na temelju vjerodostojne isprave s prekograničnim elementom, odnosno da javni bilježnici prema navedenoj uredbi nisu izjednačeni sa sudom. Međutim, nisu bili upoznati s mogućnošću izdavanja Potvrde o ovršnosti za ovršne javnobilježničke akte ili solemnizirane isprave s prekograničnim elementom. Ispitanici su u intervjuu izjavili da su upoznati s primjenom Uredbe 805/2004, jer četvrti dio Ovršnog zakona sadrži odredbe o provedbi Uredbe, a neki su od njih upoznati jer su o tome primali upite stranaka. Prema prikupljenim podacima, ispitanici su također upoznati s primjenom Uredbe 805/2004 putem predavanja i stručnih radova koji su objavljeni. Stoga se može zaključiti da je za

izdavanje potvrde o ovršnosti, odnosno Europskog ovršnog naslova za ovršni javnobilježnički akt s prekograničnim elementom Uredba 805/2004 u praksi poznatija iz razloga što je provedbeno implementirana u Ovršni zakon, o njoj su objavljeni stručni radovi i provedene edukacije te se stoga de lege ferenda preporučuje implementacija ili donošenje provedbenih propisa na nacionalnoj razini za Uredbu 1215/2012 u navedenom dijelu. Iz navedenog nedvojbeno proizlazi da je nužno pojačati aktivnosti s ciljem boljeg informiranja javnih bilježnika o mogućnosti primjene obje uredbi kako bi mogli o istome poučiti svoje stranke. Hoće li javni bilježnik za ovršni javnobilježnički akt ili solemniziranu ispravu s prekograničnim elementom izdati potvrdu o ovršnosti na temelju Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2004, zavisi od ovrhovoditelja, i to ako u zahtjevu izričito navede uredbu na temelju koje traži izdavanje potvrde o ovršnosti. Ovrhovoditelju je ostavljeno na izbor hoće li izabrati izdavanje potvrde o ovršnosti prema pravilima Uredbe 1215/2012 ili Uredbe 805/2012, uzimajući u obzir radi li se o novčanoj ili nenovčanoj tražbini. Javni će bilježnik postupiti i utvrditi jesu li ispunjene pretpostavke za izdavanje potvrde o ovršnosti na temelju one Uredbe na koju se poziva ovrhovoditelj. Predlaže se u pravnim poslovima s prekograničnim elementom umetanje ovršne klauzule u javnobilježnički akt radi boljeg osiguranja provedbe pravnog posla bez nastanka spora. Veća pravna sigurnost može se postići češćim korištenjem ovršne klauzule u javnobilježničkom aktu ili solemniziranoj ispravi, na što javni bilježnik može stranke upozoriti prilikom sastavljanja pravnog posla s prekograničnim elementom. Zaključujem da je potrebna kontinuirana edukacija javnih bilježnika i građana te ukazivanje na široke mogućnosti primjene Uredbi na pravne poslove s prekograničnim elementom koji su osnaženi ovršnom klauzulom.

VII. PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE PRIMJENE UREDBE 1215/2012

Prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta o pravnim poslovima s prekograničnim elementom, javni bilježnik svojom nepristranom savjetodavnom funkcijom nastoji spriječiti nastanak neželjenih pravnih učinaka među strankama koji bi mogli dovesti do spora. Nastoji stranke podučiti o kompleksnosti usporedne primjene različitih propisa i uredbi koje će se primjenjivati na njihov pravni odnos s prekograničnim elementom ukoliko stranke same ne odrede mjerodavno pravo i nadležnost suda za slučaj nastanka spora. Uputno je da stranke što detaljnije urede svoj pravni odnos kako bi izbjegle neželjene pravne učinke i neizvjesnost ishoda za slučaj spora.

Kako bi bile sigurne da će iz pravnog posla s prekograničnim elementom proizaći pravni učinci koji odgovaraju njihovoj pravnoj i stvarnoj volji, stranke bi uz sve bitne sastojke ugovora trebale ugovoriti i mjerodavno pravo i nadležnost suda nakon što se u potpunosti upoznaju sa sadržajem izabranog mjerodavnog prava i postupovnih pravila izabranog suda. Prema tome, kako bi sporazum o prorogaciji nadležnosti bio učinkovit, stranke se moraju unaprijed upoznati sa svim predvidljivim posljedicama prorogacije nadležnosti. Stranke također moraju biti svjesne rizika koje derogacija nadležnosti suda može donijeti. Sporazumom o prorogaciji nadležnosti stranke mogu, s isključenjem primjene općih i posebnih pravila o nadležnosti Uredbe 1215/2012 i autonomnim određenjem nadležnosti, izabrati nadležnost suda čije provođenje postupka može biti manje povoljno za stranke od onog koji bi bio nadležan da nije sklopljen sporazum o prorogaciji nadležnosti. Slijedom navedenog, autonomija stranaka je, zbog dalekosežnih posljedica sudskih odluka, kao i svrhe osiguranja pravne sigurnosti te zaštite interesa stranaka, bitna za izbor suda i mjerodavnog prava u prekograničnim odnosima. Javni bilježnici prilikom sastavljanja ugovora s prekograničnim elementom posebnu pažnju pridaju upozoravanju stranaka na pravne posljedice primjene stranog prava ili nadležnosti stranih sudova u određenim pravnim odnosima. Zbog toga javni bilježnici kao nepristrane osobe od povjerenja utvrđuju stvarnu i pravu volju objiju ugovornih strana. Sklapanje ugovora u obliku javnobilježničkog akta posebno je važno radi formalnosti koje se poduzimaju kako bi se zaštitili interesi stranaka, osobito kod onih pravnih poslova s prekograničnim elementom koji mogu za stranke imati značajnije dalekosežne posljedice.

Radi osiguranja pravne sigurnosti stranaka koje sklapaju sporazum o prorogaciji nadležnosti u sporovima koji proizlaze iz ugovornih i izvanugovornih odnosa, također je bitna unifikacija kolizij-

skih pravila. Ukoliko je razlog za sklapanje sporazuma o nadležnosti primjenjivanje najugodnijeg prava za stranke od strane izabranog suda, potrebno je uzeti u obzir činjenicu da se na sporove koji proizlaze iz ugovornih odnosa s prekograničnim elementom primjenjuju ujednačena kolizijska pravila prema Uredbi Rim I, a ukoliko je sporazum o nadležnosti sklopljen u odnosu na spor koji je proizašao iz izvanugovornih obveza s prekograničnim elementom, tada se za određivanje mjerodavnog prava primjenjuju kolizijske norme Uredbe Rim II. Kolizijske norme sadržane u Uredbama Rim I i Rim II kao poveznice za određivanje mjerodavnog prava često koriste uobičajeno boravište, dok Uredba 1215/2012 nadležnost suda u pravilu temelji na domicilu stranaka i stoga će sudovi u rješavanju nekolicine predmeta s prekograničnim elementom morati primjenjivati strano pravo za rješavanje merituma spora, iako je radi pravne sigurnosti i ekonomičnosti postupka svrsishodnije da sudovi primjenjuju *lex fori*. Nije praktično ni ekonomično da o sporu odlučuje sud koji s konkretnim predmetom spora nema bitniju vezu, osim ako se sporazumno izabire neutralni forum koji je poznat kao stručni autoritet za određene sporove. Svaka je cilj Uredbe 1215/2012 da sudovi odlučuju o valjanosti prorogacijskog sporazuma i svojoj nadležnosti prema svome pravu, koje najbolje poznaju. Navedeno omogućuje da se stranke prilikom izbora suda u prvom redu mogu usredotočiti na praktično vođenje postupka u određenoj državi, uz poštivanje nacionalnih procesnih propisa, budući da se mjerodavno pravo za predmete spora određuje putem kolizijskih pravila Uredbe Rim I i Uredbe Rim II. Prema tome, postoji neodvojiva povezanost i usporedna primjena Uredbe 1215/2012 i Uredbe Rim I te Uredbe Rim II koje bi *de lege ferenda* trebalo uskladiti.

Uredba 1215/2012 ujednačenim je pravilima olakšala postupanje u određivanju nadležnosti za predmete spora s prekograničnim elementom, no ostala su otvorena pitanja vezana uz nadležnost sudova trećih država u slučajevima isključive nadležnosti ili sporazumne prorogacije nadležnosti na sudove treće države, koja i nadalje podliježu različitim nacionalnim propisima o sukobu zakona svake države članice. Ujednačena pravila koja bi se odnosila i na treće države olakšala bi osobama iz trećih država sudjelovanje u poslovnim aktivnostima unutar Europe, jer bi se tada na sve osobe primjenjivala ista pravila o nadležnosti. Radi pravne sigurnosti i lakšeg postupanja predlaže se noveliranje Uredbe 1215/2012 kojom bi se *de lege ferenda* ujednačila pravila u odnosu na treće države i time omogućila sporazumna prorogacija na sudove trećih država.

Kompleksnost simultane primjene različitih uredbi

na pravne odnose s prekograničnim elementom može rezultirati neizvjesnošću u ishodu rješavanja eventualnog spora. Stoga je potrebno svaki pojedinačni slučaj posebno detaljno proučiti. Javni bilježnik koji sudjeluje u sastavljanju javnobilježničkog akta o pravnom poslu s prekograničnim elementom mora utvrditi stvarnu volju stranaka prije sklapanja ugovora te stranke poučiti o svim mogućim rizicima i savjetovati o izboru klauzula koje je uputno unijeti u ugovor. Posebno je potrebno stranke poučiti o posljedicama izostanka izbora mjerodavnog prava te o mogućem podvrgavanju ugovora pravnom sustavu koji stranci nije poznat. Mjerodavna prava i postupanje sudova različitih država mogu dovesti do potpuno drukčijih pravnih učinaka od onih koje su stranke željele prilikom sklapanja ugovora. Slijedom svega navedenog, potrebno je prilikom sklapanja ugovora svesti rizik nastanka spora među strankama na minimum. Navedeno se može postići primjenom ovršnih klauzula prilikom sklapanja ugovora, odnosno korištenja različitih instrumenata osiguranja ispunjenja ugovora. Stranke mogu sporazumno dogovoriti primjenu ovršne klauzule koju će javni bilježnik unijeti u javnobilježnički akt. Time se smanjuje rizik nastanka spora među strankama, odnosno, ukoliko dužnik ne ispunio dospjelu obvezu, tada vjerovnik može tražiti ispunjenje tražbine provođenjem neposredne prisilne ovrhe. Ukoliko se radi o pravnom poslu s prekograničnim elementom, vjerovnik za potrebe provođenja ovrhe u drugoj državi članici može zatražiti izdavanje potvrde o ovršnosti od javnog bilježnika i putem Uredbe 1215/2012 i putem Uredbe 805/2004 o europskom ovršnom naslovu, sukladno odredbama četvrtog dijela Ovršnog zakona.

VIII. ZAKLJUČAK

Sporazum o prorogaciji nadležnosti sudova može se koristiti u pravnoj praksi prilikom sklapanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta kojim se uređuju odnosi s prekograničnim elementom. Autonomnim izborom suda izražava se sloboda volje stranaka koju međunarodno privatno pravo priznaje i podupire. Ugovorne bi stranke prilikom sklapanja ugovora u obliku javnobilježničkog akta u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom trebale unaprijed biti upoznate s mogućnošću izbora mjerodavnog prava prema Uredbi Rim I te mogućnošću izbora nadležnog suda prema Uredbi 1215/2015. Kako bi stranke u potpunosti postigle svrhu koju su željele, moraju prilikom sklapanja sporazuma o prorogaciji nadležnosti biti oprezne u odabiru sudova država članica. Stranke bi se radi pravne sigurnosti i ostvarivanja svog cilja trebale prije sklapanja sporazuma

o prorogaciji upoznati s materijalnim i postupovnim pravom države članice izabranog suda, na što ih može uputiti javni bilježnik.

Kako bi se izbjegle potencijalne zapreke i nedoumice prilikom sklapanja sporazuma o nadležnosti, Uredbom 1215/2012 propisana su ujednačena pravila o dopuštenosti i valjanosti sporazuma o određivanju nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima s prekograničnim elementom. Otklanjanju nedoumica prilikom primjene Uredbe 1215/2012 i sklapanju sporazuma o prorogaciji uvelike pridonose odluke Suda EU. Stranke će s većom vjerojatnošću ostvariti svoj cilj ako o njihovu sporu odlučuje izabrani sud te ako svi sudovi pred kojima bi eventualno bila podignuta tužba primjenjuju jednaka pravila o dopuštenosti i valjanosti sporazuma o nadležnosti koja su određena Uredbom 1215/2012. Putem odredaba Uredbe 1215/2012 kojima je propisana mogućnost sporazumne prorogacije nadležnosti sudova, Uredba podupire autonomiju stranaka, dok se ograničenje autonomije volje stranaka očituje u posebnim pravilima o nadležnosti koja su propisana Uredbom 1215/2012 radi zaštite slabije stranke u predmetima vezanim uz osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu, kao i u pravilima o isključivoj nadležnosti. Slijedom navedenog, za potrebe konkretnog spora, mogućnost prorogacije nadležnosti predstavlja korekciju općih pravila o nadležnosti, s time da je autonomija stranaka ograničena uvjetima o dopuštenosti prorogacije.

Kako bi se rizici nastanka spora iz pravnog posla sveli na minimum, ključna je primjena strogih pravila za sastavljanje javnobilježničkog akta. Prilikom sastavljanja javnobilježničkih akata vrijede najstroža sadržajna i formalna pravila u svrhu osiguranja pravne sigurnosti stranaka na način da se prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta utvrdi stvarna i prava volja stranaka te da su stranke upoznate sa sadržajem i pravnim posljedicama takvog pravnog posla. Ovršnost javnobilježničkog akta pridonosi smanjenju potrebe provođenja sudskih postupaka i rasterećenju sudova budući da ovršan javnobilježnički akt može nadomjestiti sudsku odluku u ovršnom postupku. Mogućnost provođenja ovršnih javnobilježničkih akata s prekograničnim elementom u drugim državama članicama i provedba ovrhe na temelju istih bez posebnih dodatnih formalnosti u drugoj članici otvara mnoge mogućnosti za sigurnije i lakše poslovanje i sklapanje pravnih poslova s prekograničnim elementom te je s time potrebno upoznati stranke. Uredbom 1215/2012 na jednak je način uređena ovršivost ovršnih sudskih odluka i ovršnih javnih isprava u drugoj državi članici, tj. odredbe o ovršivosti ovršnih sudskih odluka primjenjuju se *mutatis mutandis* na ovršivost ovršnih javnih isprava. Budući da se ovrha na temelju

ovršne javne isprave može u drugoj državi članici provesti na temelju Potvrde izdane na obrascu iz Uredbe 1215/2012 ili Europskog ovršnog naslova izdanog na temelju Uredbe 805/2004, o ovrhovoditelju ovisi koji će postupak u zahtjevu podnesenom javnom bilježniku odabrati. Zakonodavac bi de lege ferenda također mogao odrediti širu obvezatnu primjenu javnobilježničkih akata u pravnim poslovima, kao što su naprimjer nekretnine u kojima je nužno da se omogući brža provedivost i veća pravna sigurnost. Javni bilježnici prilikom sastava javnobilježničkih akata o pravnim poslovima s prekograničnim elementom upoznaju stranke s usporednom primjenom nacionalnog i europskog prava te mogućnošću primjene ovršne klauzule. Svojim širokim stručnim znanjem, kontinuiranom edukacijom i funkcijom nepristrane osobe od povjerenja, javni bilježnici osiguravaju stručan i kvalitetan sastav isprava o pravnim poslovima s prekograničnim elementom. Kompleksnost pravnih poslova s prekograničnim elementom osobito se očituje u simultanoj upotrebi nacionalnog prava i različitih uredbi koje nisu u potpunosti usklađene, a nužno ih je istovremeno koristiti. Kako bi se osigurala veća pravna sigurnost te olakšala primjena uredbi, upućuje se de lege ferenda na usklađivanje odredaba uredbi koje su blisko povezane, kao što su Uredba 1215/2012 i Uredba Rim I, te na donošenje provedbenih propisa za njihovu primjenu na nacionalnoj razini.

Prorogation of jurisdiction in civil and commercial matters according to Regulation no. 1215/2012

SUMMARY

For disputes in civil and commercial matters with a cross-border element, the jurisdiction of the courts is prescribed by Regulation 1215/2012. The autonomy of the parties, which plays an important role in private international law, has found its expression in civil proceedings with a cross-border element in the possibility of an consensual choice of the court competent for disputes arising from a particular legal relationship. Although the autonomy of the parties is expressed by the provisions of Regulation 1215/2012 relating to the freedom of choice of the competent court of a Member State. However, the freedom of the parties in the choice of court is not unlimited. It is limited in the form of exclusive jurisdiction and protection of the weaker party according to the provisions of Regulation 1215/2012. The will of the parties may be expressed in the prescribed forms, including the form of a notarial deed. The role of notaries in the application of Regulation 1215/2012 is particularly important when they participate in the drafting of contracts

with a cross-border element in the form of a notarial deed with an enforcement clause, because it provides the possibility of issuing a certificate of enforceability on the basis of which enforcement can be carried out in another Member State, assuming that a notarial deed with a cross-border element has become enforceable in the country of origin.

Keywords: Regulation 1215/2012, prorogation agreement, party autonomy, jurisdiction, cross-border element, enforced notarial deed.

IZVORI

Knjige i članci:

1. B. Podgoršek. „Izvršljivost notarskega zapisa nempremičninske najemne pogodbe“, Notarski vestnik, br. 12, Ljubljana, 2019., str. 28–36.
2. D. A. Babić, „Vremenske granice primjene uredba 44/2001 i 1215/2012 u Hrvatskoj“, Europsko građansko procesno pravo: Izabrane teme, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 137–146.
3. D. A. Babić, „Opće uređenje stranačkog izbora mjerodavnog prava prema Uredbi (EZ) 593/2008 o pravu mjerodavnog za ugovorne obveze („Rim I“)“, Zagrebačka pravna revija, Vol. 5, No. 3., 2016., str. 271–294.
4. D. Babić, D. Zgrabljic Rotar, „Reforma kolizijskih pravila za ugovorne obaveze u pravu Europske unije“, Međunarodno privatno pravo, Hrvatska pravna revija, 2010., str. 54–62.
5. D. Šago, N. Mišić Radanović, „Prorogacija nadležnosti u hrvatskom pravu i pravu Europske unije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, 2016, god. 53, 4/2016., str. 1053–1078.
6. D. Zgrabljic Rotar, „Oblik izričitog sporazuma o međunarodnoj nadležnosti u makedonskom, hrvatskom i europskom pravu“, Zbornik radova Pravni fakultet Justinijan I Sveučilišta sv. Ćirila i Metoda, Skopje, 2013., str. 91–109.
7. D. Zgrabljic Rotar, I. Vidović, „Naknada štete za povredu ugovora o nadležnosti u sporovima s međunarodnim obilježjem“, Zagrebačka pravna revija, Vol. 8., No. 1., 2019., str. 7–23.
8. Dž. Radončić, Z. Meškić, „Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Savjeta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. list EU 2012, L 351/1)“, Nova pravna revija, Časopis za domaće, njemačko i europsko pravo, Sarajevo, br. 1, 2013., str. 46–55.
9. G. Mihelčić, „Europski ovršni nalog – nova vrsta ovrše isprave“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 21–35.

10. H. Hobljaj, „Javnobilježnički akt s nasljenopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 66–83.
11. H. Hobljaj, „Razvod braka i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj prema novom Obiteljskom zakoniku“, Javni bilježnik, br. 46, 2019., str. 25–36.
12. H. Sikirić, „Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe sudskih odluka po Uredbi vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. O sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol.60., Br. 1., 2010., str. 45–100.
13. I. Kemec Kokot, „Europski ovršni naslov“, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 39–48.
14. I. Medić, „Priznanje i ovrha na području EU – uzajamno povjerenje i zaštita temeljnih ljudskih prava“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br.1, 2017., str. 283–300.
15. J. Kramberger Škerl, „Sporazum o pristojnosti v Uredbi Bruselj I“, Pravni letopis 2011, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2011., str. 191–211.
16. J. Kramberger Škerl, „Prorogacija međunarodne pristojnosti“, Zbornik znanstvenih razprava 2012, Leto 72, Pravni fakultet, Ljubljana, 2012., str. 149–180.
17. J. Weber, „Universal Jurisdiction and Third States in the Reform of the Brussels I Regulation“, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Max Planck Private Law Research Paper No. 11/7, Hamburg, 2011., str. 620–644.
18. K. Sajko, Međunarodno privatno pravo, Peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2009.
19. K. Turkalj, „Položaj javnih bilježnika u ovršnom postupku nakon relevantnih odluka Suda Europske unije“, Javni bilježnik, br. 47, 2020., str. 118–123.
20. M. Dika, „Ovršni zakon IV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje“, Narodne Novine, 2017.
21. M. Dika, „Prorogacija mjesne nadležnosti u hrvatskom pravu“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62., No. 1–2, 2012., str. 212–227.
22. M. Herranz Ballesteros, „The Regime of party autonomy in the Bruselles I Recast: The solutions adopted for agreements on Jurisdiction“, Jurnal of Private International Law (2014), Vol. 8., No. 2., str. 291–308.
23. M. Mantovani, „Notaries and their debt-collection writs under the Brussels Ia Regulation. A difficult characterisation“, Jurnal od Private International Law (2019), Vol. 15., No. 2., str. 393–417.
24. P. Klarić, M. Vedriš, „Građansko pravo“, Narodne novine, Zagreb, 2008.
25. T. Ratković, D. Zgrabljic Rotar, „Choice-of-court agreements under the Brussels I Regulation (Recast)“, Jurnal od Private International Law (2013), Vol. 9., No. 2., str. 245–268.
26. V. Nikolić, H. Hobljaj, M. Grbac, „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj“, Javni bilježnik, br. 48, 2021., str. 29–61.

Pravni akti:

1. Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. 27.09.1968. 72/454/EEZ.
2. Ovršni zakon, NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.
3. Protocol concerning the interpretation by the Court of Justice of the convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters – signed in Luxembourg on 3 June 1971 – Consolidated version CF 498Y0126(02) Sl. l. 204, 2.8.1975., str. 28–31.
4. Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 12, 16.1.2001. Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 30–52
5. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Sl. l. 351. 20. 12. 2012. Posebno izdanje za Hrvatsku. Poglavlje 19. Svezak 011., str. 289–320.
6. Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) Sl. l. 177, 4.7.2008., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 109–119.
7. Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“), Sl. l. 199, 31.7.2007., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 006, str. 73–82.
8. Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvodnju europskog ovršnog naslova za nesporne tražbine, Sl. L. 143, 30.4.2004., Posebno izdanje za Hrvatsku, poglavlje 19, svezak 003, str. 172–196.
9. Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.
10. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, NN 101/17.
11. Zakon o parničnom postupku SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87,

57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19.

Sudska praksa:

1. Presuda Suda EU C-159/97 od 16. ožujka 1999. *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v. Hugo Trumpy SpA*. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=44491&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7178690> (pristupljeno 15. svibnja 2021.).
2. Presuda Suda EU C-281/02 od 1. ožujka 2005., *Andrew Owusu v. N. B. Jackson („Villa Holidays Bal-Inn Villas“)* i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55027&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3495047> (pristupljeno 12. lipnja 2021.).
3. Presuda Suda EU C-24/76 od 14. prosinca 1976. *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=89370&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2412295> (pristupljeno 15. lipnja 2021.).
4. Presuda Suda EU C-387/98 od 9. studenog 2000., *Coreck Maritime GmbH v. Handelsveem BV* i dr. <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45789&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=16827338> (pristupljeno 22. lipnja 2021.).

Mrežna vrela:

1. A. C. Alameda, A. F. Fajula, M. T. Moreno, „Choice-of-court agreements under Brussels I Recast Regulation“, A check-list for European Judges, Escuela Judicial (Spain). https://www.ejtn.eu/Documents/Themis%20Luxembourg/Written_paper_Spain1.pdf (pristupljeno 17. svibnja 2021.).
2. V. Boić, D. Babić, „Zakon o međunarodnom privatnom pravu“, Priručnik za voditelje/ice, Pravosudna akademija, Zagreb, 2018. <https://www.pak.hr/clanak/obrazovni-materijali-30511.html> (pristupljeno 2. svibnja 2021.).
3. European Judicial Network in Civil and Commercial Matters. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/art_26_brussels_i_standard_text_EU_en.pdf (pristupljeno 28. svibnja 2021.).
4. V. Lovrić, „Međunarodna sudska nadležnost, Neka pitanja međunarodne sudske nadležnosti za građanske i trgovačke stvari“, Visoki trgo-

vački sud RH, Zagreb, 2007. <https://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/Savjetovanja/europsko-pravo-medunarodna-sudska-nadleznost.doc> (pristupljeno 5. svibnja 2021.).

5. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, Vodič za djelatnike. <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=13266272-5465-4ba3-bbc1-5f98b6b9816f> (pristupljeno 5. svibnja 2021.).
6. Green Paper on the review of Council Regulation (EC) no 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters /* COM/2009/0175 final */. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52009DC0175> (pristupljeno 1. lipnja 2021.).
7. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, „Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States“, Study JLS/C4/2005/03, Final Version September 2007., Institut für ausländisches und internationales privat- und wirtschaftsrecht. http://courtesa.eu/wp-content/uploads/2019/03/study_application_brussels_1_en.pdf (pristupljeno 20. lipnja 2021.).
8. A. Nuyts, Study on Residual Jurisdiction, (Review of the Member States' Rules concerning the „Residual Jurisdiction“ of their courts in Civil and Commercial Matters pursuant to the Brussels I and II Regulations), General Report (final version dated 3 september 2007.), str. 1–156. https://gavclaw.files.wordpress.com/2020/05/arnaud-nuyts-study_residual_jurisdiction_en.pdf (pristupljeno 21. lipnja 2021.).
9. M. Dogauchi, T. C. Hartley, „Preliminary draft Convention on exclusive choice of court agreements“, 2004. http://www.cptech.org/ecom/jurisdiction/jdgm_pd26e.pdf (pristupljeno 22. lipnja 2021.).
10. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=EN> (pristupljeno 11. studenog 2021.).
11. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=HR> (pristupljeno 11. studenog 2021.).
12. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=DE> (pristupljeno 11. studenog 2021.).
13. https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Uredba_Brussels_I_hrv.pdf (pristupljeno 19. studenog 2021.).

Hana Hobljaj, dipl. iur.

Javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika Ruže Hobljaj i stalni sudski tumač za slovenski jezik, hana.hoblaj@gmail.com

UDK 347.724:336(497.5)
Izvorni znanstveni rad

Dodatne činidbe kao poseban oblik financiranja društva s ograničenom odgovornošću

Hana Hobljaj

Sažetak

Članovi društva s ograničenom odgovornošću kao alternativan način financiranja društva mogu društvenim ugovorom ugovoriti dodatne činidbe. Obvezu na dodatne činidbe društvenim ugovorom mogu preuzeti neki ili svi članovi društva u obliku uplate novca ili ispunjenju drugih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost, čime se ne povećava temeljni kapital. Unosom dodatnih činidbi u rezerve kapitala društvo stječe kapital potreban za poslovanje bez provođenja posebnih formalnosti koje su propisane za povećanje temeljnog kapitala ili zajma kojim se nadomješta temeljni kapital. Rezerve kapitala u koje su unesene dodatne činidbe mogu se upotrijebiti u zakonom propisane svrhe, a kada se za to ispune uvjeti, rezerve kapitala mogu se pretvoriti u temeljni kapital, što će de lege ferenda biti od značaja prilikom prelaska Hrvatske u eurozonu radi usklađivanja temeljnog kapitala i nominalnih iznosa poslovnih udjela sa zakonskim propisima. Ispunjenjem pretpostavki propisanih zakonom dodatne novčane činidbe mogu se vratiti članovima društva, dok za dodatne nenovčane činidbe članovi društva imaju i pravo na naknadu koja ne smije biti veća od vrijednosti činidbi koje trebaju ispuniti.

Ključne riječi: društvo s ograničenom odgovornošću, dodatne činidbe, dodatne novčane činidbe, dodatne nenovčane činidbe, rezerve kapitala.

I. UVOD

Članovi društva s ograničenom odgovornošću zbog poboljšanja financijske strukture društva, bilo radi pokretanja novih poduzetničkih pothvata bilo radi sprečavanja prezaduzenosti društva, mogu koristiti različite načine financiranja. Najčešće se članovi odlučuju na povećanje temeljnog kapitala ili zaduživanje. Međutim, članovi društva s ograničenom odgovornošću kao alternativan način financiranja radi olakšavanja poslovanja društva mogu društvenim ugovorom ugovoriti dodatne činidbe. Obvezu na dodatne činidbe društvenim ugovorom mogu preuzeti neki ili svi članovi društva u obliku uplate novca ili ispunjenja drugih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost, čime se povećava imovina

društva bez povećanja temeljnog kapitala. Unosom dodatnih činidbi u rezerve kapitala, pogotovo u vidu uplate novca, društvo stječe kapital potreban za poslovanje pod povoljnijim uvjetima od onih na tržištu kapitala.¹ Članovi društva time na jednostavniji i povoljniji način stavljaju na raspolaganje društvu sredstva potrebna za poslovanje izbjegavajući formalnosti propisane za povećanje temeljnog kapitala ili zajma kojim se nadomješta temeljni kapital. Prednost dodatnih činidbi jest u činjenici da se radi o članskom, a ne dužničkom

¹ Barbić J., Pravo društava, Društva kapitala, Knjiga druga, Svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2020., str. 243.

izvoru sredstava, kao i u većoj fleksibilnosti prilikom vraćanja uplaćenog iznosa članu društva.

Odredbama čl. 391. Zakona o trgovačkim društvima² (dalje ZTD) uređen je pravni institut dodatnih činidbi, s time da su se zakonske odredbe navedenog instituta u Hrvatskoj u više navrata mijenjale. Tako su dodatne činidbe odredbom čl. 391. ZTD-a³ iz 1993. godine bile predviđene samo u obliku nenovčane obveze. Prema uređenju iz 1993. godine, jedan ili više članova društva društvenim su se ugovorom mogli, uz obvezu uplate temeljnog uloga, obvezati na uoženje nenovčanih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost. Stoga se prema tom uređenju nije mogla ugovoriti naknadna novčana uplata, već isključivo nenovčana činidba koja ima imovinsku vrijednost i za koju je članu pripadala naknada.⁴ Međutim, odredbom čl. 182. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima⁵ (dalje ZIDZTD 2003) iz 2003. godine dodani su novi stavci od 1. do 5., a dotadašnja odredba čl. 391. ZTD-a iz 1993. godine postaje st. 6. ZTD-a.⁶ Prema navedenim izmjenama i dopunama iz 2003. godine uvela se i mogućnost dodatnih novčanih uplata, a kojima se ne povećava temeljni kapital. Zadržavanjem dodatnih nenovčanih činidbi u st. 6. čl. 391. ZTD-a i uvođenjem dodatnih novčanih uplata zaokružuje se pravno uređenje dodatnih činidbi, čime se pridonijelo pravnoj sigurnosti, očuvanju kapitala društva i sprečavanju zlouporaba.⁷ Međutim, razlika između trenutnog uređenja dodatnih činidbi i uređenja iz 2003. godine jest u čl. 391. st. 2. ZTD-a kojim je bilo propisano da obveza članova društva na uplatu novca mora biti razmjerna njihovim poslovnim udjelima u društvu, s time da neki drukčiji ugovoreni omjer uplata nema učinka, a obveza novčane uplate može se društvenim ugovorom ograničiti određenim iznosom. Prve tri rečenice čl. 391. st. 2. ZTD-a iz 2003. godine brisane su na temelju odredbe čl. 119. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o trgovačkim društvima⁸ (dalje ZIDZTD 2009) te je time ukinuto ograničenje glede

povezanosti dodatnih novčanih uplata s omjerom poslovnih udjela članova društva. Iako je navedeno zakonsko ograničenje ukinuto, članovi društva, zbog načela slobode ugovaranja, mogu društvenim ugovorom ugovoriti obvezu članova društva na dodatne uplate novca razmjerno nominalnim iznosima poslovnih udjela članova društva. Prema ranijim propisima, a također i prema važećim propisima, obvezu na dodatne novčane činidbe mogu preuzeti svi ili samo neki članovi društva. Ukidanjem razmjernosti novčanih uplata i visine poslovnih udjela samo je ojačana autonomija stranaka u uređivanju odnosa društvenim ugovorom. Time je omogućeno da se za svakog člana društva, uz njegovu suglasnost, ugovori različit položaj u društvu bez da se krši načelo jednakog položaja članova u društvu, jer ne moraju biti ugovorene jednake obveze za sve članove društva.⁹

Cilj je rada prikazati svrhu dodatnih činidbi i moguće pravne posljedice korištenja tog pravnog instituta. U radu će se nastojati prikazati pravna priroda i teorijska osnova dodatnih činidbi, praktična svrha uporabe dodatnih činidbi u poslovnoj praksi, kao i postupak vraćanja dodatnih činidbi iz rezervi društva. Rad je uz uvod i zaključak podijeljen na pet cjelina. U drugoj cjelini obrađene su dodatne činidbe razlikujući dodatne novčane uplate od dodatnih nenovčanih činidbi. U trećem je dijelu detaljnije prikazan društveni ugovor kao obvezan oblik ugovaranja dodatnih novčanih i nenovčanih činidbi uz sudjelovanje javnih bilježnika. Četvrti dio rada obrađuje rezerve društva s osobitim osvrtom na rezerve kapitala i povećanje temeljnog kapitala iz tih rezervi s *de lege ferenda* prijedlozima zbog ulaska Hrvatske u eurozonu. Prestanak dodatnih činidbi i prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama prikazan je u petom dijelu, dok je u šestom dijelu rada napravljena poredbenopravna analiza pravnih sustava koji također poznaju pravni institut dodatnih činidbi.

II. DODATNE ČINIDBE

Dodatne činidbe, kao specifičan pravni institut, predstavljaju društvenim ugovorom preuzetu obvezu članova društva s ograničenom odgovornošću u vidu dodatnih uplata novca ili ispunjenja drugih činidbi¹⁰ koje imaju imovinsku vrijednost, čime se ne povećava temeljni kapital društva, a u svrhu

2 Zakon o trgovačkim društvima NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19.

3 Zakon o trgovačkim društvima NN 111/93.

4 Filipović, V., Gorenc V., Slakoper Z., Zakon o trgovačkim društvima s komentarom, Druga, izmijenjena i dopunjena naklada, RRIF, Zagreb, 1996., str. 546.

5 Zakon o izmjenama i dopunama zakona o trgovačkim društvima NN 118/03.

6 Novelom od 2007. čl. 391. u cijelosti je izmijenjen kako ne bi bilo dvojbe glede sudbine dosadašnjeg jedinog stavka prije Novele od 2003., a riječ je o tome da je izmijenjen tekst st. 1.–5. Novele od 2003., a tekst prethodne odredbe unesen je u st. 6.

7 Barbić J., Markovinović H., Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o sudskom registru, Pravilnik o načinu upisa u sudski registar s obrascima, uputa. S uvodnim objašnjenjima, napomenama i abecednim kazalima. Drugo, dopunjeno izdanje. Organizator, Zagreb, 2005., str. 32–33.

8 Zakon o izmjenama i dopunama zakona o trgovačkim društvima NN 137/09.

9 Bogdanović O., „Dodatne činidbe u društvu s ograničenom odgovornošću“, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 46 No. 93, 2013., str. 158.

10 „Činidba je aktivna ili pasivna radnja koju je jedna strana dužna u pravnom odnosu izvršiti drugoj strani.“ Činidba je također predmet obveze, a da bi obveza bila valjana, činidba mora biti moguća, dopuštena, određena ili određiva. Pezo V., Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslava Krležje, Zagreb, 2007., str. 178.

dodatnog financiranja i olakšavanja poslovanja društva.

Članskim obvezama na koje se primjenjuju pravila prava društava, uz obvezu uplate poslovnog udjela kao glavne obveze člana društva, smatraju se i obveza na dodatne činidbe te obveza na lojalno postupanje prema društvu i drugim članovima društva.¹¹ Obveza na dodatne činidbe može se *stipulirati* isključivo društvenim ugovorom na način da se uz obvezu uplate uloga članovi društva obvežu i na dodatne uplate novca ili ispunjenje drugih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost.

2.1. Dodatne novčane činidbe

Članovi društva mogu društvenim ugovorom ugovoriti obvezu na dodatne novčane činidbe čije ispunjenje ne dovodi do povećanja temeljnog kapitala društva, a preuzeti ih mogu svi ili samo neki članovi društva. Stoga se društvenim ugovorom može odrediti dodatna novčana obveza člana koja za činidbu ima uplatu novca, a da se time ne povećava temeljni kapital društva. Odredbe čl. 391. st. 3. i 4. ZTD-a razlikuju obvezu člana na dodatne novčane uplate u ograničenom iznosu i obvezu člana na dodatne novčane uplate u neograničenom iznosu.

2.1.1. Dodatne novčane uplate u ograničenom iznosu

Kada je društvenim ugovorom obveza člana na naknadnu uplatu novca ograničena točnim iznosom ili najvišim iznosom, a član društva tu obvezu ne ispuni po dospelosti, tada će se na njega primjenjivati odredbe ZTD-a o zakašnjenju s ispunjenjem obveze uplate uloga, ako društvenim ugovorom nije što drugo određeno.¹² U tom slučaju članovi društva društvenim ugovorom mogu ugovoriti točno određen novčani iznos koji je potrebno naknadno uplatiti ili mogu odrediti postotak razmjern nominalnim iznosima poslovnih udjela, odnosno na drugi način odrediti novčani iznos koji je potrebno naknadno uplatiti, tako da se radi o novčanoj obvezi koja je određena ili određiva na temelju društvenog ugovora. Društvenim ugovorom može se ugovoriti i rok ili datum dospjeća obveze na dodatne uplate novca, a ukoliko nije određeno dospjeće, tada uprava može od članova društva zahtijevati ispunjenje dodatne novčane uplate odmah.¹³ Ukoliko član društva ne ispuni dodatnu činidbu uplate novca nakon što to od njega zatraži uprava, tj. nakon dospelosti, tada će odgovarati kao za zakašnjenje s uplatom poslovnih udjela. Smatra se

da je član društva pao u zakašnjenje ako u roku dospjeća nije ispunio dodatnu novčanu činidbu, a ako društvenim ugovorom nije određeno dospjeće, tada ako ne uplati novac odmah po pozivu uprave na ispunjenje.¹⁴ Međutim, član društva koji nije ispunio dodatnu obvezu može se pozvati na načelo jednakog položaja svih članova društva i odbiti ispunjenje dodatne činidbe sve dok uprava ne postavi zahtjev za ispunjenje dodatnih činidbi prema drugim članovima.¹⁵

Ako član društva padne u zakašnjenje s ispunjenjem dodatne novčane činidbe ograničene točnim iznosom ili najvišim iznosom, primjenjivat će se odredbe o zakašnjenju s uplatom poslovnih udjela, ako društvenim ugovorom nije što drugo određeno. Za člana će društva, uz obvezu ispunjenja dodatne činidbe, nastati i obveza plaćanja zateznih kamata u visini propisane stope zakonske zatezne kamate ako društvenim ugovorom ili odlukom organa društva donesenom prije preuzimanja obveze naknadne uplate novca nije određena viša kamatna stopa.¹⁶ Ako član društva ne ispuni svoju obvezu dodatne uplate novca ni nakon što ga uprava na to pozove, uprava može putem tužbe tražiti ispunjenje dodatne činidbe i zatezne kamate, a ukoliko je zbog zakašnjenja društvu nastala šteta, tada može protiv člana (ako postoji krivnja) postaviti i odštetni zahtjev.¹⁷ Društvo mora voditi računa i o općem roku zastare, jer zahtjev za uplatom zastarijeva nakon proteka pet godina od dospelosti obveze na dodatne novčane uplate.¹⁸ Ako društvo ne postavi zahtjev prema članu društva koji mora ispuniti obvezu dodatne uplate novca, tada drugi član društva može tužbom *actio pro socio* zahtijevati od njega ispunjenje obveze prema društvu. Radi se o supsidijarnom pravnom sredstvu koje će drugi član koristiti samo ukoliko društvo ne postavi zahtjev prema članu koji ima obvezu prema društvu.¹⁹ Ovlaštenje drugog člana za podizanje tužbe *actio pro socio*, odnosno zahtijevanje ispunjenja dodatne činidbe člana prema društvu, proizlazi iz obveze lojalnog postupanja članova prema drugim članovima i društvu, jer članovi društva imaju interes da se ispune dodatne činidbe, a sve u svrhu ostvarenja cilja društva.

S obzirom na to da se *mutatis mutandis* na zakašnjenje s ispunjenjem dodatne novčane činidbe primjenjuju odredbe o zakašnjenju s uplatom poslovnih udjela, zakašnjenje dodatne uplate novca može imati za posljedicu i *kaduciranje*. Da bi se

11 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 215.

12 Česić Z., „Ispunjenje dodatnih činidaba člana društva s ograničenom odgovornošću”, RRiF br. 6/10, Zagreb, 2010., str. 159.

13 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 246.

14 Vidi više o zakašnjenju u Klarić P., Vedriš M., *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 474–476.

15 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 246–247.

16 Čl. 399. ZTD.

17 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 224.

18 Čl. 225. Zakona o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21 (dalje ZOO).

19 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 300.

društvu omogućilo pribavljanje novčanih sredstava koje je član trebao unijeti u društvo, čl. 400. ZTD-a propisuje mogućnost isključenja člana koji nije po dospelju ispunio svoju obvezu dodatne uplate novca. Do isključenja člana društva koji je u zakašnjenju s uplatom dodatne novčane činidbe može doći ako društvo preporučenim pismom člana društva pozove na uplatu i istovremeno ga upozori da će biti isključen iz društva ako u naknadnom roku koji je određen u pozivu, a koji ne može biti kraći od mjesec²⁰ dana od dana primitka pisma, ne ispuni svoju obvezu. Međutim, na društvu je odluka hoće li sudskim putem tražiti prisilno ispunjenje dodatne novčane činidbe ili će tražiti isključenje člana društva koji nije ispunio dodatnu uplatu novca, s time da društvo može istovremeno provoditi oba postupka.²¹ Isključenje člana društva koji je u zakašnjenju s dodatnom uplatom novca indirektno je propisano *kogentnom* zakonskom normom u čl. 400. ZTD-a koja ne dopušta izuzeće pojedinog člana društva od primjene odredaba zakona u tom dijelu, odnosno član društva ne može se osloboditi pravnih posljedica propisanih zakonom.²² Stoga se društvenim ugovorom ne bi mogle mijenjati pretpostavke i postupak *kaduciranja*, ali članovi društva mogu, na temelju čl. 420. st. 1. ZTD-a, društvenim ugovorom izričito *stipulirati* da je neispunjenje dodatne činidbe uvjet za isključenje člana iz društva.²³ Ako član društva koji je u zakašnjenju ni nakon poziva na uplatu i upozorenja na isključenje ne ispuni dodatnu novčanu činidbu u određenom naknadnom roku, uprava društva oglašava da je član u korist društva izgubio svoj poslovni udio i uplatu tog udjela te sve ono što je na ime dodatne novčane činidbe djelomično uplatio.²⁴ O navedenom uprava društva obavještava člana preporučenim pismom. Ako na odgovarajući način slijedimo odredbe čl. 400. u st. 3. ZTD-a, zaključujemo da član društva isključenjem gubi sva prava u društvu, ali mu i dalje ostaje obveza uplate neuplaćene dodatne novčane obveze.²⁵ Prema toj odredbi član ne samo da je isključen iz društva i nema pravo na povrat uplaćenog već mu i nadalje ostaje obveza prema društvu uz obvezu naknade štete ako je ona nastala društvu. Međutim, potrebno je uzeti u obzir činjenicu da ZTD ne propisuje dospelju obveze ispunjenja dodatne činidbe, budući da je noveliranjem ZTD-

a u 2003. godini brisana odredba da se dodatne činidbe moraju ispuniti do podnošenja prijave za upis osnivanja društva sudskom registru.²⁶ Stoga dospelju ispunjenja obveze na dodatne činidbe članovi društva mogu odrediti u društvenom ugovoru ili, u suprotnom, dodatna obveza dospeljeva odmah, nakon čega uprava društva može pozvati člana na ispunjenje dodatne novčane činidbe. Društvenim ugovorom članovi društva mogu ugovoriti da se dodatne činidbe uplate prije potpune uplate uloga ili nakon uplate uloga, što može utjecati na primjenu odredbi čl. 400. st. 2. i 3. ZTD-a i povrata uplaćenih dodatnih činidbi.²⁷ Ako su članovi društva dužni uplatiti dodatne novčane činidbe prije uplate uloga te neki član dode u zakašnjenje, tada može doći do *kaduciranja*, čime će član izgubiti članstvo u društvu i iznos koji je djelomično uplatio na ime dodatnih činidbi. Međutim, ako je dospelju dodatnih činidbi određeno nakon uplate uloga u cijelosti, tada će primjenom odredbe ZTD-a o isključenju člana koji je u zakašnjenju isključen član izgubiti uz poslovni udio i uplatu uloga za taj poslovni udio, a također i djelomičnu uplatu dodatne činidbe koja je eventualno učinjena.

Dodatne činidbe ne ulaze u temeljni kapital društva i moguće ih je pod zakonskim pretpostavkama vratiti članu društva ako su uplaćene nakon potpune uplate uloga. Smisao uplate poslovnog udjela i dodatnih novčanih činidbi jest pribavljanje kapitala koji je neophodan za financiranje poslovanja društva. Stoga je pravni institut *kaduciranja* u svrhu pribavljanja kapitala za društvo smisleno određen kako za slučaj zakašnjenja člana s uplatom uloga tako i za slučaj zakašnjenja s uplatom dodatnih činidbi. Potrebno je uzeti u obzir činjenicu da obvezu na dodatne činidbe ne moraju imati svi članovi, već se ta obveza određuje društvenim ugovorom uz suglasnost tog određenog člana, za razliku od obveze uplate poslovnog udjela koju imaju svi članovi. Obveza na dodatne činidbe može čak i za određenog člana prestati izmjenom društvenog ugovora ili odlukom društva.²⁸ Također, dodatne činidbe kao članske obveze slijede, odnosno vezane su uz poslovni udio te novi stjecatelj opterećenog poslovnog udjela preuzima i obvezu na dodatne činidbe. Kako prilikom isključenja člana zbog zakašnjenja s uplatom poslovnog udjela isključenog člana pripada društvu, postoje različita pravna stajališta glede toga drži li društvo poslovni udio isključenog člana kao povjerenik za onoga tko će kasnije steći taj poslovni udio kupnjom ili društvo drži poslovni udio kao svoj vlastiti udio.²⁹ Ovisno o navedenom, dodatna činidba prijeći će na novog

20 Rok u pravilu određuje uprava u pozivu na plaćanje, s time da taj rok svakako ne smije biti kraći od mjesec dana, ali može biti dulji. Društvo mora jednako postupati prema svim članovima društva koje se poziva na uplatu, pa se stoga svima mora odrediti jednak naknadni rok za uplatu.

21 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 225.

22 Čl. 405. ZTD.

23 Česić Z., Blažević L., „Dodatne činidbe u društvu s ograničenom odgovornošću“, RRIF br. 12/2008, Zagreb, 2008., str. 239.

24 Čl. 400. st. 2. ZTD.

25 Tako i Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 229.

26 Česić Z., *Op. cit.* (bilj. 12.), str. 162.

27 Čl. 391. st. 5. ZTD.

28 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 243.

29 *Ibid.*, str. 229.

člana koji je stekao tako opterećen poslovni udio ili će prestati jer je došlo do sjedinjenja u trenutku kada je društvo steklo poslovni udio opterećen dodatnom činidbom. Međutim, obveza na dodatnu činidbu može ponovno oživjeti ako društvo prije dospijeća dodatne činidbe otudi taj poslovni udio.³⁰ Ako bi društvo držalo poslovni udio isključenog člana kao povjerenik i ne bi se moglo namiriti od prednika člana, tada će ono radi namirenja dodatne novčane činidbe s ograničenim iznosom, na temelju čl. 402. ZTD-a, prodati poslovni udio na zakonom propisane načine. Prodaja poslovnog udjela u tom se slučaju može izvršiti javnim nadmetanjem, osim ako ga uz cijenu stvarne vrijednosti udjela i suglasnost isključenog člana ne preuzme neki od postojećih članova društva, dok je prodaja na drugačiji način dopuštena samo uz suglasnost isključenog člana.³¹ Prodaja je moguća i slobodnom prodajom u roku od mjesec dana od kada su ispunjeni uvjeti da se udio proda, ali isključivo za iznos koji nije niži od vrijednosti udjela iskazane u izvještaju o financijskom položaju društva, dok se nakon roka od mjesec dana prodaja može izvršiti samo javnom dražbom.³² Smatram da bi društvo moglo zadržati poslovni udio isključenog člana koji nije ispunio dodatne novčane uplate kao vlastiti udio, a da se pritom ne povrijedi načelo održavanja kapitala, ako je društvenim ugovorom određeno dospijeće dodatnih novčanih činidbi nakon što su svi uloženi u cijelosti uplaćeni. Navedeno se može potkrijepiti činjenicom da bi se uplaćene dodatne novčane uplate mogle vratiti članu uz zakonske preduvjete jer dodatne činidbe ne ulaze u temeljni kapital. Također je izmjenom društvenog ugovora moguće naknadno promijeniti uvjete ispunjenja dodatnih činidbi te društvo može pojedinog člana društva čak i osloboditi obveze na dodatne činidbe.³³

Potrebno je također naglasiti da postoji različito zakonsko uređenje odgovornosti prednika isključenog člana zbog zakašnjenja s uplatom uloga i odgovornosti prednika člana društva koji nije uplatio dodatnu novčanu činidbu u ograničenom iznosu.³⁴ Temeljem čl. 391. st. 3. ZTD-a određeno je da prednik člana društva koji nije ispunio dodatnu novčanu činidbu u ograničenom iznosu odgovara za plaćanje društvu samo do visine obveze u vrijeme podnošenja prijave za upis njegova izlaska iz društva u knjigu poslovnih udjela, tj. prednik odgovara samo za iznos obveze koja je dospjela do trenutka podnošenja prijave za upis u knjigu poslovnih udjela.

30 *Ibid.*, str. 245.

31 *Ibid.*, str. 233–234.

32 Čl. 402. st. 2. ZTD.

33 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 164.

34 Vidi čl. 401. ZTD.

Slijedom svega navedenog uprava nije dužna isključiti člana iz društva zbog zakašnjenja s uplatom dodatnog novčanog iznosa, već po svojoj slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir svrhu potrebnih novčanih sredstava i mogućnost naplate od člana, odlučuje o mjerama koje će primijeniti radi pribavljanja kapitala. Kako bi se izbjegle nedoumice glede primjene mjera i postojećih zakonskih odredbi te smanjila mogućnost nastanka spora, *de lege ferenda* trebalo bi razmisliti o dodatnom detaljnom normiranju posljedica zakašnjenja člana s ispunjenjem dodatne novčane uplate u ograničenom iznosu, kao što je to učinjeno za dodatne novčane uplate u neograničenom iznosu, umjesto upućivanja na primjenu *mutatis mutandis* odredbi zakona o zakašnjenju s uplatom uloga. Svakako je preporučljivo da članovi društva prilikom sklapanja društvenog ugovora što detaljnije *stipuliraju* obveze na dodatne činidbe glede njihova unosa, povrata, posljedica neispunjenja i drugoga, a članovi mogu i naknadno izmjenom društvenog ugovora dodatno ili drukčije urediti navedeni pravni institut.

2.1.2. Dodatne novčane uplate u neograničenom iznosu

Dodatne novčane činidbe koje nisu ograničene određenim iznosom mogu biti naknadno određene u visini koja nije bila očekivana od strane člana društva. Radi toga je na temelju čl. 391. st. 4. ZTD-a detaljno propisan postupak za slučaj neispunjenja dodatne činidbe. Detaljne odredbe o postupanju propisane su u svrhu osiguravanja da takve dodatne novčane činidbe doista budu uplaćene.³⁵ Kada se radi o dodatnim novčanim uplatama u neograničenom iznosu, član društva može se, pod uvjetom da je u cijelosti uplatio ulog, osloboditi dodatne novčane uplate na način da u roku od mjesec dana nakon što se od njega traži plaćanje stavi svoj poslovni udio društvu na raspolaganje. Član društva dužan je u roku od mjesec dana od poziva na ispunjenje dodatne novčane uplate dostaviti neopozivu izjavu društvu, za koju nije propisan poseban oblik, a kojom očituje volju da stavlja svoj poslovni udio na raspolaganje društvu.³⁶ Ako član društva u tom roku ne izjavi da stavlja svoj poslovni udio na raspolaganje društvu preporučenim pismenom može obavijestiti kako se smatra da je njegov poslovni udio stavljen na raspolaganje društvu. Bilo da član sam stavi na raspolaganje svoj poslovni udio bilo da to učini društvo putem obavijesti, društvo mora taj poslovni udio u daljnjem roku od mjesec dana staviti u prodaju putem javne dražbe. Prodaja poslovnog udjela na drugi način, a ne javnom dražbom, mo-

35 Ćesić Z., Blažević L., *Op. cit.* (bilj. 23.), str. 237.

36 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 247.

guća je samo uz suglasnost člana društva čiji se poslovni udio prodaje.

Iznos dobiven prodajom poslovnog udjela društvo mora koristiti samo za zakonom predviđene svrhe, i to podmirenja troškova prodaje i podmirenja dodatne novčane činidbe, dok razliku koja nakon toga preostane društvo mora dati članu o čijem je poslovnom udjelu riječ.³⁷ Ako iznos dobiven prodajom poslovnog udjela ne bi bio dovoljan za podmirenje dodatne novčane uplate, tada bi taj poslovni udio *ex lege* pripao društvu koje bi moglo udio otuđiti za svoj račun.³⁸ Navedeni način podmirenja dužne dodatne činidbe člana društva društvenim je ugovorom moguće ograničiti na način da se primjenjuje samo kada dodatna novčana činidba prelazi neki određeni iznos. Međutim, ako dodatna novčana činidba ne prelazi društvenim ugovorom određeni najviši novčani iznos, tada će se postupiti jednako kao kod neispunjenja dodatne novčane uplate u ograničenom iznosu, tj. primjenjivat će se odredbe ZTD-a o zakašnjenju s uplatom uloga.³⁹

Slijedom svega navedenog, dodatne novčane činidbe možemo podijeliti na dodatne novčane činidbe u ograničenom iznosu bez prava napuštanja poslovnog udjela, ali uz mogućnost isključenja člana zbog zakašnjenja, zatim dodatne novčane činidbe u neograničenom iznosu s neograničenim pravom napuštanja poslovnog udjela te na dodatne novčane činidbe u neograničenom iznosu s ograničenim pravom napuštanja poslovnog udjela.⁴⁰

Istaknula bih da, prema odredbama čl. 391. st. 4. ZTD-a, kada se radi o dodatnim novčanim uplatama u neograničenom iznosu, posljedice stavljanja poslovnog udjela na raspolaganje društvu, koje može taj udio prodati, predstavljaju potpuno oslobađanje člana od obveze na dodatne novčane uplate, za razliku od zakonskih odredbi čl. 391. st. 3. ZTD-a o neispunjenju dodatne novčane uplate u ograničenom iznosu na koje se primjenjuju zakonske odredbe o zakašnjenju s uplatom uloga, što može dovesti do *kaduciranja*, čime se član ne oslobađa obveze na dodatne činidbe, iako u oba slučaja članu prestaje članstvo i društvo može prodati njegov udio.

2.2. Dodatne nenovčane činidbe

Dodatne nenovčane činidbe jesu one činidbe na koje se jedan ili više članova društva (pored uplate uloga) obvežu društvu i ne sastoje se u isplati novca, ali imaju imovinsku vrijednost i za njih članovima pripada naknada.⁴¹ Stoga se jedan ili više članova društva društvenim ugovorom mogu

obvezati da će za korist društva nešto dati, činiti, propuštati ili trpjeti. Znači, predmetom dodatnih nenovčanih činidbi može biti sve ono što može biti predmetom obveznopravnog ugovora.⁴² Ograničenje se očituje u tome da odredbe društvenog ugovora ne smiju biti protivne Ustavu Republike Hrvatske⁴³, prisilnim propisima i moralu društva.⁴⁴ Obvezu na dodatne nenovčane činidbe član društva može preuzeti društvenim ugovorom uz obvezu uplate uloga, a društvo se zauzvrat obvezuje platiti članu naknadu koja ne smije biti veća od vrijednosti činidbi.

Dodatne nenovčane činidbe mogu se podijeliti na osobne ili imovinske obveze članova društva.⁴⁵ Osobne nenovčane činidbe bile bi obveza vođenja poslova u društvu, zabrana konkurencije, *know-how* i sl. Osobne obveze člana mogu biti osobna svojstva, vještine, struka ili znanje nekog člana društva koje je potrebno za poslovanje društva ili drugi članovi društva smatraju da bi korištenje tih svojstava moglo doprinijeti uspjehu društva.⁴⁶ Primjer osobnih dodatnih činidbi bio bi kada je član društva po struci revizor, a predmet su poslovanja društva usluge revizije koje društvo ne može obavljati bez zaposlenog revizora, dok se imovinskim dodatnim nenovčanim činidbama smatraju obveze kupnje robe od društva, prodaje robe društvu, prijenosa patenta, žiga, industrijskog dizajna ili drugog prava industrijskog vlasništva društvu, obveza prodaje nekretnine ili njezina davanja u zakup društvu i slično.

Potrebno je naglasiti kako se plaćanje naknade za dodatne nenovčane činidbe članu društva ne može uračunati u njegov ulog, jer se dodatnim činidbama ne može povećati temeljni kapital, već se dodatne činidbe unose u rezerve kapitala koje se mogu koristiti u zakonom propisane svrhe. Radi se o obvezi društva da članu nadoknadi vrijednost unesenih nenovčanih činidbi. Temeljem čl. 406. st. 3. ZTD-a društvo smije članovima društva isplatiti naknadu za dodatne nenovčane činidbe na koje su se članovi društva uz uplatu uloga obvezali, i to sukladno mjerilima iz društvenog ugovora, pod uvjetom da naknada ne prelazi vrijednost tih činidbi bez obzira na to iskazuje li se neto dobit društva u računu dobiti i gubitaka. Međutim, potrebno je razlikovati odredbe članka 391. st. 6. ZTD-a od odredbi čl. 392. ZTD-a prema kojima se članu društva daje naknada za stvari ili prava koja taj član prenosi društvu kada se naknada priračunava njegovu ulogu ili se članu daju posebne pogodnosti u društvu. Također je potrebno dodat-

37 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 164.

38 Ćesić Z., *Op. cit.* (bilj. 12.), str. 160.

39 *Ibid.*, str. 161.

40 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 244.

41 Čl. 391. st. 6. ZTD.

42 Ćesić Z., Blažević L., *Op. cit.* (bilj. 23.), str. 238.

43 Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

44 Čl. 2. ZOO.

45 Filipović V., Gorenc V., Slakoper Z., *Op. cit.* (bilj. 4.), str. 546.

46 *Ibid.*

ne nenovčane činidbe razlikovati od unosa stvari i prava na ime uplate poslovnog udjela na temelju čl. 390. st. 3.–4. ZTD-a, što se osobito očituje u obvezi da se ulog unošenjem stvari i prava mora u cijelosti unijeti u društvo prije upisa društva u sudski registar, dok se dospelost dodatnih činidbi može ugovoriti prije upisa društva u sudski registar ili bilo kada nakon upisa. Općenito su odredbe o unosu stvari i prava u svrhu uplate poslovnog udjela mnogo strože od odredbi o unosu dodatnih nenovčanih činidbi.

III. DRUŠTVENI UGOVOR

Društvenim ugovorom uređuju se pitanja ustrojstva i unutarnjeg djelovanja društva te odnosi u društvu, ali se uz navedeno njime mogu urediti i pitanja koja nisu organizacijske naravi, pa stoga društveni ugovor predstavlja temeljni ustrojbeni akt društva s ograničenom odgovornošću koji sklapaju osnivači društva prilikom osnivanja društva.⁴⁷ Autonomija članova prilikom sklapanja društvenog ugovora ograničena je samo prisilnim propisima zakona. Za valjanost i nastanak društvenog ugovora propisan je poseban oblik, i to javnobilježnički akt⁴⁸ ili solemnizirana privatna isprava koju potpisuju svi osnivači društva.⁴⁹ Naknadne izmjene i dopune društvenog ugovora, da bi bile valjane, također moraju biti u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave.

Prilikom sastava javnobilježničkog akta javni bilježnik mora se uvjeriti da su stranke sposobne i ovlaštene za sklapanje društvenog ugovora te da shvaćaju smisao, značenje i posljedice poduzetih radnji.⁵⁰ Temeljem izjava sudionika javni će bilježnik zapisati njihovu volju u pravnom jeziku, odnosno jasno će i određeno sastaviti javnobilježnički akt koji će sudionicima pročitati te postavljanjem neposrednih pitanja utvrditi odgovara li sadržaj isprave stvarnoj volji stranaka. Prije sastava javnobilježničkog akta javni će bilježnik strankama na razumljiv način opisati sadržaj i pravne posljedice namjeravanog pravog posla, upozoriti ih na moguće ostale okolnosti u vezi s namjeravanim pravim poslom, osim ako se radi o podacima koje je javni bilježnik dužan čuvati kao tajnu na temelju čl. 37. ZJB-a. Javni bilježnik svakako će stranke odvrataći od nejasnih, nerazumljivih i dvosmislenih izjava

koje bi bile pravno nevaljane ili bi se mogle pobijati. Nakon što javni bilježnik utvrdi pravu i stvarnu volju stranaka, sastavit će javnobilježnički akt koji je dužan strankama pročitati i pojasniti, a nakon što stranke izjave da ga razumiju i da se slažu sa svime navedenim u aktu, ispravu će dati strankama na potpis te ju i sam vlastoručno potpisati i pečatirati.⁵¹ Na upit stranaka javni će bilježnik strankama odgovoriti na pitanja i dati im potrebna pojašnjenja u vezi s pravnim poslom koji poduzimaju.

Slijedom navedenog, javnobilježnički je akt isprava propisana odredbama ZJB-a koje se odnose na javnobilježničku ispravu, a dodatno je uređena i posebnim odredbama kojima se normira sadržaj i forma javnobilježničkog akta te postupanje prilikom njezina sastavljanja.⁵² Sve odredbe o sastavljanju javnobilježničkog akta kao strogo formalnog postupka služe stvaranju sigurnosti da je utvrđena prava volja stranaka, da su stranke upoznate sa sadržajem ugovora koji sklapaju, odnosno da im je akt pročitao; da su stranke željele na takav način urediti svoje odnose te da su izvornik javnobilježničkog akta vlastoručno potpisale stranke, javni bilježnik i sudionici.⁵³

Budući da su članovi društva često strane fizičke ili pravne osobe, kod sklapanja društvenog ugovora osobito je bitna odredba čl. 68. ZJB-a koja propisuje da se u slučajevima kada neki od sudionika ne vlada službenim jezikom mora pozvati stalni sudski tumač, kako bi javni bilježnik preko tumača saznao stvarnu i pravu volju sudionika i prema tome sastavio akt na službenom jeziku koji će nakon toga tumač prevesti sudionicima. Na zahtjev sudionika tumač može pisani prijevod akta dostaviti javnom bilježniku koji će ga pročitati uz javnobilježnički akt. Međutim, stalni sudski tumač za strani jezik nije potreban ako javni bilježnik ili prisjednik vladaju jezikom kojim se služi stranka. Temeljem čl. 35. ZJB-a javni bilježnik, prisjednik, savjetnik ili vježbenik također mogu biti i stalni sudski tumači za strani jezik te tada nema potrebe za pozivanjem drugog tumača jer oni mogu sami prevesti ili sastaviti ispravu na stranom jeziku.

Sve navedeno primjenjuje se *mutatis mutandis* i u slučaju solemniziranja (potvrđivanja) privatne isprave. Kako bi privatna isprava dobila snagu javne isprave, odnosno snagu javnobilježničkog akta, ona mora biti solemnizirana. Solemnizirati se može samo ona privatna isprava koja u potpunosti ispunjava sve propisane zahtjeve za valjanost javnobilježničkog akta, odnosno po svom obliku, sadržaju, načinu potpisivanja i ostalim propisanim formalno-

47 Barbić J., „Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo”, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62 No. 1–2, Zagreb, 2012., str. 500.

48 Sukladno članku 3. Zakona o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16 i 57/22 (dalje ZJB), javnobilježničke isprave su javnobilježnički akti, javnobilježnički zapisi i javnobilježničke potvrde. Javnobilježnički akt je isprava o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici.

49 Čl. 387. ZTD.

50 Čl. 57. ZJB.

51 Čl. 44, 57. i 69. ZJB.

52 Nikolić V., Hobljaj H., Grbac M., „Anticipirano odlučivanje gradana u Republici Hrvatskoj”, Javni bilježnik, Vol. 25, No. 48, 2021., str. 46.

53 *Ibid.*

stima odgovara zahtjevima za sastavljanje javnobilježničkog akta.⁵⁴ Javni će bilježnik prije solemnizacije privatne isprave ispitati ispunjava li isprava sve formalnosti propisane za oblik javnobilježničkog akta te će, ako ih ispunjava, ispravu pročitati i protumačiti strankama nakon što utvrdi stvarnu i ozbiljnu volju stranaka te njihovu sposobnost i ovlaštenje za poduzimanje dotične pravne radnje.

Članak 3. stavak 2. ZJB-a propisuje kako javnobilježničke isprave i njihovi otpravci imaju snagu javnih isprava, ako su ispunjene formalnosti propisane tim zakonom. Ujedno su otpravak i prijepis javnobilježničkog akta isprave koje u pravnom prometu zamjenjuju izvornik, jer su istovjetni izvorniku koji su stranke i javni bilježnik potpisali.⁵⁵ Otpravak ili prijepis javnobilježničkog akta predaju se strankama, dok se izvornik čuva u arhivi javnog bilježnika.⁵⁶ Javnobilježnički akt i solemnizirane privatne isprave kao javne isprave dokazuju da su stranke pred javnim bilježnikom izjavile suglasnost volje za sklapanje pravnog posla. Stoga je javni bilježnik prije sastavljanja javnobilježničkog akta dužan poučiti stranke o pravnim posljedicama namjeravanog pravnog posla, pomoći strankama da slobodno i stvarno oblikuju izjavu volje te istovremeno spriječiti nastanak mana volje i nesporazuma. Tako će javni bilježnik upozoriti stranke na moguće rizike u poduzimanju određenog pravnog posla i svakako nastojati da se u javnobilježnički akt ne unose nejasne ili dvosmislene izjave zbog kojih bi potencijalno mogao nastati spor.⁵⁷ Javni će bilježnik nejasne, nerazgovijetne ili dvosmislene izjave unijeti u javnobilježnički akt samo uz izričitu napomenu u javnobilježničkom aktu da je strankama dao pouke i upozorio ih na pravne posljedice nejasnih, nerazgovijetnih ili dvosmislenih izjava koje bi mogle dovesti do spora, nevaljane su ili nemaju namjeravani učinak, a stranke unatoč upozorenju izričito ostaju kod tih izjava.

Strogo formalni oblik društvenog ugovora propisan je kako bi članovi društva od javnog bilježnika bili poučeni o značenju poduzetog pravnog posla, posljedicama sklapanja takva pravnog posla i eventualnim zakonskim ograničenjima. Budući da članovi društva stupaju u dugotrajni pravni odnos koji za njih ima dalekosežne pravne posljedice, moraju biti dobro upoznati sa sadržajem ugovora, što im omogućuje nepristrano sudjelovanje javnog bilježnika kao osobe od povjerenja.⁵⁸ Time se osigurava da članovi znaju koja su njihova prava i obveze u društvu, čime se ujedno pruža pravna si-

gurnost i smanjuje rizik od nastanka sporova među članovima društva.

Glede sadržaja društvenog ugovora, potrebno je razlikovati materijalne i formalne odredbe. Materijalne su odredbe one koje se, da bi bile valjane, ne mogu urediti drugim ugovorom, već samo društvenim ugovorom.⁵⁹ Materijalnim odredbama uređuje se odnos između društva i njegovih članova vezano uz članstvo u društvu, a prije svega čine minimalni sadržaj društvenog ugovora prema ZTD-u.⁶⁰ Dodatne činidbe smatraju se materijalnim, ali fakultativnim odredbama društvenog ugovora jer se mogu, ali i ne moraju ugovarati. Međutim, ako se dodatne činidbe ugovore, da bi bile valjane, moraju biti uređene društvenim ugovorom. Navedeno proizlazi iz odredbe čl. 388. st. 1. toč. 5. ZTD-a koja propisuje da društveni ugovor mora sadržavati prava i obveze koje članovi imaju prema društvu pored uplate svojih uloga, a to su dodatne činidbe. Također je odredbom čl. 391. st. 1. ZTD-a izričito propisano da se dodatne uplate novca ili ispunjenje drugih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost mogu ugovoriti isključivo društvenim ugovorom, dok su formalne odredbe društvenog ugovora one odredbe kojima se uređuju odnosi unutar društva ili u vezi s njim, a za čiju valjanost nije određeno da moraju biti sadržane u društvenom ugovoru te stoga članovi društva mogu, ali ne moraju ta pitanja urediti društvenim ugovorom.⁶¹ Formalnim odredbama društvenog ugovora mogu se urediti obveznopravni odnosi članova koji su vezani uz članstvo i oni koji nisu vezani uz članstvo.

Ugovaranje dodatnih činidbi moguće je samo društvenim ugovorom, čime između člana i društva nastaje specifičan odnos koji nema samo statusnopravne već i obveznopravne karakteristike. Statusnopravne posljedice ugovaranja dodatnih činidbi očituju se u izričitoj zabrani prijenosa poslovnog udjela opterećenog obvezom dodatnih činidbi, bez suglasnosti društva.⁶² Obveza na dodatne činidbe izravno je vezana uz poslovni udio jer dijeli njegovu pravnu sudbinu. Stoga, ako se uz suglasnost društva prenese poslovni udio opterećen dodatnim činidbama, novi stjecatelj poslov-

59 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1), str. 20.

60 Čl. 388. ZTD: „Društveni ugovor, odnosno izjava o osnivanju društva mora sadržavati: 1. ime, prezime, odnosno tvrtku, prebivalište, odnosno sjedište osnivača, ako je osnivač fizička osoba i njen osobni identifikacijski broj, a ako je osnivač pravna osoba i matični broj subjekta, odnosno odgovarajuće podatke ako je riječ o stranoj osobi, 2. tvrtku i sjedište društva, 3. ukupni iznos kapitala, te iznos svakog pojedinačnog temeljnog uloga osnivača, a sastoji li se ulog od stvari ili prava, mora ih se detaljno opisati i naznačiti njihovu vrijednost te broj i nominalne iznose poslovnih udjela koje uz obvezu uplate uloga preuzima svaki osnivač, 4. odredbu o tome osniva li se društvo na određeno ili na neodređeno vrijeme, 5. prava i obveze koje članovi imaju prema društvu pored uplate svojih uloga te prava i obveze koje društvo ima prema članovima.“

61 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 23.

62 Čl. 412. st. 4. ZTD.

54 Čl. 59. ZJB.

55 Čl. 95–100. ZJB.

56 Čl. 87. ZJB.

57 Čl. 58. ZJB.

58 Hobljaj H., „Javnobilježnički akt s nasljednopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“, *Javni bilježnik*, Vol. 24, No. 47, 2020., str. 81.

nog udjela preuzima dodatne činidbe, osim ako se radi o strogo osobnim obvezama.⁶³ Statusno-pravna posljedica ugovaranja dodatnih činidbi jest i mogućnost isključenja člana u slučaju neispunjenja dodatne činidbe. Postoje i obvezopravne posljedice ugovaranja dodatnih činidbi, u prvom redu obveza ispunjenja dodatne činidbe na koju se primjenjuju osnovna načela obveznog prava.⁶⁴

3.1. Društveni ugovor kao oblik ugovaranja dodatnih novčanih uplata

Dodatne činidbe mogu biti ugovorene samo društvenim ugovorom, a ne nekim drugim ugovorom na koji bi odredbe društvenog ugovora upućivale, jer time član društva ne bi preuzeo člansku obvezu, već neku drugu obvezu. Svi ili samo neki članovi društva mogu preuzeti dodatne činidbe prilikom sklapanja društvenog ugovora ili kasnijim izmjenama društvenog ugovora, a može se društvenim ugovorom odrediti da članovi društva kasnije donesu odluku o tome da će članovi društvu učiniti dodatna plaćanja.⁶⁵ Prema tome, društvenim ugovorom može se precizno ugovoriti da za neke ili sve članove društva postoje obveze na dodatna novčana plaćanja (u određenom novčanom iznosu, postotku u odnosu na poslovni udio, iznosom za svaki pojedini poslovni udio i drugo) koja su određena ili određiva. Međutim, moguće je društvenim ugovorom također predvidjeti da skupština može naknadno donijeti odluku hoće li aktivirati dodatne novčane činidbe, odnosno hoće li članovi preuzeti obvezu dodatnih plaćanja, s time da je potrebno društvenim ugovorom unaprijed predvidjeti točno određenu dodatnu novčanu obvezu. Na taj se način društvenim ugovorom određuje obveza na dodatna novčana plaćanja pod uvjetom da tako naknadno odluči skupština.⁶⁶ Znači, društvenim ugovorom moraju biti određeni iznos, vrijeme i način plaćanja, a skupština naknadnom odlukom odlučuje samo hoće li društvenim ugovorom tako određene obveze član doista preuzeti, odnosno hoće li obveze doista biti.⁶⁷ Slijedom navedenog, skupština društva naknadnom odlukom može aktivirati ranije ugovorene dodatne činidbe, s time da je u tom slučaju potrebna suglasnost člana koji preuzima obvezu dodatnih plaćanja. U suprotnom, odluka skupštine bila bi bez učinka sve dok se član ne usuglasi.⁶⁸ Potrebno je izričito naglasiti da je društvenim ugovorom moguće ugovoriti da skupština može naknadnom odlukom odlučiti hoće li članovi društva ili neće učiniti do-

datna plaćanja društvu isključivo kada se radi o dodatnim novčanim činidbama, dok kod dodatnih nenovčanih činidbi te mogućnosti nema.

Temeljem čl. 391. st. 2. ZTD-a odluka skupštine o tome hoće li se aktivirati društvenim ugovorom određene dodatne novčane činidbe donosi se jednoglasno ukoliko društvenim ugovorom nije određeno da se ta odluka donosi većinom od najmanje tri četvrtine danih glasova, s time da danom donošenja odluke o aktiviranju dodatnih novčanih činidbi one i dospijevaju, ako društvenim ugovorom nije što drugo određeno.

3.2. Društveni ugovor kao oblik ugovaranja dodatnih nenovčanih činidbi

Za razliku od ugovaranja dodatnih novčanih činidbi, ugovaranje dodatnih nenovčanih činidbi detaljnije je i striktnije uređeno odredbama ZTD-a. Za valjano ugovaranje dodatnih nenovčanih činidbi društvenim ugovorom potrebno je točno odrediti činidbu koju je član društva dužan ispuniti društvu, opseg i pretpostavke ispunjenja činidbe, objektivnu vrijednost činidbe, odnosno mjerila prema kojima će se odrediti naknada članu te ugovornu kaznu ukoliko član ne ispuni ili neuredno ispuni dodatnu nenovčanu činidbu.⁶⁹ Ako bi društvenom ugovoru nedostajala koja od navedenih potrebnih odredbi, ugovor bi bio nevaljan i ne bi proizvodio učinke glede dodatnih nenovčanih činidbi. Da bi član društva bio obvezan ispuniti dodatnu nenovčanu činidbu, ona mora biti predviđena i određena društvenim ugovorom te se mora raditi o činidbi koja ima imovinsku vrijednost. Vrijednost nenovčane činidbe potrebno je objektivno odrediti kako bi društvo moglo platiti naknadu članu za navedenu činidbu. Umjesto mjerila za određivanje naknade, može se ugovoriti i sam iznos naknade.⁷⁰ Međutim, sloboda ugovaranja visine naknade izrijekom je ograničena u čl. 406. st. 3. ZTD-a te ne smije prijeći vrijednost dodatnih nenovčanih činidbi bez obzira na to iskazuje li se neto dobit društva u računu dobiti i gubitaka. Ukoliko društvo isplati veći iznos od dopuštenog, član društva dužan je primljene isplate vratiti društvu. Ako se od člana ne može naplatiti neosnovano plaćeni iznos, tada će uprava društva odgovarati za vraćanje nedopuštenih isplata, a ako se ni od uprave ne može naplatiti, tada će ostali članovi društva u razmjeru sa svojim poslovnim udjelima odgovarati za povrat.⁷¹

Postavlja se pitanje kako odrediti vrijednost nenovčanih činidbi – putem stalnog sudskog vještaka, procjenom ili slobodnim ugovaranjem? Smatram da bi se za određivanje vrijednosti nenovčanih činidbi trebale na odgovarajući način primijeniti

63 Filipović, V., Gorenc V., Slakoper Z., *Op. cit.* (bilj. 4.), str. 546.

64 Vidi Klarić P., Vedriš M., *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 379–381.

65 Čl. 391. st. 2. ZTD.

66 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 246.

67 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 158.

68 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 241.

69 Filipović, V., Gorenc V., Slakoper Z., *Op. cit.* (bilj. 4.), str. 546.

70 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 159.

71 Čl. 407. ZTD.

odredbe o procjeni vrijednosti stvari i prava koja se unose u društvo na ime uplate poslovnog udjela, i to nalazom neovisnog stalnog sudskog procjenitelja odgovarajuće struke, jer se time dobiva objektivna vrijednost dodatnih nenovčanih činidbi.⁷²

Za valjano ugovaranje dodatnih nenovčanih činidbi društvenim ugovorom također je potrebno odrediti ugovornu kaznu za slučaj neispunjenja ili neurednog ispunjenja dodatnih nenovčanih činidbi na koje se primjenjuju odredbe obveznog prava, budući da odredbama ZTD-a nije dodatno normirana ugovorna kazna.⁷³

Društvenim ugovorom moraju se također ugovoriti opseg i pretpostavke za ispunjenje dodatnih nenovčanih činidbi. Dodatne činidbe mogu se ugovoriti prilikom osnivanja društva na način da ih je potrebno ispuniti prije upisa društva u sudski registar te je tada na temelju čl. 394. st. 6. ZTD-a prijavi za upis društva u sudski registar potrebno priložiti dokaz da su ispunjene dodatne činidbe prije upisa, na način da njihovim predmetom društvo slobodno raspoložuje. Međutim, moguće je ugovoriti ispunjenje dodatnih činidbi i kasnije, nakon upisa društva u sudski registar, a također i naknadnim izmjenama društvenog ugovora. Ako se dodatne činidbe ugovaraju naknadnim izmjenama društvenog ugovora, tada je neophodna izričita suglasnost člana koji preuzima obvezu dodatnih činidbi.⁷⁴ Odluku o izmjeni društvenog ugovora, pa tako i određivanju dodatnih činidbi, može se donijeti većinom od tri četvrtine danih glasova ako društvenim ugovorom nije određena veća većina.⁷⁵ Navedeno se primjenjuje kako za dodatne nenovčane činidbe tako i za dodatne novčane uplate.

IV. REZERVE DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Radi sprečavanja izvlačenja sredstava iz društva, što bi se moglo negativno odraziti na poslovanje društva, propisana su stroga pravila o održavanju kapitala društva kojima je cilj postizanje financijske stabilnosti društva. Temeljno imovinsko pravo članova društva jest pravo na isplatu dijela dobiti (dividende), a što je uređeno odredbama o rezervama društva koje određuju koji se dio dobiti smije upotrijebiti za isplatu članovima društva.⁷⁶ Rezerve u društvu s ograničenom odgovornošću uređene su odredbom 406. a ZTD-a koja se razlikuje od odredaba ZTD-a koje se odnose na rezerve dioničkog društva, iako ima sličnosti. Osnovna razlika

između uređenja rezervi društva s ograničenom odgovornošću i rezervi dioničkog društva jest u činjenici da društvo s ograničenom odgovornošću ne mora imati zakonske rezerve.⁷⁷ Prema tome, za društvo s ograničenom odgovornošću zakonom nisu propisane obvezne rezerve.⁷⁸ Društvo s ograničenom odgovornošću može imati rezerve kapitala, rezerve za vlastite poslovne udjele, rezerve predviđene društvenim ugovorom i ostale rezerve, s time da rezerve kapitala i rezerve za vlastite poslovne udjele društvo s ograničenom odgovornošću mora imati ako se za to ispune zakonom propisane okolnosti, dok rezerve predviđene društvenim ugovorom i ostale rezerve društvo može imati samo ako tako odluče članovi društva.⁷⁹

U ovom dijelu rada ukratko ću predstaviti rezerve društva s ograničenom odgovornošću, osim rezervi kapitala, koje ću detaljnije obraditi u nastavku rada, budući da su rezerve kapitala od iznimne važnosti za dodatne činidbe.

Za rezerve za vlastite poslovne udjele čl. 406. a st. 4. ZTD-a propisuje da se te rezerve moraju osnovati ako je u financijskim izvješćima iskazan iznos za vlastite poslovne udjele. U rezerve za vlastite poslovne udjele unose se iznosi iz neto dobiti društva poslovne ili prethodne poslovne godine u visini koja je za vlastite poslovne udjele iskazana u financijskom izvješću. Međutim, rezerve za vlastite poslovne udjele mogu se oblikovati, ako je tako određeno društvenim ugovorom, iz rezervi predviđenih društvenim ugovorom. Rezerve za vlastite poslovne udjele također se mogu oblikovati iz iznosa ostalih rezervi iz dobiti koji prelazi iznose prenesenih gubitaka iz prijašnjih godina, a koji se nisu mogli pokriti iz neto dobiti poslovne godine.

Društvo s ograničenom odgovornošću može također oblikovati rezerve predviđene društvenim ugovorom, za koje postoji široka autonomija članova u oblikovanju. Zakonom je jedino propisano da se rezerve predviđene društvenim ugovorom mogu koristiti samo za namjene određene tim društvenim ugovorom.⁸⁰ Članovi društva mogu slobodno ugovarati što će se unositi u rezerve predviđene društvenim ugovorom, u kojoj visini, neograničeno ili na koje vrijeme, s time da su dužni društvenim ugovorom odrediti svrhu korištenja tih rezervi.

77 Iznimka je jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću koje na temelju odredbe čl. 390. a st. 5. ZTD-a mora imati zakonske rezerve u koje se mora unositi ¼ dobiti društva iskazana u godišnjem financijskom izvješću (dalje GFI) umanjena za iznos gubitka iz prethodne godine. Zakonske rezerve u jednostavnom društvu s ograničenom odgovornošću smiju se koristiti: 1. za povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi u temeljni kapital društva, 2. za pokriće gubitka iskazanog za godinu za koju se podnose GFI ako nije pokriven iz dobiti prethodne godine i 3. za pokriće gubitaka iskazanog za prethodnu godinu ako nije pokriven iz dobiti iskazane u GFI za godinu za koju se podnose.

78 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 303.

79 *Ibid.*

80 Čl. 406. a st. 6. ZTD.

72 Čl. 182.–185. a ZTD.

73 Čl. 350.–356. ZOO.

74 Čl. 455. st. 3. ZTD.

75 Čl. 455. st. 1. ZTD.

76 Barbić J., „Pravo na dividendu kao temeljno imovinsko pravo dioničara“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62 No. 5–6, 2012., str. 1415.

Članovi društva s ograničenom odgovornošću mogu također društvenim ugovorom ugovoriti ostale rezerve na koje se *mutatis mutandis* primjenjuju odredbe čl. 222. a st. 5. ZTD-a.⁸¹ Prilikom određivanja ostalih rezervi članovi društva imaju potpunu slobodu ugovaranja, pa čak i veću nego kod rezervi predviđenih društvenim ugovorom, jer zakon ne propisuje za ostale rezerve ni određivanje namjene tih rezervi. Članovi društva mogu ostale rezerve koristiti u bilo koju svrhu, a isto tako članovi društva mogu društvenim ugovorom odrediti svrhu korištenja, visinu rezervi, način unošenja i drugo.

Potrebno je također naglasiti da se neto dobit društva s ograničenom odgovornošću obvezno najprije koristi za pokriće gubitaka prenesenih iz ranijih godina, a ako nema gubitaka ili preostane dobit nakon pokrića gubitka, tada se iznos neto dobiti određen financijskim izvješćem unosi u rezerve za vlastite poslovne udjele. Nakon podmirjenja navedenoga, neto dobit unosi se u rezerve određene društvenim ugovorom i na kraju se, ako preostane neto dobiti, ona unosi u ostale rezerve prema odluci skupštine.⁸²

4.1. Rezerve kapitala

Rezerve kapitala koje nastaju dodatnim novčanim uplatama članova društva ili unosom dodatnih činidbi predstavljaju vlastiti izvor financiranja društva radi osiguravanja solventnosti društva i mogućnosti daljnjeg razvoja društva.⁸³ Društvo s ograničenom odgovornošću rezerve kapitala mora imati kada se za to ispune pretpostavke, tj. samo kada nastupi neki od slučajeva u kojima se određena sredstva unose u rezerve kapitala. Zakonom je taksativno određeno u kojim se okolnostima i ispunjenjem kojih pretpostavki pune rezerve kapitala, s time da zakon ne ograničava visinu tih rezervi. Visina rezervi kapitala ovisi o okolnostima zbog kojih se one stvaraju.⁸⁴

4.1.1. Unos dodatnih činidbi u rezerve kapitala

Temeljem čl. 406. a st. 1. ZTD-a određeno je da društvo unosi u rezerve kapitala preplaćeni dio za izdane poslovne udjele u dijelu u kojem prelaze nominalne iznose poslovnih udjela (*agio*), dodatna plaćanja izvršena od strane članova društva radi stjecanja posebnih prava u društvu, ostala dodatna plaćanja članova društva kao što su dodatne činidbe te iznose koji nastaju prilikom pojednostavljenog smanjenja temeljnog kapitala.

81 Čl. 406. a st. 6. ZTD.

82 <https://www.teb.hr/hovosti/2017/obvezni-redosljed-podijele-dobiti-trgovackog-drustva/> (pristupljeno 18. svibnja 2022.).

83 Brkanić V., „Računovodstvo kapitalnih pričuva u d.o.o.-u“, RRIF, Listopad 2019., Zagreb, str. 41.

84 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 304.

Iz navedenog proizlazi da se rezerve kapitala ne pune iz dobiti društva, već dodatnim uplatama članova društva, odnosno unosom dodatnih činidbi ili eventualnim pojednostavljenim smanjenjem temeljnog kapitala.⁸⁵ U sve druge rezerve društva s ograničenom odgovornošću, odnosno u rezerve za vlastite poslovne udjele, rezerve predviđene društvenim ugovorom i ostale rezerve unose se iznosi neto dobiti iz tekuće i prijašnjih poslovnih godina.⁸⁶ Prema tome, rezerve kapitala nikada ne mogu nastati raspoređivanjem neto dobiti u te rezerve, tj. rezerve kapitala ne oblikuju se iz ostvarene dobiti društva.

Društvo se može financirati ulaganjem članova društva, unosom njihove privatne imovine dodatnim uplatama u društvo, što predstavlja uloženi kapital koji može biti upisan ili neupisan ili se društvo može financirati iz zaradenog kapitala, tj. ostvarene neto dobiti društva.⁸⁷ Upisanim kapitalom smatra se temeljni kapital koji je upisan u sudski registar, tj. uplaćeni iznosi članova društva za koje im se izdaju poslovni udjeli, dok se neupisanim kapitalom smatra slobodan dio kapitala koji se oblikuje odlukom članova društva i društvenim ugovorom, a tu spadaju dodatne činidbe članova društva. Za članove društva koji unose dodatne činidbe u rezerve kapitala društva bitna je također činjenica da se na temelju čl. 9. Pravilnika o porezu na dobit⁸⁸ ulaganje članova društva u neupisani kapital društva ne smatra oporezivim prihodom ako se radi o ulaganju u novcu, stvarima ili pravima unesenim u društvo radi raspolaganja u poslovne svrhe, a koji ne proizlaze iz obavljanja djelatnosti društva.⁸⁹ Tako je Pravilnikom o porezu na dobit također propisano da za ulaganja članova u neupisani kapital mora postojati društveni ugovor ili druga pisana isprava i da ulaganje mora steći status imovine društva, a što stječe ako zbog takvog ulaganja ne postoji ni sadašnja ni buduća obveza društva te društvo posjeduje tu imovinu i može njome neograničeno raspolagati.⁹⁰ Stoga se rezerve kapitala mogu puniti ulaganjima članova društva, što se obavlja na temelju društvenog ugovora i ne predstavlja stavke prihoda, s time da se unos dodatnih činidbi u društvo može ugovoriti isključivo društvenim ugovorom, a ne i nekom drugom ispravom ili ugovorom, jer tada ne bi nastala članska obveza.⁹¹

85 Barbić J., *Pravo društava, Društva kapitala, Knjiga druga, Svezak I, Dioničko društvo, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2020.*, str. 664.

86 *Ibid.*, str. 665.

87 Trcović Z., „Nastanak i uporaba kapitalnih pričuva“, RRIF, br. 10/2008, Zagreb, str. 22.

88 Pravilnik poreza na dobit NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/19, 1/20, 59/20 i 1/21.

89 *Ibid.* Čl. 10. st. 1.

90 *Ibid.* Čl. 10. st. 2.

91 Trcović Z., *Loc. cit.* (bilj. 87.).

Unosom društvenim ugovorom ugovorenih dodatnih činidbi od strane članova društva u rezerve kapitala povećavaju se imovina i vlastiti izvori financiranja društva, čime se osigurava solventnost društva i mogućnost ostvarivanja planiranih razvojnih pothvata. Kada se radi o dodatnim novčanim uplatama, članovi mogu izvršiti uplate iz svojih privatnih sredstava ili se mogu zadužiti prema trećim osobama i na taj način pribaviti sredstva koja uplaćuju na ime dodatnih činidbi.⁹² Znači, takva ulaganja moraju biti bezuvjetna i društvo mora moći unesenom imovinom slobodno raspolagati, s time da ta ulaganja nisu oporeziva.⁹³ Članovi društva uz dodatne novčane uplate mogu unijeti u rezerve kapitala i dodatne nenovčane činidbe kojima društvo također, na temelju čl. 10. st. 2. Pravilnika o porezu na dobit, mora moći neograničeno raspolagati, a što znači da se na društvo prenosi pravo faktičnog vlasništva, odnosno pravo gospodarske pripadnosti dobara društvu sukladno odredbama Općeg poreznog zakona.⁹⁴ Stoga, kada članovi u rezerve kapitala unose kao dodatne činidbe stvari ili prava, ta imovina mora biti procijenjena prema usporedivoj tržišnoj vrijednosti ili cijeni nove nabave.⁹⁵ Bitno je istaknuti da unesenim dodatnim činidbama društvo može neograničeno raspolagati na način da sve koristi pripadaju društvu i da se neće smatrati ulaganjem ukoliko se imovina člana koristi u društvu kao tuđa ili ako je dana društvu u zajam, najam, posudbu ili zakup.⁹⁶ Prema navedenom, članovi društva koji su fizičke ili pravne osobe mogu uz novac u rezerve kapitala ulagati, na temelju obveze na dodatne činidbe, i stvari i prava kao što su strojevi, roba, vozila, nekretnine i drugo. Međutim, član društva koji je fizička osoba ne može koristiti imovinu društva kao da je to njegova imovina u svrhu ulaganja te imovine u rezerve kapitala na ime dodatnih činidbi.⁹⁷

4.1.2. Uporaba rezervi kapitala i vraćanje dodatnih činidbi

Zakonom je strogo određeno kada se i u koje svrhe mogu koristiti rezerve kapitala, s time da se na uporabu sredstava u rezervama kapitala društva s ograničenom odgovornošću *mutatis mutandis* primjenjuju odredbe o primjeni rezervi kapitala u dioničkom društvu. Stoga društvo može upotrebljavati rezerve kapitala za pokriće gubitaka iz prethodne godine ako se to nije moglo učiniti iz dobiti prethodne godine ili za pokriće gubitaka iz tekuće godine ako se to nije moglo učiniti iz dobiti tekuće

godine, a gubici se nisu mogli pokriti iz drugih rezervi.⁹⁸ Također se rezerve kapitala mogu koristiti za slučaj povećanja temeljnog kapitala iz sredstava društva.⁹⁹ ZTD u čl. 222. koristi termin „uporaba rezervi kapitala”, dok ne spominje povlačenje ili vraćanje unesenog iz rezervi kapitala, osim kad se radi o dodatnim novčanim uplatama. Temeljem čl. 391. st. 5. ZTD-a društvo može vratiti članovima društva dodatne novčane uplate pod uvjetom da uplaćeni iznosi nisu potrebni za pokriće gubitaka društva i da su poslovni udjeli u cijelosti uplaćeni, s time da je povrat dopušten samo razmjerno ulozima članova društva nakon proteka tri mjeseca od dana kada je društvo objavilo odluku o povratu. Prema tome, društvo ne može vratiti uplaćene dodatne novčane uplate ako postoje gubici u trenutku namjeravanog vraćanja koji nisu pokriveni i ne postoji mogućnost njihova pokrivanja, odnosno ako društvo u bilanci ima iskazan gubitak.¹⁰⁰ Ukoliko je društvenim ugovorom određeno da se dodatne činidbe mogu izvršiti i prije potpune uplate uloga, tada je povrat moguć tek nakon što svi članovi društva u cijelosti uplate sve uloge. Uvjet za povrat uplaćenih dodatnih novčanih činidbi jest da se činidbe vrate svim članovima u omjeru njihovih udjela nakon proteka tri mjeseca od objave odluke o povratu. S time da je na temelju čl. 441. st. 1. toč. 2. a ZTD-a donošenje odluke o povratu dodatnih novčanih uplata članovima društva u isključivoj nadležnosti skupštine, a odluka se donosi običnom većinom glasova ako društvenim ugovorom nije što drugo određeno.¹⁰¹ Objava odluke skupštine o povratu dodatnih uplata novca mora se izvršiti na način određen za objavljivanje priopćenja društva, što se određuje društvenim ugovorom.¹⁰² Međutim, ako objavljivanje nije uređeno društvenim ugovorom, tada bi se mogle na odgovarajući način primijeniti odredbe čl. 174. st. 1. ZTD-a prema kojem se odluke društva objavljuju na internetskoj stranici na kojoj se nalazi sudski registar.

Ukoliko bi se povrat dodatnih novčanih uplata izvršio protivno uvjetima propisanim zakonom, tada bi član kojem je izvršen povrat, članovi uprave i ostali članovi društva odgovarali društvu prema odredbama čl. 407. i čl. 430. ZTD-a, jer bi se takav povrat smatrao nedopuštenim. Članovi društva koji bi primili nedopušteni povrat dodatnih novčanih uplata odgovarali bi za povrat i morali bi vratiti primljeno. U slučaju kada se društvo ne može naplatiti od člana koji je primio nedopušten povrat, kao solidarni dužnici odgovaraju članovi uprave koji nisu prilikom povrata postupili s pozornošću

92 Brkanić V., „Dokapitalizacija d.o.o.-a i j.d.o.o.-a”, RRIF, rujan 2021., Zagreb, str. 35.

93 *Ibid.*

94 Opći porezni zakon NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20.

95 Čl. 10. st. 3. Pravilnika poreza na dobit.

96 Čl. 10. st. 8. Pravilnika poreza na dobit.

97 Brkanić V., *Op. cit.* (bilj. 83.), str. 44.

98 Čl. 406. a st. 3. u svezi s čl. 222. st. 3. i 4. ZTD.

99 *Ibid.*

100 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 155.

101 Čl. 445. st. 1 ZTD.

102 Čl. 396. st. 2 ZTD.

urednog i savjesnog gospodarstvenika.¹⁰³ Članovi uprave odgovaraju za štetu koju su počinili društvu nedopuštenim povratom bez obzira na to jesu li ostali članovi nadoknadili vrijednost nedopuštenog povrata. Međutim, ako se društvo ne uspije naplatiti ni od člana društva ni od uprave društva, za naplatu odgovaraju ostali članovi društva u omjeru svojih poslovnih udjela.¹⁰⁴

Postavlja se pitanje povrata članovima unesenih dodatnih nenovčanih činidbi čije vraćanje nije uređeno zakonom. Članovi društva mogu na ime dodatne činidbe naprimjer unijeti nekretninu u rezerve kapitala, pri čemu je potrebno uknjižiti pravo vlasništva nekretnine na ime društva. Također je otvoreno pitanje obveze poreza na promet nekretnina prilikom unosa i vraćanja nekretnine iz rezervi kapitala te načina vraćanja nekretnine kao dodatne činidbe.¹⁰⁵ Budući da za uknjižbu prava vlasništva na nekretnini u zemljišne knjige mora postojati *titulus i modus*, prijenos prava vlasništva potreban je prilikom unosa nekretnine u društvo i prilikom povrata nekretnine iz rezervi kapitala, kada se za to steknu uvjeti u društvu.¹⁰⁶ Unos nekretnine kao dodatne činidbe u rezerve kapitala mora se izvršiti činjeničnim i faktičnim prijenosom vlasništva unesene imovine u društvo, što ne mora imati negativne učinke ako član ne računa s povratom nekretnine iz društva nakon nekog vremena.¹⁰⁷ Budući da je na temelju čl. 406. a st. 1. toč. 3. ZTD-a određeno da se u rezerve kapitala unosi ono što se na ime dodatnih činidbi uplati društvu, odnosno na temelju čl. 10. Pravilnika o porezu na dobit vrijednost unesenih stvari i prava, smatram kako nema zapreke da društvo članu koji je unio dodatne nenovčane činidbe, kada se za to ispune zakonski uvjeti, vrati unesene dodatne činidbe ili da se članu iz rezervi kapitala umjesto tih dodatnih činidbi vrati protuvrijednost u novčanom obliku. Budući da član društva za unesene dodatne nenovčane činidbe ima pravo na naknadu u visini koja ne smije prelaziti vrijednost dodatnih činidbi, dok za dodatne novčane činidbe nije zakonom pripisana naknada (kamata), moglo bi se zaključiti da je umjesto povrata dodatnih nenovčanih činidbi zakonom određena naknada. Budući da zakonom nije izričito uređena mogućnost ili nemogućnost povrata unesenih dodatnih nenovčanih činidbi, navedeno bi *de lege ferenda* trebalo urediti.

S poreznog gledišta, potrebno je naglasiti da imovina koju članovi društva unose kao dodatne činidbe u rezerve kapitala predstavlja privatnu imovinu članova društva koju su ti članovi društva stekli uz

plaćanje poreza i unos te imovine ne predstavlja promet, pa stoga ni ne podliježe oporezivanju.¹⁰⁸ Povrat novčanih sredstava – dodatnih činidbi iz rezervi društva – također ne bi trebalo podlijezati porezu na dohodak od kapitala, uzimajući u obzir načelo jednakomjernosti, budući da se vraća uloženo i ne isplaćuje se zaradena dobit.¹⁰⁹ Međutim, problem nastaje kod unosa i povrata nekretnine. Budući da je na temelju čl. 14. Zakona o porezu na promet nekretnina¹¹⁰ određeno da se ne plaća porez prilikom unosa nekretnine u kapital društva, navedena bi se odredba mogla primjenjivati i na unos nekretnine kao dodatne činidbe u rezerve kapitala. Prilikom povrata nekretnine članu društva koji ju je unio u rezerve kapitala kao dodatnu činidbu, problem može nastati jer zakonom nije propisano oslobodenje od porezne obveze.¹¹¹ Stoga bi *de lege ferenda* za nekretnine kao dodatne činidbe bilo potrebno dodatno normirati unos i povrat nekretnina članovima, kao i svih drugih dodatnih nenovčanih činidbi. Svakako je potrebno prilikom povrata sredstava, odnosno dodatnih činidbi iz rezervi kapitala voditi računa o solventnosti društva u odnosu na vjerovnike.

4.1.3. Povećanje temeljnog kapitala iz rezervi kapitala – *de lege ferenda* prijedlozi

Temeljni kapital društva može se povećati uplatama poslovnih udjela (efektivno povećanje) kojima se pribavljaju sredstva za saniranje, razvoj ili poslovanje društva te se tim uplatama povećava imovina društva. Međutim, temeljni kapital može se povećati i pretvaranjem rezervi u temeljni kapital (nominalno povećanje) kojim se ne povećava imovina društva jer se sredstva u poslovnim knjigama premještaju iz stavke rezervi u stavke temeljnog kapitala.¹¹² Stoga se temeljni kapital može povećati pretvaranjem rezervi društva, i to rezervi kapitala i rezervi dobiti, no u ovom dijelu rada obradit ću samo pretvaranje rezervi kapitala u temeljni kapital. Kako bi se rezerve kapitala mogle upotrijebiti za povećanje temeljnog kapitala, u računu dobiti i gubitaka na kojem se temelji odluka o povećanju temeljnog kapitala ne smije biti iskazan gubitak, a rezerve koje su namijenjene određenoj svrsi smiju se pretvoriti u temeljni kapital samo ako je to u skladu s tom svrhom.¹¹³ Povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala podrazumijeva da se temeljni kapital povećava iz vlastitih sredstava društva.¹¹⁴ Prilikom povećanja temeljnog

103 Čl. 430. u svezi s čl. 252. st. 2. ZTD.

104 Čl. 407. ZTD.

105 Brkanić V., *Op. cit.* (bilj. 83.), str. 46.

106 Vidović A., „Unos nekretnine u kapitalne pričuve društva”, RRiF, Srpanj 2021., Zagreb, str. 182.

107 Brkanić V., *Op. cit.* (bilj. 83.), str. 44.

108 *Ibid.*, str. 46.

109 *Ibid.*, str. 35.

110 Zakon o porezu na promet nekretnina NN 115/16, 106/18.

111 Brkanić V., *Op. cit.* (bilj. 83.), str. 46.

112 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 528.

113 Miletić A., „Revizija povećanja temeljnog kapitala iz reinvestiranog dobitka i rezervi kapitala”, RRiF, br. 2/13, 2013., Zagreb, str. 194.

114 Čl. 222. st. 4. toč. 3. ZTD.

kapitala iz rezervi društva ne dolazi do promjene u odnosima među poslovnim udjelima u društvu, jer se povećanje odražava razmjerno poslovnim udjelima članova prije povećanja temeljnog kapitala.¹¹⁵ Temeljem odredbe čl. 459. st. 3. ZTD-a određeno je da skupština mora u odluci odrediti povećava li se temeljni kapital povećanjem nominalnih iznosa postojećih poslovnih udjela i za koji iznos ili se povećava temeljni kapital izdavanjem novih poslovnih udjela i koji im je nominalni iznos. Odredbom čl. 459. st. 5. ZTD-a također je osigurana zaštita članova društva, jer je propisano da je odluka skupštine o povećanju temeljnog kapitala ništeta ako novi ili povećani poslovni udjeli nisu u istom omjeru u kojem su bili poslovni udjeli prije povećanja. Time je osigurano da se ne mijenja postojeća vlasnička struktura u društvu.

Kada se ispune uvjeti propisani ZTD-om, postojeći članovi društva mogu povećati temeljni kapital pretvaranjem rezervi kapitala u koje su unesene dodatne činidbe. Za povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala u temeljni kapital skupština mora donijeti odluku o pretvaranju rezervi kapitala u temeljni kapital, koja se zajedno s prijavom mora dostaviti registarskom sudu koji će činjenicu povećanja temeljnog kapitala upisati u sudski registar.¹¹⁶ Prije donošenja odluke o pretvaranju rezervi kapitala u temeljni kapital od strane skupštine, potrebno je provjeriti godišnje financijsko izvješće za godinu koja je neposredno prethodila godini u kojoj se donosi odluka. Povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala u temeljni kapital može se izvršiti samo ako godišnje financijsko izvješće ne iskazuje gubitak i ako nema prenesenih nepodmirenih gubitaka iz ranijih godina te ako je donesena odluka o uporabi dobiti.¹¹⁷ Također je prije donošenja odluke o pretvaranju rezervi kapitala u temeljni kapital potrebno od revizora, kojeg imenuje skupština, pribaviti potvrdu bez rezerve o zadnjem godišnjem financijskom izvješću, koja u trenutku podnošenja prijave za upis odluke o povećanju temeljnog kapitala u sudski registar ne smije biti starija od osam mjeseci.¹¹⁸ Sukladno navedenom, skupština prije donošenja odluke o povećanju temeljnog kapitala iz rezervi kapitala mora donijeti odluku o prihvaćanju posljednjeg godišnjeg financijskog izvješća koje ne iskazuje gubitak i nema nepokrivenih gubitaka iz prethodnih godina. Skupština također mora donijeti odluku o uporabi dobiti te nakon toga odluku o imenovanju revizora koji će ispitati posljednje financijsko izvješće i potvrditi ga bez rezerve.¹¹⁹ Prilikom pretvaranja rezervi kapitala u temeljni kapital skupština mora donijeti odluku o

izmjeni društvenog ugovora jer su odredbe o visini temeljnog kapitala i poslovnim udjelima obvezni sadržaj društvenog ugovora. Tako skupština u odluci o povećanju temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala u temeljni kapital određuje točan iznos za koji se i na koji se povećava temeljni kapital, koji se iznosi iz rezervi kapitala pretvaraju u temeljni kapital i na temelju kojeg financijskog izvješća, kao i podatke o poslovnim udjelima, tj. povećavaju li se ili se stvaraju novi poslovni udjeli te koliki su nominalni iznosi poslovnih udjela.¹²⁰ Prijava za upis povećanja temeljnog kapitala u sudski registar mora se podnijeti bez odgađanja, a prilažu joj se odluke skupštine, godišnje financijsko izvješće potvrđeno bez rezerve od revizora i izmijenjeni društveni ugovor, s time da uprava mora dati izjavu da od dana na koji se odnose godišnja financijska izvješća pa do dana podnošenja prijave nije bilo izmjena u imovini društva koje bi smetale donošenju odluke o povećanju temeljnog kapitala ako bi se ona donijela na dan podnošenja prijave.¹²¹ Ako član uprave u toj izjavi dade netočne podatke ili prešuti važne okolnosti, čl. 624. st. 1. t. 11. ZTD-a propisuje da će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine. Također je bitno naglasiti da se temeljni kapital smatra povećanim s danom upisa odluke o povećanju temeljnog kapitala u sudski registar, pa stoga upis u sudski registar ima konstitutivan učinak.¹²²

Nema dvojbe da se temeljni kapital može povećati pretvaranjem rezervi kapitala kada se radi o dodatnim novčanim uplatama koje su unesene u rezerve kapitala. Upitno je može li se i na koji način temeljni kapital društva povećati pretvaranjem rezervi kapitala u koje su unesene nekretnine ili druge dodatne nenovčane činidbe, budući da se stvari i prava koja se unesu u temeljni kapital više ne mogu vratiti članovima. U tom bi se slučaju eventualan povrat dodatnih nenovčanih činidbi mogao izvršiti isplatom odgovarajuće novčane protuvrijednosti. Za povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala u koje su unesene dodatne nenovčane činidbe, a koje se sastoje od stvari ili prava, možda bi se mogle na odgovarajući način primjenjivati odredbe ZTD-a o povećanju temeljnog kapitala u stvarima i pravima.¹²³ Međutim, za povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi kapitala u temeljni kapital i za povećanje temeljnog kapitala unosom stvari ili prava primjenjuju se različite odredbe ZTD-a, a također u navedenim slučajevima revizor mora drukčije postupati u načinu provođenja revizije.¹²⁴

120 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 529.

121 Čl. 460. ZTD.

122 Čl. 461. ZTD.

123 Vidi Miletić A., *Op. cit.* (bilj. 113.), str. 195. Prikaz razlike između revizije povećanja temeljnog kapitala u stvarima i pravima i iz rezervi društva.

124 Vidi čl. 305. i 459. st. 2. ZTD.

115 Miletić A., *Op. cit.* (bilj. 113.), str. 191.

116 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 529.

117 Čl. 459. st. 1. ZTD.

118 Čl. 459. st. 2. ZTD.

119 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 530–531.

Uvođenjem eura i prestankom korištenja sadašnje valute, odnosno kune, Hrvatska s 1. siječnja 2023. godine ulazi u eurozonu. Iako se čini da će ta tranzicija proći jednostavno, preračunavanjem kune u euro prema zadanom tečaju, u odnosu na trgovačka društva tomu nije tako. Temeljem čl. 65. st. 3. Zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj¹²⁵, propisano je da društvo s ograničenom odgovornošću mora preračunati iznos postojećeg temeljnog kapitala u iznose koji otpadaju na poslovne udjele prema fiksnom tečaju za konverziju kuna u euro zaokruživanjem na najbliži cent, s time da je društvo pritom dužno dobivene iznose uskladiti sa zahtjevima i načinom propisanim ZTD-om.¹²⁶ Društvo je dužno najkasnije u roku od tri godine od dana uvođenja eura podnijeti prijavu sudskom registru za upis navedenih usklađenja s eurom, dok prijavu može podnijeti najranije na dan prelaska na euro, tj. 1. siječnja 2023. godine, a registarski sud dužan je provesti navedeni upis po hitnom postupku i bez naknade.¹²⁷ Budući da je ZTD-om propisano da nominalni iznosi poslovnih udjela moraju biti izraženi cijelim brojem koji je višekratnik broja sto, to znači da iznosi poslovnih udjela moraju biti djeljivi sa sto.¹²⁸ Međutim, kod iznosa poslovnih udjela nakon preračunavanja kuna u euro, oni više neće biti djeljivi sa sto. Stoga će biti potrebno uskladiti i izmijeniti društvene ugovore ili izjave o osnivanju s novom valutom, odnosno eurom, a najvjerojatnije provesti povećanje ili smanjenje temeljnog kapitala radi usklađenja, jer će u suprotnom visina temeljnog kapitala i iznosi poslovnih udjela biti neusklađeni sa odredbama trenutno važećeg ZTD-a.¹²⁹ *De lege ferenda* trebalo bi izmijeniti odredbe ZTD-a radi uvođenja eura i odrediti najniži temeljni kapital za društva te višekratnike nominalnih iznosa poslovnih udjela. Predlaže se da umjesto višekratnika broja sto nominalni iznosi poslovnih udjela budu višekratnici broja deset. Ukoliko ostane propisano da nominalni iznos poslovnog udjela mora biti višekratnik broja sto, prilikom zaokruživanja kod pretvaranja kuna u euro može doći do promjene u postotku udjela u temeljnom kapitalu pojedinog člana društva, a što se ne bi smjelo dopustiti. Stoga je svakako potrebno ZTD-om posebno normirati utjecaj pretvorbe kuna u euro glede nominalnih iznosa poslovnih udjela i ukupnog temeljnog

kapitala društva. U svakom slučaju, društva koja imaju rezerve kapitala u koje su unesene dodatne činidbe bit će u povoljnijoj situaciji od onih koja ih nemaju, jer se problematika ulaska u eurozonu vezano uz trgovačka društva može riješiti povećanjem temeljnog kapitala. Svakako će za članove društva biti prihvatljivije povećanje temeljnog kapitala iz rezervi kapitala, tj. iz vlastitih slobodnih izvora kapitala društva, nego novim uplatama članova. Kako bi se nadoknadile razlike koje će nastati preračunavanjem kuna u euro, može se povećati temeljni kapital pretvaranjem rezervi kapitala u temeljni kapital i time se ne mijenja postojeća vlasnička struktura, jer se poslovni udjeli članova društva povećavaju razmjerno.¹³⁰ Postoji mogućnost da društvo koje ima veći temeljni kapital od minimalnog propisanog ZTD-om eventualno smanji temeljni kapital te time provede usklađivanje. U svakom će se slučaju morati provesti usklađivanje temeljnog kapitala i poslovnih udjela, izmijeniti društveni ugovor društva te izvršiti upisi promjena u sudski registar. Također bih naglasila da je u čl. 65. st. 7. Zakona o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj određeno da se sve novčane obveze na osnovi poslovnih udjela koje dospijevaju na dan uvođenja eura ili kasnije, a glasilice su na kune, ispunjavaju u eurima u skladu s pravilima za preračunavanje i zaokruživanje. Iz navedenog proizlazi da se također i dodatne činidbe kao obveze iz poslovnih udjela, koje su ugovorene društvenim ugovorom u kunskom iznosu, nakon uvođenja eura preračunavaju radi unosa ili vraćanja u eurima.

V. PRESTANAK DODATNIH ČINIDBI

5.1. Prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama

Poslovni udio u društvu s ograničenom odgovornošću daje skup članskih prava i obveza kojima član društva slobodno raspolaže, osim kada je društvenim ugovorom drukčije određeno. Prilikom prijenosa poslovnog udjela ne mora se mijenjati društveni ugovor. Prijenos poslovnog udjela može se izvršiti novom članu ili postojećem članu društva putem dvaju pravnih poslova, i to pravnog posla kojim se preuzima obveza prijenosa poslovnog udjela i pravnog posla kojim se prenosi poslovni udio.¹³¹ Prijenosom poslovnog udjela prenosi se članstvo u društvu, a time i sva članska prava i obveze, pa tako i dodatne činidbe. Odredbe čl. 412. st. 3. ZTD-a izričito propisuju da je za prijenos poslovnog udjela potreban ugovor sklopljen

¹²⁵ Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj NN 57/22.

¹²⁶ *Ibid.* Čl. 14. st. 3. – Pri preračunavanju sukladno pravilima za preračunavanje i zaokruživanje primjenjuje se sljedeće matematičko pravilo zaokruživanja: ako je treća decimala manja od pet, druga decimala ostaje nepromijenjena; ako je treća decimala jednaka ili veća od pet, druga decimala povećava se za jedan.

¹²⁷ *Ibid.* Čl. 65. st. 6., 8. i 11.

¹²⁸ Čl. 390. st. 1. ZTD.

¹²⁹ <https://www.teb.hr/novosti/2022/uvodenje-eura-i-vrijednost-temelnog-kapitala/> (pristupljeno 29. svibnja 2022.).

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 119.

u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave, a takav ugovor može se zamijeniti i sudskom odlukom. Oblik javnobilježničkoga akta ili solemnizirane privatne isprave propisan je kako za ugovor o preuzimanju obveze prijenosa poslovnog udjela tako i za ugovor o prijenosu poslovnog udjela. Ako pravni posao o preuzimanju obveze prijenosa poslovnog udjela nije sastavljen u propisanom obliku, taj će nedostatak biti otklonjen ukoliko se sklopi pravni posao o prijenosu poslovnog udjela u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave. Takav slučaj može nastati kada ugovorne strane ne sklapaju oba pravna posla u jednoj ispravi, jer se ugovor o preuzimanju obveze prijenosa poslovnog udjela i ugovor o prijenosu poslovnog udjela mogu sklopiti istovremeno u istoj ispravi ili odvojeno u različitim ispravama.¹³² Prema tome, ugovor kojim se preuzima obveza prijenosa poslovnog udjela može biti ugovor o prodaji, zamjeni, darovanju poslovnog udjela i slično te se na taj pravni posao primjenjuju propisi obveznog prava u mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa ZTD-om.¹³³ Budući da se krajnji cilj prijenosa poslovnog udjela ostvaruje sklapanjem ugovora o prijenosu poslovnog udjela u kojem se očituje volja da se prenese poslovni udio na drugu osobu, činjenica da ugovor o preuzimanju obveze prijenosa poslovnog udjela nije sklopljen u propisanom obliku može se zanemariti ukoliko je ugovor o prijenosu poslovnog udjela sklopljen u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave. Time se smatra da su oba ugovora valjana i poslovni je udio valjano prenesen.¹³⁴ Međutim, neće se smatrati da je valjano prenesen poslovni udio ako ugovorne strane imaju samo usmeni dogovor i nije sastavljen ugovor o prijenosu poslovnog udjela u propisanom obliku niti su poduzete druge zakonom propisane radnje.¹³⁵

Za prijenos poslovnog udjela članovi društva mogu u društvenom ugovoru odrediti posebne uvjete, kao naprimjer suglasnost društva. Time je izražena sloboda ugovaranja te uvjeti za prijenos poslovnog udjela ugovoreni u društvenom ugovoru ovisе o dogovoru članova društva. Međutim, odredbom čl. 412. st. 4. reč. 2. ZTD-a, koja predstavlja kogentnu normu, izričito je propisano da se poslovni udio koji je opterećen dodatnim činidbama može prenijeti samo uz suglasnost društva. Navedena suglasnost društva za prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama propisana je stoga što je u interesu članova društva

da znaju tko će biti novi član koji je obavezan ispuniti dodatne činidbe i je li taj novi član to u mogućnosti izvršiti.¹³⁶ Na stjecatelja poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama prelazi obveza ispunjenja dodatnih činidbi, osim ako se radi o strogo osobnim obvezama, dok za prenositelja poslovnog udjela prestaje obveza na ispunjenje dodatnih činidbi, s time da prenositelj za ispunjenje dodatnih činidbi odgovara solidarno, zajedno s novim članom, samo u dijelu u kojem ih je trebao ispuniti do podnošenja prijave za upis novog člana u knjigu poslovnih udjela.¹³⁷

Prema navedenom, za valjan prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama društvo treba dati svoju suglasnost. Postavlja se pitanje koji je organ u društvu nadležan za davanje suglasnosti budući da ZTD to nije precizirao, pa bi suglasnost mogla dati uprava, nadzorni odbor ili skupština. Smatram da je uputno prilikom ugovaranja dodatnih činidbi društvenim ugovorom posebno odrediti i tko je ovlašten dati suglasnost za prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama. S obzirom na to da je u interesu svih članova društva da budu upućeni o tome tko je novi imatelj poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama, smatram da bi bilo najbolje da suglasnost za prijenos daje skupština. Međutim, istovremeno je uprava društva dužna imati saznanja o tome od koga će potraživati ispunjenje dodatnih činidbi, o čemu je obaviještena prijavljivanjem zainteresirane osobe ili zaprimanjem priopćenja o promjeni člana društva. Uprava društva mora, na temelju dostavljenog ugovora o prijenosu poslovnog udjela, izvršiti upis promjene člana u knjigu poslovnih udjela gdje upisuje, uz ostalo, tko je preuzeo poslovni udio i dodatne činidbe koje je dužan ispuniti.¹³⁸ U knjigu poslovnih udjela na temelju odredbe čl. 410 st. 1. ZTD-a, uprava društva upisuje, uz ostale podatke, i eventualno preuzete dodatne činidbe koje je član društva dužan ispuniti te one dodatne činidbe koje je već ispunio društvu, kao i sve ostale obveze koje terete poslovni udio.

Društvenim ugovorom mogu se za prijenos poslovnog udjela opterećenog dodatnim činidbama odrediti uvjeti za davanje suglasnosti i rok u kojem se mora pribaviti suglasnost za prijenos. Međutim, ako društvo ne bi u primjerenom roku dalo suglasnost za prijenos poslovnog udjela ili bi odbilo dati suglasnost bez opravdanog razloga, tada član može od trgovačkog suda tražiti da se suglasnost zamijeni odlukom suda.¹³⁹ Prije donošenja suglasnosti, odnosno dozvole za prijenos poslovnog

132 <https://informativni.hr/strucni-clanci/informativni-pravni-alati-raspodaganje-poslovnim-udjelom> (pristupljeno 17. svibnja 2022.).

133 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 132.).

134 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 129.

135 Vidi: Sudska odluka Županijskog suda u Splitu Gžo-687/2013-2.

136 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 161.

137 Čl. 415. st. 2. ZTD.

138 <https://informativni.hr/strucni-clanci/obveza-urednog-vodenja-knjige-poslovnih-udjela-drustva-s-ogranicenom-odgovornoscju> (pristupljeno 17. svibnja 2022.).

139 Čl. 413. st. 1. ZTD.

udjela opterećenog dodatnim činidbama, trgovački će sud saslušati upravu i člana društva koji traži suglasnost te će, ukoliko nema valjanih razloga za uskratu suglasnosti, tj. ako prijenosom poslovnog udjela neće nastati šteta za društvo, članove ili vjerovnike, sud dati suglasnost za prijenos poslovnog udjela.¹⁴⁰ Međutim, iako trgovački sud dopušta prijenos poslovnog udjela, član društva neće moći prenijeti poslovni udio osobi kojoj on to želi ako društvo u roku od mjesec dana od pravomoćnosti odluke suda preporučanim pismom obavijesti člana društva da prijenos, uz iste uvjete, dopušta nekome drugomu.¹⁴¹

5.2. Ostali načini prestanka dodatnih činidbi

Dodatne činidbe svakako prestaju za člana ispunjenjem, tj. unosom dodatni činidbi o dospijeću u rezerve kapitala. Uz navedeno, dodatne činidbe mogu prestati odlukom skupštine, odnosno izmjenom društvenog ugovora na način da se članovi oslobode obveze na dodatne činidbe ili da se pojedini član oslobodi obveze ispunjenja dodatnih činidbi.¹⁴² Izmjenom društvenog ugovora također se može odrediti da prestaju dodatne činidbe, s time da treba voditi računa da ne dode do povrede načela jednakog položaja članova društva.¹⁴³

Obveza na dodatne činidbe za članove prestaje i isključenjem člana društva ili *kaduciranjem*, u slučaju kada po dospijeću ne ispune svoje obveze na dodatne činidbe.¹⁴⁴ Također, na temelju odredbe čl. 420. st. 2. ZTD-a, član društva može istupiti iz društva iz opravdanog razloga te se na taj način osloboditi obveze na dodatne činidbe.

Dodatne činidbe za člana društva također prestaju prijenosom poslovnog udjela na novog ili postojećeg člana društva. Međutim, u tom slučaju dodatne činidbe ne prestaju, već se prenose na novog ili drugog člana te obveza za ispunjenje dodatnih činidbi i dalje postoji.

VI. USPOREDBENOPRAVNO UREĐENJE DODATNIH ČINIDBI

Dodatne činidbe u društvu s ograničenom odgovornošću poznaju i drugi pravni sustavi te ćemo stoga u ovom dijelu rada prikazati usporedbeno-pravno uređenje dodatnih činidbi u Njemačkoj, Sloveniji i Austriji.

Njemački pravni sustav poznaje dodatne činidbe u nešto drukčijem obliku jer razlikuje *Nebenflichten* koje su uređene § 3 Abs. 2. njemačkog *Gesetz be-*

*treffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*¹⁴⁵ (dalje *GmbHG*) i *Nachschüssen* uređene odredbama § 26.–28. *GmbHG. Nebenpflichten*, koje sadržajno odgovaraju dodatnim nenovčanim činidbama prema hrvatskom pravnom uređenju, s time da, za razliku od hrvatskog uređenja, obuhvaćaju i davanje zajma te nemogućnost povrata uplaćenog. S druge strane, *Nachschüssen* sadržajno odgovaraju novčanim činidbama prema ZTD-u i postoji mogućnost povrata uplaćenog na temelju § 30 Abs. 2. *GmbHG*. Prema dredbi § 26 *GmbHG*, društvenim ugovorom mogu se, pod određenim uvjetima, ugovoriti dodatna plaćanja – *Nachschüssen*, koja moraju biti srazmjerna s nominalnim iznosom poslovnog udjela. Ukoliko društvenim ugovorom nije određena visina iznosa pojedine dodatne činidbe sukladno razmjeru poslovnog udjela, ta odredba društvenog ugovora neće imati učinka, osim ako ugovorne stranke nisu drukčije odredile podjelu obveza.¹⁴⁶ Temeljem odredbe § 27 i 28 *GmbHG*, dodatne novčane činidbe mogu biti ograničene određenim iznosom ili neograničene, a moraju biti u razmjeru s nominalnim iznosima poslovnih udjela članova. Kada se radi o novčanim činidbama u ograničenom iznosu, tada iznos mora biti točno određen ili odrediv prema određenim kriterijima, kao npr. u postotku od visine nominalnog iznosa poslovnog udjela.¹⁴⁷ Ako se radi o neograničenim dodatnim novčanim činidbama, član društva koji je u cijelosti uplatio poslovni udio može se osloboditi plaćanja dodatne novčane činidbe na način da svoj poslovni udio stavi na raspolaganje u roku od mjesec dana od dospijeća dodatne činidbe, odnosno od zahtjeva da unese dodatnu novčanu činidbu u društvo. U tom će se slučaju poslovni udio člana prodati na javnoj dražbi u roku od mjesec dana od objave, a drukčiji način prodaje dopušten je samo uz suglasnost tog člana društva. Ako sredstva pribavljena prodajom poslovnog udjela budu veća od troškova prodaje i podmirenja dodatne činidbe, tada razlika pripada članu društva, a ako se prodajom poslovnog udjela ne bi mogle namiriti obveze, tada poslovni udio pripada društvu koje ga može prodati za svoj račun.¹⁴⁸ Društvenim ugovorom mogu se ograničiti navedene odredbe zakona ako dodatne činidbe prelaze određeni iznos. Temeljem § 30 Abs. 2. *GmbHG*, dodatne novčane uplate mogu se vratiti članovima ako one nisu potrebne za pokrivanje

145 Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung od 20. travnja 1892(RGBl. I S. 477) posljednja izmjena i dopuna zakona od 7. 8. 2021. (BGBl. IS. 3311) m.W.v. 12. 8. 2021. <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/GmbHG.pdf> (pristupljeno 16. travnja 2022.).

146 https://www.haufe.de/finance/haufe-finance-office-premium/iii-der-gesellschafter-und-die-gesellschaft-32-nebenpflichten_idesk_PI20354_HI13363458.html (pristupljeno 10. lipnja 2022.).

147 *Ibid.*

148 § 27 GmbHG.

140 *Ibid.*

141 Čl. 413. st. 2. ZTD.

142 Bogdanović O., *Op. cit.* (bilj. 9.), str. 164.

143 Barbić J., *Op. cit.* (bilj. 1.), str. 243.

144 Čl. 400. ZTD.

nje sporno pitanje oporezivanja dodatnih činidbi u društvu s ograničenom odgovornošću.¹⁶² Tako se od 2020. godine oporezuju povratni dodatnih činidbi, s time da se navedeno oporezivanje odnosi kako na postojeće tako i na buduće dodatne činidbe, ali je potrebno razlikovati vraćanje dodatnih činidbi u istom iznosu u kojem su uplaćene i vraćanje dodatnih činidbi u većem iznosu od unesenog. Ukoliko je članu društva vraćen iznos jednak onomu koji je unesen na ime dodatnih činidbi u društvo, tada član ne stječe dohodak, već su mu samo vraćena uplaćena sredstva, pa stoga nema potrebe za oporezivanjem. Međutim, ako je vraćeni iznos veći od unesenog na ime dodatnih činidbi, tada se višak vraćenog smatra dividendom i oporezuje se po poreznoj stopi od 27,5%.¹⁶³ Zbog navedenog su društva od 2021. godine nadalje na temelju čl. 340.b. *Zakona o davčnem postupku*¹⁶⁴ dužna elektroničkim putem dostavljati poreznoj upravi podatke o članovima društva – fizičkim osobama koje su imatelji poslovnih udjela opterećenih dodatnim činidbama – i o visini uplaćenih i isplaćenih dodatnih činidbi. Navedenim se pokušavaju smanjiti porezne malverzacije prilikom izvlačenja sredstava iz društva.

Austrijski pravni sustav razlikuje dodatne novčane i dodatne nenovčane činidbe. U Austriji je odredbom § 8. Abs. 1. austrijskog GmbHGA¹⁶⁵ propisano da se članovi društva mogu društvenim ugovorom obvezati uz uplate poslovnog udjela i na dodatne nenovčane činidbe koje imaju imovinsku vrijednost. Društvenim ugovorom određuju se opseg i uvjeti unosa takvih činidbi u društvo te eventualne ugovorne kazne ukoliko članovi ne izvrše obvezu. Također se društvenim ugovorom određuje visina naknade za unos dodatnih nenovčanih činidbi. Slijedom navedenog proizlazi da navedena odredba odgovara hrvatskom uređenju dodatnih nenovčanih činidbi, ali se razlikuje od njemačkog, koje nema toliko detaljnu odredbu. Dodatne novčane činidbe uređene su odredbama § 72.–74. GmbHGA koje propisuju da se društvenim ugovorom može odrediti kako članovi društva mogu donijeti odluku o zahtjevu dodatnih novčanih uplata. Za razliku od dodatnih nenovčanih činidbi, dodatne novčane činidbe u Austriji se mogu

zahtijevati samo na temelju odluke skupštine, dok obveza na dodatne nenovčane činidbe proizlazi neposredno iz društvenog ugovora i nije potrebna posebna odluka skupštine.¹⁶⁶ Iako su odredbe austrijskog i njemačkog zakona slične, odredba § 72. Abs. 2 GmbHGA u suprotnosti je s § 26. Abs. 3. GmbHG, jer njemačko uređenje predviđa ograničenje obveze plaćanja dodatnih novčanih činidbi na dobrovoljnoj bazi. Stoga prema austrijskom uređenju obveza plaćanja novčanih činidbi mora biti ograničena određenim iznosom koji je razmjern visini nominalnog iznosa poslovnog udjela člana društva, dok njemački zakon određuje da se društvenim ugovorom mogu, ali ne moraju, dodatne novčane činidbe ograničiti na određeni iznos. Odredbom austrijskog zakona izričito je propisano da, ukoliko dodatne novčane činidbe nisu ograničene, takva odredba društvenog ugovora neće biti valjana te se radi o odredbi *ius cogens*.¹⁶⁷ Iz navedenog proizlazi da austrijski pravni sustav poznaje samo dodatne novčane činidbe u ograničenom iznosu, pa se time razlikuje od hrvatskog i njemačkog pravnog sustava. Austrijski zakon također ne poznaje mogućnost istupanja iz društva, odnosno stavljanje na raspolaganje poslovnog udjela radi oslobođenja ispunjenja dodatne novčane činidbe u neograničenom iznosu kao što je to određeno i moguće u njemačkom i hrvatskom pravnom sustavu.¹⁶⁸ Temeljem odredbe § 73. GmbHGA na člana društva koji dode u zakašnjenje s ispunjenjem dodatne novčane uplate, ako društvenim ugovorom nije drukčije određeno, primjenjuju se odredbe o odgovornosti za neplaćene poslovne udjele, s time da prednik odgovara samo do visine iznosa za neplaćene dodatne činidbe koja je bila ugovorena društvenim ugovorom u trenutku istupanja člana iz društva.¹⁶⁹ Vraćanje dodatnih novčanih činidbi razmjerno poslovnim udjelima članova društva moguće je samo ako iznosi nisu potrebni za pokriće gubitaka u temeljnom kapitalu i nakon što prođe rok od tri mjeseca od objave odluke društva o povratu dodatnih činidbi.¹⁷⁰ Stoga nakon povrata dodatnih činidbi preostala imovina društva, umanjena za obveze društva, mora još uvijek biti u visini nominalnog iznosa temeljnog kapitala društva, jer bi se u suprotnom u bilanci stanja društva pojavio gubitak u temeljnom kapitalu.¹⁷¹ Ako je društvenim ugovorom dopušteno da se dodatne činidbe unesu prije potpune uplate poslovnih udjela, tj. potpune uplate temeljnog kapitala, tada

[se%5BVDDSS%5D=VDSS&database%5BUPRS%5D=UPRS&_su_bmit=%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111420903](https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/10001720/GmbHG%2c%20Fassung%20vom%2016.04.2022.pdf) (pristupljeno 25. svibnja 2022.).

162 Kocbek M., „Naknadna uplaćila u kapital gospodarskih družb“ Podjetje in delo letnik 45. br. 2, Ljubljana, 2019., str. 243.

163 *Op. cit.* (bilj. 154.).

164 Zakon o davčnem postupku Službeni list RS, št. 13/11 – službeno pročišćeni tekst, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 22/14 – odl. US, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17, 13/18 – ZJF-H, 36/19, 66/19, 145/20 – odl. US, 203/20 – ZIUPOPDVE, 39/22 – ZFU-A i 52/22 – odl. US.

165 <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/10001720/GmbHG%2c%20Fassung%20vom%2016.04.2022.pdf> (pristupljeno 16. travnja 2022.).

166 Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 72 (Stand 1.11.2015, rdb.at).

167 *Ibid.*

168 *Ibid.*

169 Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 73 (Stand 1.11.2015, rdb.at).

170 § 74. GmbHGA.

171 Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 74 (Stand 1.11.2015, rdb.at).

povrat dodatnih činidbi nije moguć prije no što se u cijelosti uplati temeljni kapital. Za povrat dodatnih činidbi protivno prethodno navedenim odredbama odgovarat će tijela društva, odnosno uprava i drugi članovi društva na temelju odredaba § 25. i 83. GmbHGA.

U obrađenim usporedbenopravnim sustavima, njemačkom, slovenskom i austrijskom, također postoje dodatne činidbe kao način financiranja društva s ograničenom odgovornošću, kojim se zamjenjuje financiranje putem zajma ili povećanja temeljnog kapitala, koje je zakonom strože uređeno. Najznačajnija razlika u odnosu na hrvatsko uređenje dodatnih činidbi jest u činjenici da obveze na dodatne činidbe u usporedbenopravnim sustavima moraju biti određene u razmjeru s poslovnim udjelima člana društva.

VII. ZAKLJUČAK

Dodatne činidbe predstavljaju jedan od načina financiranja društva, što je specifično za društvo s ograničenom odgovornošću. Svrha dodatnih činidbi jest to da članovi društva mogu na jednostavniji način financirati društvo. Društvo s ograničenom odgovornošću može se financirati na različite načine. Najčešće se članovi društva odlučuju za financiranje putem zajmova, no dužničko zaduživanje najskuplji je oblik zaduživanja za društvo. Financiranje je također moguće putem povećanja temeljnog kapitala uplatama članova društva, ali to iziskuje propisane formalnosti i dodatne troškove i stoga je za članove društva najprihvatljivije ugovaranje dodatnih činidbi kao alternativni način financiranja društva. Prednost je dodatnih činidbi u većoj fleksibilnosti uplate i vraćanja dodatnih činidbi kada se za to ispune uvjeti. Prilikom određivanja dodatnih činidbi članovi društva imaju slobodu ugovaranja visine dodatnih činidbi, načina unosa i dospjeća, načina vraćanja i drugo. Važno je naglasiti da je prednost dodatnih činidbi kao instituta financiranja društva u činjenici da se radi o vlastitom, a ne dužničkom izvoru sredstava, što je također pozitivno za bonitet društva. Unosom dodatnih činidbi u društvo ne povećava se temeljni kapital društva i članovi ne stječu dodatna prava u društvu, već se povećava imovina društva kojom ono može slobodno raspolagati. Budući da se dodatne činidbe unose u rezerve kapitala koje se mogu koristiti u zakonom određene svrhe, tako se i dodatne činidbe mogu koristiti samo pod uvjetima i na način određen zakonom. S obzirom na to da će Hrvatska s 1. siječnja 2023. godine umjesto kune početi koristiti euro, bit će potrebno usklađivanje temeljnog kapitala i nominalnih iznosa poslovnih udjela, za što će od važnosti biti rezerve kapitala ako se članovi odluče na povećanje temeljnog

kapitala iz rezervi kapitala kako ne bi morali povećavati temeljni kapital novim uplatama. Rezerve kapitala u koje su unesene dodatne činidbe također se mogu koristiti za pokriće gubitaka iz tekuće ili prethodnih godina. Iako namjera zakonodavca nije primarno bila da se dodatne činidbe koriste za pokriće gubitaka, već za financiranje novih poslovnih pothvata, iznosi uplaćeni na ime dodatnih činidbi mogu se koristiti za pokriće gubitaka. Gubici se mogu prenositi u iduće godine, ali ako društvo odluči da će se dodatne činidbe iskoristiti za pokriće gubitka, tada su one iskorištene i ne mogu se vratiti članovima društva.

Dodatne činidbe nisu obvezne i stoga ih je potrebno predvidjeti u društvenom ugovoru koji mora biti sastavljen u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave. Stoga dodatne činidbe predstavljaju fakultativni sadržaj društvenog ugovora, ali ako se članovi odluče na ugovaranje dodatnih činidbi, one moraju biti određene društvenim ugovorom. Tako se društvenim ugovorom mogu ugovoriti dodatne činidbe za neke ili sve članove društva i ne moraju biti u razmjeru s iznosom poslovnih udjela pojedinog člana društva. Radi se o članskoj obvezi, što posljedično dovodi do toga da se prilikom prijenosa poslovnog udjela prenosi i obveza na dodatne činidbe, jer je ustvari poslovni udio opterećen dodatnim činidbama, osim ako se radi o dodatnim činidbama koje su strogo osobne naravi. Vraćanje dodatnih činidbi zakonom je strogo određeno te je moguće ako nema gubitaka u društvu i samo razmjerno ulozima članova društva nakon proteka tri mjeseca od dana kada je društvo objavilo odluku o povratu. Povrat dodatnih činidbi nije moguć ako još nisu u cijelosti uplaćeni poslovni udjeli svih članova društva, tj. ako nije u potpunosti uplaćen temeljni kapital.

Članovi društva društvenim ugovorom mogu ugovoriti kao dodatne činidbe dodatne uplate novca ili unos nenovčanih činidbi koje imaju imovinsku vrijednost. ZTD-om su detaljno propisane dodatne novčane uplate novca u ograničenom iznosu i u neograničenom iznosu te različito postupanje za slučaj neispunjenja tih obveza. Također je strogo određen sadržaj društvenog ugovora ukoliko se ugovaraju dodatne nenovčane činidbe. Članovi društava, ovisno o usvojenim odlukama skupštine i odredbama društvenog ugovora, mogu unositi u društvo na ime dodatnih činidbi novčane iznose kako bi financirali dodatne poslovne pothvate, ali na ime dodatnih činidbi mogu unositi i drugu imovinu ili prava koja imaju imovinsku vrijednost, a potrebna su radi lakšeg poslovanja društva. Tako se može na ime dodatnih činidbi u društvo unijeti nekretnina, pokretnina, dati u zakup nekretnina, unijeti svoj rad, *know-how*, patent, industrijski dizajn, preuzeti obveza upravljanja društvom i drugo.

Za nenovčane činidbe član društva ima pravo na naknadu, no postavlja se pitanje mogu li se vratiti nenovčane činidbe i na koji način ili se mogu vratiti samo novčani iznosi, tj. novčana protuvrijednost unesenih nenovčanih dodatnih činidbi. Otvoreno je pitanje je li moguće vratiti dodatne nenovčane činidbe za koje društvo plaća naknadu članu društva, kao naprimjer nekretninu, što bi *de lege ferenda* trebalo izričito urediti.

Unosom dodatnih činidbi ne povećava se temeljni kapital niti članovi društva stječu dodatna prava, a o uporabi dodatnih činidbi odlučuje društvo u okviru redovnog upravljanja društvom, osim ako društvenim ugovorom nije što drugo ugovoreno. Dodatne se činidbe, u odnosu na zajam kao obveznopravni individualni ugovor člana s društvom, razlikuju u prvom redu u obvezi plaćanja kamate, što predstavlja skuplji način financiranja društva. Dodatne su činidbe članske obveze, jer su ugovorene društvenim ugovorom i povrat unesenog moguć je uz zakonom propisane uvjete. Unos dodatnih činidbi siguran je način financiranja društva

budući da su dodatne činidbe vezane uz poslovni udio te se prijenosom poslovnog udjela prenosi i obveza na dodatne činidbe. Uputno je da javni bilježnik prilikom osnivanja društva ili izmjena društvenog ugovora članove društva upozna s mogućnošću ugovaranja dodatnih činidbi kao načinom povoljnog financiranja društva. Svakako je uputno da članovi društva ugovore dodatne činidbe, jer time mogu na jednostavniji i jeftiniji način financirati poslovanje društva, a postoji i mogućnost povrata unesenog. Ako prilikom osnivanja društva članovi društva nisu ugovorili dodatne činidbe, oni ih mogu u svako doba ugovoriti izmjenom društvenog ugovora, tj. kada društvo zatreba financijska sredstva, članovi mogu ugovoriti dodatne činidbe. Nema zapreke ni da izmjenom društvenog ugovora članovi društva odrede drukčije dodatne činidbe (visinu iznosa, način unosa, dospijeće, povrat, naknadu za nenovčane činidbe i drugo) ili oslobode člana društva od obveze na dodatne činidbe, budući da članovi društva u ugovaranju dodatnih činidbi imaju široku autonomiju.

SUMMARY

Members of a limited liability company may stipulate through articles of association additional performances as an alternative way of financing the company. The obligation to take additional performances may be, by the articles of association, assumed by some or all members of the company in the form of payment of money or fulfillment of other actions that have property value, which does not increase the share capital. By entering additional performances in the capital reserves, the company acquires the capital necessary for operations without carrying out special formalities prescribed for the increase of share capital or a loan that replaces the share capital. Capital reserves in which additional performances are included can be used for the purposes prescribed by law, and when the conditions are met, capital reserves can be converted into share capital, which will de lege ferenda be important in Croatia's transition to the eurozone to adjust share capital and nominal amounts of business shares with legal regulations. By fulfilling the preconditions prescribed by law, additional financial performances can be returned to the members of the company, while for additional non-monetary performances, the members of the company are entitled to compensation that may not exceed the value of the performances they need to fulfill.

Keywords: *limited liability company, additional performances, additional financial performances, additional non-monetary performances, capital reserves.*

IZVORI

Knjige i članci:

1. Barbić J., Pravo društava, Društva kapitala, Knjiga druga, Svezak II, Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, za druga, europska zadruha, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje Organizator, Zagreb, 2020.
2. Barbić J., Pravo društava, Društva kapitala, Knjiga druga, Svezak I, Dioničko društvo, Sedmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2020.
3. Barbić J., Markovinović H., Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o sudskom registru, Pravilnik o načinu upisa u sudski registar s obrascima, uputa. S uvodnim objašnjenjima, napomenama i abecednim kazalima. Drugo, dopunjeno izdanje. Organizator, Zagreb, 2005.
4. Barbić J., „Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo”, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62 No. 1–2, 2012., str. 475–534.
5. Barbić J., „Pravo na dividendu kao temeljno imovinsko pravo dioničara”, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 62 No. 5–6, 2012., str. 1413–1443.
6. Bogdanović O., „Dodatne činidbe u društvu s ograničenom odgovornošću”, Pravnika : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 46 No. 93, 2013., str. 149–156.
7. Brkanić V., „Računovodstvo kapitalnih pričuva u d.o.o.-u”, RRIIF, Listopad 2019., Zagreb, str. 41–46.
8. Brkanić V., „Dokapitalizacija d.o.o.-a i j.d.o.o.-a”, RRIIF, Rujan 2021., Zagreb, str. 32–38.
9. Česić Z., Blažević L., „Dodatne činidbe u društvu s ograničenom odgovornošću”, RRIIF br. 12/2008, str. 235–239.
10. Česić Z., „Ispunjenje dodatnih činidaba člana društva s ograničenom odgovornošću”, RRIIF br. 6/10, Zagreb, 2010., str. 158–162.
11. Filipović, V., Gorenc V., Slakoper Z., Zakon o trgovačkim društvima s komentarom, Druga, izmijenjena i dopunjena naklada, RRIIF, Zagreb, 1996.,
12. Hobljaj H., „Javnobilježnički akt s nasljedno-pravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike”, Javni bilježnik, Vol. 24 No. 47, 2020., str. 66–83.
13. Klarić P., Vedriš M., Gradansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2008.
14. Kocbek M., „Naknadna vplačila v kapital gospodarskih družb”, Podjetje in delo, godina 45. br. 2, Ljubljana, 2019., str. 243–255.
15. Miletić A., „Revizija povećanja temeljnog kapitala iz reinvestiranog dobitka i rezervi kapitala”, RRIIF, br. 2/13, 2013., Zagreb, str. 191–196.
16. Nikolić V., Hobljaj H., Grbac M., „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj”, Javni bilježnik, Vol. 25, No. 48, 2021., str. 29–61.
17. Pezo V., Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslava Krležje, Zagreb, 2007.
18. Pešec Z., „Spori v družbi z omejeno odgovornostjo s posebnim ozirom na posebnosti glede na delniško družbo”, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, Pravosodni bilten (PB) 2/2015, str. 43.
19. Trčović Z., „Nastanak i uporaba kapitalnih pričuva”, RRIIF, br. 10/2008, Zagreb, str. 22–27.
20. Vidović A., „Unos nekretnine u kapitalne pričuve društva”, RRIIF, Srpanj 2021., Zagreb, str. 180–182.

Pravni akti:

1. Zakon o trgovačkim društvima NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19.
2. Zakon o trgovačkim društvima NN 111/93.
3. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o trgovačkim društvima NN 118/03.
4. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o trgovačkim društvima NN 137/09.
5. Zakon o gospodarskih družbah Službeni list RS, br. 65/09 – službeno pročišćeni tekst, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C i 18/21.
6. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung od 20. travnja 1892(RGBl. I S. 477) posljednja izmjena i dopuna zakona od 07.08.2021. (BGBl. IS. 3311) m.W.v. 12.08.2021.
7. Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21.
8. Zakon o javnom bilježništvu NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16 i 57/22.
9. Zakon o porezu na promet nekretnina NN 115/16, 106/18.
10. Pravilnik poreza na dobit NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/19, 1/20, 59/20 i 1/21.
11. Opći porezni zakon NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20.

12. Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj NN 57/22.
13. Zakon o davčnem postopku Službeni list RS, št. 13/11 – službeno pročišćeni tekst, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 22/14 – odl. US, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17, 13/18 – ZJF-H, 36/19, 66/19, 145/20 – odl. US, 203/20 – ZIUPOPDVE, 39/22 – ZFU-A i 52/22 – odl. US.
4. <https://informator.hr/strucni-clanci/obveza-urednog-vodenja-knjige-poslovnih-udjela-drustva-s-ogranicenom-odgovornoscju> (pristupljeno 17. svibnja 2022.).
5. <https://www.teb.hr/novosti/2017/obvezni-redosljed-podijele-dobiti-trgovackog-drustva/> (pristupljeno 18. svibnja 2022.).
6. <https://www.teb.hr/novosti/2022/uvodenje-eura-i-vrijednost-temelnog-kapitala/> (pristupljeno 29. svibnja 2022.).

Sudska praksa:

1. [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111420903&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111420903](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111420903&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2015081111420903) (pristupljeno 25. svibnja 2022.).
2. Sudska odluka Županijskog suda u Splitu Gžo-687/2013-2 <https://informator.hr/sudske-odluke/452179?hls=dodatne%2520%25C4%258Dini-dbe> (pristupljeno 15. svibnja 2022.).
3. [https://www.sodnapraksa.si/?q=*&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&submit=i%C5%A1%C4%8Di&id=2015081111425280](https://www.sodnapraksa.si/?q=*&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&submit=i%C5%A1%C4%8Di&id=2015081111425280) (pristupljeno 30. svibnja 2022.).
7. https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fmuekogmbhg_1_band1%2Fgmbhg%2Fcont%2Fmuekogmbhg.gmbhg.p26.htm&anchor=Y-400-W-MUEKO-GMBHG_1_BAND1-NAME-BUCHUEBER_36 (pristupljeno 30. svibnja 2022.).
8. <https://www.ionos.at/startupguide/gruendung/nachschusspflicht/> (pristupljeno 30. svibnja 2022.).
9. <https://www.ajpes.si/> (pristupljeno 30. svibnja 2022.).
10. <http://www.taxslovenia.com/resources/2020-SI-TaxSlovenia-Naknadna-vplacila.pdf> (pristupljeno 31. svibnja 2022.).
11. <https://www.haufe.de/finance/haufe-finance-office-premium/iii-der-gesellschafter-und-die-gesellschaft-32-nebenpflichten-idesk-PI20354-HI13363458.html> (pristupljeno 10. lipnja 2022.).

Mrežna vrela:

1. <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/GmbHG.pdf> (pristupljeno 16. travnja 2022.).
2. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/10001720/GmbHG%2c%20Fassung%20vom%2016.04.2022.pdf> (pristupljeno 16. travnja 2022.).
3. <https://informator.hr/strucni-clanci/informatorovi-pravni-alati-raspolaganje-poslovnim-udjelom> (pristupljeno 17. svibnja 2022.).
12. Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 74 (Stand 1. 11. 2015, rdb.at).
13. Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 73 (Stand 1. 11. 2015, rdb.at).
14. Brugger/Schopper in Straube/Ratka/Rauter, WK GmbHG § 74 (Stand 1. 11. 2015, rdb.at).

mr. sc. Ines Lozić, dipl. oec., Centar za financijska vještačenja d.o.o., Hebrangova 30,
HR-10 000 Zagreb, ines.lozic@cfv.hr

Petra Blašković, mag. oec., Centar za financijska vještačenja d.o.o., Hebrangova 30,
HR-10 000 Zagreb, petra.blaskovic@cfv.hr

Toni Miljak, mag. oec., Bilanca Plus 29, Vukovarska 164,
HR-21 000 Split, tony.miljak@gmail.com

UDK 336.226.322:347.952(4-6EU)
Pregledni rad

Uloga poreza na dodanu vrijednost u ovršnim postupcima

Sažetak

Porezni sustav predstavlja ukupnost svih poreznih oblika jedne države. Najizdašniji oblik poreza je porez na dodanu vrijednost. Pri poreznom tretmanu obračuna poreza na dodanu vrijednost u ovršnom postupku potrebno je, prije svega, poznavati porezni status ovršenika, odnosno znati je li ovršenik obveznik poreza na dodanu vrijednost ili ne. Ovisno o poreznom statusu ovršenika, određuje se način obračuna poreza na dodanu vrijednost. Stoga, cilj je rada, osim osnovnih informacija o porezu na dodanu vrijednost, pružiti i prikaz bitnih presuda Europskog suda te svih mogućnosti obračuna poreza na dodanu vrijednost pri provođenju postupka ovrhe nad nekretninama i pokretninama ovršenika, kao i prikazati situacije kada ovrhovoditelji pri nadoknadi troškova provođenja ovršnog postupka mogu, ali i kada ne mogu, naplatiti porez na dodanu vrijednost sadržan u ulaznim računima troškova ovršnog postupka.

Ključne riječi: javnobilježnička nagrada, obračun PDV-a, odbitak PDV-a, ovrha nekretnina i pokretnina, presude Europskog suda, prijenos porezne obveze, porez na dodanu vrijednost.

1. Uvod

Porez na dodanu vrijednost (dalje: PDV) suvremeni je oblik oporezivanja koji se obračunava na iznos dodane vrijednosti u svakoj fazi proizvodno-prodajnog ciklusa. Taj porez najrasprostranjeniji je sustav oporezivanja prometa roba (dobara) i usluga u svijetu s primjenom u oko 170 država svijeta. Porez na dodanu vrijednost indirektan je porez. Inicijalno je porez uveden u Francuskoj kao obveza za velike kompanije, ali je s vremenom njegovo djelovanje prošireno na sva područja poslovanja. Nakon uvođenja u Francuskoj prihvaćen je kao model oporezivanja u mnogim zemljama svijeta. U Europskoj uniji rad na zajedničkom sustavu PDV-a započinje 1970. godine. Glavni je cilj uvođenja PDV-a uspostaviti pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta, slijedom čega se u zemljama članicama provodi porezna harmonizacija. Pod tim pojmom podrazumijeva se da svaka država ima pravo zadržati vlastiti porezni sustav te uvo-

diti određene nove oblike, no obvezuje se da će dio sustava uskladiti s odredbama Europske unije. Glavni dokument kojeg se države članice moraju pridržavati naziva se Šesta direktiva (77/388/EEZ) i donesen je od strane Europske unije te sadrži glavne smjernice o harmonizaciji, a predstavlja svojevrsni vodič prema kojem bi države članice trebale oblikovati svoje porezne sustave. Šesta direktiva i njezine izmjene preuzete su i preinačene u jedinstveni tekst radi jasnoće, racionalnosti i transparentnosti u Direktivi Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (Direktiva o PDV-u), koja je trenutačno na snazi.

Porez na dodanu vrijednost primjenjuje se u Hrvatskoj od početka 1998. godine. U suglasju je s prethodno spomenutom Šestom smjernicom (direktivom) EU-a, direktivom Vijeća 77/388/EEZ o usklađivanju zakonodavstava država članica o porezima na promet – Zajednički sustav poreza na

dodanu vrijednost – te je jedinstvena osnovica za određivanje poreza slijedom koje Hrvatska primjenjuje PDV:

- potrošnog tipa
- prema načelu odredišta isporuke (ne prema načelu porijekla)
- pri obračunu porezne obveze primjenjuje se kreditna metoda koja omogućuje odbitak pretporeza (Direktiva Vijeća 2006/112/EEZ, 2006.).

Porez na dodanu vrijednost (engl. *value added tax*, VAT) oblik je poreza čija je realizacija podijeljena u parcijalna plaćanja koja se obavljaju na temelju dodane vrijednosti u svakoj fazi procesa proizvodnje i distribucije roba ili usluga. Dodana vrijednost može se općenito definirati kao razlika između vrijednosti prodaje proizvedenih dobara i usluga (*outputa*) te vrijednosti kupovina *inputa* (ali ne *inputa* troškova rada) kojima su ta dobra i usluge proizvedeni. Stoga dodana vrijednost predstavlja razliku između vrijednosti prodaje proizvedenih dobara, odnosno usluga te vrijednosti kupovina kojima su ta dobra i usluge proizvedeni. Dakle, dodana vrijednost jest vrijednost što ju proizvođač dodaje *inputima* prije nego što ih proda kao nove proizvode i usluge.

Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22) u čl. 4. st. 1. navodi da je predmet oporezivanja:

1. isporuka dobara u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav

2. stjecanje dobara unutar Europske unije koje u tuzemstvu obavi uz naknadu:

a) porezni obveznik koji djeluje kao takav ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, ako je prodavatelj (isporučitelj) porezni obveznik koji djeluje kao takav u drugoj državi članici i koji u skladu s propisima te države članice nije oslobođen obračunavanja PDV-a kao mali porezni obveznik i na njega se ne odnose odredbe članka 13. stavaka 3., 4. i 10. ovoga Zakona

b) u slučaju novih prijevoznih sredstava, porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, čija ostala stjecanja nisu predmet oporezivanja PDV-om u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom a) i b) ovoga Zakona ili bilo koja druga osoba koja nije porezni obveznik

c) u slučaju proizvoda koji podliježu trošarinama, ako se trošarina na stjecanje unutar Europske unije obračunava u tuzemstvu u skladu s propisima koji uređuju trošarine, porezni obveznik ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, čija ostala stjecanja nisu predmet oporezivanja PDV-om, u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkama a) i b) ovoga Zakona

3. obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koje obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav

4. uvoz dobara (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, 2013.).

Oporezivanje dodane vrijednosti provodi se na način da porezna osnovica ne obuhvaća porez obračunat pri nabavi roba i usluga (ulazni porez), nego se porez plaća na vrijednost dodanu u oporezovanoj fazi (izlazni porez). Primjenom metode oporezivanja prema izdanim računima (faktura-ma) porezni obveznik pri podmirenju svoje porezne obveze odbija porez plaćen ili obračunat po računima onih poreznih obveznika koji su njemu isporučili dobra ili usluge (dobavljači). Račun služi kao dokument za odbitak obračunatog poreza. U nekim slučajevima zaračunati porez u računu dobavljača može biti veći od obračunatog PDV-a poreznog obveznika. Tada će se taj iznos priznati poreznom obvezniku kao akontacija porezne obveze u idućem razdoblju ili će imati pravo na povrat poreza. Time je PDV neutralan za poreznog obveznika, osim za krajnjeg potrošača – građanina koji snosi porez bez mogućnosti odbijanja pretporeza (Marina Kesner-Škreb, 1995.).

Obveznici PDV-a su osobe registrirane za obavljanje poduzetničke djelatnosti, odnosno:

- kada isporučuju dobra ili usluge

- uvoznici kada uvoze dobra

- izvoznici koji nisu izvezli proizvode po određenim propisima

- fizičke osobe čija je godišnja vrijednost isporuka veća od 300.000,00 kuna.

Porez na dodanu vrijednost (PDV) najizdašniji je porezni oblik u Republici Hrvatskoj te je za 2021. g. iznosio 57,098 mlrd. kn i činio je 68 % ukupnih poreznih prihoda opće konsolidirane države, 37 % ukupnih prihoda te 13,2 % BDP-a (Godišnji izvještaj o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2021. godinu, 2022.). Prema udjelu PDV-a u ukupnim poreznim prihodima Hrvatska se nalazi na vrhu ljestvice zemalja Europske unije (Deskar-Škrbić, Grdović Gnip, Šimović 2020.).

Zakon o porezu na dodanu vrijednost u čl. 6. navodi da je porezni obveznik svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu i rezultat obavljanja te djelatnosti. Članak 4. stavak 1. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (dalje: Pravilnik o PDV-u) određuje poreznog obveznika kao svaku pravnu i fizičku osobu koja samostalno i trajno obavlja djelatnost s namjerom ostvarivanja prihoda (Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, 2013.).

Člankom 90. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (dalje: Zakon o PDV-u) određeno je da je mali porezni obveznik oslobođen plaćanja PDV-a na

isporuke dobara ili usluga, nema pravo iskazivati PDV na izdanim računima i nema pravo na odbitak pretporeza. Malim poreznim obveznikom smatra se pravna osoba sa sjedištem, odnosno fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u tuzemstvu, čija vrijednost isporuka dobara ili obavljenih usluga u prethodnoj ili tekućoj kalendarskoj godini nije bila veća od 300.000,00 kn (u primjeni od 1. siječnja 2018. godine). Navedene osobe mogu na vlastiti zahtjev postati porezni obveznici i prije dostizanja praga od 300.000,00 kn (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost, 2022.).

Ovisno o gospodarskim kretanjima i zahtjevima državnog proračuna, porezne stope podložne su izmjenama. Trenutna opća stopa PDV-a u iznosu od 25 % u primjeni je od 1. ožujka 2012. godine. Osim opće stope, postoje i snižene stope PDV-a u iznosu od 5 % te 13 %.

U smislu Zakona o PDV-u, građevinskim zemljištem smatra se zemljište za koje je izdan izvršni akt kojim se odobrava građenje, dok se prvim nastanjenjem, odnosno korištenjem, smatra trenutak stavljanja nekretnine u uporabu, o čemu porezni obveznik mora imati odgovarajuću dokumentaciju. Prema čl. 72.b st. 2. i 3. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost prvo nastanjenje, odnosno korištenje dokazuje se jednim od sljedećih dokumenata:

- a) dokumentom nadležnog tijela o prebivalištu ili uobičajenom boravištu
- b) knjigovodstvenom evidencijom kojom se građevina, odnosno njezini dijelovi stavljaju u uporabu
- c) bilo kojom drugom dokumentacijom kojom se dokazuje korištenje nekretnine i njezinih dijelova, kao što su ugovor o najmu, ugovor o isporuci električne energije, vode i slično.

Iznimno, ako se prvo nastanjenje, odnosno korištenje, ne može dokazati jednim od propisanih dokumenata, datumom prvog nastanjenja ili korištenja smatrat će se datum prve isporuke (Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, 2013.).

Prilikom utvrđenja obveze plaćanja PDV-a porezni obveznici imaju pravo i na korištenje odbitka PDV-a po primljenim isporukama drugih, tj. pravo na korištenje pretporeza. Članak 57. Zakona o PDV-u navodi da pravo na odbitak PDV-a (pretporeza) nastaje u trenutku kada nastaje obveza obračuna PDV-a koji se može odbiti. Člankom 60. istog Zakona propisano je da porezni obveznik može odbiti pretporez za isporuku dobara ili usluga ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- a) odbitak pretporeza nije isključen prema članku 58. stavcima 4. i 8., članku 61. stavcima 1. i 2. te članku 62. stavku 1. navedenoga Zakona
- b) ima račun u vezi s isporukom dobara i usluga, izdan u skladu s odredbama članaka 78., 79., 80. i

81. navedenog Zakona, osim u slučaju iz točke c) ovoga stavka

c) da za uvezena dobra ima jedinstvenu carinsku deklaraciju u kojoj je naveden kao primatelj ili uvoznik dobara te u kojoj je iskazan iznos PDV-a koji treba platiti ili je omogućeno njegovo izračunavanje

d) kada je obvezan platiti PDV na temelju prijenosa porezne obveze prema članku 75. stavku 1. točkama 3., 6. i 7. te članku 75. stavcima 2. i 3. navedenoga Zakona

e) da iznos obveze PDV-a, kao i sve podatke potrebne za obračun PDV-a na stjecanje dobara unutar Europske unije, iskaže u prijavi PDV-a iz članka 85. stavka 1. navedenoga Zakona i da ima račun

f) kod plaćenog predujma pretporez može odbiti ako je primljeni račun izdan u skladu s člankom 78. stavkom 1. ovoga Zakona.

Porezni obveznik odbija pretporez tako da od ukupnog iznosa PDV-a koji je obvezan platiti za obračunsko razdoblje odbije ukupni iznos pretporeza za koji su u obračunskom razdoblju ispunjeni uvjeti za odbitak pretporeza propisani ovim člankom.

Na temelju navedenog, pretporez je iznos PDV-a koji su poreznom obvezniku zaračunali i na računima iskazali drugi poduzetnici za isporuke dobara i za obavljene usluge pod uvjetom ispunjenja Zakonom propisanih uvjeta kako je prethodno navedeno. Pravo na odbitak pretporeza imaju samo obveznici koji su u sustavu PDV-a, tj. koji su upisani u Registar obveznika poreza na dodanu vrijednost. Mali poduzetnici kojima je godišnji prihod niži od 300.000 kn, a nisu se dobrovoljno prijavili u Registar poreznih obveznika, nemaju pravo na pretporez. Njima je iznos PDV-a koji su im zaračunali dobavljači sastavni dio cijene nabavljenih dobara i usluga i čini im trošak. Slijednom navedenog, porezni obveznik ima obvezu plaćanja PDV-a u iznosu koji čini razlika iznosa PDV-a obračunatog po obavljenim isporukama umanjenog za iznos PDV-a sadržan na računima primljenim od drugih osoba, a na temelju kojih primljenih isporuka porezni obveznik ima pravo na korištenje pretporeza.

Kod obveznika PDV-a iznos PDV-a koji se u konačnici plaća ne čini trošak poslovanja, već odljev sredstava te će u istim iznosima po naplati potraživanja (i plaćanju) računa koji su ispostavljeni sredstva primiti na svoj račun. U slučaju nepravodobnog podmirjenja tražbine vjerovnik može pokrenuti postupak naplate ovrhom na imovini dužnika. Postupak po kojem sudovi i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava (ovršni postupak) te postupak po kojemu sudovi i javni bilježnici provode osiguranje tražbina (postupak osiguranja), ako posebnim zakonom nije drukčije određeno, propisan je Ovršnim zakonom (Ovršni zakon, 2012.). Ovrha

na temelju vjerodostojne isprave pravni je institut koji se u proteklih nekoliko desetljeća transformirao od sasvim marginalnoga opcionalnog instrumenta ovršnog prava do praktičnog standarda u postupcima naplate nespornih novčanih tražbina koji brojčano predvodi u statistikama hrvatskih građanskih postupaka. Usporedno je taj oblik certifikacije nespornog duga većim dijelom izmješten iz sudova te predan u nadležnost javnih bilježnika. Ovrha na temelju vjerodostojne isprave razvila se od razmjerno egzotična i u praksi gotovo nepoznata sudskog postupka do sveprisutna izvansudskog postupka utvrđivanja nesporne tražbine i njezina prisilnog namirenja. Od početka 90-ih postala je dominantan put ostvarivanja novčanih tražbina (Uzelac, 2018).

U smislu Ovršnog zakona vjerodostojna isprava definirana je člankom 31. koji navodi da je to račun, mjenica i ček s protestom i povratnim računima kad je to potrebno za zasnivanje tražbine, javna isprava, izvadak iz poslovnih knjiga, po zakonu ovjerena privatna isprava te isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom. Računom se smatra i obračun kamata. Vjerodostojna isprava podobna je za ovrhu ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja novčane obveze. Istim člankom navodi se da račun fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost mora sadržavati upozorenje dužniku da, u slučaju neispunjenja dospjele novčane obveze, vjerovnik može zatražiti određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Ako se iz vjerodostojne isprave ne vidi je li tražbina dospjela i kada, ovrha će se odrediti ako ovrhovoditelj u prijedlogu za ovrhu navede datum dospelosti tražbine te ako je označio dan njezine dospelosti (Ovršni zakon, 2012.).

U postupku prisilne naplate duga ovršnim postupkom, ovrhovoditeljima je sve uvijek presporo, što je razumljivo jer čekaju na naplatu svoje tražbine i očekuju da im se njihov novac što prije vrati. Ovršenima je pak sve nepošteno, okrutno, neljudski i na kraju skupo, a da pritom zanemaruju činjenicu kako nisu podmirili svoj dug (Borčić, 2009).

S obzirom na to da se ovrha provodi na temelju vjerodostojne isprave, takva se ovrha određuje radi naplate novčane tražbine koja iz vjerodostojne isprave proizlazi. Prilikom naplate, pored iznosa osnovne tražbine, ovrha se određuje i radi naplate kamata te troškova nastalih u vezi s postupkom.

U ovršnom pravu Republike Hrvatske („RH“) od 2010. godine značajnu ulogu u ostvarenju prava sudionika ovršnog postupka igra Financijska agencija („FINA“). Ovrha koja se pred FINA-om provodi na novčanim tražbinama naziva se agencijska ovrha. Premda inicijalno nije zamišljena kao tijelo u ovrsi, preopterećenost sudova te želja za

ubrzanjem i većom učinkovitošću postupaka prisilne naplate dovela je do eksternalizacije određene sudskih funkcija na FINA-u. Uvođenje FINA-e u ovršni sustav, dakle, posljedica je želje zakonodavca da se sudovi rasterete, a ovršni postupci skrate. U toj je težnji, možemo reći, zakonodavac uspio utoliko što provođenje ovrhe u RH danas nije zamislivo bez sudjelovanja FINA-e (Mendušić Škugor, 2018).

Člankom 3. Ovršnog zakona propisano je da se:

(1) Ovršni postupak pokreće prijedlogom ovrhovoditelja, a postupak osiguranja prijedlogom predlagatelja osiguranja.

(2) Kad je zakonom određeno tijelo ili osoba koja nije nositelj određene tražbine ovlaštena pokrenuti postupak radi njegova ostvarenja ili osiguranja, to tijelo, odnosno osoba imaju u postupku položaj ovrhovoditelja, odnosno predlagatelja osiguranja.

(3) Ovršni postupak i postupak osiguranja pokreću se i po službenoj dužnosti kad je to zakonom izričito određeno.

(4) Ako je postupak pokrenut prijedlogom nekoga tijela ili osobe koja nije nositelj tražbine, odnosno po službenoj dužnosti, radi ostvarenja ili osiguranja tražbine određene osobe, ta osoba može u postupku sudjelovati s ovlastima ovrhovoditelja, odnosno predlagatelja osiguranja, ali ne može poduzimati radnje koje bi sprječavale provedbu postupka pokrenutoga po prijedlogu određenoga tijela ili osobe, odnosno po službenoj dužnosti.

(5) Ako tijelo ili osoba iz stavka 4. ovoga članka odluče povući prijedlog kojim je postupak pokrenut, odnosno ako sud odluči obustaviti postupak pokrenut po službenoj dužnosti, osoba radi čije je tražbine postupak pokrenut može preuzeti vođenje postupka. Izjavu o preuzimanju postupka ta osoba mora dati u roku od petnaest dana od dana kad joj je dostavljena obavijest o povlačenju prijedloga, odnosno o namjeri da se postupak obustavi.

(6) Kad su po zakonu neko tijelo ili osoba dužni dostaviti sudu određenu ovršnu ispravu ili ga na drugi način obavijestiti o postojanju razloga za pokretanje ovršnoga postupka ili postupka osiguranja po službenoj dužnosti, oni u tim postupcima nemaju položaj stranke.

Istim Zakonom u čl. 4. propisuje se da su predmet ovrhe i osiguranja stvari i prava na kojima se po zakonu može provesti ovrha radi ostvarenja tražbine ili njezina osiguranja. U slučaju provođenja ovrhe na novčanim sredstvima sukladno čl. 2. Zakona pravna osoba koja provodi ovrhu jest Financijska agencija (FINA) (Ovršni zakon, 2012.).

2. Porez na dodanu vrijednost u ovršnim postupcima

Prilikom naplate tražbina ovršnim postupcima, kako je u prethodnom poglavlju navedeno, predmet ovrhe može biti bilo koja imovina dužnika koja udovoljava uvjetima propisanim zakonima. Uzevši u obzir specifičnosti odredbi Zakona o porezu na dodanu vrijednost te pripadajućeg Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost, u nastavku se obrađuju postupci i problematika oporezivanja u slučaju naplate ovrhom na imovini dužnika te utjecaj naplate troškova postupka s aspekta PDV-a.

Prema prethodno opisanom, sustav PDV-a je indirektni porez prisutan u zemljama članicama EU. S tim u vezi, uz značaj koji ovaj porez ima za ostvarenje prihodovne strane proračuna zemalja članica, u okvirima Europske unije PDV podupire funkcioniranje jedinstvenog tržišta i ostvarenje temeljnih sloboda kretanja robe i obavljanja usluga. Osnovni propis koji regulira područje PDV-a u Europskoj uniji jest Direktiva 112/2006/EC o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost. S obzirom na to da se radi o propisu koji zemlje članice moraju implementirati u svoje nacionalne pravne sustave, pored smjernica i općih odredbi koje vrijede za sve članice, PDV na područjima država članica reguliraju i njihovi nacionalni zakonski propisi (u RH je to Zakon i Pravilnik o PDV-u). Nadalje, kako bi se osigurala jednakost u primjenama, uvažavajući nacionalna zakonodavstva, sve više dolaze do izražaja mišljenja i presude Suda Europske unije, čije su odluke smjernice i obvezujuće su za članice.

Sud Europske unije svojim tumačenjem prava EU osigurava da se ono na jednak način primjenjuje u svim državama članicama te rješava pravne sporove između njihovih vlada i institucija EU. Pod određenim okolnostima mogu mu se obratiti i pojedinci, poduzeća ili organizacije kako bi pokrenuli postupak protiv neke od institucija EU ako smatraju da je ona povrijedila njihova prava.

Presuda Europskog suda koja se odnosi na jednu državu članicu obvezuje sve ostale države članice. Sud je kroz svoju praksu, odnosno pravna shvaćanja izražena u presudama formalizirao niz općih načela prava koja predstavljaju temelje funkcioniranja pravnog sustava Europske unije. Od svog osnutka 1952. g. Sud je u području PDV-a donio oko 500 presuda. U odnosu na predmete koji se tiču PDV-a u ovršnim postupcima mjerodavne su i presude C-499/13 Marian Macikowski te C 214/18 Presuda Suda (osmo vijeće) od 10. travnja 2019., zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Rejonowy w Sopocie Wydział I Cywilny, Poljska.

U slučaju C 214/18 zahtjev je upućen u okviru postupka koji je pokrenuo H. W. u vezi s odlukom sudske ovršiteljice Aleksandre Treder da obračuna porez na dodanu vrijednost (PDV) na iznos troškova ovrhe koju je ona bila zadužena provesti nad njim. Ovrhovoditelj PSM „K” podnio je prijedlog za pokretanje ovršnog postupka sudskoj ovršiteljici A. Treder pri Sądu Rejonowym w Sopocie (Općinski sud u Sopotu, Poljska) protiv ovršenika H. W. Odlukom od 4. listopada 2016. A. Treder okončala je taj postupak i primjenom članka 49. stavka 1. Zakona o sudskim ovršiteljima utvrdila iznos pripadajućih ovršnih pristojbi, uvećan za PDV. U slučaju se navodi da se odredbe Direktive 2006/112, kao i načela neutralnosti PDV-a i proporcionalnosti, treba tumačiti na način da im se ne protivi upravna praksa nadležnih nacionalnih tijela poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, a prema kojoj se smatra da je PDV na usluge koje pruža sudski ovršitelj u okviru ovršnog postupka uključen u ovršne pristojbe koje on ubire. Odlučeno je da Odredbe Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost, kako je izmijenjena Direktivom Vijeća 2013/43/EU od 22. srpnja 2013., kao i načela neutralnosti poreza na dodanu vrijednost (PDV) i proporcionalnosti, treba tumačiti na način da im se ne protivi upravna praksa nadležnih nacionalnih tijela poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, a prema kojoj se smatra da je PDV na usluge koje pruža sudski ovršitelj u okviru ovršnog postupka uključen u ovršne pristojbe koje on ubire (Službeni list Europske unije, 2019).

U slučaju Mariana Macikowskog i Dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku (Porezna uprava u Gdanjsku) kojem je predmet bio tretman PDV-a iz prodaje dobara u ovršnom postupku, odnosno prodaja nekretnine na javnoj dražbi (C 499/13, EU:C:2015:201), g. Macikowski izvršio je izračun iznosa PDV-a koji treba biti plaćen poljskoj Poreznoj upravi te je od Općinskog suda zatražio prijenos odgovarajućeg iznosa sredstava na njegov račun, kako bi u svojstvu osobe koja je odgovorna za plaćanje PDV-a prema poljskom zakonodavstvu mogao platiti porez na prodaju Royalove nekretnine na javnoj dražbi. Po primitku novčanih sredstava izdao je račun s iskazanim PDV-om za prodaju nekretnine te je obavijestio Poreznu upravu o plaćanju PDV-a, pri čemu je poljska porezna uprava zaključila da Macikowski, kao osoba odgovorna za plaćanje PDV-a na prodaju Royalove nekretnine, uplatu poreznog duga nije izvršio u roku s obzirom na to da je prodaja u ovršnom postupku bila u prethodnim poreznim razdobljima, iako do kolovoza 2009. godine nije bilo mogućnosti raspolaganja sredstvima s javne dražbe jer su se ona nalazila na

računu Općinskog suda dok se čekala službena potvrda plana podjele sredstava od prodaje nekretnine na javnoj dražbi iz 2008. godine. Sud je zaključio da relevantne odredbe Direktive treba tumačiti na način da ne sprječavaju države članice da odredbama nacionalnog zakonodavstva, poput onih u predmetnom slučaju, koje u okviru prodaje nekretnine u ovršnom postupku obvezuju sudskog ovršitelja da u propisanim rokovima obračuna, naplati i plati PDV na tu transakciju, osiguraju pravilnu naplatu poreza. Također je zaključeno da odredbe nacionalnog zakonodavstva, prema kojima sudski ovršitelj odgovara za plaćanje PDV-a svom svojom imovinom, nisu u suprotnosti s načelom proporcionalnosti, pod uvjetom da ovršitelj raspolaže pravnim sredstvima za obavljanje svoje zadaće i da njegova odgovornost ne ovisi o elementima na koje nema nikakav utjecaj, uključujući radnje ili propuste trećih osoba. ECJ smatra da nadležni nacionalni sud treba utvrditi raspolaže li sudski ovršitelj adekvatnim pravnim sredstvima za potrebe pravovremenog ispunjavanja svojih obveza. U odnosu na primjenu načela neutralnosti, zaključuje se da isto treba tumačiti na način da nije protivno odredbi nacionalnog prava poput one u ovom postupku, u skladu s kojom je porezni platac (sudski ovršitelj koji je transakciju proveo) dužan obračunati, naplatiti i platiti iznos PDV-a koji treba platiti na prodaju robe u ovršnom postupku, a da pritom ne može odbiti iznos pretporeza. Navedeni zaključak temelji se na tome da porezni platac ne obavlja isporuku, već isključivo odgovara za plaćanje poreza, dok porezni obveznik kao isporučitelj nekretnine stvarno obavlja isporuku pa stoga ima i pravo odbitka pretporeza povezanog s predmetnom transakcijom (Službeni list Europske unije, 2015).

Iako u Republici Hrvatskoj nije u primjeni zakonska osnova po kojoj bi sudski ovršitelj bio odgovoran za plaćanje PDV-a na prodaju nekretnine u ovršnom postupku, u nacionalno zakonodavstvo implementirane su odredbe Direktive na temelju kojih se na prodaju nekretnine u ovršnom postupku osobi upisanoj u registar obveznika PDV-a primjenjuje mehanizam tuzemnog prijenosa porezne obveze. Navedeno znači da će kupac kao porezni obveznik u smislu Zakona o PDV-u biti obavezan sam obračunati PDV na kupnju nekretnine u ovršnom postupku. Također, kod prodaje osobi koja nije upisana u registar obveznika PDV-a, odgovornost je za plaćanje PDV-a na isporučitelju, tj. osobi čija je nekretnina prodana u postupku ovrhe. Ukoliko je ovrha izvršena nad nekretninom fizičke osobe, tad se ne obračunava PDV te je stjecatelj obavezan platiti porez na promet nekretnina.

3. Prodaja nekretnina u postupku ovrhe

Ovršnim zakonom određuje se postupak po kojem sudovi i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava (ovršni postupak) te postupak po kojem sudovi i javni bilježnici provode osiguranje tražbina (postupak osiguranja) ukoliko posebnim zakonom drukčije nije određeno. Člankom 23. predmetnog Zakona određene su sljedeće ovršne isprave: sudska odluka, sudska nagodba, nagodba iz članka 186.a Zakona o parničnom postupku, a koja se odnosi na tužbu podnesenu protiv Republike Hrvatske, ovršna isprava donesena u upravnom postupku, odluka arbitražnog suda i ovršna javnobilježnička odluka i isprava. Primjeri vjerodostojnih isprava na temelju kojih je moguće provesti prisilnu naplatu dospjelih potraživanja jesu računi, ovjerovljeni izvod iz poslovnih knjiga, po zakonu ovjerovljene privatne isprave, obračun kamata i drugo. U smislu Ovršnog zakona, vjerovnik, odnosno ovrhovoditelj, jest osoba koja je pokrenula postupak radi ovrhe neke tražbine, odnosno prava na neko davanje, činjenje, nečinjenje ili trpljenje, te osoba u čiju je korist taj postupak pokrenut po službenoj dužnosti, dok dužnik, odnosno ovršenik označava osobu protiv koje se tražbina ostvaruje. Ovrhovoditelj sam bira predmet ovrhe, odnosno na kojoj će imovini ovršenika prisilno naplatiti svoje potraživanje (Ovršni zakon, 2012.).

Nastavno na navedeno u uvodu ovog rada, od 1. siječnja 2015. godine PDV se plaća na građevinsko zemljište te na isporuke građevina ili njihovih dijelova koje nikada nisu bile nastanjene, odnosno korištene, uključujući zemljište na kojem se nalaze, potom na isporuke građevina ili njihovih dijelova, uključujući zemljište na kojem se nalaze, a kod kojih od datuma prvog nastanjenja, odnosno korištenja, do datuma sljedeće isporuke nije proteklo više od dvije godine.

Člankom 21. Pravilnika o PDV-u određuje se kako se, kada zakonom utvrđeno tijelo u postupku ovrhe proda neko dobro, ne smatra da je došlo do isporuke između dužnika i ovršnog tijela, već do izravne dužnikove isporuke kupcu koja podliježe oporezivanju. Članak 75. stavak 3. točka d) Zakona o PDV-u određuje da je porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a u Republici Hrvatskoj obavezan platiti PDV pri isporuci nekretnina koje je prodao ovršenik u postupku ovrhe, odnosno primjenjuje se prijenos porezne obveze. Navedeno podrazumijeva da ovršenik, koji je upisan u registar obveznika PDV-a, neće na nekretninu prodanu u postupku ovrhe obračunati PDV, nego će primijeniti prijenos porezne obveze, a kupac

nekretnine koji je upisan u registar obveznika PDV-a obračunat će PDV na kupljenu nekretninu. Kupac nekretnine u tom slučaju na postignutu cijenu u postupku ovrhe obračunava PDV po stopi od 25 % koji može odbiti kao pretporez uz zadovoljenje ostalih uvjeta iz Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, 2013.).

Ako se u postupku ovrhe kupcu koji nije porezni obveznik proda nekretnina na koju se plaća PDV, tada je ovršenik koji je upisan u registar obveznika PDV-a obavezan na isporučenu nekretninu obračunati PDV. U tom slučaju smatra se da postignuta cijena predstavlja cijenu u koju je uključen PDV s obzirom na to da je ovršenik porezni obveznik upisan u registar PDV-a. Tada se PDV obračunava primjenom preračunate stope PDV-a na postignutu cijenu (Mišljenje Ministarstva financija, Porezna uprava, 2015.). Naime, u predmetnom Mišljenju navodi se da je porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a u Republici Hrvatskoj obavezan sukladno članku 75. stavku 3. točki d) Zakona o PDV-u platiti PDV za isporuke nekretnina koje je prodao ovršenik u postupku ovrhe.

Članak 40. Zakona o PDV-u u stavku 1. točkama j) i k) određuje da su PDV-a oslobođene isporuke građevina ili njihovih dijelova i zemljišta na kojem se one nalaze, osim isporuka prije prvog nastanjenja, odnosno korištenja ili isporuka kod kojih od datuma prvog nastanjenja, odnosno korištenja do datuma sljedeće isporuke nije proteklo više od dvije godine te isporuke zemljišta osim građevinskog zemljišta. Ukoliko se u postupku ovrhe prodaju navedene nekretnine, odnosno nekretnine koje su oslobođene plaćanja PDV-a, tada je načelno kupac takve nekretnine obavezan platiti porez na promet nekretnina, a ovršenik u tom slučaju nema obveza s osnove PDV-a. Međutim, ovršenik kao isporučitelj nekretnine koja se prodaje u postupku ovrhe ima pravo izbora za oporezivanje ako je kupac nekretnine oslobođene PDV-a porezni obveznik koji ima pravo na odbitak pretporeza u cijelosti. U tom slučaju primjenjuje se prijenos porezne obveze, iz čega proizlazi da ovršenik neće obračunati PDV, već će kupac nekretnine obračunati PDV na kupljenu nekretninu koji može odbiti kao pretporez. Kupac nekretnine u tom slučaju na postignutu cijenu u postupku ovrhe obračunava PDV po stopi od 25 % koji može odbiti kao pretporez. Ukoliko se u postupku ovrhe prodaju nekretnine ovršenika koji nije upisan u registar obveznika PDV-a, tada će kupac takve nekretnine platiti porez na promet nekretnina, a što je određeno člankom 6. stavkom 1. Zakona o porezu na promet nekretnina. U navedenom slučaju ovršenik nema poreznih obveza s osnove PDV-a ili poreza na promet nekretnina (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, 2013.).

U Mišljenju Ministarstva financija, Porezna uprava, od 21. 9. 2015. godine navodi se kako se, ukoliko se nekretnina prodaje u postupku ovrhe, tada primjenjuje čl. 75. st. 3. t. d) Zakona ako je primatelj isporuke upisan u registar obveznika PDV-a i ako se ne radi o nekretnini čija je isporuka oslobođena plaćanja PDV-a sukladno čl. 40. st. 1. t. j) i k) Zakona. U tom će slučaju doći do prijenosa porezne obveze na stjecatelja nekretnine ukoliko je on upisan u registar obveznika PDV-a, neovisno o tome ima li ili nema pravo na odbitak pretporeza u cijelosti. Pritom isporučitelj nema obvezu obaviti ispravak pretporeza korištenog za nabavu ili izgradnju te nekretnine, dok s druge strane stjecatelj nema obvezu plaćanja poreza na promet nekretnina. Ukoliko stjecatelj nije upisan u registar obveznika PDV-a, prijenos porezne obveze ne primjenjuje se te sukladno čl. 40. st. 1. t. j) i k) Zakona valja odrediti o kakvoj je nekretnini riječ i prema tome odrediti obračunava li isporučitelj PDV ili stjecatelj plaća porez na promet nekretnina (Mišljenje Ministarstva financija, Porezna uprava, 2015.).

Stoga je iz prethodno navedenog razvidno da je ovršenik isporučitelj dobra u postupku ovrhe te da je, ako je ovršenik obveznik PDV-a, onda i obavezan obračunati PDV za isporuke nekretnina koje je prodao u postupku ovrhe, odnosno primijeniti postupak prijenosa porezne obveze. Naime, kada zakonom utvrđeno tijelo u postupku ovrhe proda neko dobro, ne smatra se da je došlo do isporuke između dužnika i ovršnog tijela, već do izravne dužnikove isporuke kupcu koja podliježe oporezivanju uz mogući prijenos porezne obveze kako je prethodno opisano.

4. Prodaja pokretnina u postupku ovrhe

Sukladno prethodno opisanim specifičnostima obračuna PDV-a, prilikom prodaje pokretnina u postupku ovrhe prodavatelj, odnosno ovršenik koji je upisan u registar obveznika PDV-a, dužan je obračunati PDV na isporučenu pokretninu sukladno primjenjivim odredbama Zakona o PDV-u i uz primjenu propisanih stopa, sukladno članku 21. stavku 3. Pravilnika o PDV-u. U tom slučaju postignuta cijena predstavlja cijenu u koju je uključen PDV s obzirom na to da je ovršenik porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a (Mišljenje Ministarstva financija, Porezna uprava, 2015.).

Zakon o PDV-u u članku 61. i Pravilnik o PDV-u u članku 136. određuju ograničenje prava na odbitak pretporeza pri nabavi prijevoznih sredstava. Porezni obveznik ne može odbiti pretporez obračunat za nabavu i najam plovila namijenjenih za razonodu, zrakoplova, osobnih automobila i

drugih sredstava za osobni prijevoz, uključujući nabavu svih dobara i usluga u vezi s tim dobrima kao što su gorivo, ulje, investicijsko i tekuće održavanje i slično. Ograničenje odbitka pretporeza prema članku 61. Zakona o PDV-u ne primjenjuje se ukoliko se radi o plovilima i zrakoplovima kojima se obavlja djelatnost prijevoza putnika i dobara te iznajmljivanje ili se nabavljaju za daljnju prodaju te ako se radi o osobnim automobilima i drugim sredstvima za osobni prijevoz koja se koriste za obuku vozača, testiranje vozila, servisnu službu, taksi-službu, djelatnost prijevoza putnika i dobara, prijevoza umrlih te iznajmljivanja ili se nabavljaju za daljnju prodaju. Navedena vozila moraju služiti isključivo za obavljanje registrirane djelatnosti ili biti posebno označena i prilagođena za obavljanje te djelatnosti. Ukoliko se u postupku ovrhe prodaju prijevozna sredstva za koja ovršenik nije mogao koristiti pravo na odbitak PDV-a, ovršenik koji je upisan u registar obveznika PDV-a neće obračunati PDV. U tom slučaju kupac je obavezan platiti posebni porez na stjecanje rabljenih motornih vozila sukladno članku 26. Zakona o posebnom porezu na motorna vozila (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na motorna vozila, 2017.). Ukoliko se u postupku ovrhe prodaje pokretnina ovršenika koji nije upisan u registar obveznika PDV-a, ovršenik ne obračunava PDV. Ukoliko se radi o pokretnini koja je prijevozno sredstvo, tada je kupac obavezan platiti poseban porez na stjecanje rabljenih motornih vozila sukladno spomenutom Zakonu o porezu na motorna vozila.

5. Naplata PDV-a po osnovi prethodno nastalih troškova postupka

Ovršni zakon, među ostalim, određuje obveze ovršenika prema ovrhovoditelju. Nastavno na navedeno, člankom 14. stavkom 4. Ovršnog zakona ovršenik je dužan ovrhovoditelju nadoknaditi troškove koji su bili potrebni za ovrhu ili osiguranje. Stoga predmet ovrhe mogu biti isključivo stvarno nastali troškovi ovrhovoditelja, što ne znači i ukupan iznos izdataka, odnosno primljenog računa u vezi s uslugama provođenja ovrhe. Pri naplati troškova povezanih s provođenjem postupka ovrhovoditelj koji je obveznik PDV-a ne smije ostvariti dodatni prihod, odnosno naplatiti i porez na dodanu vrijednost (Ovršni zakon, 2012.). Naime, osim glavnice duga, ovrhovoditelj naplaćuje i zatezne kamate te troškove ovršnog postupka. Primjeri troškova koji se mogu dovesti u vezu s ovršnim postupkom jesu izdaci nastali angažiranjem odvjetnika, javnog bilježnika, poštanski troškovi i slično. Ovrhovoditelj koji je obveznik PDV-a prima uslugu od subjekata koji su angažirani u postupku ovrhe i po računima

istih ostvaruje pravo na pretporez (ukoliko su isporučitelji usluge i sami upisani u registar obveznika PDV-a te uz zadovoljenje ostalih uvjeta propisanih zakonom o PDV-u).

Primjera radi, članak 289. Ovršnog zakona navodi da za obavljanje poslova u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave javni bilježnici imaju pravo na naknadu, osim ako tim Zakonom nije drukčije propisano. Naknada koju ovrhovoditelj plati javnom bilježniku dio je troška ovrhe.

Javnobilježnička nagrada i troškovi obračunavaju se primjenom Pravilnika o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku koji navodi, između ostalog, da javnom bilježniku u provođenju pojedinog ovršnog postupka iz članka 1. stavka 1. navedenoga Pravilnika za sve radnje u tom postupku pripada jedna naknada koja se određuje prema vrijednosti zahtjeva (Pravilnik o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku, 2021.).

Izmjenama i dopunama navedenog Pravilnika u 2022. godini, a koje su stupile na snagu 17. 2. 2022. godine, člankom 5. određeno je da radnje javnog bilježnika glede zaprimanja prijedloga za ovrhu, slanja obavijesti ovršeniku, izdavanja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ili prosljeđivanja prijedloga nadležnom sudu radi donošenja odluke, prosljeđivanja prijedloga za ovrhu nadležnom sudu kao prijedloga za izdavanje platnog naloga, donošenja rješenja o obustavi ovrhe koje je doneseno nakon rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, dostavljanja rješenja strankama te izdavanja potvrde pravomoćnosti i ovršnosti, ako visina postavljenog zahtjeva iznosi do 50.000,00 kuna, pripada javnobilježnička naknada u iznosu od 150,00 kuna. Ako visina postavljenog zahtjeva iznosi preko 50.000,00 kuna, plaća se javnobilježnička naknada u iznosu od 150,00 kuna i još 1 % na razliku iznad 50.000,00 kuna, ali ne više od 5.000,00 kuna. Javni bilježnik, osim naknade koja je prethodno opisana, ima pravo na naknadu troškova dostave u iznosu od 25,00 kuna za svakog drugog i sljedećeg ovršenika protiv kojeg je podnesen jedan prijedlog za ovrhu, koji je ovrhovoditelj dužan platiti u roku od osam dana po pozivu javnog bilježnika.

Iz odredbi Zakona i Pravilnika o PDV-u razvidno je da su naknade za usluge javnih bilježnika oporezive PDV-om. Stoga je potrebno razlikovati je li primatelj računa koji za svoju uslugu ispostavi javni bilježnik obveznik PDV-a ili ne jer o tome ovisi koji se iznos ispostavljenog računa može naplatiti od ovršenika. Naime, potrebno je razlikovati iznos naknade od ukupnog iznosa koji se plaća javnom bilježniku za obavljanje poslova u postupku ovrhe. Ukoliko je javni bilježnik obveznik PDV-a, na iznos naknade obračunava 25 % PDV-a, što je sadržano

u ukupnom iznosu računa koji ispostavlja ovrhovoditelju. Za iznos iskazanog PDV-a po primljenom računu ovrhovoditelj, pod pretpostavkom zadovoljenja uvjeta iz Zakona o PDV-u, ima pravo na korištenje pretporeza. Naime, iako će ovrhovoditelj javnom bilježniku platiti ukupan iznos računa (koji sadrži i PDV), iznos PDV-a nije trošak, već isključivo izdatak, i to u iznosu za koji ovrhovoditelj ima pravo umanjiti svoju obvezu PDV-a korištenjem pretporeza ili pak, u hipotetskom slučaju da ovrhovoditelj nije imao isporuka koje podliježu obvezi obračuna PDV-a, ovrhovoditelj ima pravo od porezne uprave tražiti da mu se vrati iznos sadržan u računu javnog bilježnika. Primjera radi, ukoliko je javni bilježnik ispostavio ovrhovoditelju, pravnoj osobi, račun u kojem se navodi naknada za izvršenu uslugu u iznosu od 1.000,00 kn na koju se obračunava PDV u iznosu od 25 %, tj. 250,00 kn, ovrhovoditelj će ukupno platiti javnom bilježniku iznos od 1.250,00 kn, s tim da će u istom mjesecu koristiti pravo na pretporez u iznosu od 250,00 kn. U svojim poslovnim knjigama ovrhovoditelj koji je u sustavu PDV-a imat će iskazan trošak poslovanja u iznosu naknade javnog bilježnika, tj. u iznosu od 1.000,00 kn, dok iznos od 250,00 kn nije trošak ni rashod poslovanja. S tim u vezi, Zakon o porezu na dobit u članku 2. navodi da je porezni obveznik trgovačko društvo ili druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi te u čl. 5. da je porezna osnovica dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama navedenoga Zakona (Zakon o porezu na dobit, Narodne novine, 2002.).

Pravilnik o porezu na dobit navodi u članku 11. da su rashodi razdoblja za koje se utvrđuje porez (porezno razdoblje), sukladno članku 5. stavku 1. Zakona, smanjenja gospodarstvenih koristi u obliku odljeva ili iscrpljenja imovine ili stvaranja obveza koja imaju za posljedicu smanjenje kapitala, a u svrhu povećanja prihoda, odnosno dobiti (Pravilnik o porezu na dobit, 2005.).

Sukladno Direktivi 2013/34/EU donesen je Zakon o računovodstvu koji je stupio na snagu 1. 1. 2016. godine. Navedeni zakon izmijenjen je i dopunjen Uredbom o izmjenama i dopunama novog Zakona o računovodstvu koje su objavljene u Narodnim novinama 134/15. Računovodstveni okvir također je određen i Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Generalno, troškovi ili vrijednosno izraženi utrošci elemenata procesa proizvodnje ili pružanja usluga, a koji su uzrokovani poslovnom aktivnošću kompanije, predstavljaju

jedan od najznačajnijih čimbenika koji pored prihoda utječu na dobit poduzeća. Bitno je istaknuti da troškovi nisu nužno negativnog karaktera jer predstavljaju prijenos vrijednosti, odnosno materijal se troši, rad se ulaže s ciljem stvaranja nečeg novog i vrijednijeg (proizvod ili usluga), a iz toga proizlazi i sveobuhvatna definicija troškova.

Temeljno obilježje troška jest njegov vrijednosni izraz. Uz pojam troška često su vezani i drugi pojmovi kao što su utrošak, izdatak, rashod i gubitak. Iako su ti pojmovi bliski trošku, nisu identični te ih je potrebno razlikovati. Za razliku od troškova koji predstavljaju novčani izraz utrošenih elemenata, utrošci se definiraju kao prirodni izraz utrošenih elemenata proizvodnje (npr. sati rada radnika, sati korištenja strojeva, kWh električne energije i sl.). Izdatci nisu troškovi, izdatci prvenstveno predstavljaju odljeve sredstava iz blagajne ili s računa otvorenih u bankama. Oni mogu i ne moraju biti povezani s troškovima. Između njih se ističu sadržajne i vremenske razlike. Prije svega, troškovi se temelje na načelu nastanka događaja (obračunsko načelo), a izdatci se temelje na načelu blagajne (novčano načelo). Vremenske razlike između navedenih pojmova ovise o vremenu plaćanja, npr. kod plaćanja usluge u trenutku izvršenja iste (koliko usluga ne sadrži PDV) može se zaključiti da su trošak i izdatak identični; u slučaju naknadnog plaćanja računa za potrošenu električnu energiju može se zaključiti da se primitkom računa evidentirao trošak, a plaćanjem računa evidentira se izdatak; kod plaćanja police osiguranja unaprijed može se zaključiti da se trenutno evidentira izdatak, dok će se trošak evidentirati protekom obračunskih razdoblja i slično.

Rashodi se mogu definirati kao troškovi koji su povezani s prihodom ili kao troškovi nastali u obračunskom razdoblju. Dakle, nisu svi troškovi rashodi, u prvom redu npr. zbog prijenosa vrijednosti kojom troškovi uvećavaju vrijednost zaliha, a time i uvećanje imovine. Na temelju toga može se zaključiti da rashode predstavljaju troškovi sadržani u prodanim zalihama i obavljenim uslugama. Gubitak nije trošak, već gubitak predstavlja negativan rezultat poslovanja. Prilikom utvrđivanja rezultata poslovanja, gubitak proizlazi iz razlike prihoda i rashoda, a upravo rashodi predstavljaju troškove (neto iznos bez PDV-a) sadržane u prodanim zalihama ili obavljenim uslugama.

Naime, ukoliko je ovrhovoditelj upisan u registar PDV-a obveznika, tada sukladno uvjetima propisanim Zakonom o PDV-u ima pravo na odbitak pretporeza za obavljene mu usluge. Neki od troškova koji mogu biti oporezivi PDV-om, a koji nastaju u poslovanju ovrhovoditelja sa svrhom naplate dospjele tražbine, jesu npr. troškovi odvjetnika, javnih bilježnika, vještaka ili procjenitelja vrijedno-

sti. Stoga se generalno može zaključiti sljedeće: ukoliko je ovrhovoditelj obveznik PDV-a, tada mu PDV nije trošak i ne iskazuje se u računu dobiti i gubitka na stavci troškova, već predstavlja isključivo vrijednost obavljene mu usluge, pa ima pravo na korištenje pretporeza po primljenom računu te stoga iznos koji se odnosi na PDV ne bi trebao biti sadržan u iznosu troškova koji se naplaćuju od ovršenika.

Slijedom navedenog, ukoliko bi ovrhovoditelj koji je u sustavu PDV-a ovrhom naplatio ukupan iznos primljenog računa koji u sebi sadrži i PDV za obavljene mu usluge u vezi s postupkom ovrhe, tad bi ovrhovoditelj stekao prihod po ovršnom postupku. Naime, u tom slučaju ovrhovoditelj bi platio npr. javnom bilježniku račun u iznosu od 1.250,00 kn te bi, pod pretpostavkom da su i javni bilježnik i ovrhovoditelj obveznici PDV-a, imao pravo na pretporez u iznosu od 250,00 kn i stvarni bi mu trošak nastao u vezi s ovrhom iznosio 1.000,00 kn, a ne 1.250,00 kn. Stoga, ukoliko bi ovrhovoditelj koji je obveznik PDV-a od ovršenika naplatio ukupan iznos računa javnog bilježnika od 1.250,00 kn, stekao bi prihod iznad iznosa stvarno nastalih troškova u iznosu od 250,00 kn, tj. ovršenik bi nadoknadio ovrhovoditelju iznos koji prelazi troškove koje je ovrhovoditelj stvarno imao u postupku ovrhe te bi se ovrhovoditelj prekomjerno naplatio.

U slučaju da ovrhovoditelj ipak naplati ukupan iznos računa i time stekne prihod, odnosno da naplati troškove postupka zajedno s PDV-om, trebao bi vratiti ovršeniku iznos naplaćen iznad stvarno nastalih troškova. Međutim, ukoliko ovrhovoditelj nije obveznik PDV-a, tad nema pravo na pretporez te mu je ukupan iznos primljenog računa stvarni trošak (primjer fizičke osobe). U navedenom slučaju troškovi ovršnog postupka uključuju i PDV koji su zaračunali sudionici postupka prisilne naplate te ovrhovoditelj ima pravo na dužnika prenijeti troškove postupka zajedno s uključenim PDV-om, odnosno u visini stvarno mu nastalih troškova.

6. Zaključak

Kompleksnost poreznog sustava Republike Hrvatske ogleda se i pri postupku oporezivanja porezom na dodanu vrijednost u postupku provođenja ovrhe nad imovinom ovršenika prilikom čega je, prije svega, potrebno ustanoviti porezni status ovršenika, zatim porezni status kupca, kao i to je li predmetna imovina obuhvaćena obračunom poreza na dodanu vrijednost.

Prilikom provođenja postupka ovrhe kod poreznog tretmana obračuna poreza na dodanu vrijednost potrebno je razlikovati i provodi li se ovrha nad nekretninom ili pak pokretnom imovinom ovršenika, kao i je li ovrhovoditelj obveznik PDV-a ili nije. Na prodaju nekretnine u postupku ovrhe primjenjuje se čl. 75. st. 3. t. d) Zakona o PDV-u, ako je primatelj isporuke upisan u registar obveznika PDV-a i ako se ne radi o nekretnini čija je isporuka oslobođena plaćanja PDV-a sukladno čl. 40. st. 1. t. j) i k) Zakona. U tom će slučaju doći do prijenosa porezne obveze na stjecatelja nekretnine ukoliko je on upisan u registar obveznika PDV-a, a stjecatelj nema obvezu plaćanja poreza na promet nekretnina. Ukoliko stjecatelj nije upisan u registar obveznika PDV-a, prijenos porezne obveze ne primjenjuje se te sukladno čl. 40. st. 1. t. j) i k) Zakona valja odrediti o kakvoj je nekretnini riječ i prema tome odrediti obračunava li isporučitelj PDV ili stjecatelj plaća porez na promet nekretnina.

Pri prodaji pokretnina, ovršenik koji je upisan u registar obveznika PDV-a, neovisno o tome tko je kupac, mora obračunati PDV na isporučena dobra sukladno primjenjivim odredbama Zakona o PDV-u. U slučaju kada se ovrhom prodaje prijevozno sredstvo, a na koje ovršenik nije mogao koristiti pravo na odbitak PDV-a, ili se prodaje pokretnina u vlasništvu ovršenika koji nije upisan u registar obveznika PDV-a, kupac je obvezan platiti poseban porez na stjecanje rabljenih motornih vozila.

U postupku provođenja ovrhe i naplate troškova ovršnog postupka, ovrhovoditelj koji je upisan u registar obveznika PDV-a ne bi smio naplatiti ovršeniku stvarno nastale troškove uvećane za iznos poreza na dodanu vrijednost koji je sadržan u primljenim računima povezanim s provođenjem postupka prisilne naplate jer bi naplatom u ukupnom iznosu primljenog računa koji sadrži i PDV stekao prihod od provođenja ovrhe te bi ovršenik ujedno platio i iznos koji nije dužan platiti, odnosno navedeno bi bilo na štetu ovršenika.

SUMMARY

The tax system represents the totality of all tax forms of one country. The most generous form of tax is the value added tax. In the tax treatment of value added tax calculation in enforcement proceedings, it is necessary, first of all, to know the tax status of the debtor, ie whether the debtor is a taxpayer of value added tax or not. Depending on the tax status of the debtor, the method of calculating value added tax is determined. Therefore, the aim of the paper is, in addition to basic information on value added tax, to provide an overview of important judgments of the European Court and all possibilities of calculation of value added tax in the enforcement of real estate and movable assets of the debtor as well as to show situations where the creditor can, and can not, to charge value added tax in reimbursing the costs of conducting enforcement proceedings.

Keywords: enforcement of real estate and movable assets, deduction of VAT, judgments of the European Court, notary award, transfer of tax liability, value added tax, VAT calculation.

Literatura

- Borčić, Jadranka. 2009. *Javni bilježnici i postupak ovrhe*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59 No. 6. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Deskar-Škrbić, Milan; Grdović Gnip, Ana; Šimović, Hrvoje. 2020. *Makroekonomski učinci diskrecijskih izmjena u sustavu poreza na dodanu vrijednost (PFV) u Hrvatskoj: narativni pristup*, Ekonomski fakultet Zagreb, EFZG Working paper series, 20–02 (2020), str. 2–16, ISSN 1849-6857. Zagreb.
- Direktiva Vijeća 2006/112/EZ* <https://porezi.teb.hr/procisceni-tekstovi-zakona/porez-na-dodanu-vrijednost/direktiva-vijeca-eu-2006-112-ez/> (pristupljeno 24. 7. 2022.).
- Godišnji izvještaj o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2021. godinu*. 2022. Narodne novine broj 66/22. Zagreb.
- Kesner-Škreb, Marina. 1995. *Porez na dodanu vrijednost*, Institut za javne financije, Financijska praksa, 6/1995, str. 655-657. Zagreb.
- Mendušić Škugor, Ema. 2018. *Quo vadis, FINA? Teškoće u provedbi agencijske ovrhe*, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, Vol. , No. 1–2/2018, Veleučilište u Šibeniku. Šibenik.
- Mišljenje Ministarstva financija, Porezna uprava „Isporuka nekretnina – utvrđivanje prvog nastanjenja, ispravak pretporeza, ovrha“* (Klasa: 410-20/15-01/07, Uredžbeni broj: 513-07-21-01/15-02 od 13.07.2015). 2015. Ministarstvo financija. Zagreb.
- Mišljenje Ministarstva financija, Porezna uprava „Ostvarivanje prava na odbitak poreza na dodanu vrijednost prilikom kupnje nekretnine“* (Klasa: 410-19/15-01/197, Uredžbeni broj: 513-07-21-01/15-1, od 21.09.2015.). 2015. Ministarstvo financija. Zagreb.
- Official Journal of the European Union (Službeni list Europske unije)*, C 206 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2022:206:FULL> (pristupljeno 22. 7. 2022.).
- Official Journal of the European Union (Službeni list Europske unije)*, C 171/3 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2015:171:FULL&from=HR> (pristupljeno 31. 7. 2022.).
- Ovršni zakon*. Narodne novine broj 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20. Zagreb.
- Pravilnik o naknadi i nagradi javnih bilježnika u ovršnom postupku*. Narodne novine broj 9/21. Zagreb.
- Pravilnik o porezu na dobit*. Narodne novine broj 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 01/17, 02/18, 01/19, 01/20, 59/20. Zagreb.
- Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost*. Narodne novine broj 79/13, 85/13, 160/13, 35/14, 157/14, 130/15, 01/17, 41/17, 128/17, 1/19, 1/20, 1/21, 73/21 i 41/22. Zagreb.
- Uzelac, Alan. 2018. *Javnobilježnička ovrha i zaštita potrošača: novi izazovi europeizacije građanskog postupka*, Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb, Vol. 68, No. 5–6. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o porezu na dodanu vrijednost*. Narodne novine broj 39/22. Zagreb.
- Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o posebnom porezu na motorna vozila*. Narodne novine broj 127/17. Zagreb.
- Zakon o porezu na dobit*. Narodne novine broj 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20. Zagreb.
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost*. Narodne novine broj 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20 i 39/22. Zagreb.
- Zakon o porezu na promet nekretnina*. Narodne novine broj 115/16 i 106/18. Zagreb.

Poslovi povjereni javnom bilježniku

UVOD

Osim izvornih poslova u nadležnosti javnih bilježnika koji su propisani Zakonom o javnom bilježništvu, a koji se sastoje od službenog sastavljanja i izdavanja javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava, službenog ovjeravanja privatnih isprava, primanja na čuvanje isprava, novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama, onih propisanim Zakonom o trgovačkim društvima u vezi s osnivanjem i promjenama u trgovačkim društvima i ustanovama, kao i donedavnim Ovršnim zakonom, Zakon o javnom bilježništvu već od svoje prve verzije donesene davne 1993. godine predviđa i mogućnost da sud ili nego drugo nadležno tijelo (vlast) povjeri javnom bilježniku obavljanje poslova koji su izvorno u nadležnosti sudova, odnosno nekog drugog tijela ili vlasti. Zakon o javnom bilježništvu također propisuje pravni položaj javnog bilježnika kao povjerenika suda ili koje druge vlasti, kao i odredbe o nadzoru nad radom javnog bilježnika kao povjerenika suda, odnosno neke druge vlasti te čuvanju spisa vezanih uz obavljanje povjerenog posla.

U ovom članku napraviti će se pregled i analiza pojedinih poslova povjerenih javnom bilježniku koje propisuju razni zakoni, prošlost i sadašnjost poslova povjerenih javnim bilježnicima i njihov utjecaj na javnobilježničku službu i pravosuđe u širem smislu, kao i to kakva bi mogla biti budućnost poslova povjerenih javnim bilježnicima.

POVJERENI POSLOVI PO ZAKONU O JAVNOM BILJEŽNIŠTVU

U Zakonu o javnom bilježništvu (dalje: ZJB), uz odredbe čl. 156. kojima se predviđa posao povjeren javnom bilježniku u vezi s ostavinskim postupcima, a o čemu će biti riječi naknadno, mogućnost povjeravanja poslova javnom bilježniku propisana je čl. 157. st. 1. u kojem stoji da sud ili koja druga vlast mogu javnom bilježniku povjeriti poslove sastavljanja popisa i pečaćenja ostavinske imovine i stečajne mase, procjene i javne prodaje (dražbe) pokretnih stvari i nekretnina u izvanparničnom

postupku, osobito dobrovoljnih prodaja, zatim provedbu rasprave o razdiobi prodajne cijene u ovršnom postupku, sastavljanje i provjeru računa koje su položili skrbnici ili upravitelji većih imovina, kao i sve druge poslove koji im se po posebnim zakonskim propisima mogu povjeriti.

Iako odredbe čl. 157. ZJB-a postoje još od 1. ožujka 1994. godine, kad je on prvotno stupio na snagu, poslovi za koje je predviđena mogućnost povjeravanja javnim bilježnicima u praksi su im se vrlo rijetko povjeravali od strane sudova ili drugih tijela vlasti. Razloge za to vjerojatno možemo naći u postupanju sudova koji su vodili, pa i danas vode, postupke u kojima bi se navedeni poslovi mogli obavljati, kao primjerice ovršni i stečajni postupci, a sve s ciljem očuvanja koncentracije postupka, kao i radi smanjenja troškova u tim postupcima, jer svaki angažman javnog bilježnika te troškove ipak do određene mjere uvećava. Još jedan razlog za izostanak povjeravanja poslova vjerojatno je nepostojanje određenih propisa, kao naprimjer Zakona o izvanparničnom postupku.

Osim navedenih odredbi koje se odnose na vrste povjerenih poslova, ZJB sadrži i odredbe o položaju javnog bilježnika kao povjerenika, nadzoru nad obavljanjem povjerenog posla i čuvanju spisa. Tako je čl. 158., 159. i 160. ZJB-a propisano da se na javnog bilježnika kao povjerenika primjenjuju pravila, donosno propisi koji uređuju postupak u kojem mu je povjereno obavljanje određenog posla, što znači da javni bilježnik kao povjerenik ima sva prava, ovlasti i obveze kao i tijelo koje mu je povjerilo posao, da nadzor nad obavljanjem povjerenog posla obavlja tijelo vlasti koje je i povjerilo posao te da se spisi o službenim radnjama koje je javni bilježnik poduzeo u obavljanju povjerenog posla čuvaju u arhivi tijela vlasti koje je povjerilo posao, odvojeno od arhive javnog bilježnika.

POVJERENI POSLOVI PO ZAKONU O PARNIČNOM POSTUPKU

Iako su parnični postupci prilično neprimodno okruženje za javne bilježnike s obzirom na njihov status i prirodu posla koji obično obavljaju, Zakon o parničnom postupku (dalje ZPP) ipak predviđa povje-

ravanje obavljanja jedne radnje u parničnom postupku, i to dostave pismena. Tako čl. 133.a ZPP-a propisuje da na zahtjev stranke koja je voljna podmiriti troškove sud može rješenjem javnom bilježniku povjeriti dostavu nekog pismena. U slučaju donošenja takva rješenja, javni bilježnik dužan je dostavu pismena obaviti sukladno pravilima o dostavi propisanim ZPP-om i u obavljanju te dostave ima prava i dužnosti sudskog dostavljača.

Povjereni posao dostave pismena po odredbi čl. 133.a ZPP-a još je jedan primjer posla koji se javnom bilježniku povjerava vrlo rijetko. Razlozi za to vjerojatno su povećani troškovi postupka, koje bi stranka koja predlaže takvu dostavu morala predujmiti, a bez ikakve garancije da će dostava po javnom bilježniku doista i uspjeti.

POVJERENI POSLOVI PO ZAKONU O NASLJEĐIVANJU

Kako je već prije navedeno, čl. 156. ZJB-a koji je na snazi još od 1. siječnja 1994. godine predviđa sudjelovanje javnih bilježnika u ostavinskim postupcima, no odredba je izričito propisivala da će se ovlasti javnih bilježnika u ostavinskim postupcima urediti posebnim zakonom koji uređuje takve postupke. Tako je 2003. godine stupio na snagu novi Zakon o nasljeđivanju (dalje: ZN) koji je u čl. 176. izrijekom propisao da se ostavinski postupak provodi pred sudom ili javnim bilježnikom kao povjerenikom suda te da je javni bilježnik kao povjerenik suda ovlašten poduzimati sve radnje i donositi sve odluke (kao i sud), osim ako je tim zakonom drukčije određeno. Radi se o vrlo elegantnom zakonskom rješenju koje omogućava javnom bilježniku kao povjereniku suda da upravlja postupkom i donosi rješenja potpuno samostalno, bez prethodne ili naknadne dozvole suda. Iznimke od odredbe čl. 176. ZN-a taksativno su propisane u čl. 244. ZN-a. U bitnome on propisuje da će javni bilježnik na temelju odluke o povjerenstvu postupka voditi postupak i donositi odluke sukladno odredbama ZN-a, osim u slučajevima kada među strankama u postupku postoji spor o sastavu ostavinske

imovine, pravu neke osobe na nasljedstvo (spor o činjenicama i pravu na nasljeđivanje) ili ako među nasljednicima postoji nesuglasje o prijedlogu za odvajanje dijela ostavinske imovine.

Kako javni bilježnici kao povjerenici suda rješavaju povjerene ostavinske postupke već skoro dva desetljeća i oni im se, za razliku od nekih prije navedenih poslova, redovito povjeravaju, moguće je provesti analizu zaprimljenih i riješenih predmeta kroz određeno razdoblje te izvesti neke zaključke o tome je li se povjeravanje tih poslova pokazalo opravdanim i kakav je učinak to zakonsko rješenje imalo na rješavanje ostavinskih postupaka u Republici Hrvatskoj.

Ako kao referentno razdoblje uzmemo posljednjih punih deset godina, prema podacima Hrvatske javnobilježničke komore u razdoblju od 2011. do 2021. godine, svim javnim bilježnicima u Republici Hrvatskoj u prosjeku je na godišnjoj razini povjeravano oko 59 tisuća ostavinskih predmeta, i to ne manje od 56 tisuća 2014. i 2016. godine, dok je 2021. godine javnim bilježnicima povjereno više od 68 tisuća ostavinskih predmeta. To povećanje od skoro 20 % zaprimljenih predmeta u 2021. godini u odnosu na prosjek gotovo je sigurno uzrokovano pandemijom COVID-a 19, kao i otežanim radom

GODINA	ZAPRIMLJENO	RIJEŠENO
2011.	57 627	49 397
2012.	57 655	49 938
2013.	57 918	51 511
2014.	56 063	50 321
2015.	60 330	53 609
2016.	56 127	49 617
2017.	59 110	63 138
2018.	57 985	51 591
2019.	57 297	55 742
2020.	56 458	53 839
2021.	68 883	59 399

sudova zbog nje. U svakom slučaju, javni bilježnici kao povjerenici suda u tom su desetogodišnjem razdoblju, u rasponima od 12 mjeseci svake godine, pa čak i 2021. godine, uspjeli riješiti više od 90 % povjerenih predmeta u kojima je doneseno rješenje o nasljeđivanju ili je u postupku, nakon utvrđenja sastava ostavinske imovine i osoba koje bi mogle biti pozvane na nasljedstvo, zbog spora među strankama predmet vraćen sudu. Ostalih 10-ak % predmeta koji ostaju neriješeni uglavnom su predmeti u kojima su nasljednici nepoznati ili nedostupni, predmeti u kojima postoje problemi s prekograničnom dostavom pismena, predmeti u kojima nije moguće postupati dok se ne završe neki drugi ostavinski ili drugi postupci i slično.

Iz navedenih podataka razvidno je kako su samo u posljednjih 10 godina javni bilježnici riješili više od pola milijuna ostavinskih predmeta koji su im povjereni, što sasvim sigurno nije zanemariv broj. Također, zbog broja javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, duljeg radnog vremena u odnosu na sudove i veće fleksibilnosti u zakazivanju termina ročišta nasljednicima i drugim sudionicima ostavinskih postupaka, olakšano je sudjelovanje u postupku i povećana je njegova učinkovitost – ipak, uz nešto veće troškove, ali koji su, ukupno gledano, minorni u odnosu na brzinu, ažurnost i učinkovitost postupka koju stranke zauzvrat dobivaju.

U svakom slučaju, javni bilježnici kao povjerenici suda u ostavinskim postupcima pokazali su se stručnima i učinkovitima u rješavanju predmeta te, iako je teško procijeniti kolike je uštede Republika Hrvatska na taj način ostvarila glede stručnoga kadra i materijalnih troškova, a u usporedbi sa situacijom u kojoj bi te iste predmete rješavali sudovi, sasvim je sigurno, s obzirom na broj ostavinskih predmeta koje javni bilježnici godišnje zaprimaju i rješavaju, da je učinak javnih bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskim postupcima na pravosuđe bio i ostatak će blagotvoran.

POVJERENI POSLOVI PO OVRŠNOM ZAKONU

I dok su ostavinski postupci iz isključive nadležnosti sudova postali povjereni posao javnih bilježnika, jedan dio ovršnih postupaka koji je bio u isključivoj nadležnosti javnih bilježnika, i to ovršni postupci povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona donesenim 2020. godine stavljeni su u isključivu nadležnost općinskih sudova, dok su u tim postupcima javni bilježnici stavljeni u položaj povjerenika suda u rješavanju predmeta. Razlozi za donošenje takva zakonskog uređenja nalaze se u presudama Suda Europske unije u predmetima C-484/15 Ibrica Zulfikarpašić / Slaven Gajer i C-551/15 Pula Parking d.o.o. / Sven

Klaus Tederahn, kao i u činjenici da hrvatski javni bilježnici nisu izrijekom navedeni u Uredbi (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, kao naprimjer mađarski javni bilježnici, te se hrvatskim javnim bilježnicima nije priznavao status jednak sudovima u slučajevima kada su ovršni postupci na temelju vjerodostojne isprave imali međunarodni element. Još je jedan od razloga, gotovo sigurno, i opća histerija u političkoj i široj javnosti vezana uz ulogu javnih bilježnika u ovršnim postupcima u Republici Hrvatskoj.

Iako se može raspravljati o tome je li bilo apsolutno nužno ovršne postupke povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave kao izvorni posao javnih bilježnika staviti pod nadležnost sudova i, posljedično, kategorizirati kao povjereni posao javnih bilježnika, činjenica je da su navedene presude Suda Europske unije stvorile pravni problem glede uloge javnih bilježnika u ovršnim postupcima u kontekstu primjene prava Europske unije, a posljedično i pravni i politički problem u Republici Hrvatskoj u vezi s tim postupcima i ulogom javnih bilježnika u njima.

Iako je Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (NN 131/20) stupio na snagu 28. studenoga 2020. godine, sve njegove odredbe stupile su na snagu tek 15. rujna 2021. godine i od toga dana javni su bilježnici u punom smislu postali povjerenici suda u ovršnim postupcima povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave.

Do kojih je promjena u praksi doista i došlo? Prvenstveno, prijedlozi se više ne podnose javnom bilježniku kojeg ovrhovoditelj može slobodno izabrati, već općinskom sudu mjesno nadležnom za ovršenika. Prijedlozi se također podnose (gotovo) isključivo elektronički kroz sustav eOvrhe i upotrebom algoritma ravnomjerno se raspoređuju (povjeravaju) na rad javnim bilježnicima, a i sami predmeti vode se (gotovo) u cijelosti elektronički. I dok su prije izmjena i dopuna Ovršnog zakona neki javni bilježnici zapimali i rješavali po nekoliko tisuća, pa čak i desetke tisuća predmeta godišnje, a drugi su zapimali predmete u jednoznačnim brojevima, po novom zakonskom uređenju svi će javni bilježnici na godišnjoj razini dobivati podjednak broj predmeta na rješavanje u odnosu na ostale javne bilježnike koji spadaju pod mjesnu nadležnost istog općinskog suda.

To su promjene do kojih je došlo glede zaprimanja i vođenja ovršnih postupaka. No do kakvih je promjena došlo u postupanju javnih bilježnika, sada kao povjerenika suda, u smislu novih ili drukčijih ovlasti? Najkraći odgovor bio bi: nikakvih. Odredbe čl. 281. Ovršnog zakona koje se odnose na postupanje javnih bilježnika u smislu donošenja

meritornih ili procesnih odluka ostale su u biti neizmijenjene. Javni bilježnici i nakon izmjena Ovršnog zakona iz 2020. godine mogu, čak i kao povjerenici suda, donijeti samo tri odluke u postupcima povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. To su rješenje o ovrsi, rješenje o obustavi u slučaju povlačenja prijedloga od strane ovrhovoditelja i rješenje o obustavi u slučaju smrti ili prestanka ovršenika prije podnošenja prijedloga. Za donošenje drugih odluka, kao naprimjer odluke o odbacivanju prijedloga zbog neurednosti, i dalje je nadležan samo sud. Za razliku od ostavinskih postupaka, gdje javni bilježnici mogu postupati gotovo u cijelosti kao i sud, ovlasti koje im daje Ovršni zakon prilično su sužene. Ekvivalent odredbe čl. 176. st. 4. Zakona o nasljeđivanju u Ovršnom zakonu jednostavno ne postoji.

Postavlja se stoga pitanje zbog čega su onda javni bilježnici uopće ostali uključeni u postupcima povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Zašto cijeli postupak ne vode samo sudovi? Odgovor na to pitanje leži u broju prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave koji bivaju podneseni na godišnjoj razini, a prema podacima Hrvatske javnobilježničke komore, u posljednje četiri godine podnošeno je u prosjeku nešto više od pola milijuna prijedloga godišnje.

GODINA	ZAPRIMLJENO	RIJEŠENO
2018.	585 807	560 021
2019.	596 957	563 395
2020.	463 377	424 332
2021.	454 215	343 830

Iz navedenih podataka razvidno je da se radi o izuzetno velikom broju predmeta na godišnjoj razini, za koje sudovi u Republici Hrvatskoj danas jednostavno nemaju dovoljno brojani kadar ili infrastrukturu za njihovo zaprimanje i rješavanje. Prema procjeni autora ovog članka, a koja se temelji na višegodišnjem iskustvu u rješavanju ovršnih predmeta, da bi se na godišnjoj razini riješilo između 1000 i 1200 takvih ovršnih predmeta u zakonom propisanim rokovima, potrebno je da na njihovu rješavanje rade barem dvije stručno osposobljene osobe. To bi značilo da bi Republika Hrvatska, kada javni bilježnici uopće ne bi sudjelovali u tim postupcima, morala za rješavanje pola milijuna predmeta godišnje angažirati više od 400 sudaca ili sudskih savjetnika, kao i službenika, ne bi li se ti predmeti rješavali istim ili sličnim tempom kako

ih rješavaju javni bilježnici. To znači više od 400 novih sudačkih, savjetničkih i službeničkih plaća na teret proračuna, a uz to bi postojali i materijalni troškovi za izradu otpravaka, poštarine, troškovi prostora za rad i ostali troškovi. Javni bilježnici, svi zajedno, imali su i nadalje imaju kadar i infrastrukturu za rješavanje velikog broja ovršnih predmeta, a Republika Hrvatska za to ne snosi nikakav trošak. Kao i u ostavinskim postupcima, uloga javnih bilježnika kao povjerenika suda u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave pokazuje se izuzetno važnom za rasterećenje sudova, a što doprinosi boljem funkcioniranju pravosuđa u cjelini.

POVJERENI POSLOVI U BUDUĆNOSTI

U ovome članku do sada je napravljen pregled poslova povjerenih javnim bilježnicima koje su oni obavljali u prošlosti te koje obavljaju i danas. No koje su mogućnosti za nove povjerene poslove koje bi javni bilježnici mogli obavljati u budućnosti?

Sredinom 2022. godine u zakonodavnu proceduru upućen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama kojim je predviđeno da bi javni bilježnici kao povjerenici suda obavljali poslove osnivanja i obnove zemljišnih knjiga. Budući da u trenutku pisanja ovog članka navedene izmjene

i dopune još nisu ni izglasane u Hrvatskom saboru, vrlo je nezahvalno prognozirati na koji će točno način javni bilježnici obavljati te poslove te koliki će biti broj tih predmeta na godišnjoj razini.

No ono što se može predvidjeti jest da će javni bilježnici, ako doista budu obavljali navedene postupke kao povjerenici suda, morati prove-

sti znatna ulaganja u svoju edukaciju, kao i u edukaciju svojih zaposlenika, u eventualno povećanje broja svojih zaposlenika, kao i u novu tehničku opremu.

Također je vrlo izgledno da će neki javni bilježnici zaprimati i rješavati puno više predmeta u odnosu na druge javne bilježnike, ovisno o tome koji je zemljišnoknjižni sud za određenog javnog bilježnika mjesno nadležan. Naime, gotovo je općepoznato da zemljišne knjige u Republici Hrvatskoj nigdje nisu u cijelosti sredene, no u određenim regijama stupanj njihove sredenosti puno je viši nego u drugima. Vrlo je izgledno da će određeni javni bilježnici rješavati relativno mali broj takvih predmeta godišnje, dok će drugi, naprimjer na hrvatskim otocima, biti izrazito opterećeni velikim brojem predmeta.

Još jedna prilika za buduće poslove povjerene javnim bilježnicima, kao i one izvorne, mogla bi se naći u donošenju dugo najavljivanog, ali nikada donesenog, Zakona o izvanparničnom postupku. Donošenje tog zakona najavljuje se i iščekuje već više od desetljeća, ali do dana pisanja ovog članka, prema saznanjima autora, ne postoji ni konačan nacrt koji bi mogao biti upućen u postupak savjetovanja i donošenja u zakonodavnoj proceduri, iako su određeni pomaci napravljeni. Taj Zakon o izvanparničnom postupku, po mišljenju ovog autora, predstavlja potencijalno najvažniji propis kojim bi javni bilježnici dobili u nadležnost, pa makar i kao povjereni posao, zadatke koji su prikladni za to da ih obavljaju javni bilježnici, dok bi se time postiglo još veće rasterećenje, prvenstveno sudova, a možda i nekih drugih tijela. Poslovi sporazumnog raskida braka ili životnog partnerstva, proglašenja osobe umrlom ili nestalom, uređenja međa i uređenja odnosa između suvlasnika te razvrgnuća suvlasničke zajednice samo su neke nadležnosti koje bi javni bilježnici mogli obavljati kao povjereni posao na temelju odredbi Zakona o izvanparničnom postupku.

ZAKLJUČAK

Iz svega navedenog razvidno je da su se javni bilježnici pokazali i dokazali stručnima i učinkovitima u obavljanju poslova koji su im povjereni te da su kroz godine imali, a i nadalje imaju, znatan utjecaj na rasterećenje sudova, dok su stranke i ostali sudionici tih postupaka dobivali i nadalje dobivaju razinu stručnosti koja im je potrebna, uz veću dostupnost i fleksibilnost koju im javnobilježnička služba pruža. To se posebice pokazalo istinitim u ostavinskim postupcima, a isto se kroz određeno vrijeme može očekivati i u ovršnim postupcima.

Kada se gleda u budućnost javnih bilježnika kao

povjerenika suda ili neke druge vlasti, Republika Hrvatska, a prvenstveno ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, treba razmisliti i odlučiti gdje vidi budućnost javnobilježničke službe u sljedećih deset ili dvadeset godina, kao i njezin položaj i ulogu unutar pravosudnog sustava Republike Hrvatske u širem smislu te, sukladno toj odluci, razmotriti koji su povjereni poslovi prikladni za povjeravanje javnim bilježnicima, a da pritom budu prvenstveno na korist građanima i gospodarskim subjektima u Republici Hrvatskoj te da doprinose rasterećenju pravosuđa i, posljedično, razvoju društva u cjelini.

Također, sami javni bilježnici, udruženi u Hrvatsku javnobilježničku komoru, trebaju isto tako razmisliti i odlučiti gdje vide položaj i ulogu javnobilježničke službe u daljnjoj budućnosti, zauzeti proaktivan stav i sami prepoznati prilike i potrebu za povjeravanjem određenih poslova javnim bilježnicima te predložiti inicijative za izmjenu ili donošenje propisa koji povjeravanje tih novih poslova i omogućuju. Pritom, prema mišljenju autora, uvijek treba voditi računa o tome koji su poslovi prvenstveno prikladni za to da ih obavljaju javni bilježnici te koji poslovi doprinose ugledu i razvoju službe, ali i koji bi poslovi poboljšali društveno-ekonomski položaj javnih bilježnika i njihovih zaposlenika.

U svakom slučaju, ako će javni bilježnici nastaviti obavljati postojeće povjerene poslove na istoj razini kvalitete kao i do sada te ako se nastavi trend donošenja propisa kojima se pravosuđe rasterećuje povjeravanjem određenih postupaka javnim bilježnicima kao povjerenicima, budućnost je povjerenih poslova javnim bilježnicima zagarantirana. Što se tiče izazova koji bi mogli proizaći iz povjeravanja novih poslova javnim bilježnicima, javnobilježnička služba sigurno je sposobna na njih primjereno odgovoriti.

U Zagrebu 20. kolovoza 2022. godine

ZAKONODAVNA ZBIVANJA – kronologija izmjene propisa u 2021. i 2022. godini

Privedila: Martina Plastić, v.d. javnog bilježnika i članica Povjerenstva za stalno stručno usavršavanje.

Pregled donosi kronologiju izmjene propisa (zakonskih te podzakonskih akata) koji su od značaja za javnobilježničku službu, odnosno kojima se bitno mijenja materija koja je od utjecaja na funkcioniranje javnobilježničke službe i rad javnih bilježnika.

	Naziv prijedloga zakona/podzakonskog propisa, broj objave, dan stupanja na snagu:	Bitne novine:
1	Pravilnik o službenim sjedištima javnih bilježnika ("Narodne novine" br. 51/15., 120/18., 123/21.) Na snazi: od 25. 11. 2021.	Predviđa povećanje broja javnobilježničkih mjesta s dosadašnjih 334 na 360.
2	Pravilnik o elektroničkoj komunikaciji ("Narodne novine" br. 139/21.), Na snazi: od 1. 1. 2022.	Propisuje pretpostavke za podnošenje podnesaka u elektroničkom obliku pred sudovima, dostavu u elektroničkom obliku, oblike zapisa podnesaka u elektroničkom obliku (formate) te organizaciju i djelovanje informacijskog sustava za elektroničku komunikaciju.
3	Zakon o sudskom registru ("Narodne novine" br. 1/95., 57/96., 1/98., 30/99., 45/99., 54/05., 40/07., 91/10., 90/11., 148/13., 93/14., 110/15., 40/19., 34/22.) Na snazi: od 24. 3. 2022.	Uvodi pojam „isprave koju sastavi javni bilježnik u elektroničkom obliku“, a predviđa i potpisivanje isprave elektroničkim potpisom. Propisuje komunikaciju sa sudom u tiskanom ili elektroničkom obliku. Regulira koje podatke i njihovu promjenu, a koji se upisuju u sudski registar, osnivač inozemne podružnice može prijaviti i na daljinu, slanjem prijave i priloga u elektroničkom obliku, u skladu s odredbama Zakona. Daje mogućnost i ovlaštenje za pribavljanje izvadaka iz registra ili upisnika države članice EU, a koje hrvatski javni bilježnik online (elektroničkim putem) pribavlja iz registra ili upisnika države članice EU, tako da se autentičnost može provjeriti na digitalno uobičajen način, a javni bilježnik činjenicu izdavanja i pribave izvotka potvrđuje sukladno odredbama Zakona o javnom bilježništvu.

4	<p>Zakon o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22.)</p> <p>Na snazi: od 1. 6. 2022.</p>	<p>Unosi dopune vezane uz imenovanje prokurista te upis prokure i opoziva prokure u sudski registar.</p> <p>Uvedena je mogućnost osnivanja društava (d. o. o. i j. d. o. o.) gdje javni bilježnik komunicira s članovima društva, njihovim zastupnicima i članovima organa društva putem sredstava elektroničke komunikacije (videoveza i slično), dok se temeljni ustrojbeni akt tih društava sklapa kao javnobilježnički akt ili solemnizirana isprava u elektroničkom obliku, uvodeći na taj način i pojam javnobilježničke isprave u elektroničkom obliku u područje registarskog prava.</p> <p>Mijenjaju se odredbe koje se odnose na čuvanje dokumentacije kod prestanka društva, čime je omogućena digitalizacija kod pohrane poslovne dokumentacije po prestanku društva.</p> <p>Predviđa da se novčani ulozi za preuzete udjele mogu uplatiti i u polog na poseban račun javnog bilježnika otvoren kod kreditne institucije u Republici Hrvatskoj, o čemu javni bilježnik izdaje potvrdu.</p> <p>Daje ovlaštenje javnom bilježniku da zahtijeva fizičku prisutnost stranaka ako posumnja da su članovi društva, njihovi zastupnici ili članovi organa krivotvorili ili na drugi način zlorabili identitet, da nisu poslovno sposobni ili da nisu ovlašteni zastupati društvo.</p> <p>Mijenjaju se odredbe vezane uz izjavu o prihvaćanju imenovanja za člana uprave društva.</p>
5	<p>Pravilnik o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima ("Narodne novine" br. 35/15., 120/18., 43/22.)</p> <p>Na snazi: od 14. 4. 2022.</p>	<p>Donesen radi usklađivanja s izmjenama Pravilnika o službenim sjedištima javnih bilježnika s obzirom na povećanje službenih sjedišta i javnobilježničkih mjesta.</p>

6	<p>Zakon o javnom bilježništvu ("Narodne novine" br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09., 120/16., 57/22.)</p> <p>Na snazi: od 28. 5. 2022.</p>	<p>Skraćeno je vrijeme potrebnog radnog iskustva na pravnim poslovima nakon položenog pravosudnog ispita za stjecanje uvjeta za imenovanje javnog bilježnika s pet na četiri godine; izmijenjen je članak koji regulira uvjete za imenovanje te postupak imenovanja; potom se nastojala osigurati dostupnost javnobilježničkih usluga u mjestima gdje nije osnovano sjedište javnog bilježnika zbog malog broja stanovnika i manje razvijenog gospodarskog i pravnog prometa; dodatno su utvrđene pretpostavke za razrješenje bilježnika; izostavljene su odredbe o preuzimanju javnobilježničkih ureda; izmijenjene su odredbe o privremenom udaljavanju iz službe.</p> <p>Uvodi se pojam „javnobilježničke isprave u elektroničkom obliku“ te uopće mogućnost da se isprava sastavlja u elektroničkom obliku. S tim u vezi, dodan je i novi članak 52a pod naslovom „Sastavljanje javnobilježničkih isprava u elektroničkom obliku“ koji predviđa i sastavljanje javnobilježničke isprave na daljinu, a nazočnost sudionika omogućava se putem sredstava elektroničke komunikacije, odnosno elektroničke videokonferencijske komunikacije.</p> <p>Propisana je i obveza javnog bilježnika da nakon polaganja prisege pribavi odgovarajući kvalificirani certifikat za elektronički pečat i potpis.</p>
7	<p>Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine" br. 57/22., 88/22.)</p> <p>Na snazi: od 15. 7. 2022.</p>	<p>Predviđa dvojno iskazivanje novčanih iskaza vrijednosti u rješenju o ovrsi koje donosi javni bilježnik, kao i na računima koji se izdaju u razdoblju za koje zakon propisuje obvezu.</p>
8	<p>Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 4/77., 36/77., 36/80., 6/80., 69/82., 43/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90., 35/91., "Narodne novine" br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. – službeni pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19., 80/22.)</p> <p>Na snazi: od 19. 7. 2022.</p>	<p>Novelom ZPP-a proširen je krug obveznika sustava e-komunikacije i uvedena dužnost određenim subjektima da podneske podnose u elektroničkom obliku.</p>
9	<p>Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama</p> <p>Datum ulaska u proceduru: 27. 5. 2022.</p> <p>Datum izglasavanja: 1. 7. 2022.</p>	<p>Uvođenje javnih bilježnika kao povjerenika suda u postupke osnivanja i obnove zemljišne knjige na temelju nove katastarske izmjere.</p> <p>Uvest će se isključivo elektroničko podnošenje prijedloga putem javnih bilježnika i odvjetnika unutar ZIS-a.</p>

DOGAĐANJA

XXVII. Redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore

Izborna skupština HJK

Posjet Visokom savjetu francuskog notarijata

Redovna i Izborna sjednica Skupštine Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vještbenika

Konferencija o prekograničnom obiteljskom pravu

Projekt „Justice without litigation“

Službeni posjet Kazahstanu

32. Europski dani javnih bilježnika

25. listopada 2021.

Dan otvorenih vrata

Europski bilježnici organizirali su 6. Dan otvorenih vrata. U 11 zemalja održane su informativne sesije, didaktičke konferencije i besplatne konzultacije. Nekoliko tisuća ljudi, bilo da se radi o običnim građanima, studentima, umirovljenicima ili poduzetnicima, imali su priliku informirati se, postaviti pitanja o svojoj obiteljskoj i imovinskoj situaciji ili saznati više o ulozi javnog bilježnika te europskim i nacionalnim institucijama bilježništva.

U Hrvatskoj je tema bila pravna prevencija i uloga javnih bilježnika u pravnoj sigurnosti. S tom je porukom osmišljen i naziv "Bolje spriječiti nego liječiti". Priređeni su također informativni tekstovi i kratak video, koji su objavljeni na Facebook-stranici Komore, a kratki letak na ovogodišnju temu dijelio se u javnobilježničkim uredima.

Javnobilježnička prisega

U prostorijama Ministarstva pravosuđa i uprave 19. studenog 2021. održana je svečanost polaganja prisega šesnaest novoimenovanih javnih bilježnika. Imenovani javni bilježnici položili su javnobilježničku prisegu pred predsjednikom Vrhovnog suda Republike Hrvatske Radovanom Dobronićem, u nazočnosti ministra pravosuđa i uprave Ivana Malenice i predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdane Rauš-Klier, a nakon polaganja prisega ministar im je predao povelje o postavljenju.

Prisegu su položili imenovani javni bilježnici: Berislav Mihalj za područje Općinskog suda u Bjelovaru sa službenim sjedištem u Pakracu, Ivana Mrsin Kusturin za područje Općinskog suda u Bjelovaru sa službenim sjedištem u Čazmi, Mario Čerkez za područje Općinskog suda u Osijeku sa službenim sjedištem u Dardi, Josip Gović za područje Općinskog suda u Rijeci sa službenim sjedištem u Cresu, Martina Sušanj Peršić za područje Općinskog suda u Rijeci sa službenim sjedištem u Kastvu, Ivan Rački za područje Općinskog suda u Sesvetama sa službenim sjedištem u Svetom Ivanu Zelini, Jagoda Vuković za područje Općinskog suda u Splitu sa službenim sjedištem u Splitu, Jelena Siminiati za područje Općinskog suda u Splitu sa službenim sjedištem u Visu, Ivana Bartulica Antulov za područje Općinskog suda u Splitu sa službenim sjedištem u Trogiru, Andreja Levatić Marin za područje Općinskog suda u Varaždinu sa službenim sjedištem u Varaždinu, Tamara Banac Knežević za područje Općinskog suda u Virovitici sa službenim sjedištem u Orahovici, Valerija Pernar za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu sa služ-

benim sjedištem u Zagrebu – Gornji grad – Medveščak – Donji grad – Podsljeme, Nadija Gajski Mindoljević za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu sa službenim sjedištem u Zagrebu – Maksimir, Jana Pajić za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu sa službenim sjedištem u Zagrebu – Maksimir, Marija Glibota za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu sa službenim sjedištem u Zagrebu – Trnje, Martina Majcen za područje Općinskog suda u Zlataru sa službenim sjedištem u Krapini.

Dva mjeseca kasnije, 18. veljače 2022. godine, u Uredu predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske Radovana Dobronića i uz nazočnost ministra pravosuđa i uprave Ivana Malenice te predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdane Rauš-Klier, održana je svečanost polaganja prisega novoimenovane javne bilježnice Marine Markoli, imenovane za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu sa službenim sjedištem u Zagrebu – Trešnjevka sjever – Trešnjevka jug.

13. studenoga 2021.

XXVII. Redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore

U Zagrebu je održana redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore. Uz prisutne članove Komore događanju su prisustvovali i uvaženi gosti: Radovan Dobronić, predsjednik Vrhovnog suda RH, dr. sc. Ivan Malenica, ministar pravosuđa i uprave RH, Ivica Omazić, predsjednik Visokog trgovačkog suda RH, Božidar Horvat, savjetnik ministra pravosuđa i uprave RH, Ivan Dodig, tajnik kabineta ministra pravosuđa i uprave RH, Maša Gluhinić, dopredsjednica Hrvatske odvjetničke komore i Adam Toth, predsjednik Vijeća notarijata EU (CNUE).

Tijekom održavanja svečanog dijela događanja, predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier uručila je plakete Hrvatske javnobilježničke

komore osobama koje su svojim radom i zalaganjem izuzetno doprinijele razvoju javnobilježničke službe u RH. Primatelji plaketa bili su dr. sc. Ivan Malenica, ministar pravosuđa i uprave RH, Đurđica Pozaić, javna bilježnica iz Zlatara i potpredsjednica Hrvatske javnobilježničke komore, Nada Kemec, javna bilježnica iz Slavonskog Broda i predsjednica HJA, Biserka Čmrlec Kišić, javna bilježnica iz Varaždina i članica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore te Vjenceslav Arambašić, vršitelj dužnosti javnog bilježnika iz Osijeka i član Povjerenstva za informatizaciju Hrvatske javnobilježničke komore.

Primatelji plaketa: Ivan Malenica, Nada Kemec, Đurđica Pozaić, Biserka Čmrlec Kišić, Vjenceslav Arambašić.

21. prosinca 2021.

Godišnja Konferencija CNUE-a – budućnost Europe

Vijeće notarijata Europske unije održalo je godišnju sjednicu putem videokonferencije s ciljem usvajanja prijedloga europskog javnog bilježništva za Konferenciju o budućnosti Europe. Na konferenciji je sudjelovao Denis Krajcar, član Upravnog odbora i Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore, kao predstavnik Komore na panelu pod nazivom „Prijedlozi europskog bilježništva za Konferenciju o budućnosti Europe“. Krajcar je istaknuo važnost transfera nadležnosti u nespornim postupcima sa sudova na javne bilježnike. Osvrnuo se na transfer nadležnosti u ostavinskim i ovršnim postupcima s hrvatskih sudova na hrvatske javne bilježnike te na komparativni prikaz takvih transfera nadležnosti na javne bilježnike u drugim državama članicama EU. Pritom je opisao razloge i rezultate takva transfera nadležnosti u Republici Hrvatskoj te pojasnio sve prednosti koje se njima postižu, i to kako za pravosuđe tako i za građane. Osim toga, iznio je informacije o Europskoj notarskoj mreži (ENN), razlozima ustrojavanja i rezultatima petnaestogodišnjeg rada ENN-a i ukratko predstavio mrežne portale koje je CNUE, u svrhu informiranja građana, pokrenuo na teme nasljeđivanja, pravnog prometa nekretnina, kontakata javnih bilježnika, uređenja bračnimovinskog režima te zaštitu ranjivih osoba.

Na konferenciji su sudjelovali visoki dužnosnici europskih institucija: Roberta Metsola, potpredsjednica Europskog parlamenta, Dubravka Šuica, potpredsjednica Europske komisije za demokraciju i demografiju, Gašper Dovžan, slovenski državni tajnik za europska pitanja, Věra Jourova, potpredsjednica Europske komisije za vrijednosti i transparentnost te Didier Reynders, povjerenik Europske komisije za pravosuđe.

Roberta Metsola, Malta, potpredsjednica Europskog parlamenta

28.–29. listopada 2021.

Rad javnih bilježnika na daljinu

U Berlinu je održana konferencija pod nazivom „Okrugli stol za jugoistočnu Europu“. Na konferenciji su sudjelovali predstavnici svih notarijata s područja jugoistočne Europe, uključujući i predstavnice Hrvatske javnobilježničke komore: Zvijezdanu Rauš-Klier, predsjednicu Hrvatske javnobilježničke komore, Tihanu Sudar, članicu Povjerenstva za međunarodnu suradnju Komore te Rankicu Benc, predsjednicu Povjerenstva za međunarodnu suradnju Komore, koja je tijekom događanja održala prezentaciju i stručno izlaganje na temu „Rad javnih bilježnika na daljinu“.

Na konferenciji je obrađeno još nekoliko tema, kao što su IT-projekti Njemačke javnobilježničke komore, izazovi digitalizacije za javnobilježničku službu, sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma u Njemačkoj, sprečavanje pranja novca i kriminalnih aktivnosti kroz obavljanje javnobilježničke službe te razvoj javnobilježničke službe u kontekstu pandemijskih izazova.

8. siječnja 2022.

Svečana sjednica Upravnog odbora

U Zagrebu je početkom godine održana 236. sjednica Upravnog odbora Hrvatske javnobilježničke komore. Riječ je o posljednjoj sjednici Odbora u tekućem sazivu. Na početku sjednice predsjednica Zvijezdana Rauš-Klier zahvalila je svim članovima i tijelima Komore na iznimnom doprinosu i radu tijekom tekućeg mandata. Članovi Upravnog odbora Predsjednici su povodom skorog završetka aktualnog mandata zahvalili na velikom doprinosu u unapređenju percepcije i rada struke te ju darivali prigodnim buketom cvijeća.

29. siječnja 2022.

Izborna skupština HJK

U zagrebačkom hotelu Westin održana je X. izborna skupština Hrvatske javnobilježničke komore tijekom koje su izabrana upravljačka tijela za novi trogodišnji mandat. Novi mandat predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore u razdoblju od 2022. do 2025. godine prema ukupnom broju glasova pripao je sadašnjoj predsjednici Zvijezdani Rauš-Klier, javnoj bilježnici iz Varaždina.

Za članove Upravnog odbora Hrvatske javnobilježničke komore izabrani su Konstantin Dika, javni bilježnik u Krapini, Mladen Ježek, javni bilježnik u Zagrebu, Renata Kutija Kušpilić, javna bilježnica u Zagrebu, Lana Mihinjač, javna bilježnica u Varaždinu, Natalija Stojanović, javna bilježnica u Sisku, Nada Kemec, javna bilježnica u Slavanskom Brodu, Aleksandra Micelli, javna bilježnica u Novigradu, Vesna Šeškar, javna bilježnica u Čavlimi, Teo Karabotić-Milovac, javni bilježnik u Splitu, Anđelko Stanić, javni bilježnik u Dubrovniku te mr. sc. Ante Šuško, javni bilježnik u Splitu.

Za članove Nadzornog odbora Hrvatske javnobilježničke komore imenovani su Mirjana Borić, javna bilježnica u Osijeku, Luce Bronzan, javna bilježnica u Dubrovniku i Ivan Kristić, javni bilježnik u Vrgorcu.

Posjet Visokom savjetu francuskog notarijata

Zvijezdana Rauš-Klier, predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore i Denis Krajcar, dugogodišnji član Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore, boravili su u radnom posjetu Parizu zajedno s dr. sc. Ivanom Malenicom, ministrom pravosuđa i uprave RH. U sjedištu Visokog savjeta francuskog notarijata sastali su se s predsjednikom Davidom Ambrosianom i njegovim suradnicima. Sastanku su s francuske strane nazočili zamjenik ministra pravosuđa Francuske i Lionel Galliez, potpredsjednik Međunarodne unije latinskog notarijata za Europu, a s hrvatske strane suradnici ministra Malenice.

Tijekom susreta razgovaralo se o sljedećim temama:

a) Javnobilježničke kompetencije na području prava nekretnina – o čemu su francuski domaćini detaljno izvijestili ministra Malenicu, obrazlažući praksu i propise u okviru francuskog poretka. Osim što francuski notari imaju ekskluzivnu kompetenciju na području prava nekretnina, Visoki savjet francuskog notarijata prikuplja i vodi evidenciju svih bitnih pokazatelja i podataka u vezi s prometom nekretnina u Francuskoj. Ministar Malenica istaknuo je da je u tijeku dodjeljivanje daljnjih kompetencija hrvatskim javnim bilježnicima s ciljem uređivanja statusa zemljišnih knjiga i njihove obnove, a nastavno na to i dodjeljivanje daljnjih kompetencija na području prava nekretnina.

b) Uvrštavanje javnobilježničke profesije na Popis slobodnih profesija od strane Generalne direkcije EK za unutarnje tržište (DG Growe) s ciljem daljnje deregulacije i liberalizacije. Konstatirano je da je razlog navedenom uvrštavanju tzv. PMR-indikator kojim se služi Međunarodna organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i kojim se javnobilježničku profesiju izjednačava s odvjetničkom. Zaključeno je da u OECD-u ne postoji razlika između

notara iz angloameričkog pravničkog kruga (engl. *notary public*) i notara latinskog tipa (engl. *civil law notary*). Sa zadovoljstvom je primijećeno da je javnobilježnička profesija do daljnega uklonjena s Popisa slobodnih profesija Generalne direkcije EK za unutarnje tržište (DG Growe), uz konstataciju da je tomu prethodila inicijativa Ministara pravosuđa Njemačke i Francuske – potaknuta od strane Vijeća notarijata EU (CNUE). Spomenuti su i pritisci od strane Ministarstva gospodarstva RH, koji su s ciljem deregulacije i liberalizacije javnobilježničke profesije bili izraženi u proteklom razdoblju, a kojima se Hrvatska javnobilježnička komora uz pomoć Njemačke notarske komore argumentirano i uspješno usprotivila.

c) Europska uredba o trgovačkim i građanskim postupcima (Bruxelles Bis), u vezi s čime je ministar Malenica govorio o inicijativi da se javnim bilježnicima, kada postupaju u vanparničnim postupcima s prekograničnim elementom, tom uredbom dodijeli status suda (kao što je to već slučaj s mađarskim javnim bilježnicima i švedskom ovršnom službom). Francuska strana ukazala je na to da odluke francuskih notara u sporazumnim postupcima razvoda braka nisu priznate u drugim državama članicama EU – budući da nisu donesene od strane „suda“ – te je iskazana spremnost da se podrži opisana inicijativa ministra Malenice. Ministar Malenica najavio je donošenje zakona o vanparničnom postupku kojim bi se hrvatskim javnim bilježnicima dodijelile nove kompetencije, uključujući i postupke razvoda braka na temelju sporazuma bračnih partnera. Bilateralni susret završen je pozivom ministra Malenice predsjedniku Ambrosianu da posjeti Hrvatsku, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno.

Salzburg, 28.–29. travnja 2022.

32. Europski dani javnih bilježnika

Ovogodišnja 32. europska konferencija javnih bilježnika tradicionalno se održala u organizaciji Austrijske notarske komore u Salzburgu. U fokusu ove konferencije bila je središnja tema – „Vladavina prava – fokus na ljudima“ – te rasprava o doprinosu koji bilježnici mogu dati jačanju toga prava.

U početnom dijelu konferencije postavilo se osnovno pitanje kako se vladavina prava kao temeljna vrijednost ustavnog poretka može sačuvati u pozadini duboke političke rasprave i novih odluka ECJ-a (Europskog suda pravde). Osim toga, vladavina prava popraćena je i brзом digitalizacijom, ponajviše uzrokovanom pandemijom, pa se pravne struke suočavaju s velikim izazovima. Nastupilo je vrijeme u kojem je nužno povezati ljude i sredstva poput umjetne inteligencije na smislen način i s potrebnim osjećajem za mjeru, bez umanjavanja pravne sigurnosti. To vrijedi i za posebno osjetljivo područje zaštite odraslih, kako bi se što dulje i sveobuhvatnije očuvala autonomija, samoodređenje i sloboda izbora. U dodatnom fokusu konferencije 2022. jest pitanje kakav doprinos javni bilježnici mogu dati jačanju načela vladavine prava s obzirom na digitalni napredak.

Na konferenciji koja je održana u hibridnom obliku, kombinacijom komunikacije na daljinu i uz osobnu prisutnost, od 9 do 17 sati izlagao je velik broj renomiranih pravnih stručnjaka iz različitih europskih država. Kao predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore na konferenciji su bili sljedeći sudionici: Biserka Čmrlec Kišić, javna bilježnica iz Varaždina, Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica iz Murskog Središća, Ana Kalšan Mališ, javna bilježnica iz Varaždina, Aleksandara Micelli, javna bilježnica iz Novigrada, Denis Krajcar, javni bilježnik iz Pule, Viktorija Nikolić, v.d. javnog bilježnika iz Zagreba, Tihana Sudar, javna bilježnica iz Zagreba, Anamarija Obrstar, javnobilježnička vježbenica iz Varaždina i Mira Grbac, javna bilježnica iz Vodica.

Tehnički program započeo je u 9 sati. Moderator konferencije bio je gospodin Peter Fritz. Na konferenciji je bilo osigurano simultano prevodenje na njemački, engleski i francuski jezik. Sudionici konferencije bili su javni bilježnici i djelatnici njihovih ureda iz mnogih europskih država, ali i studenti pravnih fakulteta diljem Europe (npr. sa Sveučilišta Sorbonne u Parizu).

U uvodnom dijelu istaknuto je kako se vladavina prava sastoji od četiri esencijalna elementa koji obuhvaćaju: ograničenje vladinih ovlasti, ustavne slobode i prava građana, regularnu provedbu zakona i propisa te neovisno i pravično pravosuđe. Ujedno je rečeno kako građanske slobode te pravda i sigurnost kao sastavnice vladavine prava ne smiju biti umanjene u vrijeme krize.

U nastavku konferencije posebno je značajno bilo predavanje koje je održao Laurent Pech, profesor europskog prava i voditelj odjela za pravo i politiku na Sveučilištu Middlesex u Londonu.

Raspravljalo se o tužbama koje su vlade Mađarske i Poljske podnijele protiv Uredbe (EU) 2020/2092 EU-ROPSKOG PARLAMENTA I

VIJEĆA od 16. prosinca 2020. godine o općem režimu uvjetovanosti za zaštitu proračuna Unije. Uredba 2020/2092 postavila je vladavinu prava kao horizontalni i trajni uvjet koji države članice Europske unije moraju poštivati kad god provode proračun EU. Mađarska i Poljska podnijele su pojedinačne tužbe Sudu Europske unije u kojima traže da se Uredba poništi. Njihovo pobijanje temelji se, među ostalim razlozima, na nepostojanju ili neprikladnosti pravne osnove odabrane za Uredbu, njezinoj neusklađenosti s člankom 7. UEU-a i povredi načela pravne sigurnosti. U nastojanju da se zaštite od potencijalne intervencije EU, vlade Mađarske i Poljske okrenule su se prema konceptima ustavnog identiteta i ustavnog pluralizma. Profesor Pech istaknuo je kako se EU suočava s krizom autokracije te da je ustavni pluralizam inherentno opasna doktrina, podložna zlouporabi od strane autokrata i njihovih sudova, te bi trebala bi biti zamijenjena tradicionalnijim shvaćanjem prvenstva prava EU.

Načelno je istaknuto kako je kriza „vladavine prava“ zapravo i kriza same demokracije u pogodnim državama članicama EU. Umjesto da se brzo i snažno pozabave onim što je predsjednik ECJ-a javno predstavio kao prijetnju „samom opstanku europskog projekta“, ključni akteri EU uglavnom su se angažirali dajući prednost stvaranju novih alata u odnosu na uporabu postojećih snažnih alata i njihovo koordinirano korištenje. Zaključno je rečeno kako se možemo samo nadati da će Komisija prestati tražiti nove izgovore da ne iskoristi Uredbu 2020/2092. Situacija u Mađarskoj je, naprimjer, zrela za trenutnu primjenu te uredbe. Isto se može reći i za situaciju u Poljskoj, gdje su nacionalna tijela „konstitucionalizirala“ sustavno kršenje pravnih zahtjeva EU koji se odnose na načelo učinkovite sudske zaštite. Othmar Karas, prvi potpredsjednik Europskog parlamenta, rekao je kako treba osiguravati sredstva upravo za projekte, a ne za druge ciljeve te tražiti da Europska komisija omogući sredstva iz Fonda za oporavak EU.

U drugom panelu konferencije govorilo se o Zakonu o zaštiti odraslih i izazovima samoopredjeljenja.

Andreas Stein, voditelj Odjela za građansko pravosuđe, Opća uprava za pravosuđe i potrošače

Europske komisije i Philippe Lortie, prvi tajnik Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu, istaknuli su iznimnu važnost anticipiranih naredbi i sličnih instrumenata, posebno kada se promatra s gledišta zaštite odraslih i ranjivih skupina. Kao rezultat starenja stanovništva te mobilnosti građana, sve je više ranjivih odraslih osoba koje se nalaze u prekograničnim situacijama. Postojanje različitih pravila među državama članicama EU te sudske, administrativne i jezične barijere mogu utjecati na kontinuitet i učinkovitost njihove pravne zaštite.

U vezi s tom temom pojavljuju se i pitanja o tome tko je odgovoran za zaštitu odraslih ranjivih osoba; pravo koje zemlje se ima primijeniti ako je osoba državljanin jedne zemlje, a živi u drugoj zemlji te kako se prepoznaju i provode ove anticipirane odluke ako su načinjene u jednoj državi, a trebale bi se primijeniti u drugoj državi. Spomenuta je i važnost Haške konvencije od 13. siječnja 2000. godine o međunarodnoj zaštiti odraslih osoba čiji je cilj olakšati donošenje odluka u prekograničnim situacijama u odnosu na osobe koje zbog oštećenja ili smanjenog kapaciteta osobnih sposobnosti nisu u mogućnosti zaštititi svoje interese. Također je rečeno kako je tu konvenciju do sada ratificiralo samo 13 europskih država (Austrija, Belgija, Cipar, Češka, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Luksemburg, Monako, Portugal, Švicarska i Ujedinjeno Kraljevstvo), od kojih je 10 država članica EU i 3 države koje nisu članice EU (UK, Monako, Švicarska) te je ukazano na činjenicu da ju 17 država članica još uvijek nije prihvatilo niti joj se pridružilo. Istaknuto je kako je točno da je među njima 6 država koje su ju potpisale, ali ju još uvijek nisu ratificirale, dok ju ostale nisu ni potpisale, pa je Konvenciju potrebno promovirati te ohrabriti i ostale države članice EU da joj pristupe. Komisija razmišlja o novim pristupima ranjivima te ranjivosti starijih osoba, koje treba uzeti u obzir. Objavljen je proces od inicijative do donošenja odluke te su svi pozvani da daju svoj doprinos kako bi se Konvencija nadopunila regulativama EU. Naglašeno je kako EU treba moći obvezati svoje članice da potpišu, prihvate i ratificiraju Konvenciju.

Na trećem panelu radne sesije konferencije Paul Nemitz, glavni savjetnik Opće uprave za pravosuđe i potrošače Europske komisije, održao je predavanje na temu osiguranja pravne sigurnosti kod primjene umjetne inteligencije. Istaknuto je kako se umjetna inteligencija mora koristiti ili

u skladu sa zakonima ili nikako. Propisi moraju definirati zahtjeve za umjetnom inteligencijom neophodne u demokratskom društvu te organizirati odgovarajuću odgovornost i nadzor. U tu je svrhu Europska komisija dala nekoliko zakonodavnih prijedloga. Za demokracije će biti ključno procijeniti svaku upotrebu automatiziranih sustava u vršenju javnih ovlasti. Istaknuto je kako prije uvođenja sustava umjetne inteligencije u bilo koju djelatnost ili područje rada moramo postaviti pitanje hoće li sustav biti jednako učinkovit i otvoren za operacionalizaciju te omogućava li automatizirani sustav kritično promišljanje i ispitivanje funkcionalnosti odlučivanja i rada. Moramo izbjegavati tehnološki konzervativizam pri prebacivanju zadataka s ljudi na strojeve, ali i osigurati jamstva pravne sigurnosti. Upravo zato javni bilježnici prepoznati su kao struka koja se razvija paralelno s novim tehnologijama te se vrlo brzo adaptira, ali uz to zadržava visoka jamstva pravne sigurnosti. Poseban je naglasak stavljen na identifikaciju stranaka i sudionika u elektroničkom pravnom prometu i upravo je zbog toga ljudski angažman u virtualnom svijetu prepoznat kao potreban i odlučujući.

Glavni fokus 32. Europskih dana javnih bilježnika bio je na doprinosu koji javni bilježnici mogu dati jačanju vladavine prava, zaštiti samoodređenja ranjivih osoba te osiguranju pravne sigurnosti kod primjene umjetne inteligencije.

Izvjешće pripremile:

Mira Grbac, javna bilježnica iz Vodica

Viktorija Nikolić, vršiteljica dužnosti javnog bilježnika iz Zagreba

Virtualni forum UINL-a povodom Međunarodnog dana žena

Uloga žena javnih bilježnika u 21. stoljeću

Predsjednica UINL-a dr. Cristina N. Armela, prva žena koja je izabrana za predsjednicu ove međunarodne organizacije, početkom godine osnovala je radnu skupinu pod nazivom „Žene i muškarci bilježnici 21. stoljeća za razvoj i zaštitu prava žena“. Namjera je da se kroz dijalog i razmišljanja uvaženih stručnjaka i javnih bilježnika osvijesti i promisli uloga žena javnih bilježnika, kojih je sve više u ovoj struci te počinju brojčano dominirati u nizu zemalja. Pozvavši sve na virtualni otvoreni forum, predsjednica je željela da javne bilježnice detaljnije analiziraju svoju ulogu u 21. stoljeću, s posebnim naglaskom na četirima glavnim temama vezanim uz javnobilježničku funkciju: etičkim vrijednostima, cjeloživotnom obrazovanju, ljudskim pravima i vodstvu.

Na završnom webinaru koji je održan za više od 300 registriranih javnih bilježnika, žena i muškaraca, ukazano je na primjere dobre prakse koji su spominjani u raspravi. Naglašena je važnost javnih bilježnica kao savjetnica u borbi za ravnopravnost spolova. Time će osnažiti svoj položaj, koji će postati vidljiviji u procesu preispitivanja uloge javnih bilježnika.

Žene bilježnice moraju biti primjer osobnih, etičkih i moralnih vrijednosti, kao i vrijednosti jednakosti, solidarnosti i općeg dobra.

6.–8. travnja 2022.

28. Savjetovanje pravnika „Petar Simonetti“

Na trodnevnom programu Savjetovanja koje je održano u Hotelu „Dijamant“ u Poreču raspravljalo se o aktualnim temama iz područja stvarnog i obveznog prava, prava društava i financijskog prava, upravnog i građanskog postupovnog prava. Savjetovanju su nazočili akademski stručnjaci, suci, državni dužnosnici i drugi pravni stručnjaci. Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier je uz dr. sc. Miroslava Šeparovića, predsjednika Ustavnog suda, Antu Galića, predsjednika Visokog upravnog suda i prof. dr. sc. Vesnu Crnić-Gročić, dekanicu Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, pozdravnim govorom sudjelovala u otvaranju Savjetovanja. Na Savjetovanju su sudjelovale i potpredsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Nada Kemec, Mira Grbac, glavna urednica časopisa „Javni bilježnik“ i članica Stručnog vijeća Hrvatske javnobilježničke komore te Bojan Ruždjak, v. d. javnog bilježnika iz Zagreba i član Povjerenstva za stalno stručno usavršavanje. Potpredsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Nada Kemec i Bojan Ruždjak, v. d. javnog bilježnika iz Zagreba, na Savjetovanju su sudjelovali kao uvodničari Okruglog stola na temu „Poslovi povjereni javnom bilježniku“.

„Pravni stručnjaci kao ključni akteri u primjeni prava EU o imovini i nasljeđivanju parova”

Sve više građana i parova u EU u pogledu nasljeđivanja i zajedničke stečevine zahtijeva primjenu prava raznih država članica i prava EU

Sve je veći broj građana EU koji žive izvan države svojeg podrijetla ili imaju imovinu u više država članica EU. Oko 15 % svih parova u EU ima neki od elemenata inozemnosti, a u nekim je državama postotak i veći (npr. u Republici Sloveniji 30 %). Zadatak je pravnika, stručnjaka, praktičara, pravne znanosti i tijela EU te država članica da građanima olakšaju snalaženje i postupanje u kompleksnim, zahtjevnim i važnim životnim situacijama, pogotovo takvima kao što su sklapanje braka, bračni ugovori te razvod i nasljeđivanje.

Posebno je u svemu tome značajna uloga europskih javnih bilježnika, koji se u 22 države članice EU u velikoj mjeri bave i obiteljskopравnim predmetima i ostavinama, pa su u svakodnevnom kontaktu s građanima i njihovim pravnim problemima.

Na tom je tragu u Bruxellesu 2. ožujka 2022. godine održana Međunarodna konferencija projekta EU-FamPro (E-training on EU family property regimes) na temu „Pravni stručnjaci kao ključni akteri u primjeni prava EU o imovini i nasljeđivanju parova”.

Na Konferenciji je izlagalo 26 pravnih stručnjaka iz različitih država Europske unije. Među njima su kao predstavnice Hrvatske javnobilježničke komore (HJK) izlagale Biserka Čmrlec Kišić, javna bilježnica iz Varaždina i Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica iz Murskog Središća.

Projekt EU-FamPro, koji je sufinanciran od strane Europske komisije, provode Sveučilište Camerinu (UNICAM), Italija, Sveučilište u Rijeci (PRAVRI), Hrvatska, Sveučilište u Ljubljani (UL), Slovenija, Sveučilište u Almeriji (UAL), Španjolska i Litavski centar za društvene znanosti (LCSS), Litva.

Cilj je toga međunarodnog projekta, koji se bavi širim područjem obiteljskog prava, putem e-treninga o obiteljskim imovinskim režimima u EU osigurati dugoročnu učinkovitu primjenu prava EU za prekogranične parove u njihovim imovinskim odnosima u svakodnevnom životu ili u okviru potencijalnih sudskih postupaka. Projekt se koristi prednostima modernih i inovativnih pristupa obrazovanju i osposobljavanju, kao što su e-učenje ili tečajevi za samoučenje kao online sredstva za pružanje specijaliziranog pravnog znanja stručnjacima koji se bave bračnoimovinskim odnosima, posebno u prekograničnim situacijama.

Program međunarodne konferencije, koja je održana u hibridnom obliku, tj. osobno i putem videokonferencije, sastojao se od uvodnog dijela, triju panela i okruglog stola.

Na međunarodnom su okruglom stolu Biserka Čmrlec Kišić, javna bilježnica iz Varaždina i Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica iz Murskog Središća izlagale o ovlaštenjima koja hrvatski javni bilježnici imaju u okviru prekograničnih bračnoimovinskih i nasljednih predmeta.

Javni bilježnici u Hrvatskoj primjenjuju obiteljsko imovinsko pravo EU u dva područja, i to kada supružnici ili životni partneri svoje imovinske odnose s prekograničnim elementom uređuju bračnim ugovorima ili ugovorima o imovini životnih partnera te kada javni bilježnici vode ostavinski postupak s prekograničnim elementom u kojem nadživjeli bračni drug ili životni partner zahtijeva svoj dio bračne stečevine.

Prema obiteljskom pravu u Hrvatskoj je za formalnu valjanost bračnog ugovora ili ugovora o imovini životnih partnera obvezno sudjelovanje javnih bilježnika na način da potpisi bračnih drugova ili životnih partnera moraju biti ovjereni na ugovoru kojim se uređuje njihova imovina. Ukoliko je jedan od bračnih drugova lišen poslovne sposobnosti, tada je za sklapanje bračnog ugovora propisan obvezan oblik javnobilježničkog akta. Osim toga, stranke često traže i sastavljanje bračnog ugovora u obliku javnobilježničkog akta ukoliko su u pitanju kompleksnije situacije te time, ovisno o okolnostima konkretnog predmeta, dobivaju ugovor sa snagom sudske nagodbe.

Drugo područje u kojem javni bilježnici u Hrvatskoj sudjeluju u primjeni obiteljskog prava EU jest provođenje ostavinskih postupaka, u kojem su nadležni za odlučivanje o stvarima bračnoimovinskog režima koje proizlaze iz tog ostavinskog predmeta. Kada se postupak o nasljeđivanju supružnika provodi pred javnim bilježnikom, isti bi javni bilježnik trebao biti nadležan za odlučivanje o pitanjima bračnoimovinskog

režima ili imovinskopравnih posljedica registriranog partnerstva koje proizlaze iz tog predmeta nasljeđivanja, ali samo ako su svi nasljednici suglasni s time. Dakle, na zahtjev nadživjelog supružnika ili životnog partnera u ostavinskom postupku, javni će bilježnik odlučiti o bračnoj stečevini samo ako se svi nasljednici dogovore o diobi imovine i u tom slučaju nadživjeli bračni drug ili životni partner dobiva povećani nasljedni dio na ime bračne stečevine. Međutim, ako se nasljednici ne mogu dogovoriti, javni bilježnik vraća ostavinski premet sudu, a sud upućuje nasljednike u parnicu.

Javni bilježnici prilikom sudjelovanja u pravnim odnosima s prekograničnim elementom upoznaju stranke s usporednom primjenom nacionalnog i europskog prava te svojim širokim stručnim znanjem, kontinuiranom edukacijom i funkcijom nepristrane osobe od povjerenja osiguravaju stručan i kvalitetan sastav isprava o pravnim poslovima s prekograničnim elementom. Kompleksnost pravnih poslova s prekograničnim elementom osobito se očituje u simultanoj upotrebi nacionalnog prava i različitih uredbi koje nisu u potpunosti usklađene, a nužno ih je istovremeno koristiti. Slijedom navedenog, od iznimne je važnosti zajednička suradnja pravnih stručnjaka iz različitih država članica prilikom uređivanja prekograničnih odnosa, a što se ostvaruje upravo sudjelovanjem na međunarodnim konferencijama i edukacijama.

Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica u uredu Ruže Hobljaj iz Murskog Središća

4. svibnja 2022.

„Civilno pravosuđe u Europi u digitalnoj eri“

U Parizu je u organizaciji Ministarstva pravosuđa Republike Francuske, Francuskog predsjedništva EU 2022. i Francuske javnobilježničke komore održana međunarodna konferencija pod nazivom „Civilno pravosuđe u Europi u digitalnoj eri“.

Konferenciju su uvodnim govorima otvorili David Ambrosano, predsjednik Francuske javnobilježničke komore, Jean-Francois de Mointgolfier, ravnatelj Uprave za građansko pravo francuskog ministarstva pravosuđa i Didier Reyniers, povjerenik Europske komisije za pravosuđe.

Svi uvodničari u svojim su govorima istaknuli važnost digitalizacije građanskog pravosuđa, koja se znatno povećala

pojavom virusa COVID-19, a zbog svoje prirode osigurava jednostavnije i brže povezivanje pravosudnih sustava svih država članica Europske unije. Takvo povezivanje pravosudnih sustava država članica nužno je za potpunu uspostavu zajedničkog unutarnjeg tržišta te kao jamstvo potpune zaštite prava i obveza svih građana Europske unije.

Tijekom događanja održane su tri panel-rasprave: „Pregled i izazovi online civilnog pravosuđa“, „Primjeri dobre prakse digitalizacije pravosuđa“ i „Važnost međupovezivanja registara država članica EU“.

U navedenim raspravama pravni su praktičari iz pravosudnih sustava država članica EU, zajedno s predstavnicima institucija Europske unije, raspravljali o svim prednostima i izazovima koje donosi digitalizacija pravosuđa, s fokusom na ostvarenju prekogranične suradnje pravosudnih sustava država članica Europske unije.

Posebno je zanimljiv bio zaključak konferencije, koji se može sažeti na sljedeći način: tehnologija i digitalizacija alati su koji mogu i moraju unaprijediti postupanje u građanskim postupcima država članica Europske unije, ali ne mogu niti smiju zamijeniti čovjeka, pravnog praktičara, u ulozi donositelja odluka o pravima i obvezama građana i svih ostalih pravnih subjekata.

Na konferenciji u Parizu, na poziv Francuskog predsjedništva Europske unije, sudjelovala je i delegacija Hrvatske javnobilježničke komore koju su činili Zvijezdana Rauš-Klier, predsjednica Komore, Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju i Zvonimir Juranović, savjetnik za međunarodnu suradnju.

6.–7. svibnja 2022.

Sjednica Komisije CAE-a

Na sjednici Komisije CAE-a u Lisabonu, Portugal, sudjelovale su Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju i Darja Bošnjak, članica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore.

Države članice podnosile su izvješće o stanju u svojim notarijatima. Darja Bošnjak i Tihana Sudar podnijele su izvješće o stanju u javnobilježničkoj službi Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na izmjene Zakona o trgovačkim društvima. Izvijestile su i o radu javnih bilježnika na daljinu, elektroničkim javnobilježničkim ispravama te izmjenama Zakona o zemljišnim knjigama i Ovršnog zakona.

12. svibnja 2022.

Sjednica Hexagonale

U Ljubljani je održana sjednica Hexagonale na kojoj su sudjelovale predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier i Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju.

Ova neformalna inicijativa grupe bilježništava šest zemalja CNUe-a (Austrija, Češka, Mađarska, Hrvatska, Slovačka i Slovenija) raspravljala je o recentnim i relevantnim temama javnog bilježništva kao što su digitalizacija, revizija eIDAS-ove uredbe, EUdoc te sprečavanje pranja novca u odnosu na uvođenje središnjeg nadzornog tijela AMLA-e od strane Europske komisije. Članice Hexagonale podnosile su izvješća o radu u svojim notarijatima.

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore i Tihana Sudar, predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, izlagale su o stanju javnobilježničke službe u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na izmjene Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o zemljišnim knjigama i Ovršnog zakona.

26. svibnja 2022.

Redovna i Izborna sjednica Skupštine Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika

Redovna i izborna Skupština Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika održana je u Vodicama, u hotelu Olympia SKY. Na Skupštini su izabrani sljedeći predstavnici Udruge u tijelima Komore:

- predsjednica Udruge: Željka Belić
- predstavnica Udruge u Povjerenstvu za međunarodnu suradnju: Bojana Štrlek-Vočanec.

Izabrani su i predstavnici Udruge u Skupštini iz reda javnobilježničkih prisjednika i savjetnika, i to: Ines Antić, Valentino Koščak, Sandra Marodi, Zrinka Smodila, Boris Volarić, Sanja Popović, Sanja Blašković, Dragana Marčina,

Goran Marčina, Ana Zorić Dodig, Hana Hobljaj, Vika Despot Roso, Mirta Marijan i Neven Kočila, dok je novoizabrana predsjednica Udruge Željka Belić prema odredbama Statuta postala predstavica Udruge. Također su izabrani i predstavnici Udruge u javnobilježničkim zborovima.

Osim provedenih izbora, predstavnici Udruge u tijelima Komore podnijeli su članovima Skupštine Udruge izvješća o svom radu u tijelima Komore za prethodno razdoblje.

Nakon službenog dijela održane su sportske igre te se nekolicina članova uputila na izlet u Skradin i Nacionalni park „Krka“.

25.–28. svibnja 2022.

Svjetski bilježnici u Münchenu

Savezna javnobilježnička komora Njemačke bila je domaćin institucionalnih sastanaka Međunarodne unije javnih bilježnika (UINL) u Münchenu. Sudjelovalo je više od 100 javnih bilježnika iz 35 zemalja, što je nakon pandemije značilo prvi veliki skup uživo.

Raspravljalo se o digitalizaciji, borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, suradnji s međunarodnim organizacijama te pitanjima ravnopravnosti spolova.

Sjednicu je otvorio predsjednik Njemačke notarske komore prof. dr. Jens Bormann, a predsjednica Unije dr. Cristina Noemi Armella sumirala je protekle dvije i pol godine rada tijekom pandemije. Posebno je apostrofirala suradnju s notarijatima Južne Amerike, koja je bila vrlo uspješna na dnevnoj i tjednoj bazi. Također je uspjela sudjelovati u osnivanju akademija u Africi i Aziji te ostvariti uspješnu suradnju s UNICEF-om gleda zaštite djece, a sve to zahvaljujući IT-tehnologiji i vrlo uspješnom virtualnom radu.

Vežano uz rat u Ukrajini, predsjednik Notarske komore Ukrajine Volodimir Marčenko obratio se nazočnima te u vrlo emocionalnom govoru izložio činjenice o trenutnom stanju

bilježništva u Ukrajini. Od 6500 bilježnika, rekao je, trenutno pod teškim uvjetima radi njih još 2500, pa smatra da notari iz Rusije i Bjelorusije moraju biti isključeni iz svih tijela Unije (što je i učinjeno već ranije jer su svima suspendirani mandati). Zamjenik predsjednice Unije Lionel Galliez predstavio je knjigu „Kako raditi na pravnoj preventivi i poboljšati status ranjivih osoba“ te ujedno naveo da je prihvatio kandidaturu za novog predsjednika Unije.

Njemački bilježnik Lovro Tomasić, zajedno s Biancom Wengenmayer i Elodie Letouche, predstavio je vodič koji je izradio UINL u suradnji s Organizacijom Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu (FAO) i Njemačkim društvom za međunarodnu suradnju (GIZ). Vodič ukazuje na to u kojoj mjeri sustav preventivnog pravosuđa doprinosi zaštiti vlasničkih prava i društvenih interesa, a time i osiguravanju sigurnosti hrane.

U popratnom dijelu programa dr. Hans-Joachim Hessler, predsjednik bavarskog Ustavnog suda i Višeg regionalnog suda u Münchenu, priredio je gala večeru u Palači Nymphenburg. Na ovom trodnevnom sastanku sudjelovale su predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvezdana Rauš-Klier i Biserka Čmrlec Kišić.

3. lipnja 2022.

Projekt „Justice without Litigation“

Sastanak radne skupine za digitalizaciju o projektu „Justice without litigation“ održan je u prostorijama Austrijske notarske komore.

U radu radnih skupina sudjelovali su i hrvatski predstavnici, članovi radnih skupina i Upravnog odbora Hana Hobljaj, Danijela Marković i Viktorija Nikolić.

Na početku sastanka Verene Nothegger, javnobilježnička kandidatkinja iz Welsa, Austrija, iznijela je konačni nacrt i sažetak odluka, prijedloga, ideja i pitanja o kojima se raspravljalo na prethodnim sastancima radne skupine.

Nakon toga članovi radne skupine, odnosno svi sudionici raspravljali su o svakoj točki zaključaka te je zajednički usvojen i dogovoren konačni tekst – koji na engleskom jeziku čini prilog ovom izvješću i koji će biti objavljen u planiranom knjizi.

U projektu JuWiLi, koji sufinancira EU, izvršena je dubinska analiza pravnih posebnosti u Austriji, Hrvatskoj, Češkoj, Mađarskoj i Slovačkoj, posebno uzimajući u obzir činjenicu da javni bilježnici obavljaju sudske funkcije, posebice u izvanparničnom nasljednom postupku. U Sloveniji se već nekoliko godina razmišlja o uvođenju takvih sudskih funkcija za javne bilježnike u nasljednim predmetima. „Hexagonala“ je neformalna suradnja javnobilježničkih komora prethodno navedenih država članica uključenih u projekt. U tom kontekstu, sve naprednija digitalizacija u svim područjima prava dovela je do osnivanja posebne projektne radne skupine koja se bavi digitalizacijom u slučajevima sukcesije.

Ova posebno i naknadno formirana radna skupina proučavala je potencijalni razvoj digitalizacije u postupcima sukcesije, kako na prekograničnoj tako i na nacionalnoj razini.

Radna skupina održala je tri sastanka (12. 11. 2021., 28. 1. 2022., 3. 6. 2022.), uglavnom u online obliku. Na temelju odgovora na poseban namjenski upitnik i rasprave na sastancima analizirana je uporaba ICT-alata u ostavinskim postupcima i načinima mogućeg poboljšanja tijeka rada. Također, raspravljalo se o novom prijedlogu Komisije EU od 1. prosinca 2021. za Uredbu o digitalizaciji pravosudne suradnje i pristupu pravosuđu u prekograničnim građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima te o izmjenama i dopunama pojedinih akata iz područja pravosudne suradnje.

Radna skupina utvrdila je sljedeće:

- Vezano uz digitalizaciju sudskih postupaka, pitanje nije „treba li“, nego „kako“ te hoće li javni bilježnici biti dio toga (u nasljednim postupcima kao sudovi ili sudski povjerenici).
- Javni bilježnici žele biti dio digitalizacije postupaka i stoga moraju aktivno pridonijeti procesu.
- U svim zemljama Hexagonale digitalizacija javnobilježničkog tijeka postupaka dosta je razvijena: javni registri (kao

što su zemljišne knjige, registri poduzeća itd.) redovito se digitaliziraju i nadograđuju.

- Komunikacija sa sudovima u izvanparničnim postupcima redovito je moguća, ponekad i obvezna.

- Međutim, u nasljednim postupcima takva komunikacija između sudova i javnih bilježnika izostaje. U pravilu, javni bilježnik kao sudski povjerenik nema pristup elektroničkim sudskim spisima, već samo papirnatim spisima. To koči razvoj digitalizacije u postupcima sukcesije. Ipak, situacija je drukčija u Mađarskoj, gdje pravosudna uprava nije uključena u tijek rada budući da javni bilježnik djeluje izravno kao sud.

Prof. Brigita Lurger sa Sveučilišta u Grazu, prof. Karl Stoger sa Sveučilišta u Beču i hrvatske predstavnice u radnim skupinama Danijela Marković, Viktorija Nikolić i Hana Hobljaj.

Radna skupina predlaže sljedeće:

1. Nacionalna razina:

- Uspostavljanje ili korištenje postojećeg sustava digitalne povezanosti između pravosuđa i javnih bilježnika koji djeluju kao sudski povjerenici, također radi ispunjavanja ciljeva predložene Uredbe EU o digitalizaciji prekograničnih pravosudnih postupaka. To se mora provesti na nacionalnoj razini u svim državama članicama u kojima javni bilježnici djeluju kao sudski povjerenici i gdje je potrebna interakcija između sudova i javnih bilježnika u takvim izvanparničnim sudskim postupcima.

- Potreba za sigurnim i učinkovitim sustavom za dostavljanje odluka i razmjenu dokumenata sa strankama elektroničkim putem budući da u većini zemalja članica Hexagonale bilježnici imaju ovlasti odlučivanja (osim u Austriji).

2. Razina EU, uzimajući u obzir Uredbu EU o nasljeđivanju:

- Kako bi se izbjegao sukob nadležnosti u praksi prema Uredbi EU o nasljeđivanju, predlaže se mehanizam registracije za slučajeve nasljeđivanja (podaci temeljeni na informacijama sadržanim u smrtovnici kao što su ime, datum rođenja i datum smrti). To bi omogućilo provjeru ako je ostavinski postupak već pokrenut u drugoj državi članici EU. Takav bi sustav trebao biti učinkovit, siguran, jednostavan za korištenje i mogao bi raditi na temelju mrežnih stranica povezanih sučeljima.

- Europsku potvrdu o nasljeđivanju treba digitalizirati.

- Registracija europskih potvrda o nasljeđivanju na razini EU bila bi korisna da se EPN-ovi registriraju barem za vrijeme njihove valjanosti.

- RERT (Europska mreža registara oporuka) se treba implementirati u svim državama članicama EU.

- Uspostavljanje sigurnog kanala za prijenos oporuke / posljednje volje iz jedne države članice u drugu putem sigurnih elektroničkih komunikacijskih sredstava.

- Uspostavljanje (ili proširenje postojeće) sigurne platforme za elektroničku komunikaciju između nadležnih tijela (između bilježnika i suda te između bilježnika međusobno). To bi također moglo biti korisno za izvođenje dokaza, traženje informacija o primjenjivom zakonu i prijenos dokumenata. U tom smislu, između javnih bilježnika, funkcionalnosti Europske javnobilježničke mreže (ENN) Vijeća javnih bilježnika EU (CNUE) trebale bi se dodatno razvijati kako bi nadopunile buduću upotrebu eCodexa.

- Treba postojati sustav provjere identiteta preminule osobe i osoba uključenih u ostavinski postupak.

- Treba postojati sustav za provjeru valjanosti javnobilježničkih kvalificiranih elektroničkih potpisa i elektroničkih pečata, kao i podrijetla dokumenata, npr. putem digitalnog certifikata javnobilježničke komore.

- Sigurnosni videokonferencijski sustavi smatraju se važnima i trebaju se razvijati u okviru eCodexa kojem bi bilježnici trebali imati pristup.

- Kad god stranke daju izjave pred bilježnikom u svojoj državi članici, trebao bi biti moguć elektronički prijenos takvih izjava javnom bilježniku nadležnom za ostavinski postupak.

- Potrebno je unaprijediti međusobnu povezanost registara.

- Svi korišteni sustavi trebaju imati najvišu moguću razinu sigurnosti.

Svaki razvoj u području digitalizacije trebao bi uzeti u obzir osobe koje nisu u mogućnosti koristiti digitalne alate.

Ukratko, Radna skupina smatra da namjere Uredbe o sukcesiji EU nisu u potpunosti ispunjene jer danas nedostaju neki ključni (digitalni) alati za učinkovitu provedbu Uredbe.

3. Prijedlog Uredbe EU o digitalizaciji prekograničnih sudskih postupaka

- Što se tiče prijedloga Komisije za Uredbu o digitalizaciji prekograničnih sudskih postupaka, a koji, na temelju instrumenata EU navedenih u dodacima, u svoj djelokrug uključuje ostavinske postupke, podržava se opći cilj ovog prijedloga, posebice uključivanje ostavinskih postupaka. Međutim, važna pitanja i detalje potrebno je prilagoditi u procesu pregovora u Europskom parlamentu i Vijeću.

- Radna skupina predlaže dodavanje uvodne izjave kako bi se izričito pojasnilo da se javni bilježnici koji djeluju u sudskim funkcijama (kao što su sudski povjerenici) mogu smatrati nadležnim tijelima prema čl. 2. st. 2. 1.

- Također, digitalizacija ne bi trebala zadirati u postojeće nacionalne formalne zahtjeve (oblik vjerodostojnih isprava, javnobilježnički protokoli). Članak 10. potrebno je dopuniti u tom pogledu.

- Trebalo bi se izričito pozvati na članak 47. Povelje EU o temeljnim pravima kako bi se osigurao pristup pravdi i načela poštenog suđenja u digitaliziranom okviru.

Viktorija Nikolić,
vršiteljica dužnosti javnog bilježnika u Zagrebu

22. srpnja 2022.

Lakše do oporuke u drugoj državi

Mreža nacionalnih upisnika oporuka zemalja članica (The European Network of Registers of Wills Association) olakšava pronalaženje oporuke registrirane u zemlji različitoj od one u kojoj se vodi ostavinski postupak. Radni sastanak na temu kako olakšati pronalaženje oporuke u Europi putem sigurne međusobne povezanosti različitih nacionalnih registara održale su predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvezdana Rauš-Klier i Sonja Kralj, javna bilježnica iz Slovenj Gradeca, predstavница Notarske zbornice Slovenije. Međusobno povezivanje registara oporuka bit će ključan prioritet u narednim godinama.

Države koje imaju registar za upis oporuka i mogu međusobno povezati te upisnike omogućuju svim europskim bilježnicima, a time i građanima, da otkriju oporuke koje je ostavila bilo koja umrla osoba bez obzira na državu u kojoj je ta oporuka registrirana.

1. srpnja 2022.

Como, Italija – Skupština CNUE-a

Delegacija Hrvatske javnobilježničke komore na čelu s predsjednicom Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdanom Rauš-Klier, predsjednicom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Tihanom Sudar i članom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Denisom Krajcarom sudjelovala je na Skupštini CNUE-a i Skupštini ARERT-a koje su održane u Lombardiji, u mjestu Como, Italija. Na Skupštini CNUE-a usvojena su financijska izvješća za proteklu godinu i proračun za narednu 2023. godinu. Između ostalog, raspravljalo se o pomoći javnim bilježnicima u Ukrajini, provođenju socioekonomske studije o pozitivnoj ulozi javnobilježničke službe u modernoj ekonomiji i društvu te platformi EUdoc kao potencijalnom rješenju europskog notarijata na pitanja koja se pojavljuju u novoj inicijativi europskih institucija glede razvoja i daljnje digitalizacije pravosudne suradnje država članica EU.

25. lipnja 2022.

Službeni posjet Kazahstanu

Na poziv Kazahstanske javnobilježničke komore, delegacija Hrvatske javnobilježničke komore na čelu s predsjednicom Zvijezdanom Rauš-Klier i predsjednicom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Tihanom Sudar sudjelovala je na događanjima organiziranim u Nur-Sultanu, glavnom gradu Kazahstana. Prvog dana na zajedničkoj konferenciji u organizaciji Komisije za međunarodnu javnobilježničku suradnju Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL) i Republičke javnobilježničke komore Kazahstana (RNCK) održana su predavanja na temu „Ovršne isprave: postupak i ovrha“.

Tihana Sudar izlagala je na temu „Javni bilježnik kao povjerenik suda u ovršnom postupku“. Drugog dana događanja, u povodu 25. obljetnice javnobilježničke službe u Kazahstanu, održano je predavanje Zvijezdane Rauš-Klier pod naslovom „Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj“.

30. lipnja 2022.

Konferencija o prekograničnom obiteljskom pravu

Konferencija „Sense and Sensibility in Cross-Border Cases: Couples' Property“ (Razum i osjetljivost u prekograničnim slučajevima: imovina parova) održana je u prekrasnom prostoru Medusveučilišnog centra Jean Monnet u Opatiji. Konferencija je održana u hibridnom obliku na engleskom jeziku u organizaciji Pravnog fakulteta u Rijeci i Hrvatskog društva za komparativno pravo, u suradnji sa Sveučilištem u Camerinu, Sveučilištem u Ljubljani, Sveučilištem u Almeriji te Litavskim pravnim institutom. Tom prilikom okupio se niz akademskih i stručnih predavača koji su raspravljali o prekograničnom obiteljskom pravu. Također, predstavljeni su i rezultati dosadašnjih istraživanja u okviru EU Justiceova projekta EU-FamPro, posvećenog EU Twinu, te Uredbe 2016/1103 i 2016/1104, uz neke nacionalne teme.

Zaključeno je kako je ovo dobar način da se različitim alatima za učenje, predviđenim projektom EU-FamPRO (e-izobrazba o obiteljskim imovinskim režimima EU), pronade pravi put do zakonite, jedinstvene i transparentne, dakle učinkovite primjene prava EU.

O temi prekograničnog obiteljskog prava izlagali su pravni stručnjaci iz različitih država Europe, među kojima je kao predstavnica Hrvatske javnobilježničke komore bila Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica, izloživši temu „Competences of Croatian Notaries in Cross-Border Cases on Couples' Property“. Konferenciji je također nazočila javna bilježnica Ana Kalšan Mališ, predstavnica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore.

4. lipnja 2022.

Redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore

Dana 4. lipnja 2022. godine u hotelu Ambassador u Opatiji održana je XXVIII. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore.

Skupštini su uz vodstvo i članove Hrvatske javnobilježničke komore nazočili i uvaženi gosti Ivan Dodig, tajnik kabineta ministra pravosuđa i uprave RH, Božidar Horvat, savjetnik ministra pravosuđa i uprave RH, Sanda Kulić, ravnateljica Uprave za organizaciju pravosuđa, Željko Horvatović, predsjednik Visokog kaznenog suda RH, Ivica Omazić, predsjednik Visokog trgovačkog suda RH, Filka Pejčković, zamjenica predsjednika Županijskog suda u Rijeci, Ika Mohorović, predsjednica Trgovačkog suda u Rijeci, Vesna Katarinčić, predsjednica Općinskog suda u Rijeci, Vatroslav Abramović, predsjednik Riječkog odvjetničkog zbora i

prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić, dekanica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Radno predsjedništvo Skupštine činili su Stevan Pejnović, javni bilježnik iz Rijeke (ujedno i predsjedavajući Radnog predsjedništva), Vesna Šeškar, javna bilježnica iz Čavli i Gordana Legović, javna bilježnica iz Rijeke. Nakon Skupštine, prof. dr. sc. Aleksandra Maganić s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održala je predavanje na temu „Javni bilježnik u izvanparničnom postupku *de lege ferenda*“. Nacionalnu himnu i nekoliko prigodnih skladbi kao uvod u Skupštinu izvela je poznata glazbena umjetnica Radojka Šverko.

Elizabeta Škunca (1954.–2021.)

Krajem prošle godine sve nas je iznenadila prerana smrt Elizabete Škunce, javne bilježnice u Pagu. Elizabeta Škunca, rođena Čupev, djetinjstvo i mladost provela je u Rijeci, gdje je rođena 3. ožujka 1954. U Rijeci je polazila osnovnu školu i čuvenu Prvu riječku gimnaziju te diplomirala na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci 1980. godine.

Počela je raditi kao sudački pripravnik pri Općinskom sudu u Pagu i Rijeci, tako da su ju daljnji poslovi vezali uz otok Pag, mjesto Pag i Novalju. Nakon položenog pravosudnog ispita 1984. godine radila je kao stručni suradnik, a zatim je izabrana za suca Općinskog suda u Pagu. Odmah po formiranju institucije javnog bilježništva u Hrvatskoj, godine 1994. položila je javnobilježnički ispit, a tijekom 1995. imenovana je za javnog bilježnika, sa sjedištem u Pagu, za područje cijelog otoka Paga.

S obitelji je živjela u Novalji. Majka je dvoje djece. Za pokojnom Elizabetom ostaju nam lijepa sjećanja na zajednička druženja, a sudjelovala je na skupovima i u poslovnim zadacima koje je revno obavljala sve ove godine, od prvih dana formiranja Hrvatske javnobilježničke komore.

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA, PRISJEDNIKA I SAVJETNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

BELI MANASTIR	
Albert Majstorović Lana Kralja Tomislava 47 31300 Beli Manastir notar.albert.majstorovic@gmail.com tel/fax:031/700-209 Korovljević Brigita, jb prisjednik	
BIOGRAD NA MORU	
Burazer Drago Dr. Franje Tuđmana 82A 23210 Biograd na Moru notar.burazer@gmail.com tel:023/501-590; 023/501-531 Donadić Dajana, jb savjetnik	
BJELOVAR	
Dujmović Martina P.Preradovića 8/I 43000 Bjelovar notar.martina.dujmovic@gmail.com tel/fax:043/241-250 Borovac Šinko Tajana, jb prisjednik	
BJELOVAR	
Kustić Marija A. Starčevića 5b 43000 Bjelovar jbmkuistic@gmail.com tel/fax:043/242-145 Batinac Natalija, jb prisjednik	
BUJE	
Nazarević Snježana Trg J.Broza Tita 1 52460 Buje snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr tel:052/721-743, fax:052/721-744 Akrap Dijana, jb prisjednik Nazarević Emil, jb savjetnik	
CRES	
Gović Josip Peškera 1F 51557 Cres notar.govic@gmail.com tel/fax:051/410-449	
ČAKOVEC	
Crnčec Jasenka I.G.Kovačića 6 40000 Čakovec jasenka.crncec@hjk.hr tel:040/311-208, 311-507, fax:040/311-507 Ivošević Latinka, jb prisjednik Crnčec Mihaljčić Tena, jb savjetnik	
ČAKOVEC	
Kvakan Ivan R. Boškovića 21 40000 Čakovec kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.t-com.hr tel/fax:040/390-733 Kvakan Petar, jb prisjednik Bogdan Kvakan Jelena, jb savjetnik	
ČAKOVEC	
Zvonarek Mirjana Park Rudolfa Krokepa 2 40000 Čakovec zvonarek.javni.biljeznik@ck.t-com.hr; mirjana.zvonarek@hjk.hr tel:040/390-750, fax:040/390-747 Stanić Branko, jb prisjednik Ivković Mateja, jb prisjednik	
ČAZMA	
Mrsin Kusturin Ivana Trg Čazmanskog kaptola 9 43240 Čazma ivana.mrsin.kusturin@hjk.hr tel:043/772-342, fax:043/227-040 Dokmanić Marko, jb savjetnik	

BENKOVAC	
Brčić Zorana v.d. javnog bilježnika Martine Dražine Trg Alojzija Štepinca 14 23420 Benkovac brcic.notar@gmail.com tel:023/682-264, fax:023/682-261	
BJELOVAR	
Čulo Poljak Marija Trg E. Kvaternika 2 43000 Bjelovar j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr tel/fax:043/220-696 Kudumija Petra, jb savjetnik	
BJELOVAR	
Franjić Mario Ul. A. K. Miošića 28a 43000 Bjelovar notar-franjac@bj.t-com.hr tel:043/241-553; 091/190-3701, fax:043/221-252	
BLATO	
Marinović Sandra 85. Ulica 18 20271 Blato sandra.marinovic@hjk.hr tel/fax:020/852-739	
BUZET	
Ivković Miodrag Trg Fontana 2 52420 Buzet notar@notar-ivkovic.com tel:052/695-712, fax:052/662-929 Zulian Vilić Reina, jb prisjednik	
CRIKVENICA	
Boras Koko Ulica kralja Zvonimira 29 51260 Crikvenica javnobiljeznik.crikvenica@gmail.com tel/fax:051/241-952	
ČAKOVEC	
Jalšovec Sanda Valenta Morandinića 15 40000 Čakovec jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr tel/fax:040/310-688 Pavlic Blažon Tatjana, jb prisjednik	
ČAKOVEC	
Marodi Ivan Matice hrvatske 14 40000 Čakovec ivan.marodi@hjk.hr tel:040/390-477, fax:040/391-503 Marodi Sandra, jb prisjednik Maurović Ana, jb savjetnik	
ČAVLE	
Šeškar Vesna Čavja 70 51219 Čavle notar.seskar@ri.t-com.hr tel:051/545-326, fax:051/545-327 Papić Trbović Jelena, jb prisjednik Vukelić Emina, jb prisjednik	
DARDA	
Čerkez Mario Sv. Ivana Krstitelja 91 31326 Darda notar.cerkez@hjk.hr tel/fax:031/741-151 Rako Antonija, jb prisjednik	

DARUVAR	
<p>Čop Mladen Trg K. Tomislava 2 43500 Daruvar jb.copmladen@bj.t-com.hr tel/fax:043/333-512</p>	
DONJA STUBICA	
<p>Cividini Marija Trg M. Gupca 25 49240 Donja Stubica marija.cividini.jb@gmail.com tel/fax:049/286-268 Baković Maja, jb prisjednik</p>	
DRNIŠ	
<p>Šimić Dijana Nikole Tesle 17a 22320 Drniš notar.drnis@si.t-com.hr tel/fax:022/886-749</p>	
DUBROVNIK	
<p>Lozanić Anto Vukovarska 22 20000 Dubrovnik anto.lozanic@hjk.hr tel:020/220-911, fax:020/220-910 Gambiraža Drašković Anica, jb prisjednik</p>	
DUBROVNIK	
<p>Radović Ivo Vukovarska 19 20000 Dubrovnik ivo.radovic@hjk.hr tel:020/492-050, fax:020/492-055 Kristović Marina, jb prisjednik Carić Iva, jb prisjednik</p>	
DUGA RESA	
<p>Biščanin Zdravka Bana Josipa Jelačića 7 47250 Duga Resa notar.pesut@gmail.com tel:047/841-075, fax:047/841-079</p>	
DUGO SELO	
<p>Perić Slavica J. Zorića 8 10370 Dugo Selo notar-slavica.peric@zg.t-com.hr tel:01/2775-620, fax:01/2775-621 Skalički Širko Zeljkica, jb prisjednik</p>	
ĐAKOVO	
<p>Mutavdžić Marija v.d. javnog bilježnika Nikole Brača Ulica pape Ivana Pavla II 8 31400 Đakovo notar.mutavdzic@gmail.com tel:031/810-605</p>	
ĐURĐEVAC	
<p>Matulec Darko Kralja Tomislava 2 48350 Đurđevac notar-darko.matulec@hi.t-com.hr tel/fax:048/813-891 Parag Iva, jb prisjednik</p>	
GAREŠNICA	
<p>Bilandžija Marko Trg Hrv.branitelja 6 43280 Garešnica notar.bilandzija@hi.t-com.hr tel/fax:043/532-476</p>	

DELNICE	
<p>Brajdić Mario Trg 138. brigade HV 4 51300 Delnice notar.brajdic@gmail.com tel:051/493-926; Čabar: 051/498-285 fax:051/493-926 Antić Pintar Branka, jb prisjednik</p>	
DONJI MIHOLJAC	
<p>Pavlov Jasminka v.d. javnog bilježnika Marije Habuda Bučanac Trg Ante Starčevića 11 31540 Donji Miholjac jasminka.pavlov@hjk.hr tel:031/284-582, fax:031/490-303</p>	
DUBROVNIK	
<p>Bronzan Luce Dr. A. Starčevića 24 20000 Dubrovnik luce.bronzan@gmail.com tel:020/411-292, fax:020/311-943 Pendo Madžar Ana, jb prisjednik</p>	
DUBROVNIK	
<p>Mozara Nikša Vukovarska 17 20000 Dubrovnik jb.ured@biljeznik-mozara.hr tel:020/638-570, fax:020/638-574 Škrabo Jelena, jb prisjednik</p>	
DUBROVNIK	
<p>Stanić Anđelko Dr. A. Starčevića 20 20000 Dubrovnik andjelko.stanic@du.t-com.hr tel:020/357-777, fax:020/357-946 Pirjać Nada, jb prisjednik Stanić Joška, jb savjetnik</p>	
DUGO SELO	
<p>Copić Krešimir Dragutina Domjanića 1 10370 Dugo Selo copickresimir@gmail.com tel/fax:01/2754-479 Pavlović Natalija, jb prisjednik Petrović Marina, jb savjetnik</p>	
ĐAKOVO	
<p>Crnov David Ulica pape Ivana Pavla II 9/I 31400 Đakovo crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel:031/815-136, fax:031/815-154</p>	
ĐAKOVO	
<p>Ratinčević Pavao Stjepana Radića 4 31400 Đakovo ratincevic.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/814-325</p>	
ĐURĐEVAC	
<p>Šimčić Ankica Trg Sv. Jurja 1 48350 Đurđevac simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr tel/fax:048/811-811</p>	
GLINA	
<p>Bukovac Marina Frankopanska ulica 23 44400 Glina marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.t-com.hr tel/fax:044/882-625</p>	

GOSPIĆ	
Fajdić Mile Vile Velebita 2 53000 Gospić mile.fajdic@gs.t-com.hr tel/fax:053/573-337	
GRUBIŠNO POLJE	
Kranjec Nataša Kolodvorska 2 43290 Grubišno Polje natasakranjec@hjk.hr tel/fax:043/231-998	
IMOTSKI	
Juroš Mate Šetalište Stjepana Radića 8 21260 Imotski biljeznik.juros@gmail.com tel/fax:021/672-561	
IVANEC	
Šagi-Belcar Nađa Ak. Ladislava Šabana 5 42240 Ivanec nadasagibelcar@gmail.com tel/fax:042/782-104 Marković Danijela, jb prisjednik	
JASTREBARSKO	
Volarić Stjepan Braće Kazić 7 10450 Jastrebarsko notar-stjepan.volaric@zg.t-com.hr tel:01/6283-969, fax:01/6281-424 Širanović Vulić Ivana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Augustinović Marina V.Nazora 6 47000 Karlovac jb.augustinovic@optinet.hr tel:047/615-466, 416-801, fax:047/600-689 Lipošćak Ivana, jb prisjednik Tranfić Tena, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Plavetić Zrnica Snježana Domobranska 6 47000 Karlovac jb.splavetic@gmail.com tel/fax:047/600-605 Kuzman Zvonimir, jb prisjednik Vuljanić Ljiljana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Žaja Blanka Gundulićeva 8 47000 Karlovac notar.blanka.zaja@ka.t-com.hr tel:047/615-920, fax:047/615-940 Kasun Morana, jb prisjednik	
KAŠTEL STARI	
Perić Tatjana Kamberovo šetalište 4 21216 Kaštel Stari tatjanaperic.ured@gmail.com tel:021/232-333, fax:021/232-303 Katić Marija, jb prisjednik Pavlović Antonija, jb savjetnik	
KNIN	
Čađenović Veljko v.d. javnog bilježnika Josipa Čujeca Tvrtkova 3 22300 Knin notar.knin@gmail.com tel:022/662-673, fax:022/661-241	

GOSPIĆ	
Zdunić Boris Popa Frana Biničkog 10 53000 Gospić boris.zdunic.javni.biljeznik@gs.t-com.hr tel/fax:053/574-862 Grivičić Marija, jb prisjednik	
HRVATSKA KOSTAJNICA	
Benko Belma Nine Marakovića 69 44430 Hrvatska Kostajnica notar-benko@hjk.hr tel:044/851-229, fax:044/851-967	
IMOTSKI	
Ujević Petar Šetalište Stjepana Radića 18 21260 Imotski javni.biljeznik.petar.ujevic@st.t-com.hr tel/fax:021/670-001	
IVANIĆ-GRAD	
Kirin Željka Moslavačka 12 10310 Ivanić-Grad zeljka.kirin@hjk.hr tel:01/2821-395, 2888-688, fax:01/2821-395 Vuković Počuč Tihana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Antić Ivanka Josipa Šipušića 1 47000 Karlovac notar.antic@post.t-com.hr tel/fax:047/844-262 Antić Ines, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Bubaš-Magličić Nina I. G. Kovačića 2 47000 Karlovac nina.bubas-maglicic@ka.t-com.hr tel/fax:047/616-111 Stjepić Pršlja Zaklina, jb prisjednik Magličić Luka, jb savjetnik	
KARLOVAC	
Tranfić Željka V.Nazora 6 47000 Karlovac jb.augustinovic@optinet.hr tel:047/615-466, 600-690, 416-801 fax:047/615-466 Tranfić Tena, jb prisjednik	
KASTAV	
Sušanj Peršić Martina Trg Matka Laginje 1 51215 Kastav martina.susanj.persic@hjk.hr tel/fax:051/691-070 Kovačić Vesna, jb prisjednik	
KLANJEC	
Čizmek Mirko Lijepa naše 22a 49290 Klanjec mirko.cizmek@kr.t-com.hr tel/fax:049/550-331	
KOPRIVNICA	
Bakrač Nikola Opatička 5 48000 Koprivnica nikola.bakrac@hjk.hr tel/fax:048/622-755 Bakrač Maja, jb prisjednik	

KOPRIVNICA	
Ostović Marina A. Nemčića 4a 48000 Koprivnica ostovic.marina@gmail.com tel/fax:048/623-820	
KOPRIVNICA	
Pavlović Ronald Ulica Đure Basaričeka 14 48000 Koprivnica notar-pavlovic@kc.t-com.hr tel/fax:048/622-440 Torma Antonia, jb prisjednik	
KORENICA	
Kolar Milica Pere Šnjarića 11 53230 Korenica milica.kolar@email.t-com.hr tel/fax:053/776-571	
KRAPINA	
Dika Konstantin Kardinala Stepinca 6 49000 Krapina konstantin.dika@hjk.hr tel/fax:049/300-307	
KRIŽEVCI	
Jelić-Veršić Nataša Baltičeva 4 48260 Križevci notar@notar-jelic.hr tel:048/682-890, fax:048/271-340 Benko Budja Ana, jb prisjednik	
KRK	
Katunar Zrinski Miljenka Trg bana J. Jelačića 1 51500 Krk katunar.zrinski@hjk.hr tel/fax:051/520-536 Trinajstić Kristijan, jb prisjednik Braut Karlo, jb savjetnik	
KUTINA	
Medić Mato Trg K. Tomislava 7 44320 Kutina javni.biljeznik.medic.mato@sk.t-com.hr tel:044/683-525, 683-522, fax:044/625-096 Medić Iva, jb prisjednik Medić Vladimir, jb prisjednik	
KUTINA	
Vugrin Tomislav v.d. javnog bilježnika Mire Malačić Hrvatskih branitelja 11 44320 Kutina tomislav.vugrin@hjk.hr tel:044/681-500, fax:044/676-500	
LABIN	
Udovičić Rita Zelenice 18/II 52220 Labin notar-udovicic@pu.t-com.hr tel:052/852-200, fax:052/852-013 Peršić Franka, jb savjetnik	
LUDBREG	
Radašić Kruno Miroslava Krlježe 27 42230 Ludbreg kruno.radasic.j.b@vz.t-com.hr tel/fax:042/810-125 Bačani Lidija, jb prisjednik	

KOPRIVNICA	
Papac Ljubica A. Nemčića 1/I 48000 Koprivnica ljubica.papac@kc.t-com.hr tel/fax:048/626-817 Markušić Matija, jb prisjednik	
KORČULA	
Kaliman Ivna Kovački prolaz 25 20260 Korčula ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr tel/fax:020/715-758 Barčot Goran, jb savjetnik	
KOSTRENA	
Flego Davorka Žuknica 1b 51221 Kostrena davorka.flego@hjk.hr tel:051/289-700, 091/289-0077, fax:051/289-700 Jović Andrea, jb prisjednik	
KRAPINA	
Majcen Martina Ulica Ljudevita Gaja 8 49000 Krapina martina.majcen@hjk.hr tel:049/373-064, fax:049/300-883	
KRIŽEVCI	
Tušek Višnja I.Z. Dijkovečkog 9 48260 Križevci visnja.tusek@gmail.com tel:048/681-700, fax:048/271-218 Tušek Luka, jb prisjednik	
KRK	
Predovan Amira Kralja Tomislava 3 51500 Krk notar@notar-predovan.hr tel:051/563-745, fax:051/563-746 Pavešić Andrej, jb prisjednik Dujmović Margita, jb prisjednik	
KUTINA	
Mokry-Uroić Dubravka Kolodvorska 2 44320 Kutina dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr tel:044/630-288, fax:044/630-294	
LABIN	
Terković Branko Rudarska 7 52220 Labin notar.terkovic@hi.t-com.hr tel:052/851-141, fax:052/851-142 Franković Vedran, jb prisjednik Čekada Franković Lara, jb prisjednik	
LOVRAN	
Mandić Radmila Šetalište M.Tita 35 51415 Lovran notarlovran@ri.t-com.hr tel/fax:051/293-426	
MAKARSKA	
Arapović Vranješ Anamarija Kralja Petra Krešimira IV. br. 7a 21300 Makarska arapovicvranjes1@gmail.com tel/fax:021/615-500 Jujnović Branka, jb prisjednik	

MAKARSKA	
Pejković Vujić Anja v.d. javnog bilježnika Ante Pejkovića Stjepana Radića 7 21300 Makarska anja.pejkovicvujić@hjk.hr tel:021/615-257 Srzić Andrea, jb savjetnik	
METKOVIĆ	
Pandža Joško Hrvatskih iseljenika 6 20350 Metković josko.pandza@hjk.hr tel:020/681-154, 690-372, fax:020/681-154	
MURSKO SREDIŠĆE	
Hoblaj Ruža Trg braće Radića 8a 40315 Mursko Središće notar.hoblaj@ck.t-com.hr tel:040/543-300, fax:040/544-630 Hoblaj Hana, jb prisjednik	
NAŠICE	
Mandić Ljerka Braće Radića 4 31500 Našice j.b.ljerka.mandic@hi.t-com.hr tel:031/612-092, fax:031/612-093 Benić-Kapraljević Valentina, jb prisjednik	
NOVA GRADIŠKA	
Strinavić Domagoj Cvjetni trg 12 35400 Nova Gradiška javni.biljeznik.domagoj.strinavic@gmail.com tel/fax:035/495-043	
NOVI VINODOLSKI	
Tus Jelena Korzo Vinodolskog zakona br. 50A 51250 Novi Vinodolski jelena.tus@ri.t-com.hr tel/fax:051/245-503 Tus Nina, jb savjetnik	
NOVSKA	
Puškaš Tina Radnička 2H 44330 Novska jbtinapuskas@gmail.com tel/fax:044/601-515	
OMIŠ	
Vuković Radoslav Četvrt Ž. Dražojevića 1A 21310 Omiš jb-radoslav.vukovic@st.t-com.hr tel/fax:021/861-753 Mikac Marijana, jb prisjednik	
OPATIJA	
Beletić Robert Maršala Tita 75 51410 Opatija notar.beletic@ri.t-com.hr tel:051/711-280, fax:051/272-939 Šarić Branka, jb prisjednik	
ORAHOVICA	
Banac Knežević Tamara Josipa Kozarca 14 33515 Orahovica tamara.banacknezevic@hjk.hr tel/fax:033/333-333	

MALI LOŠINJ	
Marković Božo Braće Vidulić 2-6 51550 Mali Lošinj bozo.markovic@ri.t-com.hr tel:051/233-047, fax:051/520-401 Marković Filip, jb prisjednik	
METKOVIĆ	
Plečaš Vedran Trg K. Tomislava 3/I 20350 Metković notarvedranplecas@gmail.com tel/fax:020/681-177 Žderić Marija, jb savjetnik	
NAŠICE	
Godžirov Boris Trg Franje Tuđmana 11 31500 Našice borisgodzirov@outlook.com tel:031/615-100, fax:031/615-101 Žagar Silvija, jb prisjednik	
NOVA GRADIŠKA	
Orešković Dražen Trg kralja Tomislava 5 35400 Nova Gradiška droreskovic@gmail.com tel/fax:035/361-961	
NOVI MAROF	
Valdec Plantak Jelena v.d. javnog bilježnika Andreje Levatić Marin Zagrebačka 2 42220 Novi Marof jelena.valdec-plantak@hjk.hr tel:042/612-244, fax:042/205-243	
NOVIGRAD	
Micelli Aleksandra Trg Pozzetto 19 52466 Novigrad info@notar-micelli.hr tel:052/757-043, fax:052/726-232 Micelli Laginja Ana Maria, jb prisjednik Kancijanić Sara, jb prisjednik	
OGULIN	
Brčić Mirjana Vladimira Nazora 23 47300 Ogulin notar.brcic@gmail.com tel/fax:047/525-444	
OMIŠALJ	
Kučar Neven Put mora 1 51513 Omišalj javni.biljeznik.neven.kucar@ri.t-com.hr tel:051/841-126, Malinska: 051/859-931 fax:051/841-126 Turčić Sandra, jb prisjednik Grozđanić Nikolina, jb prisjednik	
OPATIJA	
Markiš Srđan Vjekoslava Spinčića 3/2 51410 Opatija srđan.markis@hjk.hr tel:051/272-955, fax:051/718-412 Starčević Brozicević Iva, jb prisjednik	
OROSLAVJE	
Kramar Jadranka Milana Prpića 65A 49243 Oroslavje biljeznik.jadranka.kramar@kr.ht.hr tel/fax:049/264-154	

OSIJEK	
Arambašić Vjenceslav v.d. javnog bilježnika Biserke Arambašić Kapucinska 17 31000 Osijek notar.arambasic@gmail.com tel:031/214-660, fax:031/214-661 Lenče Ljiljana, jb prisjednik	
OSIJEK	
Dumančić Dragica Vrt J. Truhelke 3 31000 Osijek jbdumancic@yahoo.com tel:031/201-277, fax:031/201-278 Dumančić Marijan, jb prisjednik	
OSIJEK	
Kovačev Tatjana Europske avenije 4 31000 Osijek tatjana.kovacev@os.t-com.hr tel:031/206-605, fax:031/214-868 Brnjevarac Boris, jb prisjednik	
OSIJEK	
Milas Krešimir Ulica Ivana Gundulića 36A 31000 Osijek notar.milas@gmail.com tel:031/570-570, fax:031/570-571	
OSIJEK	
Popović Mandica Trg A. Starčevića 10 31000 Osijek mandica.popovic@hjk.hr tel/fax:031/650-211 Popović Sanja, jb prisjednik Miličić Marija, jb prisjednik	
OSIJEK	
Šustić Hrvatina Hrvatske Republike 31b 31000 Osijek sustic.hrvatina@os.t-com.hr tel:031/213-213, fax:031/213-214 Peček Sumba, jb prisjednik	
OTOK	
Perković Nikola Vladimira Nazora 2 32252 Otok nikola.perkovic@hjk.hr tel:032/490-451, 490-450, fax:032/490-450	
PAKRAC	
Mihalj Berislav Trg bana Josipa Jelačića 6 34550 Pakrac berislav.mihalj@hjk.hr tel/fax:034/412-905	
PAZIN	
Paulišić Marijan v.d. javnog bilježnika Marije Blečić Prolaz Jože Surana 6 52000 Pazin marijan.paulisic@hjk.hr tel:052/621-544, fax:052/616-905 Matković Deana, jb prisjednik	
PETRINJA	
Škugor Davor Braće Hanžek 2/IV 44250 Petrinja davor.skugor@hjk.hr tel:044/495-090, fax:044/494-333	

OSIJEK	
Borić Mirjana Vijenac J. Gotovca 13 31000 Osijek mirjana.boric@notar-boric.hr tel:031/202-200, fax:031/202-204 Borić Vedran, jb prisjednik Senjić Alen, jb prisjednik Klepač Josipa, jb savjetnik	
OSIJEK	
Kokić Anamarija Trg slobode 3/I 31000 Osijek amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/204-027	
OSIJEK	
Kovačević Ivana Kapucinska 23 31000 Osijek notar.kovacevic@gmail.com tel:031/670-701, fax:031/670-702	
OSIJEK	
Perić Lidija Kapucinska 25/I 31000 Osijek lidija.peric@inet.hr tel/fax:031/201-110 Perić Mijo, jb prisjednik Pilon Vedlin Ivana, jb prisjednik	
OSIJEK	
Šimašek Zlatko Vijenac Paje Kolarića 2 31000 Osijek simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/215-650	
OTOČAC	
Mudrovčić Mato Bartola Kašića 8 53220 Otočac notar.mudrovacic@gs.t-com.hr tel/fax:053/773-366	
OZALJ	
Ivić Jenkač Tea Zrinskih i Frankopana 15 47280 Ozalj jb.tivic@optinet.hr; tea.ivic-jenkac@hjk.hr tel/fax:047/732-048	
PAZIN	
Jeromela Mauša Nataša Dinka Trinajstića 2 52000 Pazin biljeznik.natasa@gmail.com tel:052/621-111, 621-530, fax:052/621-539 Škarda Antonija, jb prisjednik	
PETRINJA	
Ocvarek Domagoj Otona Kučere 10 44250 Petrinja j.b.domagojocvarek@gmail.com tel/fax:044/812-959	
PISAROVINA	
Barbarić Petar Trg Stjepana Radića 4/I 10451 Pisarovina barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr tel/fax:01/6291-869	

PITOMAČA	
<p>Andal-Mlinarić Brigita Trg Kralja Tomislava 19 33405 Pitomača jburedbam@gmail.com tel:033/801-561, fax:033/801-562 Vranek Monika, jb prisjednik</p>	
POPOVAČA	
<p>Podoreški Ana Zagrebačka 19 44317 Popovača notaranapodoreski@gmail.com tel/fax:044/493-514</p>	
POREČ	
<p>Pahović Đordano Trg Joakima Rakovca 5 52440 Poreč notar-pahovic@pu.t-com.hr tel/fax:052/442-163 Parenčan Gržentić Sabina, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Bagarić Niko Ul. Sv. Florijana 6 34000 Požega niko.bagaric@hjk.hr tel/fax:034/272-551 Perić Marijana, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Včelik mr.sc. Mario Primorska 2 34000 Požega biljeznik@vcelik.tcloud.hr tel/fax:034/251-640 Včelik Mislav, jb savjetnik</p>	
PRELOG	
<p>Blažeka Ljiljana Glavna 26 40323 Prelog notar.blazeka@gmail.com tel/fax:040/645-062 Gredelj Andreja, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Črljenica Alida Čirilometodske družbe 1 52100 Pula notar-črljenica@pu.t-com.hr tel/fax:052/215-625 Bilić Pliško Sandra, jb prisjednik Črljenica Ivan, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Krajcar Denis Flanatička 10 52100 Pula notar.krajcar@pu.t-com.hr tel/fax:052/215-315 Vitasović Marko, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Paić-Čerin Marina Olge Ban 8 52100 Pula marina.paic-cerin@notar-cerin.hr tel:052/215-311, 380-605, fax:052/380-804 Ivancić Kristo Martina, jb prisjednik Raguž Jelena, jb savjetnik Čerin Marijana, jb savjetnik</p>	
PULA	
<p>Valenta Željko Cankarova 7 52100 Pula zeljko.valenta@hjk.hr tel:052/350-195, fax:052/356-954 Regvat Ivan, jb prisjednik</p>	

PLOČE	
<p>Žderić Tomislav Kralja Petra Svačića 4 20340 Ploče biljeznik.zderic@gmail.com tel/fax:020/670-323 Marić Jurica, jb savjetnik</p>	
POREČ	
<p>Hrvatinić Marija 8.marta 1 52440 Poreč marija.hrvatinić@outlook.com tel:052/433-258, 434-229, fax:052/434-263 Belac Tijana, jb prisjednik Brgudac Hrčica Ailin, jb prisjednik</p>	
POREČ-PARENZO	
<p>Ferenc Tanja Trg slobode 2 52440 Poreč-Parenzo notar.tanjaferenc@gmail.com tel:052/452-905, fax:052/428-210 Kirin Marjana, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Brekalo Ante Dragutina Lermana 6 34000 Požega javni.biljeznik.ante.brekalo@po.t-com.hr tel:034/272-332, fax:034/313-152 Brekalo Domagoj, jb prisjednik</p>	
PREGRADA	
<p>Večerić Gordana Ulica Janka Leskovara 7/4 49218 Pregrada ured@notar-veceric.hr tel:049/377-884, fax:049/301-586</p>	
PRELOG	
<p>Varga Andreas Glavna 46 40323 Prelog info@notar-varga.hr tel:040/337-064, fax:040/847-039</p>	
PULA	
<p>Kopić Nansi Anticova 9/I 52100 Pula nansi@javni-biljeznik.eu tel/fax:052/217-808 Kopić Tena, jb prisjednik Grgorinić Marijana, jb savjetnik</p>	
PULA	
<p>Kukučka Ivan Jurja Žakna 4b 52100 Pula notarpula@pu.t-com.hr tel:052/544-755, fax:052/213-097</p>	
PULA	
<p>Pliško Mirna Smareglina ul. br. 7 52100 Pula notar@notar-plisko.hr tel:052/210-511, 522-378, 216-715 fax:052/522-377 Savčić Gorana, jb prisjednik Folo Sanja, jb prisjednik</p>	
PULA-POLA	
<p>Obrovac Skira Sonja Laginjina ulica 2 52100 Pula-Pola sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr tel:052/211-260, 213-256, fax:052/213-257 Kirinčić Sošić Ines, jb prisjednik</p>	

RAB	
Pičuljan Draženka Palit 71 51280 Rab javnibin@inet.hr tel/fax:051/725-498 Eržić Marina, jb prisjednik	
RIJEKA	
Čuzela Vesna Korzo 18 51000 Rijeka notar-cuzela@notar-cuzela.hr tel:051/339-686, fax:051/322-969 Čehajić Milena, jb prisjednik Perišić Silvija, jb prisjednik Paškvan Opačić Iva, jb prisjednik	
RIJEKA	
Grozđanić-Dekleva Marija Korzo 35/I 51000 Rijeka marija.grozdanic-dekleva@hjk.hr tel/fax:051/336-727 Baričević Loris, jb prisjednik Strika Luka, jb prisjednik	
RIJEKA	
Lovrović Lečić Vera Fiorello la Guardia 25 51000 Rijeka jvll@post.htnet.hr tel/fax:051/212-665 Jovanić Nada, jb prisjednik Datković Mendrila Katarina, jb prisjednik	
RIJEKA	
Panjković Velibor Ante Starčevića 4 51000 Rijeka velibor.panjkovic@jb-panjkovic.hr tel:051/317-370, 211-105, fax:051/317-076 Duran Šunić Danijela, jb prisjednik Vidas-Butorac Nataša, jb prisjednik Matijević Iva, jb prisjednik	
RIJEKA	
Sablić Dorčić Marina Ciottina 5 51000 Rijeka biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr tel:051/494-169, fax:051/323-246 Miloš Novak Danijela, jb prisjednik Fućak Zvonarić Veronika, jb prisjednik Mrak Ivana, jb savjetnik Dorčić Nina, jb savjetnik	
RIJEKA	
Sokolčić-Ožbolt Olga Užarska 28-30/II 51000 Rijeka notar-sokolcic@ozbolt.tcloud.hr tel/fax:051/212-513 Kelava Martina, jb prisjednik	
RIJEKA	
Vrsalović Zoran Korzo 40 51000 Rijeka zoran.vrsalovic@hjk.hr tel:051/322-211, fax:051/322-393 Huserik Zujčić Ana, jb prisjednik Vrsalović Sara, jb prisjednik	
ROVINJ	
Zujčić Rino N.Quarantotto 3/A 52210 Rovinj rino.zujcic@hjk.hr tel:052/830-008, fax:052/840-197 Burić Tatjana, jb prisjednik Zujčić Luka, jb savjetnik	
SAMOBOR	
Bubnjić Boro Ulica Ferka Ivanščaka 3 10430 Samobor boro@notar-bubnjic.hr tel:01/7002-723, fax:01/7002-720 Zaninović Josipa, jb prisjednik	

RIJEKA	
Belavić Marin v.d. javnog bilježnika Hrvojkje Kuzle Korzo 32 51000 Rijeka ured@notar-belavic.hr tel:051/410-810	
RIJEKA	
Dremil Štefancić Mirta Gnambova ulica 2 51000 Rijeka ured@notar-dremilstefancic.hr tel:051/336-146, fax:051/330-532 Volarić Boris, jb prisjednik	
RIJEKA	
Legović Gordana Rudolfa Strohala 3 51000 Rijeka notar.legovic@ri.t-com.hr tel:051/322-922, fax:051/322-923 Legović Rina, jb prisjednik Konta Erak Anita, jb savjetnik	
RIJEKA	
Marinković Žaklina Korzo 27 51000 Rijeka notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com tel/fax:051/323-409	
RIJEKA	
Pejnović Stevan Ribarska 2/2 51000 Rijeka notar.pejnovic@ri.t-com.hr tel:051/214-783, fax:051/321-710 Đukić Đurdica, jb prisjednik	
RIJEKA	
Smojver-Bašić Anđelka Školjić 2 51000 Rijeka jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr tel/fax:051/335-890 Bašić Tonka, jb prisjednik	
RIJEKA	
Šveговиć Vesna Titov trg 10 51000 Rijeka notar.svegovic@gmail.com tel/fax:051/335-753	
RIJEKA	
Žužić Kovačić Sunčica Ante Starčevića 5 51000 Rijeka notar-kovacic@notar-kovacic.hr tel:051/866-469, 099/6097-300, fax:051/866-469 Čavka Markiš Morana, jb prisjednik Šiklušić Klara, jb savjetnik	
ROVINJ-ROVIGNO	
Kliman Fabiana Augusto Ferri 35 52210 Rovinj-Rovigno notar.rovinj@gmail.com tel:052/494-842, fax:052/494-843 Kučerka Luka, jb prisjednik	
SAMOBOR	
Frković Karlo v.d. javnog bilježnika Gordane Frković Trg kralja Tomislava 13/I 10430 Samobor jbsamobor@gmail.com tel/fax:01/3366-210	

SAMOBOR	
Palinić Čulin Sandra Gajeva 35 10430 Samobor notar-palinic@zg.t-com.hr tel:01/3326-586, fax:01/3326-587 Soko Marija, jb prisjednik Milević Zrinka, jb savjetnik	
SENJ	
Biondić Eda Pavlini trg 17 53270 Senj biljeznik.biondic@gmail.com tel:053/881-759, 098/9072-829, fax:053/881-759 Glavičić Josipa, jb savjetnik	
SESVETE	
Čergar Milka Ninska 1 10360 Sesvete milka.cergar@zg.t-com.hr tel:01/2000-582, fax:01/2010-291 Čukelj Marija, jb prisjednik	
SESVETE	
Vuger Ignac Karlovačka c. 2 10360 Sesvete vuger@biljeznik-vuger.hr tel:01/2008-828, fax:01/2049-565 Vuger Andrija, jb prisjednik Pervan Joško, jb prisjednik	
SINJ	
Romac Ana Glavička ulica 27 21230 Sinj ANAROMAC971@gmail.com tel:021/823-081, fax:021/826-022	
SISAK	
Čubelić Šimac Sanja S. i A. Radića 5 44000 Sisak j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr tel:044/523-246, fax:044/521-228 Tomazinić-Grahovac Maja, jb prisjednik	
SISAK	
Marković Ivan S. i A. Radića 6/2 44000 Sisak ivan.markovic@hjk.hr tel/fax:044/523-694 Marković Ivan, jb prisjednik	
SLATINA	
Naumovska Sandra Trg Sv. Josipa 9 33520 Slatina notar.naumovska@gmail.com tel:033/550-665, fax:033/400-866	
SLAVONSKI BROD	
Čečatka Robert-Anton Trg pobjede 19 35000 Slavonski Brod robert-anton.cecatka@sb.t-com.hr tel:035/449-498, fax:035/404-140 Kokanović Igor, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Lukačević Mario Matije Gupca 22 35000 Slavonski Brod lukacevic.mario@sb.t-com.hr tel:035/445-805, 445-807, fax:035/455-833	

SAMOBOR	
Remenarić Slavko Trg kralja Tomislava 10 10430 Samobor ured@notar-remenaric.hr tel:01/3387-243, fax:01/3387-245 Belošević Elvira, jb prisjednik Marčinko Ivan, jb savjetnik	
SESVETE	
Batušić-Šlogar Zinka Vladimira Ruždjaka 8 10360 Sesvete zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr tel:01/2058-288, fax:01/2058-299 Gerić Ana, jb prisjednik Vuković Daniela, jb prisjednik	
SESVETE	
Ledić Sanja Ninska 3 10360 Sesvete jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr tel:01/2005-550, 2005-552, fax:01/2005-517 Zaplatic Javorka, jb prisjednik	
SINJ	
Buljan Marijana v.d. javnog bilježnika Vladimira Delonge Trg dr. Franje Tuđmana 7 21230 Sinj marijanabuljan55@gmail.com tel/fax:021/825-900	
SISAK	
Briševac Imprić Gordana Stjepana i Antuna Radića 32 44000 Sisak notar.brisevac@gmail.com tel:044/522-909, fax:044/522-921	
SISAK	
Kraljičković Ivica I.K.Sakcinskog 15 44000 Sisak ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr tel:044/523-363, fax:044/524-363 Marić Nekić Melita, jb prisjednik	
SISAK	
Stojanović Natalija Stjepana i Antuna Radića 12 44000 Sisak natalija.stojanovic@sk.t-com.hr tel:044/522-708, fax:044/522-723 Čurčija Dunja, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Bračun Zvonimir Ulica Petra Krešimira IV. br. 3. 35000 Slavonski Brod zvonimir.bracun@hjk.hr tel:035/449-467, fax:035/449-468 Relić Mira, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Kemec Nada Trg pobjede 22 35000 Slavonski Brod nada.kemec@sb.t-com.hr tel:035/410-299, fax:035/415-344 Marjanac Blanka, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Medunić Ruža Trg pobjede 10 35000 Slavonski Brod javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr tel:035/415-350, fax:035/440-616 Medunić Nikolina, jb prisjednik	

SLUNJ	
Sabljaric Stjepan Braće Radić 11 47240 Slunj stjepan.sabljaric@hjk.hr tel:047/400-740, fax:047/400-741	
SOLIN	
Radovani Maja Kralja Zvonimira 85 21210 Solin javni.biljeznik.radovani.maja@gmail.com tel/fax:021/213-286 Silić Tomislav, jb savjetnik	
SPLIT	
Čolak Goran Put mostina 8 21000 Split goran.colak8@gmail.com tel:021/491-880, fax:021/491-881 Nazor Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Jelavić Sandra Domovinskog rata 45 21000 Split notarsjelavic@gmail.com tel/fax:021/491-843 Katić Boška, jb savjetnik	
SPLIT	
Kekez Nevenka Hrvatske mornarice 1B 21000 Split biljeznik.kekez@st.t-com.hr tel:021/485-255, fax:021/322-361 Andrić Radmila, jb prisjednik Šimunović Irena, jb prisjednik	
SPLIT	
Madunić mr.sc. Vlado Ulica Domovinskog rata 11 21000 Split jbmadunic@gmail.com tel/fax:021/491-831 Duplancić Ivana, jb prisjednik	
SPLIT	
Milić-Štrkalj Zrinka Domovinskog rata 27b 21000 Split info@biljeznik-milic-strkalj.hr tel:021/485-776, fax:021/322-455 Zavorović Ana, jb prisjednik Sladojlev Marina, jb prisjednik Pandža Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Paradžik Matijana v.d. javnog bilježnika Ilije Šarića Trg hrvatske bratske zajednice 2 21000 Split matijana.paradzik@hjk.hr tel:021/480-341 Rajčić Bariša, jb savjetnik	
SPLIT	
Popovac Mirjana Mažuranićevo šetalište 13 21000 Split jbpopovac@jbpopovac.hr tel/fax:021/317-401 Popovac Iris, jb prisjednik Brkljačić Malenica Ivana, jb prisjednik	
SPLIT	
Vuković Jagoda A.B. Šimica 2 21000 Split jagoda.vukovic@hjk.hr tel:021/371-442, 370-999, fax:021/371-000	

SOLIN	
Ludvajić Snježana Kralja Zvonimira 75 21210 Solin notarludvajic@gmail.com tel:021/210-548, 211-800, fax:021/410-039 Maleš Talaja Maja, jb prisjednik Bertioli Meri, jb prisjednik	
SPLIT	
Čipčić Mila Gundulićeva 20 21000 Split notar.mila.cipcic@hjk.hr tel/fax:021/380-122 Dobrić Ivana, jb prisjednik Gudelj Juričić Anita, jb prisjednik	
SPLIT	
Dragun Helena Škrape 53 21000 Split javni.biljeznik.helena.dragun@st.t-com.hr tel:021/530-902, fax:021/530-988	
SPLIT	
Karabotić-Milovac Teo Kavanjinova 4 21000 Split teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr tel:021/339-888, fax:021/339-890 Radovan Vesna, jb prisjednik	
SPLIT	
Kovačević Borica Ivana Gundulića 44/II 21000 Split jb-borica.kovacevic@st.t-com.hr tel:021/362-497, fax:021/362-400 Blašković Sanja, jb prisjednik Jurić Višnja, jb prisjednik	
SPLIT	
Matačić Jasna Ruđera Boškovića 9 21000 Split jasna.matacic@st.t-com.hr tel/fax:021/482-509 Tošić Milka, jb prisjednik Jurković Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Ogorevc Vesna Kneza Ljudevita Posavskog 17 21000 Split vesnaogorevc.ured@gmail.com tel/fax:021/321-505, 347-800	
SPLIT	
Pavlović Dalibor Klaićeva poljana 3 21000 Split daliborpavlovicnotar@gmail.com tel:021/772-948, 091/6020-658, fax:021/772-943 Damjanić Gojka, jb savjetnik Knezović Emilia, jb savjetnik	
SPLIT	
Šuško mr.sc. Ante Domovinskog rata 3 21000 Split jb.susko@hi.t-com.hr tel/fax:021/348-104 Borzić Ivana, jb prisjednik	
SPLIT	
Zlokić Ante Velebitska 26 21000 Split jb-azlokić@st.t-com.hr tel/fax:021/534-528 Valjan Kornelija, jb prisjednik	

STARI GRAD	
Plenković Jadranka Kod sv. Roka 4 21460 Stari Grad notar.plenkovic@optinet.hr tel/fax:021/765-547	
SVETA NEDELJA	
Knez Tomislav Hrvatskih branitelja 52 10434 Sveta Nedelja ured@notar-knez.hr tel:01/4844-534, fax:01/4844-535	
ŠIBENIK	
Kale Alisa S. Radića 79a 22104 Šibenik info@notar-kale.hr tel:022/330-025, fax:022/330-116 Mrčela Ante, jb prisjednik	
ŠIBENIK	
Nakić Nevenka A. Starčevića 5 22000 Šibenik nevenka.nakic@hjk.hr tel/fax:022/212-265 Nakić Neven, jb prisjednik	
TROGIR	
Bartulica Antulov Ivana Kardinala A. Stepinca 78B 21220 Trogir ivana.bartulica-antulov@hjk.hr tel:021/410-289	
UMAG-UMAGO	
Krajina Željko Dante Alighieri 24 52470 Umag-Umago notarumag@gmail.com tel:052/660-588, fax:052/743-463 Šorgo Nina, jb prisjednik	
VALPOVO	
Grgić Jelena Vij. 107. brigade HV 3 31550 Valpovo jelena.grgic-notar@email.t-com.hr tel:031/650-100, fax:031/650-190	
VARAŽDIN	
Čmrlec-Kišić Biserka Mihanovićeveva 2 42000 Varaždin notar@jbbck.com.hr tel:042/211-662, fax:042/211-699 Peručić Jošić Marija, jb prisjednik Kaselj Tušek Natalija, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Horvat Tamara Pavlinska 5 42000 Varaždin ured@notar-horvat.hr tel:042/320-015, fax:042/302-014 Pjevac Jasenka, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Levatić Marin Andreja Kapucinski trg 2 42000 Varaždin andreja.levaticmarin@hjk.hr tel:042/201-323, fax:042/201-329 Gerbus Melita, jb prisjednik	

SUPETAR	
Martinović Dinko Hrvatskih velikana 8 21400 Supetar biljezniksupetar@outlook.com tel/fax:021/630-555	
SVETI IVAN ZELINA	
Rački Ivan v.d. javnog bilježnika Branke Rački Trg Ante Starčevića 14 10380 Sveti Ivan Zelina ivan.racki@hjk.hr tel/fax:01/2060-937	
ŠIBENIK	
Malenica Ljiljanka Fra Stjepana Zlatovića 18 22000 Šibenik javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr tel:022/331-812, fax:022/331-819 Malenica Tina, jb savjetnik	
ŠIBENIK	
Vuletin Marko v.d. javnog bilježnika Vojislava Vuletina Vladimira Nazora 15 22000 Šibenik marko.vuletin@hjk.hr tel:022/215-203, 215-206 Vuletin Sunčica, jb prisjednik	
TROGIR	
Biuk Željena Matije Gupca 1/II 21220 Trogir zeljena.biuk@hjk.hr tel:021/885-397, 885-330; 091/617-8298 fax:021/885-397 Erkapić Velebita, jb prisjednik Margeta-Nuber Danira, jb prisjednik Biuk Nožinović Zlatana, jb savjetnik	
VALPOVO	
Gagro Pavao v.d. javnog bilježnika Ružice Gagro Trg kralja Tomislava 10 31550 Valpovo notar.gagro@gmail.com tel:031/663-555, 665-533, 665-534, 665-555 fax:031/653-300 Gagro Bošnjak Maja, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Benc Rankica Vrazova 8c 42000 Varaždin rankica.benc@vz.t-com.hr tel:042/211-400, 212-558, fax:042/211-400	
VARAŽDIN	
Duić Melanija Franjevački trg 17 42000 Varaždin melanija.duic@hjk.hr tel:042/212-214, 210-958, fax:042/200-985 Čovran Martina, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Kalšan Mališ Ana Tome Blažeka 3 42000 Varaždin jbkalsanmalis@gmail.com tel:042/550-501, fax:042/550-502 Labaš Ida, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Mihinjač Lana Braće Radić 6 42000 Varaždin biljeznik@jblm.hr tel/fax:042/212-833 Zadrović Iva, jb prisjednik Štrlek-Vočanec Bojana, jb prisjednik	

VARAŽDIN	
Rauš-Klier Zvijezdana Anina 2 42000 Varaždin ured@notar-raus-klier.hr tel:042/212-812, fax:042/200-672 Viličić Peharda Barbara, jb prisjednik Cimerman Iva, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Jurlina Marko Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10 10410 Velika Gorica ured@notar-jurlina.hr tel:01/6221-097, fax:01/6221-552 Rob Mirna, jb prisjednik Benković Hrvoje, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Mirčetić Nives N.Šopa 41 10410 Velika Gorica nives.mircetic@gmail.com tel:01/6225-277, fax:01/6232-583 Begović Martina, jb prisjednik	
VINKOVCI	
Kovač Mirodar Trg B. J. Šokčevića 1 32100 Vinkovci biljeznik.kovac@gmail.com tel/fax:032/334-235	
VINKOVCI	
Vajcl Alen Duga ulica 6 32100 Vinkovci javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com tel:032/338-285, fax:032/338-286	
VIROVITICA	
Filipović-Kovačić Dubravka Andrije Kačića Miošića 2 33000 Virovitica notar-filipovic@hi.t-com.hr tel/fax:033/726-850	
VIS	
Siminiati Jelena Šetalište Stare Isse 1 21480 Vis jelena.siminiati@hjk.hr tel/fax:021/410-568	
VODICE	
Grbac Mira Obala Juričev Ive Cote 27 22211 Vodice mira.grbac@javniljeznik.net tel:022/441-644; 098/1819-224, fax:022/440-944 Stošić Vedrana, jb prisjednik Rekaš Roca Sandra, jb prisjednik	
VRGORAC	
Kristić Ivan Tina Ujevića 13 21276 Vrgorac kristicnotar@gmail.com tel:021/675-180, fax:021/674-313	
VUKOVAR	
Kovačić Jelica Trg kralja Tomislava 1 32000 Vukovar kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr tel:032/421-278, 450-584, fax:032/421-278 Kovačić Marko, jb savjetnik	

VARAŽDIN	
Trstenjak Stjepan Trg slobode 1 42000 Varaždin stjepan.trstenjak@gmail.com tel:042/300-550, fax:042/300-552 Brezovec Ana, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Maleković Ivan Trg kralja Tomislava 7 10410 Velika Gorica ivan@notar-malekovic.hr tel:01/6222-123, fax:01/6225-266 Švegar Ivan, jb prisjednik Grgurić Maja, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Spevec Ranka Trg kralja Tomislava 39 10410 Velika Gorica info@notar-spevec.hr tel:01/6213-869, fax:01/6251-106 Bajčić Stela, jb prisjednik	
VINKOVCI	
Mendeš Marijan Trg dr. Franje Tuđmana 2 32100 Vinkovci mendes.marijan.javni.biljeznik.vd@vu.t-com.hr tel:032/334-221, fax:032/338-118	
VINKOVCI	
Vulić Nikola Vladimira Nazora 13 32100 Vinkovci nikola.vulic@vu.t-com.hr tel/fax:032/338-050	
VIROVITICA	
Nađ Bajsar Ema Antuna Mihanovića 26 33000 Virovitica nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr tel/fax:033/800-635 Petrović Iva, jb prisjednik	
VIŠNجان	
Poropat Anka Trg slobode 1 52463 Višnjan anka.poropat@hjk.hr tel/fax:052/427-852, 449-660 Ladavac Karla, jb prisjednik	
VRBOVEC	
Galešić Jasna Ulica Bubanj 33 10340 Vrbovec jasna.galesic@hjk.hr tel:01/5561-623, fax:01/5561-524 Ožanić Adriana, jb savjetnik	
VUKOVAR	
Arambašić Boro I.G.Kovačića 2/I 32000 Vukovar jb-boro.arambasic@vu.t-com.hr tel:032/441-988, fax:032/441-989 Uzelac Duška, jb prisjednik Arambašić Jelena, jb prisjednik	
VUKOVAR	
Ore Vojislav Dr. Franje Tuđmana 5 32000 Vukovar notar.vore@vu.t-com.hr tel:032/413-304, fax:032/443-331 Stočko Ivana, jb prisjednik	

ZABOK	
Martinić Javorka Matije Gupca 47/I 49210 Zabok javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr tel/fax:049/221-152	
ZADAR	
Brkić Emil Nikole Tesle 12/B 23000 Zadar emil.brkic@zd.t-com.hr tel:023/231-383, fax:023/231-481 Gadža Beganović Ivana, jb prisjednik Perin Crnošija Tina, jb prisjednik	
ZADAR	
Hrabra Suzana Don Ive Prodana 4 23000 Zadar suzana.hrabra@zd.t-com.hr tel:023/312-166, fax:023/312-445 Bodrožić Šimičev Loredana, jb savjetnik	
ZADAR	
Marčina Vera 112.brigade br. 3 23000 Zadar notar.marcina@zadar.net tel/fax:023/314-665 Marčina Goran, jb prisjednik Mihić Ana, jb prisjednik Svorčina Ana, jb savjetnik	
ZADAR	
Skoblar Jelena Sv. Vinka Paulskog 34 23000 Zadar jelena@notar-skoblar.hr tel:023/628-901, 628-902, fax:023/628-903 Turbuk Učović Tanja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Andrašić Damir Prilaz Ivana Visina 5 10000 Zagreb damir.andrasic@zg.t-com.hr tel:01/6555-905, fax:01/6555-828 Markuš Dražen, jb prisjednik	
ZAGREB	
Babić Marina Avenija Dubrovnik 16/5 10000 Zagreb notar.babic@gmail.com tel:01/4802-080, fax:01/6603-992 Mrzlečki Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Blaić Hebrang Gorana Poljička 13 10000 Zagreb gorana.blaic-hebrang@hjk.hr tel:01/4876-160, fax:01/4871-184 Blaić Bagatin Ivana, jb prisjednik Pirić Zlatka, jb savjetnik	
ZAGREB	
Božić Daniela Ulica Črnomerec 29 10000 Zagreb daniela.bozic@hjk.hr tel:01/7004-081, fax:01/7004-084 Pavković Ana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Burec Mladen Trg Stjepana Konzula 1 10000 Zagreb info@notar-burec.hr tel:01/2395-544, fax:01/2344-535 Valentino Koščak, jb prisjednik Obuljen Ernita, jb prisjednik	

ZABOK	
Podgajski Vlasto Matije Gupca 70 49210 Zabok vlasto.podgajski1@kr.t-com.hr tel:049/221-168, fax:049/501-197	
ZADAR	
Grdović Silvana Zrinsko Frankopanska 38 23000 Zadar silvana.grdovic@hjk.hr tel:023/300-646, fax:023/300-648 Hađasija Filipi Vesna, jb prisjednik Tomas Marta, jb prisjednik	
ZADAR	
Kolega-Zubčić Alkica Stjepana Radića 42b 23000 Zadar notar-zubcic@zd.t-com.hr tel/fax:023/300-900 Zubčić Filip, jb prisjednik Marčina Dragana, jb prisjednik Kolega Diana, jb savjetnik	
ZADAR	
Mišković mr.sc. Davor Ul. Mihovila Klaića 7 23000 Zadar notar.davor.miskovic@gmail.com tel:023/311-111, fax:023/315-825	
ZADAR	
Zubčić Josipa v.d. javnog bilježnika Darije Grigillo Ramljak Dalmatinskog sabora 2 23000 Zadar notar.jzubcic@gmail.com tel:023/213-000; 095/393-8195, fax:023/317-200	
ZAGREB	
Antoš Višnja Maretićeva ulica 15 10000 Zagreb biljeznik.antos@gmail.com tel:01/6231-599, 6231-586, fax:075/802-061 Smodila Zrinka, jb prisjednik Jankač Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Birkić-Šarić Ivanka Trg Antuna Ivana i Vladimira Mažuranića 13 10000 Zagreb ivanka.birkic-saric@hjk.hr tel:01/5561-611, 5561-612, fax:01/5561-610	
ZAGREB	
Bošnjak Darja Ivana Lučića 2a 10000 Zagreb ured@notar-bosnjak.hr tel:01/6154-322, fax:01/6154-323 Ana Škarić, jb prisjednik Peruško Nina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Brozović Škrinjarić Štefica Remetinečki gaj 2F 10020 Zagreb javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr tel/fax:01/6141-385 Popović Zvezdana, jb prisjednik Škrinjarić Maja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Čaklović Ljubica Ilica 253 10000 Zagreb notar.caklovic@hjk.hr tel:01/3703-035, fax:01/3703-397 Plenča Andrijana, jb prisjednik	

ZAGREB	
Čavajda Zorka Radnička cesta 48 10000 Zagreb notar-cavajda@zg.htnet.hr tel:01/4831-574, 4831-670, fax:01/6040-445 Baburić Katalinić Ivana, jb prisjednik Conđrić Melita, jb prisjednik Miše Franka, jb savjetnik	
ZAGREB	
Debicki Danaja Ulica Franje Petračića 3 10000 Zagreb danaja.debicki@hjk.hr tel/fax:01/4814-888	
ZAGREB	
Dolinar Nenad Varšavska 4/II 10000 Zagreb biljeznik.dolinar@protonmail.com tel:01/4830-095, fax:01/4830-096 Šugar Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Gajski Mindoljević Nadija Mandrovićeva 17 10000 Zagreb info@notargajski.hr tel:01/2311-332, 2300-936 Kralj Iva, jb prisjednik Gajski Kustec Jelena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Galović Stanislava Miroslava Milića 4 10000 Zagreb stanislava@notar-galovic.hr tel:01/3881-757, fax:01/3881-780 Garofulić Tomislav, jb prisjednik Šimić Martina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Glibota Marija Strojarska cesta 20 10000 Zagreb ured@notar-glibota.hr tel:01/6151-960, fax:01/6114-187 Belić Željka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Hukelj Kristian Mrazovićeve ulica 6 10000 Zagreb info@notar-hukelj.hr tel:01/4819-955, fax:01/4819-951 Gažić Nikolina, jb prisjednik Jozić Rea, jb prisjednik Modrić Marija, jb savjetnik	
ZAGREB	
Ježek Mladen Šošarićeve 10 10000 Zagreb mladen.jezek@notar-jezek.hr tel:01/4929-641, fax:01/4813-157 Martinović Aleksandra, jb prisjednik Plečaš Blaženka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Jurić Ivan v.d. javnog bilježnika Marijana Jurića Savska cesta 56 10000 Zagreb ivan@biljeznik-juric.hr tel:01/6177-135, fax:01/6177-207 Kočila Neven, jb savjetnik	
ZAGREB	
Karahasanović Medina v.d. javnog bilježnika Mladena Matoša Ilica 297 10000 Zagreb notar-karahasanovic@hjk.hr tel:01/3776-595, 3779-206, fax:01/3745-678 Cirkvenec Ema, jb savjetnik	

ZAGREB	
Dabelić Marina Ulica grada Vukovara 284 10000 Zagreb biljeznik-dabelic@email.t-com.hr tel/fax:01/2303-058 Relić Gutenberger Gordana, jb prisjednik Ivković Mirna, jb prisjednik	
ZAGREB	
Despot Zorka Lastovska 12 10000 Zagreb zorka.despot@hjk.hr tel:01/6180-710, fax:01/6180-956 Mešnjak Mirela, jb prisjednik	
ZAGREB	
Draškić Lada Frane Petrića 1 10000 Zagreb lada@notar-draskic.hr tel:01/4813-400, fax:01/4813-402 Varga Jelena, jb prisjednik	
ZAGREB	
Galić Radojka Čikoševa 3 10000 Zagreb info@notar-galic.hr tel/fax:01/2442-573 Mališa Goranka, jb prisjednik Bukovčak Marina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Gec Ljerka Dankovečka 3 10040 Zagreb ljerka.gec@hjk.hr tel:01/5561-911, 5561-912, fax:01/5561-914 Capelj Maja, jb savjetnik	
ZAGREB	
Herceg Ivana Jurišićeva 1 10000 Zagreb ured@notar-herceg.hr tel:01/4921-220, fax:01/4921-221 Marijanović Marijeta, jb savjetnik	
ZAGREB	
Jakić Branko Zelinska 3 10000 Zagreb branko.jakic@notar-jakic.hr tel:01/6114-644, fax:01/6114-650 Jakić Ivan, jb prisjednik Elijaš Marko, jb prisjednik	
ZAGREB	
Jukić Nevenka Koranska 1c 10000 Zagreb nevenka.jukic@zg.t-com.hr tel:01/6170-933, fax:01/6170-934 Gracin Tea, jb prisjednik	
ZAGREB	
Juroš Alen Dankovečka 8 10040 Zagreb ured@notarjuros.hr tel:01/2989-494, fax:01/2989-902 Čadež Ana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Kelečić Vesna Zagrebačka avenija 104 10000 Zagreb biljeznik.kelecic@post.t-com.hr tel:01/3878-088, fax:01/3878-107 Petrić Tina, jb prisjednik Makovec Mirna, jb prisjednik	

ZAGREB	
Knego Rogina mr.sc. Jadranka Jagneđe 1 10090 Zagreb biljeznik.knego.rogina@gmail.com tel/fax:01/3451-946 Pezer Marija, jb prisjednik Zabčić Margareta, jb prisjednik Milak Filip, jb prisjednik	
ZAGREB	
Lisonek Ilinka Trg hrvatskih velikana 4 10000 Zagreb javni.biljeznik@blisonek.hr tel:01/4810-493, fax:01/4871-548 Jašarević Suada, jb prisjednik Nikolov Sandra, jb prisjednik	
ZAGREB	
Macanić Ivana Vlaška 124 10000 Zagreb notarmacanic@zg.t-com.hr tel/fax:01/4844-721 Kuić Humeck Jadranka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Markioli Marina Nehajska 9 10110 Zagreb marina.markioli@hjk.hr tel:01/3017-693, fax:01/3639-633 Catić Marija, jb prisjednik	
ZAGREB	
Martinović Igor Petrijska 14 10000 Zagreb igormartinovic60@gmail.com tel:01/4920-251, fax:01/4920-399	
ZAGREB	
Miletić Božo Ulica Grge Tuškana 39 10000 Zagreb info@notar-miletic.hr tel:01/6314-001, fax:01/4810-008 Ordulj Duje, jb prisjednik Sambolec Papak Ana, jb prisjednik Protega Martina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Nikolić Viktorija v.d. javnog bilježnika Marije Baković Milivoja Matošeca 3A 10090 Zagreb viktorija.nikolic@javni-biljeznik.hr; ured@javni-biljeznik.hr tel:01/3731-376, 3735-925, fax:01/3732-377 Kolombo Lidija, jb prisjednik	
ZAGREB	
Pandža Sanda Kačićeva 9 10000 Zagreb ured@notar-pandza.hr tel:01/4840-703, 4840-707, fax:01/4846-337 Pavlović Snježana, jb prisjednik Božičević Kristina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Pernar Valerija v.d. javnog bilježnika Željke Horvat-Pernar Savska cesta 9 10000 Zagreb notar-pernar@hjk.hr tel:01/4829-570, fax:01/4829-571 Kaleb Gavran Darja, jb prisjednik	

ZAGREB	
Kutija Kušpilić Renata Maksimirska 3 10000 Zagreb renata.kutija.kuspilic@hjk.hr tel:01/2395-984, fax:01/2395-985 Kušpilić Luka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Lovrić Biserka Grižanska 6 10000 Zagreb biserka.lovric@zg.t-com.hr tel:01/2955-210, 2955-211, fax:01/2955-212 Kurilić Andrea, jb prisjednik	
ZAGREB	
Marčinko Vladimir Palmotičeva 43a 10000 Zagreb notar.marckinko@inet.hr tel:01/4839-627, fax:01/4921-120 Genc Tena, jb prisjednik Kapitan Tanja, jb prisjednik Kršić Iva, jb savjetnik	
ZAGREB	
Maroslavac Željka Avenija Dubrovnik 12 10000 Zagreb info@notar-maroslavac.hr tel:01/6551-373, fax:01/6548-151 Fičko Zrnka, jb prisjednik Paro Igor, jb savjetnik	
ZAGREB	
Matijević Tomislav Vukovićeve 11 10000 Zagreb ured@notar-matijevic.hr tel:01/3700-199, fax:01/3700-225 Cvetković Ivana, jb prisjednik Širanović Iva, jb savjetnik	
ZAGREB	
Miloš Ivana v.d. javnog bilježnika Ivana Parlova Ozaljska 21 10000 Zagreb ivana.milos@hjk.hr tel:01/3097-333, fax:01/3098-333 Dajak Marija, jb prisjednik Zovko Anita, jb savjetnik	
ZAGREB	
Pajić Jana Škrlićeva 39 10000 Zagreb pajic.notar@gmail.com tel:01/2302-335 Pajić Alan, jb prisjednik	
ZAGREB	
Peris Maja Vice Vukova 6 10000 Zagreb maja.peris@jbmp.hr; info@jbmp.hr tel:01/6465-555, fax:01/6465-559 Markesina Matea, jb prisjednik Ilić Suzana, jb prisjednik Bartolić Juraj, jb savjetnik	
ZAGREB	
Picukarić Željka Ulica Račkoga 12 10000 Zagreb zeljka.picukaric@hjk.hr tel:01/4810-095, fax:01/4810-258	

ZAGREB	
Plastić Martina v.d. javnog bilježnika Petra Džankića Ulica grada Vukovara 269G 10000 Zagreb martina.plastic@hjk.hr tel:01/6180-350 Podobnik Ivana, jb prisjednik Milković Lana, jb savjetnik	
ZAGREB	
Pučar Vesna Miramarska 24 10000 Zagreb javnobiljeznik@notar-pucar.hr tel:01/6155-191, 6155-194, fax:01/6155-190 Pučar Tamara, jb prisjednik Dukanović Ana, jb prisjednik Gradiški Helena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Rotim mr.sc. Jozo Trg J.F.Kennedyja 6b 10000 Zagreb biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr tel:01/2383-640, fax:01/2383-641 Brčić Nevena, jb prisjednik	
ZAGREB	
Serda-Pavlović Suzana Maksimirska 38 10000 Zagreb suzana.serda.pavlovic@gmail.com tel:01/2310-130, fax:01/2311-010 Hrvatini Bruno, jb prisjednik Tolj Ivan, jb savjetnik	
ZAGREB	
Svedrec Boža Ulica grada Mainza 24 10000 Zagreb notar.svedrec@gmail.com tel:01/5544-561, fax:01/5544-563 Rakitničan Dubravka, jb prisjednik Blažević Ena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Šaškorić Stjepan Petrijska 4 10000 Zagreb stjepan.saskor@jbured-saskor.hr tel:01/4810-535, 4923-536, 4923-540 fax:01/4923-532 Lelas Vesna, jb prisjednik Črljenica Štimac Maja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Škurjanec Anita Gajevo 2 10000 Zagreb anita.skurjanec@hjk.hr tel:01/4876-071, 4876-072, 4876-073 fax:01/4876-082 Bošnjak Vrban Nikolina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Tadić Ivan v.d. javnog bilježnika Ivana Tadića Prilaz Gj.Deželića 23 10000 Zagreb itadic@notar-tadic.hr tel:01/4826-441, 4826-440, fax:01/4826-512 Skala Sandra, jb prisjednik Maržić Benzia Jelena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Vodopija Čengić Ljiljana Rudeška cesta 173 10000 Zagreb ljiljana.vodopija.cengic@email.t-com.hr tel:01/3888-516, fax:01/3888-517 Čulo Marina, jb prisjednik Gložinić Sunčica, jb prisjednik	

ZAGREB	
Popov Kalac Vanja v.d. javnog bilježnika Lucije Popov Iblov trg 2 10000 Zagreb info@notar-popov.hr tel:01/4552-702, 4552-705, fax:01/4552-702 Globočnik Lea, jb prisjednik	
ZAGREB	
Ranogajec Domagoj Heinzelova 40 10000 Zagreb notar-ranogajec@zg.t-com.hr; ured@notar-ranogajec.hr tel:01/4500-888, fax:01/4500-875	
ZAGREB	
Ruždjak Bojan v.d. javnog bilježnika Jožice Matko-Ruždjak Kneza Višeslava 2 10000 Zagreb bojan.ruzdjak@hjk.hr tel:01/4622-832, fax:01/4622-833 Vladušić Sanja, jb prisjednik Baranović Čurko Vida, jb savjetnik	
ZAGREB	
Sudar Tihana Frankopanska 2A 10000 Zagreb notar-sudar@zg.t-com.hr tel:01/4847-869, 4833-712, fax:01/4815-318 Kralj Franka, jb prisjednik Bjelčić Dora, jb prisjednik	
ZAGREB	
Šarčević Vladimir Tratinska 79/I 10000 Zagreb biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr tel:01/3022-612, fax:01/3094-332 Dukat Davor, jb prisjednik	
ZAGREB	
Škrinjar Kos Senija Vlaška 103 10000 Zagreb senija.skrinjar@zg.t-com.hr tel:01/4665-078, fax:01/4646-471 Dekanić Marijana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Štefčić Jasna Zajčeva 1 10000 Zagreb jasna.stefcic@zg.t-com.hr tel/fax:01/2422-866	
ZAGREB	
Valić Katica Trg N.Š.Zrinskog 17 10000 Zagreb ured@notar-valic.hr tel:01/4873-060, fax:01/4873-051 Valić Krešimir, jb prisjednik Kafedžić Sabrina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Vrba Jasminka Ivana Šibla 13 10000 Zagreb jasminkavrba@notar-vrba.hr tel:01/6636-170, fax:01/6636-270 Mikulić Kristina, jb prisjednik	

ZAGREB	
Vujanović Vedran v.d. javnog bilježnika Ive Dujmović Nikole Tesle 16 10000 Zagreb vedran.vujanovic@hjk.hr tel:01/4103-042; 091/509-5467, fax:01/4103-079	
ZAGREB	
Zajec Vlasta Trg kralja Tomislava 4 10000 Zagreb vlastazajec@notar-zajec.hr tel:01/4852-707, fax:01/4852-708 Lovrić Sanja, jb prisjednik Balentin Domagoj, jb prisjednik	
ZAGREB	
Žabek Tomislav Smičklasova ulica 22 10000 Zagreb javnilbiljeznik.zabek@gmail.com tel:01/4814-358, 4814-353, fax:01/4814-359 Buzatović Tatjana, jb savjetnik	
ZAPREŠIĆ	
Adžija Ivan Baltazara A. Krčelića 15 10290 Zaprešić ivan.adzija@zg.t-com.hr tel:01/3310-875, fax:01/3310-876 Marijan Mirta, jb prisjednik Sente Marina, jb prisjednik	
ZLATAR	
Bartolek Zvonimir Trg Slobode 2 49250 Zlatar notar.bartolek@notar-bartolek.hr tel/fax:049/466-808	
ŽMINJ	
Pucić Patricia Pazinska 2/h 52341 Žminj biljeznik.pucic@pu.t-com.hr tel:052/846-530, 846-713, fax:052/846-740 Zgrablić Bučić Andrea, jb prisjednik Ledenko Anita, jb prisjednik Kohlmetz Mia, jb savjetnik	
ŽUPANJA	
Marošević Kata Josipa bana Jelačića 1 32270 Županja marosevic-kata-jb@vk.t-com.hr tel/fax:032/832-793	

ZAGREB	
Vuković Ivica v.d. javnog bilježnika Dubravke Grladinović Draškovićeva 13 10000 Zagreb ivica.vukovic@hjk.hr tel/fax:01/4612-316	
ZAGREB	
Zorić Jasna Dugoselska 12 10000 Zagreb jb-j.zoric@zg.t-com.hr tel/fax:01/2311-331 Baljkas Hrgić Anamarija, jb prisjednik Zorić Dodig Ana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Žitko Jasna Milana Amruša 7/II 10000 Zagreb notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr tel:01/4810-165, fax:01/4813-166 Despot Roso Vika, jb prisjednik	
ZAPREŠIĆ	
Petrušić Željko Bana Josipa Jelačića 3 10290 Zaprešić zeljko.petrusic@hjk.hr tel:01/3314-593, 3314-594, fax:01/3314-599 Oštrek Sinja Maja, jb prisjednik Zdunić Ivan, jb prisjednik	
ZLATAR	
Pozaić Đurđica Zagrebačka 15a 49250 Zlatar djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr tel:049/467-077, fax:049/501-721 Kordej Valentina, jb savjetnik	
ŽUPANJA	
Kaluđer Mladen Veliki Kraj 59 32270 Županja kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr tel:032/830-119, fax:032/830-131 Karalić Marija, jb prisjednik	

Adresar je zaključen 26. rujna 2022.

ČASOPIS JAVNI BILJEŽNIK

UPUTE AUTORIMA

Javni bilježnik je časopis Hrvatske javnobilježničke komore i Hrvatske javnobilježničke akademije koji donosi stručno-znanstvene radove s područja pravne znanosti, posebno javnog bilježništva.

Vaš članak na hrvatskom ili engleskom jeziku možete poslati na e-mail adresu Uredništva (hjk@hjk.hr). Autori uz članak trebaju na adresu Uredništva poslati popunjen i potpisan autorski obrazac.

Uređivanje časopisa *Javni bilježnik* i načini rješavanja sporova temelje se na Standardu uredničkoga rada i standardu COPE koje preporuča Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Rukopis je potrebno predati kao Word-dokument, naslovljen imenom i prezimenom autora. Treba izbjegavati uređivačke zahvate, različite stilove i fontove, formatiranje teksta, uporabu tipke "Tab" za uvlačenje odlomka. Tipku "Enter" koristiti za prijelaz u novi red i samo pri odvajanju poglavlja te tipku za razmak samo za razmak između riječi. Lokalne nazive, istaknute sintagme i sl. pisati u kurzivu (*italic*). Fotografije i druge priloge poslati kao privitak u dobroj rezoluciji. Fotografije i drugi prilogi moraju zadovoljiti uvjete tiska: dimenzije približno moraju odgovarati predviđenim dimenzijama u otisnutom članku; rezolucija fotografija mora biti najmanje 300 dpi, a crteža najmanje 600 dpi. Opseg članka neka ne prelazi 40.000 znakova (uključivši razmake, bilješke i reference) i samo uz konzultaciju s Uredništvom može biti većeg opsega.

Po predaji rukopisa autor pristaje na recenzentski postupak. Uredništvo odlučuje kojim će recenzentima (najmanje dva) pristigli rad biti poslan na ocjenjivanje. U slučaju različitih ocjena rukopis se šalje na dodatnu ocjenu. Nakon ocjenjivanja rada autor je dužan unijeti promjene u tekstu prema priloženim recenzijama i uputama urednika.

Rukopisi (izvornici) koji nisu uređeni prema mjerilima Uredništva časopisa i kojima nedostaju pojedini prilogi bit će vraćeni autorima na doradu. Nakon tiska časopisa tekst rukopisa i eventualni prilogi ne vraćaju se autorima. Nakon izlaska iz tiska svaki autor dobiva po jedan primjerak časopisa.

RASPORED ELEMENATA U ČLANKU

1. Naslov članka.
2. Ime i prezime autora i akademski stupanj (titula), naziv i adresa ustanove u kojoj radi te e-mail adresa.
3. Sažetak (*abstract*) na hrvatskom i engleskom jeziku (do 100, a ne više od 150 riječi).
4. Ključne riječi na hrvatskom i engleskom jeziku (8 do 10 riječi).
5. Tekst članka.

5a) Citiranje priloga u tekstu (slike, karte, tablice i sl.) Npr.: (sl. 1), (karta 1), (tab. 1), (T. 1), (kat. br. 1). Ove priloge potrebno je naznačiti gdje autor želi smjestiti u članku te tu oznaku istaknuti bojom.

5b) Citiranje literature u tekstu. Časopis prati harvardski sustav navođenja bibliografskih izvora. Citate označiti navodnicima; dulje citate (više od 30 riječi) izdvojiti u zaseban odlomak i označiti navodnicima. Bilješke (*footnotes*) uvrštavati slijedom teksta, označavati ih arapskim brojkama i koristiti samo za objašnjenja. Reference uklopiti u tekst (ne kao bilješke) u skraćenom obliku: (Obad, 2003).

6. Popis literature i izvora.

Literatura se navodi abecednim redom; djela bez autora ili urednika uvrstiti prema naslovu djela; više djela istoga autora navesti kronološki. U popisu literature treba izbjegavati kraćenje naslova i naziva časopisa.

Upute što pisati kurzivom (*italic*) pogledati na stranici: <http://pravopis.hr/pravilo/bibliografske-jedinice/87/>.

- 7) Popis priloga.

KATEGORIJE RADOVA U ČASOPISU

Izvorni znanstveni rad je članak čiji znanstveni doprinos može biti istraživačke i/ili teorijske naravi. Prvi sadrži neobjavljene rezultate izvornih znanstvenih istraživanja u cjelovitom obliku, odnosno uključuje metodološku, analitičku i interpretativnu razinu teksta te znanstvenu argumentiranost i vjerodostojnost. Drugi sadrži sustavne kritičke preglede i metaanalize, pri čemu se izvornost doprinosa određuje s obzirom na fokus, širinu, argumentiranost rasprave i odnos prema suvremenoj obradenosti teme.

Prethodno priopćenje je znanstveni članak koji sadrži neobjavljene preliminarne rezultate znanstvenog istraživanja koje je u tijeku ili teorijski postavljen problem i okosnice argumentacije, ali bez cjelovite razrade.

Pregledni rad je znanstveni članak koji sadrži sažet prikaz stanja i tendencija razvoja jednog znanstvenog područja, teorijskog problema ili istraživačke teme.

Stručni rad donosi korisne priloge iz područja struke kao što je dokumentacija građe (bez teorijske, metodološke i analitičke obrade), korištenje već objavljenih rezultata znanstvenoga istraživanja s fokusom na primjeni u praksi ili na njihovu širenju (obrazovna svrha) ili sažet i kritičan pregled odabrane aktualne teme. Stručni radovi svojom razumljivošću moraju biti dostupni širokom, ne usko specijaliziranom, čitateljskom profilu.